

მერაბ ოპელაშვილი

**ჯაზის
თეორიისა და პრაქტიკის
სისტემური კურსი**

თბილისი
2011 წ.

სახელმძღვანელოს გამოცემის სპონსორია საქართველოს
კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტრო

რეცენზენტი:

მუსიკოლოგიის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი ივანე ჟღენტი

რედაქტორი: ზურაბ რამიშვილი.

კომპიუტერული უზრუნველყოფა:

ომარ მინდორაშვილი, ლია სულაქველიძე.

შინაარსი

წინასიტყვაობა	5
შესავალი. ზოგადი წინასწარი ცნებები	7

I ნაწილი

ჯაზის აკორდიკის ზოგადი მიმოხილვა

თავი I. ზოგადი ცნობები აკორდთა შესახებ	11
თავი II. სამხმოვანება	12
თავი III. სეპტაკორდი	12
თავი IV. ზოგადი ცნობები გართულებული ჰარმონიის შესახებ	15
თავი V. ნონაკორდი	18
თავი VI. უნდეციმაკორდი	19
თავი VII. ტერცდეციმაკორდი	21
თავი VIII. აკორდები დამატებული და გამოტოვებული ტონებით	23
თავი IX. აკორდები შეკავებით	25
თავი X. ნაკვეთი აკორდები	26
თავი XI. ძირითადი აკორდთა შეჯამებითი ცხრილი	31

II ნაწილი

აკორდთა გადმოცემა ანუ არანჟირებული აკორდები

თავი I. ზოგადი ცნობები აკორდთა გადმოცემის შესახებ	33
თავი II. აკორდთა დახურული პოზიცია თანამედროვე მეინსტრიმში	34
თავი III. აკორდთა ღია პოზიციის პორვანდელი ფორმა: ტერციისა და სეპტიმის ღერძების პოზიციები	75
თავი IV. აკორდთა ღია პოზიცია თანამედროვე მეინსტრიმში	100
თავი V. აკორდთა თანამედროვე ღია პოზიცია მოდალურ ჯაზში	150

III ნაწილი

ჰარმონიული მოძრაობა

თავი I. ზოგადი ცნობები ჰარმონიულ ფუნქციებზე	156
თავი II. აკორდთა შეცვლა	162
თავი III. ჰარმონიული მოძრაობის სახეობები	177
თავი IV. ჰარმონიული მოძრაობა კვინტური წრის მიხედვით	177
თავი V. დიატონური ჰარმონიული მოძრაობა	211

თავი VI. ქრომატიული ჰარმონიული მოძრაობა	218
თავი VII ჰარმონიული მოძრაობა ალტერირებული კვინტური წრის მიხედვით	228
თავი VIII. სეკვენცია	237

IV ნაწილი

ჯაზის მუსიკალური ფორმები და მათი ჰარმონია

თავი I. ზოგადი ცნობები მუსიკალურ ფორმაზე ჯაზში	252
თავი II. ძირითადი ბლუზი	259
თავი III. თანამედროვე ბლუზის სტანდარტული ვარიანტი	270
თავი IV. თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის განვითარების ერთ-ერთი შესაძლებელი ვარიანტი	280
თავი V. თანამედროვე ბლუზის ჰარმონიის მომდევნო განვითარება ბიბოპში	290
თავი VI. თანამედროვე ბლუზის ჰარმონიის ზოგადი მიმოხილვა	299
თავი VII. სტანდარტული მინორული ბლუზი	302
თავი VIII. მინორული ბლუზის განვითარებული ვარიანტი	311
თავი IX. ზოგიერთი თეორიული ცნება დაკავშირებული სასიმლერო ფორმების ჰარმონიასთან	323
თავი X. ზოგადი მოსაზრებები სასიმლერო ფორმების ჰარმონიაზე	323
თავი XI. სასიმლერო ფორმის AABA ჰარმონიის გარჩევის მაგალითები	343
თავი XII. სასიმლერო ფორმის ABAC ჰარმონიის გარჩევის მაგალითები	382
თავი XIII. სასიმლერო ფორმის AB ჰარმონიის გარჩევის მაგალითები	404
თავი XIV. სასიმლერო ფორმის შესავალი და დასაბრუნებელი	423

V ნაწილი

ჰარმონიის რიტმული გადმოცემა

თავი I. თეორიული დებულებები	427
თავი II. პრაქტიკული ნაწილი	436

VI ნაწილი

ჯაზური იმპროვიზაციის თეორიული საფუძვლები

თავი I. ბგერათრიგების და კილოების ზოგადი მიმოხილვა	458
თავი II. აკორდი - ბგერათრიგის თეორია	469
თავი III. აკორდთა ბგერათრიგებთან და კილოებთან შესაბამისობის შეჯამებითი მიმოხილვა	508
ძირითადი წყაროები	526

წინასიტყვაობა

სახელმძღვანელო განკუთვნილია ყველასათვის, ვისაც უყვარს ჯაზი და სურს მისი შესწავლა პროფესიულ დონეზე. ის შეიძლება იყოს გამოყენებული, როგორც ჯგუფური სწავლების დროს პედაგოგის ხელმძღვანელობით, აგრეთვე, თვითმასწავლებლის სახით.

სახელმძღვანელო შეიცავს შესავალს და ექვს ნაწილს, რომელთაგანაც ყოველი მიძღვნილია ჯაზური თეორიისა და პრაქტიკის რომელიმე ერთი მხარის მთლიან გაშუქებას. მასალის ასეთნაირი განაწილება აძლევს საგნის შემსწავლელს შესაძლებლობას მიიღოს ერთად თავმოყრილი ყველა საჭირო ცნობა, მისთვის იმ დროს საინტერესო საკითხის შესახებ. შემსწავლელის დონისა და შესაძლებლობიდან გამომდინარე, წარმოდგენილი სახელმძღვანელოს აგებულება არ გამორიცხავს მომდევნო, ან რომელიმე სხვა ნაწილზე გადასვლას, მაშინაც კი, როცა წინა მასალა არ არის ბოლომდე დამუშავებული.

უნდა აღინიშნოს, რომ სახელმძღვანელოს ყურადღების ცენტრში, როგორც ჯაზის მუსიკალური ენის თითქმის ყველაზე არსებითი ელემენტი, ჯაზის ჰარმონია იმყოფება.

სახელმძღვანელოს შესავალი შეიცავს ჯაზური თეორიის დამხმარე სპეციფიკურ ზოგად ცნობებს.

პირველი ნაწილი წარმოადგენს აკორდთა ზოგად მიმოხილვას. აქ განხილულია ყველა შესაძლებელი სამ, ოთხ, ხუთ, ექვს და შვიდბგერიან აკორდთა აღნაგობა. აგრეთვე: ბლოკაკორდები, აკორდები დამატებული ტონებით, აკორდები შეკავებით, აკორდები ბანის ბგერაზე და პოლიქორდები.

მეორე ნაწილი ეძღვნება აკორდთა გადმოცემას ანუ არანჟირებას. აქ წარმოდგენილია აკორდთა ყველა სახის ჩაკეტილი და ღია პოზიციები, მათი პრაქტიკაში გამოყენების ხერხები და აგრეთვე აკორდთა გადმოცემის ხერხები მოდალურ ჯაზში.

მესამე ნაწილში მოყვანილია საკითხები, დაკავშირებული ჰარმონიულ მოძრაობასთან, რაც გულისხმობს: აკორდთა ძირითადი ფუნქციების ცნებას, მაჟორ-მინორის ფუნქციონალურ ლოგიკას, აკორდთა შეცვლას, ჰარმონიული მოძრაობის ყველა სახეობას და მათ სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევებს.

მეოთხე ნაწილი განეკუთვნება ჯაზის მუსიკალური ფორმების საკითხების შესწავლას მათ ჰარმონიასთან ერთობლიობაში. აქ წარმოდგენილია როგორც ჯაზური კომპოზიცია მთლიანობაში, აგრეთვე, ბლიუზისა და სასიმღერო ფორმების (სტანდარტების) ყველა შესაძლებელი ვარიანტი. არ შეიძლება არ აღინიშნოს ავტორის მიერ შემოთავაზებული სასიმღერო ფორმების ჰარმონიის ანალიზის ორიგინალური მეთოდის, რომლის გამოყენება დაეხმარება შემსრულებელს ნებისმიერი ჰარმონიული სტრუქტურის გადატანას სხვა

ტონალობაში. ამ ნაწილის დადებითი მხარეა თითოეული მუსიკალური ფორმის წარმოდგენა ჯაზის სხვადასხვა სტილის ნიმუშებით (სვინგი, ბიბოპი, ქული, ჰარდბოპი, ავანგარდი), რაც იძლევა ჯაზური ენის განვითარების დინამიკას.

მეხუთე ნაწილში მოცემულია ჰარმონიის რიტმული გადმოცემის საკითხები. ავტორის მიერ შემოთავაზებულმა სავარჯიშოებმა სრული მოცულობით უნდა შეუწყოს ხელი ჯაზური რიტმის სპეციფიკური ხელოვნების დაუფლებას.

განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს სახელმძღვანელოს მეექვსე ნაწილს, რომელიც განეკუთვნება ჯაზური იმპროვიზაციის თეორიულ საფუძვლებს და აძლევს შესაძლებლობას შემსწავლელს მაქსიმალურად დაუახლოვდეს საშემსრულებლო პრაქტიკას.

სახელმძღვანელოში ყოველგვარი უზუსტობის გამორიცხვის მიზნით, ყველა საშინაო დავალება არის ამონერილი სანოტო მაგალითების სახით და აგრეთვე მოცემულია ყველა სპეციფიკური ტერმინის თარგმანი და განმარტებანი.

სახელმძღვანელო გამოირჩევა კომპეტენტურობის მაღალი დონით და, ჩემი აზრით, ამ ნაშრომის შესწავლა აუცილებელია ყველასთვის, ვისაც სურს გაიადვილოს და დააჩქაროს ჯაზის მაღალი ხელოვნების დაუფლება.

ვფიქრობ, რომ ეს სახელმძღვანელო იქცევა როგორც ჯაზის პროფესიონალთა, ისე მოყვარულთა სამაგიდო წიგნად.

ზურაბ რამიშვილი

შესავალი

ზოგადი წინასწარი ცნებები

§1. ბგერათა ასოებრივი აღნიშვნა

მაგ. 1

ძირითადი ბგერები (natural)

მაგ. 2

დიეზიანი ბგერები (sharps)

მაგ. 3

ბემოლიანი ბგერები (flats)

რაც შეეხება დუბლ-დიეზებსა და დუბლ-ბემოლებს, უნდა ითქვას, რომ საერთოდ ნიშნები X (დუბლ-დიეზი) და x (დუბლ-ბემოლი) ნაკლებად გამოიყენება ჯაზურ ლიტერატურაში.

§2. ტონალობათა ასოებრივი აღნიშვნა (ტონალობა - Key)

ტონალობათა რიგი

მაგ. 1

უნიშნო ტონალობები

O. C major - A minor

დიეზიანი ტონალობები:

1. G major - E minor
2. D major - B minor
3. A major - F# minor

ბემოლიანი ტონალობები:

1. F major - D minor
2. Bb major - G minor
3. Eb major - C minor

- 4. E major - C[#] minor
- 5. B major - G[#] minor
- 6. F[#] major - D[#] minor
- 7. C[#] major - A[#] minor

- 4. A^b major - F minor
- 5. D^b major - B^b minor
- 6. G^b major - E^b minor
- 7. C^b major - A^b minor

ჯაზის პრაქტიკაში მეტწილად გამოიყენება შემდეგი ტონალობები:

მაჟორები: G C F B^b E^b A^b [D^b]

მინორები: [E] A D G C F [B^b]

§3. მარტივი ინტერვალები

მაგ. 1

მარტივი ინტერვალების ცხრილი

1	2	3
ტრადიციული დასახელება	ინგლისური დასახელება	აღნიშვნა
წმინდა პრიმა	perfect 1st	1
დიდი სეკუნდა პატარა სეკუნდა გადიდებული სეკუნდა	major 2nd minor 2nd augmented 2-nd	2 b2 #2
დიდი ტერცია პატარა ტერცია	major 3rd minor 3rd	3 b3
წმინდა კვარტა გადიდებული კვარტა	perfect 4th augmented 4th	4 #4
წმინდა კვინტა შემცირებული კვინტა გადიდებული კვინტა	perfect 5th diminished 5th augmented 5th	5 b5 #5
დიდი სექსტა პატარა სექსტა	major 6th minor 6-th	6 b6
პატარა სეპტიმა დიდი სეპტიმა შემცირებული სეპტიმა	minor 7th major 7th diminished 7	7 #7(maj ⁷) b7 (dim ⁷)
წმინდა ოქტავა	perfect 8th (octave)	8

მაგ. 2 მარტივი ინტერვალები ბგერა დო-დან.

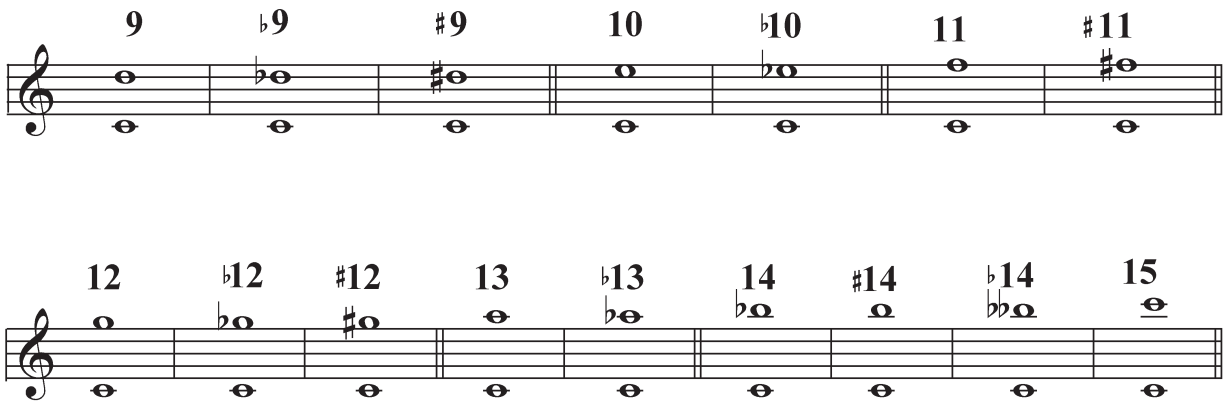

§4. შედგენილი ინტერვალები

მაგ. 1 შედგენილი ინტერვალების ცხრილი

1	2	3
ტრადიციული დასახელება	ინგლისური დასახელება	აღნიშვნა
დიდი ნონა პატარა ნონა გადიდებული ნონა	major 9th minor 9th augmented 9th	9 ♭9 #9
დიდი დეციმა პატარა დეციმა	major 10th minor 10th	10 ♭10
წმინდა უნდეციმა გადიდებული უნდეციმა	perfect 11th augmented 11th	11 #11
წმინდა დუოდეციმა შემცირებული დუოდეციმა გადიდებული დუოდეციმა	perfect 12th diminished 12th augmented 12th	12 ♭12 #12
დიდი ტერცდეციმა პატარა ტერცდეციმა	major 13th minor 13th	13 ♭13
პატარა კვარტდეციმა დიდი კვარტდეციმა შემცირებული კვარტდეციმა	minor 14th major 14th diminished 14th	14 #14 ♭14
წმინდა კვინტდეციმა	perfect 15th (double octave)	15

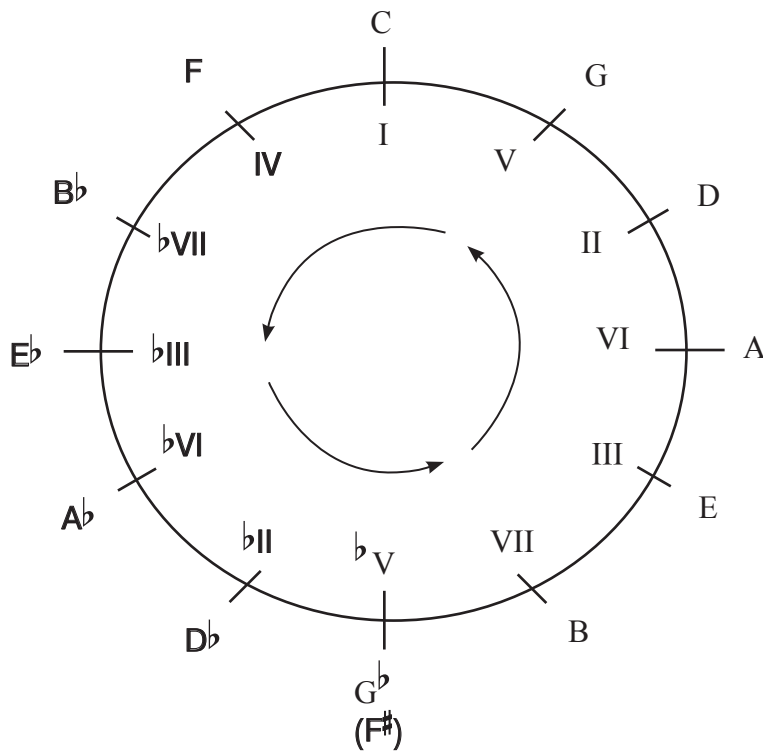
მაგ. 2 შედგენილი ინტერვალები ბგერა დო-დან:

§5. კვინტური წრე (The Cycle Of Fifths)

კვინტური წრე წარმოადგენს ბგერათრიგის 12 ბგერის განლაგებას დაღმავალი კვინტე-ბით ან, რაც იგივეა, აღმავალი კვარტეებით.

მაგ. 1 კვინტური წრე

კვინტური წრის ყოველი ბგერა გულისხმობს:

- ან 1. აკორდს,
- ან 2. მაჟორულ ან მინორულ ტონალობას,
- ან 3. მაჟორის საფეხურს.

კვინტური წრე გამოიყენება თანმიმდევრული ვარჯიშისათვის. მოძრაობა კვინტურ წრეზე ხორციელდება საათის ისრის საწინააღმდეგოდ.

I ნაწილი

ჯაზის აკორდიკის ზოგადი მიმოხილვა

თავი I

ზოგადი ცნობები აკორდთა შესახებ

§1. აკორდი

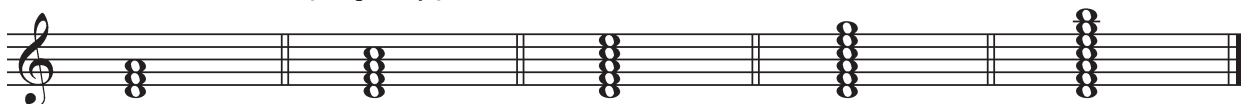
აკორდი (chord) ეწოდება სამ ან მეტ ბგერისაგან შემდგარ ტერციული აღნაგობის თანხმოვანებას.

§2. აკორდის სახეები ბგერათა რაოდენობის მიხედვით

1. სამხმოვანება (triad) - სამი ბგერისაგან შემდგარი აკორდი.
2. სეპტაკორდი (7th chord) - ოთხი ბგერისაგან შემდგარი აკორდი.
3. ნონაკორდი (9th chord) - ხუთი ბგერისაგან შემდგარი აკორდი.
4. უნდეციმაკორდი (11th chord) - ექვსი ბგერისაგან შემდგარი აკორდი.
5. ტერცდეციმაკორდი (13th chord) - შვიდი ბგერისაგან შემდგარი აკორდი.

მაგ. 1 ხუთი სახის აკორდი ბგერა რე-დან

1. სამხმოვანება
2. სეპტაკორდი (7-აკორდი)
3. ნონაკორდი (9-აკორდი)
4. უნდეციმაკორდი (11-აკორდი)
5. ტერცდეციმაკორდი (13-აკორდი)

§3. აკორდის ბგერათა დასახელება

აკორდის ყველა ბგერა ლებულობს თავის დასახელებას ფუძიდან (root) ინტერვალის მიხედვით.

მაგ. 1 აკორდის ბგერათა დასახელება და აღნიშვნა:

აკორდის ბგერა რიგის მიხედვით	ტრადიციული დასახელება	ინგლისური დასახელება	აღნიშვნა
პირველი ბგერა	პრიმა (ფუძე)	1st (root)	1
მეორე ბგერა	ტერცია	3rd	3
მესამე ბგერა	კვინტა	5th	5
მეოთხე ბგერა	სეპტიმა	7th	7
მეხუთე ბგერა	ნონა	9th	9
მეექვსე ბგერა	უნდეციმა	11th	11
მეშვიდე ბგერა	ტერცდეციმა	13th	13

თავი II

სამხმოვანება (Triad)

§1. ოთხი სახის სამხმოვანება

1. მაჟორული (major) - შეიცავს დიდ ტერციას (3) და წმინდა კვინტას (5).
2. გადიდებული (augmented) - შეიცავს დიდ ტერციას (3) და გადიდებულ კვინტას (#5).
3. მინორული (minor) - შეიცავს პატარა ტერციას (♭3) და წმინდა კვინტას (5).
4. შემცირებული (diminished) - შეიცავს პატარა ტერციას (♭3) და შემცირებულ კვინტას (♭5).

მაგ. 1 ოთხი სახის სამხმოვანება ბეერა დო-დან

სამხმოვანების დასახელება: 1. მაჟორული 2. გადიდებული 3. მინორული 4. შემცირებული

სამხმოვანების აღნიშვნა:

სხვა შესაძლებელი აღნიშვნები:

CM C⁺ C^m C^o
C_Δ C^{aug} C₋

დავალება: ოთხი სახის სამხმოვანების დაკვრა კვინტური წრის 12 ბეერიდან (მაგ. 1).

თავი III

სეპტაკორდი (7th Chord)

§1. ხუთი სახის 7-აკორდი

1. მაჟორული 7-აკორდი (major 7th chord) - შეიცავს მაჟორულ სამხმოვანებას და დიდ სეპტიმას (maj7).
2. დომინანტ 7-აკორდი (dominant 7th chord) - შეიცავს მაჟორულ სამხმოვანებას და პატარა სეპტიმას (7).
3. მინორული 7-აკორდი (minor 7th chord) - შეიცავს მინორულ სამხმოვანებას და პატარა სეპტიმას (7).
4. ნახევრადშემცირებული 7-აკორდი (half-diminished 7th chord) - შეიცავს შემცირებულ სამხმოვანებას და პატარა სეპტიმას (7).
5. შემცირებული 7-აკორდი (diminished 7th chord) - შეიცავს შემცირებულ სამხმოვანებას და შემცირებულ სეპტიმას (dim7).

მაგ. 1

ხუთი სახის 7-აკორდი ბგერა დო-დან

7-აკორდის დასახელება:

1. მაჟორული
7-აკორდი | 2. დომინანტ
7-აკორდი | 3. მინორული
7-აკორდი | 4. ნახევრად-
შემცირებული
7-აკორდი | 5. შემცირებული
7-აკორდი |
|-------------------------|-------------------------|-------------------------|---|----------------------------|

აკორდის აღნიშვნა:

სხვა შესაძლებელი აღნიშვნები:

$C\Delta^7$	CM^7	$CM\bar{I}^7$	$C^7_{\flat 5}$	C^{o7}
CMA^7	CMA^7	$C_{\bar{7}}$	$CM\bar{I}^7_{\flat 5}$	
C_{Δ}^7			$C_{\bar{7}}^{\flat 5}$	

დავალება: ხუთი სახის 7-აკორდის დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1).

§2. 7-აკორდების ალტერაცია (Altered 7th Chords)

მაგ. 1

მაჟორული 7-აკორდის ალტერაცია

7-აკორდის დასახელება:

მაჟორული 7-აკორდი

ა. გადიდებული
მაჟორული 7-აკორდი
(major augmented
7th chord)

ბ. მაჟორული
7-აკორდი
დადაბლებული
კვინტით

7-აკორდის აღნიშვნა:

სხვა შესაძლებელი აღნიშვნები:

$Cm^{7(\#5)}$	$Cm^{7(\flat 5)}$	$Cm^{7(\#4)}$
$CMA^{7(\#5)}$	$CMA^{7(\flat 5)}$	$CMA^{7(\#4)}$
CM^{7aug}	$C_{\Delta}^{7(\flat 5)}$	$C_{\Delta}^{7(\#4)}$
$C_{\Delta}^{7(\#5)}$		

მაგ. 2

დომინანტ 7-აკორდის ალტერაცია

7-აკორდის დასახელება:

დომინანტ 7-აკორდი

ა. დომინანტ 7-აკორდი დადაბლებული კვინტით

ბ. დომინანტ 7-აკორდი ამაღლებული კვინტით

7-აკორდის აღნიშვნა:

მაგ. 3

მინორული 7-აკორდის ალტერაცია

7-აკორდის დასახელება:

მინორული 7-აკორდი

მინორ-მაჟორული 7-აკორდი (minor-major 7th chord)

7-აკორდის აღნიშვნა:

სხვა შესაძლებელი აღნიშვნები:

CmM⁷
CMI^(MA7)
C_Δ⁷

მაგ. 4

ნახევრადშემცირებული 7-აკორდის ალტერაცია

7-აკორდის დასახელება:

ნახევრადშემცირებული 7-აკორდი

ნახევრადშემცირებული 7-აკორდი ამაღლებული სეპტიმით

7-აკორდის აღნიშვნა:

სხვა შესაძლებელი აღნიშვნები:

C_♯^(#7)
CMI^(MA7)
C₋^(#7)

ალტერირებული ბგერის მაჩვენებელი, როგორც წესი, თავსდება ფრჩხილებში. გარდა ამისა, აკორდული ბგერის ალტერაციის აღსანიშნავად ციფრებთან ნიშნების - დიეზის (#) და ბემოლის (b) ნაცვლად, ასევე გამოიყენება შესაბამისად ნიშნები „+“ და „-“:
 $Cm^{7(b5)} = Cm^{7(-5)}$, $Cmaj^{7(\#5)} = Cmaj^{7(+5)}$, $Cm^{(\#7)} = Cm^{(+7)}$.

დავალება: ალტერირებული 7-აკორდების დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1-4).

თავი IV

ზოგადი ცნობები ბართულეზული ჰარმონიის შესახებ

§1. 7-აკორდის დაშენების ცნება

ხუთ, ექვს და შვიდბგერიანი აკორდები წარმოიქმნებიან 7-აკორდის საფუძველზე ნონის (9), უნდეციმის (11) და ტერცდეციმის (13) დამატებით.

დამატებულ ბგერებს 7-აკორდის დაშენება (extension) ეწოდება.

§2. დაშენების ბგერების არჩევის პრინციპი

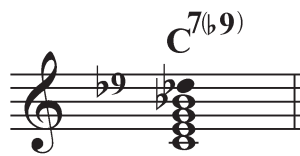
დაუშვებელია დაშენების შედეგად პატარა ნონის ინტერვალის (b9) წარმოქმნა აკორდის ნებისმიერ ორ ბგერას შორის.

ერთადერთ გამონაკლისს წარმოადგენს პატარა ნონის ინტერვალი (b9) დომინანტ 7-აკორდში აკორდის - პრიმას (1) და დამატებული პატარა ნონას (b9) შორის.

მაგ. 1 დაუშვებელი პატარა ნონა (b9) 7-აკორდების დაშენებაში

The image shows four chords on a treble clef staff, each with its constituent notes and the interval between the root and the 9th degree (b9) marked with a slash and a cross, indicating it is forbidden. The chords are: Cmaj7, Cm7, Cm7(b5), and Cdim7.

მაგ. 2 დასაშვები პატარა ნონა (b9) დომინანტ 7-აკორდის დაშენებაში

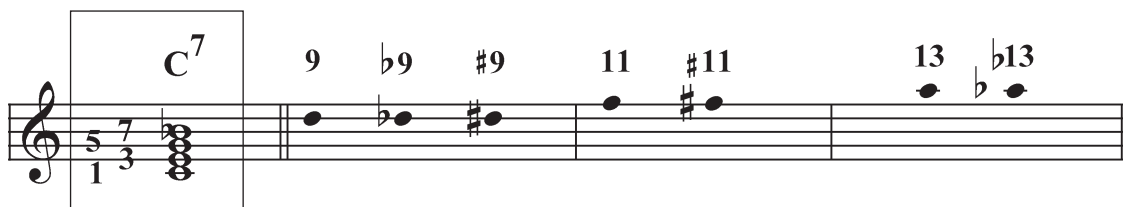

§3. 7-აკორდთა დაშენების ბგერები და მათი დასაშვები ალტერაციები

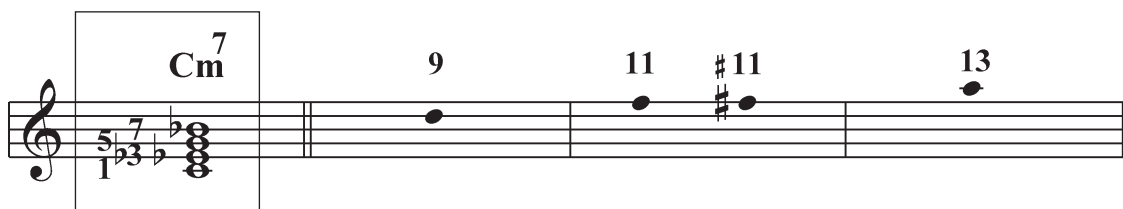
მაგ. 1 მაჟორული 7-აკორდის დაშენება

მაგ.2 დომინანტ 7-აკორდის დაშენება

მაგ.3 მინორული 7-აკორდის დაშენება

მაგ. 4 ნახევრადშემცირებული 7-აკორდის დაშენება

Example 4 shows the construction of a half-diminished 7th chord (Cm⁷(b5)). The chord is defined by the notes C, E^b, G^b, and B^b. The extensions are shown as follows: 9 (A^b), 11 (B^b), and b13 (D^b).

მაგ. 5 შემცირებული 7-აკორდის დაშენება

Example 5 shows the construction of a diminished 7th chord (Cdim⁷). The chord is defined by the notes C, E^b, G^b, and B^b. The extensions are shown as follows: #7 (F[#]), 9 (A^b), 11 (B^b), and b13 (D^b).

მაგ. 6 გადიდებული მაჟორული 7-აკორდის დაშენება

Example 6 shows the construction of an augmented 7th chord (Cmg⁷(#5)). The chord is defined by the notes C, E[#], G[#], and B^b. The extensions are shown as follows: 9 (A^b), #9 (F[#]), #11 (C[#]), and #13 (D[#]).

მაგ. 7 მინორ-მაჟორული 7-აკორდის დაშენება

Example 7 shows the construction of a minor-major 7th chord (Cm(#7)). The chord is defined by the notes C, E^b, G[#], and B^b. The extensions are shown as follows: 9 (A^b), 11 (B^b), #11 (C[#]), 13 (D), and #13 (D[#]).

თავი V

ნონაკორდი (9th Chord)

§1. 9-აკორდის სახეები

9-აკორდი წარმოიქმნება 7-აკორდის საფუძველზე ნონის (9) დამატებით. ნონა შეიძლება იყოს დიდი (9), პატარა (♭9), და გადიდებული (#9).

მაჟორულ 7-აკორდს ემატება დიდი და გადიდებული ნონა (9, #9).

დომინანტ 7-აკორდს ემატება დიდი, პატარა და გადიდებული ნონა (9, ♭9, #9).

მინორულო, ნახევრადშემცირებულ და შემცირებულ 7-აკორდებს ემატება მხოლოდ დიდი ნონა (9).

მაგ. 1 9-აკორდის სახეები ბგერა დო-დან

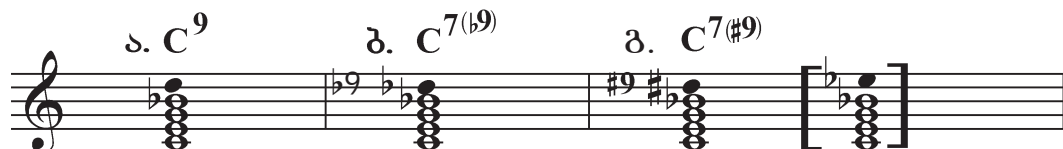
1. მაჟორული 9-აკორდი

ა. Cmaj⁹ ბ. Cmaj^{7(#9)}

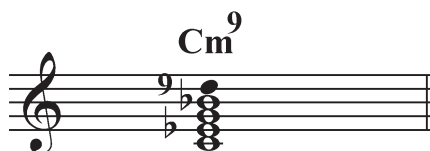
2. დომინანტ 9-აკორდები

ა. C⁹ ბ. C^{7(♭9)} გ. C^{7(#9)}

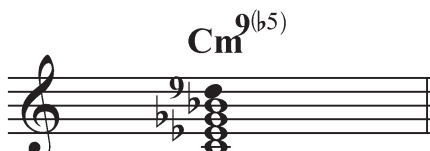
3. მინორული 9-აკორდი

Cm⁹

4. ნახევრადშემცირებული 9-აკორდი

Cm^{9(b5)}

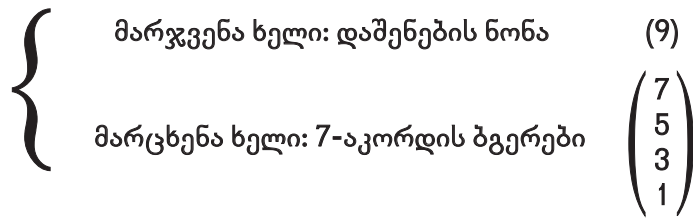
5. შემცირებული 9-აკორდი

Cdim⁹

უნდა ითქვას, რომ ყველა სახის 9-აკორდი განიცდის ისეთივე ალტერაციას, რასაც მასში შემავალი 7-აკორდი (იხ. I ნაწილი, თ. III, §2).

დავალება: ყველა სახის 9-აკორდის დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1):

თავი VI

უნდეციაკორდი (11th Chord)

§1. 11-აკორდის სახეები

11-აკორდი წარმოიქმნება 7-აკორდის საფუძველზე ნონის (9) და უნდეციმის (11) დამატებით. უნდეციმა შეიძლება იყოს წმინდა (11) და გადიდებული (#11).

მაჟორულ 7-აკორდს ემატება გადიდებული უნდეციმა (#11).

დომინანტ 7-აკორდს ემატება წმინდა და გადიდებული უნდეციმა (11, #11). წმინდა უნდეციმის (11) დამატების დროს, დომინანტ -აკორდში გამოითვლება ტერცია (3), მათ შორის პატარა ნონის ინტერვალის (♭9) გამო.

მინორულ 7-აკორდს ემატება მეტწილად წმინდა და ნაკლებად გადიდებული უნდეციმა (11, #11).

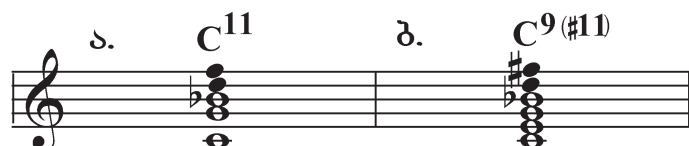
ნახევრადშემცირებულ და შემცირებულ 7-აკორდებს ემატება წმინდა უნდეციმა (11).

მაგ. 1 11-აკორდის სახეები ბგერა დო-დან

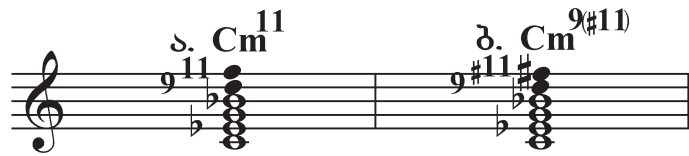
1. მაჟორული 11-აკორდი

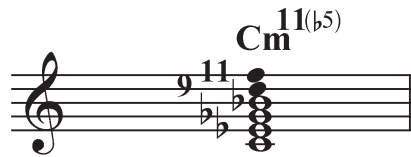
2. დომინანტ 11-აკორდები

3. მინორული 11-აკორდები

4. ნახევრადშემცირებული 11-აკორდი

5. შემცირებული 11-აკორდი

ყველა სახის 11-აკორდი განიცდის ისეთივე ალტერაციას, რასაც მასში შემავალი 7-აკორდი (იხ. I ნაწ., თ. III, §2). რაც შეეხება დაშენების ნონას (9), ისიც შეიძლება იყოს სხვადასხვანაირი, 7-აკორდის სახეობიდან გამომდინარე.

დავალება: ყველა სახის 11-აკორდის დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1):

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{მარჯვენა ხელი: დაშენების ნონა და უნდციმა} \\ \text{მარცხენა ხელი: 7-აკორდის ბგერები} \end{array} \right. \begin{pmatrix} 11 \\ 9 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 7 \\ 5 \\ 3 \\ 1 \end{pmatrix}$$

თავი VII

ტერცდეციმაკორდი (13th Chord)

§1. 13-აკორდის სახეები

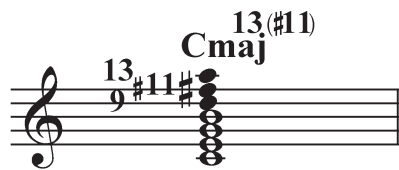
13-აკორდი წარმოიქმნება 7-აკორდის საფუძველზე ნონის (9) უნდეციმის (11) და ტერცდეციმის (13) დამატებით. ტერცდეციმა (13) პრაქტიკულად გვხვდება მხოლოდ დიდი (13) და პატარა (♭13).

მაჟორულ 7-აკორდს ემატება დიდი ტერცდეციმა (13). დომინანტ 7-აკორდს ემატება დიდი და პატარა ტერცდეციმა (13, ♭13). პატარა ტერცდეციმის (♭13) დამატების დროს, დომინანტ 7-აკორდში გამოითვლება კვინტა (5), მათ შორის პატარა ნონის ინტერვალის (♭9) გამო.

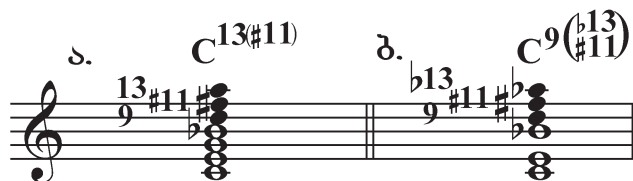
მინორულ 7-აკორდს ემატება დიდი ტერცდეციმა (13). ნახევრადშემცირებულ და შემცირებულ 7-აკორდებს ემატება პატარა ტერცდეციმა (♭13).

მაგ.1 13-აკორდის სახეები ბგერა დო-დან

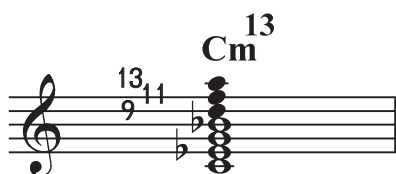
1. მაჟორული 13-აკორდი

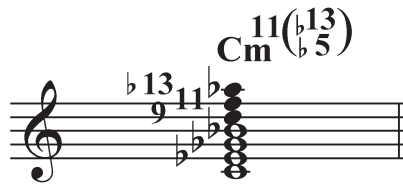
2. დომინანტ 13-აკორდები

3. მინორული 13-აკორდი

4. ნახევრადშემცირებული 13-აკორდი

5. შემცირებული 13-აკორდი

13-აკორდის საფუძვლად მდებარე 7-აკორდი შეიძლება განიცადოს ნებისმიერ დაშვებულ ალტერაციას, თუ ის არ იწვევს პატარა ნონის ინტერვალის (♭9) წარმოქმნას დაშენების ბგერებთან. რაც შეეხება დაშენების ნონას (9) და უნდეციმას (11), ისინიც შეიძლება იყვნენ სხვადასხვანაირი, 7-აკორდის სახეობიდან გამომდინარე.

დავალება: ყველა სახის 13-აკორდის დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1).

{	მარჯვენა ხელი: დაშენების ნონა, უნდეციმა, ტერცდეციმა	$\begin{pmatrix} 13 \\ 11 \\ 9 \end{pmatrix}$
	მარცხენა ხელი: 7-აკორდის ბგერები	$\begin{pmatrix} 7 \\ 5 \\ 3 \\ 1 \end{pmatrix}$

თაჰი VIII

აკორდები დამატებული და გამოტოვებული ტონებით (Chords With Added And Omitted Tones)

§1. აკორდები დამატებული ტონებით

აკორდები დამატებული ტონებით ეწოდება ისეთ აკორდებს, სადაც დამატებული უფრო მაღალი ტონის ან ტონების დროს, უფრო დაბალი ტონები არ მონაწილეობენ.

ტონის ან ტონების დამატების აღნიშვნისათვის გამოიყენება სიტყვა "add".

მაგ. 1 აკორდები დამატებული ტონებით ბგერა დო-დან

1. აკორდები სექსტის (6) და ტერცდეციმის (13) დამატებით

ა. ბ.

Chords shown: C⁶, Cm⁶, Cm^{7(add13)}, C^{7(add13)}, Cm^{7(add13)}

2. აკორდები ნონის დამატებით

Chords shown: C^(add9), C^(#5 add9), Cm^(add9), Cdim^(add9)

3. აკორდები კვარტის (4) და უნდეციმის (11) დამატებით

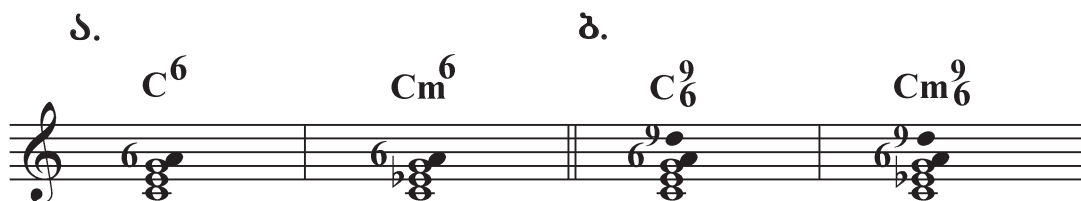
ა. ბ.

Chords shown: Cm^(add4), Cdim^(add4), Cm^{7(add11)}, Cm^{7(add11)}, Cdim^{7(add11)}

4. აკორდები სხვადასხვანაირი ტონების ერთობლიობის დამატებით

Chords shown: C⁹, Cm⁹, Cm^(add11 add9), Cm^(add13 add11), Cm^(add13 add11 add9)

მაგ. 2 ყველაზე გავრცელებული აკორდები დამატებული ტონებით ბგერა დო-დან

დავალება: ყველაზე გავრცელებული აკორდების დამატებული ტონებით დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 2).

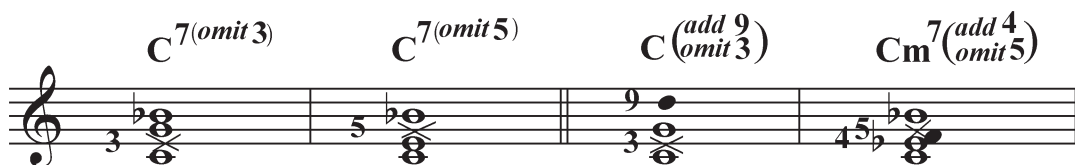
C⁶, Cm⁶ - ერთი ხელით

C ⁹ , Cm ⁹ —	{	მარჯვენა ხელი: დამატებული ტონები	$\begin{pmatrix} 9 \\ 6 \end{pmatrix}$
		მარცხენა ხელი: სამხმოვანების ბგერები	$\begin{pmatrix} 5 \\ 3 \\ 1 \end{pmatrix}$

§2. ტონების გამოტოვების აღნიშვნა აკორდებში

აკორდში რომელიმე ტონის გამოტოვებისათვის გამოიყენება სიტყვა “omit”.

მაგ.1 ტონების გამოტოვების აღნიშვნა აკორდებში

თავი IX

აკორდები შეკავებით (Sus Chords)

§1. აკორდთა შეკავებით სახეები

აკორდები შეკავებით შეიცავენ წმინდა კვარტას (4) ტერციის (3) ნაცვლად. შეკავების აღნიშვნისათვის გამოიყენება სიტყვა “sus” (suspension). შეკავება შეიძლება იყოს გამოყენებული სამხმოვანებაში, 7-აკორდში, 9-აკორდში და 13-აკორდში.
sus - აკორდების დაშენების ბგერათა ალტერაცია ხორციელდება ზოგად დაფუძნებაზე (იხ. ნაწ. I, თ. III, §2).

მაგ.1 sus აკორდების სახეები ბგერა დო-დან

აკორდის დასახელება:	1. სამხმოვანება შეკავებით	2. 7-აკორდი შეკავებით	2. 9-აკორდი შეკავებით	3. 13-აკორდი შეკავებით
აკორდის აღნიშვნა:	C sus	C sus ⁷	C sus ⁹	C sus ¹³

დავალება: ყველა სახის sus აკორდის დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1)

Csus , Csus⁷ - ერთი ხელით

Csus ⁹ , Csus ¹³ —	$\left\{ \begin{array}{l} \text{მარჯვენა ხელი: დაშენების ბგერები} \\ \text{მარცხენა ხელი: 7-აკორდის ბგერები} \end{array} \right.$	(9)	$\begin{pmatrix} 6 \\ 9 \end{pmatrix}$
		$\begin{pmatrix} 7 \\ 5 \\ 4 \\ 1 \end{pmatrix}$	$\begin{pmatrix} 7 \\ 5 \\ 4 \\ 1 \end{pmatrix}$

თავი X

ნაკვეთი აკორდები (Slash Chords)

§1. ნაკვეთი აკორდის ცნება

ნაკვეთი ეწოდება აკორდს, რომელიც აღინიშნება წილადის საშუალებით.

აკორდის აღნიშვნა თავსდება წილადის მრიცხველში. წილადის მნიშვნელში თავსდება ან ბანის ბგერის, ან კიდევ სხვა აკორდის აღნიშვნა. შესაბამისად, ნაკვეთი აკორდი შეიძლება იყოს სამი სახის:

1. სამხმოვანება ბანის ბგერაზე,
2. 7-აკორდი ბანის ბგერაზე,
3. აკორდი აკორდზე ანუ პოლიქორდი (polychord).

აკორდის წილადით აღნიშვნა უშუალოდ მიუთითებს აკორდის გადმოცემის სახეზე და გართულებული ჰარმონიის შემთხვევაში ამარტივებს აკორდის აღნიშვნას და შესრულებას.

§2. სამხმოვანება ბანის ბგერაზე

სამხმოვანება ბანის ბგერაზე შეიძლება წარმოდგენილი იყოს ნებისმიერი შებრუნების სახით, თუმცა სამხმოვანების ყველაზე ძლიერი ჟღერადობა მაინც კვარტსექსტაკორდია.

მაგ.1 მაჟორული სამხმოვანება ბანის ბგერაზე და მისი შესაძლებელი მნიშვნელობა

$\frac{C}{C} = C$	$\frac{D^b}{C} = \frac{D^b \text{maj}^7}{C} = C_{\text{sus}}^7 (\text{13}_{\text{b9}})$	$\frac{D}{C} = \frac{D^7}{C} = C \text{maj}^{13(\#11)}$
$\frac{E^b}{C} = C \text{m}^7$	$\frac{E}{C} = C \text{maj}^7 (\#5)$	$\frac{F}{C} = C_{\text{sus}}^{13}$

$\frac{G^b}{C} = C^7(\sharp 11)$ $\frac{G}{C} = Cmaj^9$ $\frac{A^b}{C} = C^7(\flat 13)$

$\frac{A}{C} = C^{13}(\flat 9)$ $\frac{B^b}{C} = C_{sus}^9$ $\frac{B}{C} = Cmaj^7(\sharp 9)$

§3. 7-აკორდი ბანის ბგერაზე

მაგ.1 ზოგიერთი 7-აკორდი ბანის ბგერაზე და მათი შესაძლებელი მნიშვნელობა

$\frac{D^b maj^7}{C} = C_{sus}^7(\flat 13)$ $\frac{Dm^7}{C} = C_{sus}^{13}$ $\frac{E^b maj^7}{C} = Cm^9$

$\frac{Emaj^7}{C} = Cmaj^7(\sharp 9)$ $\frac{Fmaj^7}{C} = C_{sus}^{13}$ $\frac{G^b maj^7}{C} = C_{sus}^7(\flat 9)$

$\frac{Gm^7}{C} = C_{sus}^9$ $\frac{A^b maj^7}{C} = C^7(\#9^{13})$ $\frac{Am^7}{C} = C_{sus}^{13}$ $\frac{B^b maj^7}{C} = C_{sus}^{13}$ $\frac{Bm^7}{C} = C^{maj13(\#11)}$

§4. აკორდი აკორდზე ანუ პოლიქორდი (Polychords)

მაგ.1 მაჟორული და მინორული სამხმოვანება მაჟორული 7-აკორდის დაშენებაში

$\frac{G}{Cmaj7} = C^{maj9}$ $\frac{Bm}{Cmaj7} = C^{maj9(\#11)}$ $\frac{B}{Cmaj7} = C^{maj7(\#9^{11})}$ $\frac{D}{Gmaj7} = C^{13(\#11)}$

მაგ. 2 მაჟორული და მინორული სამხმოვანება დომინანტ 7-აკორდის დაშენებაში

$\frac{Gm}{C^7} = C^9$ $\frac{B^b}{C^7} = C_{sus}^9$ $\frac{B^b}{C^7} = C_{sus}^{7(b9)}$ $\frac{D}{C^7} = C^{13(\#11)}$

$\frac{Dm}{C7} = C_{sus}^{13}$ $\frac{D^b}{C7} = C_{sus}^{7(b13)}$ $\frac{Cm^\sharp}{C7} = C7(b13)$ $\frac{E^b}{C7} = C7(\sharp9)$

$\frac{Em}{C7} = C7(\sharp11)$ $\frac{F}{C7} = C_{sus}^{13}$ $\frac{Fm}{C7} = C_{sus}^{(b13)}$ $\frac{Fm^\sharp}{C7} = C^{13}(\sharp11)$

$\frac{F^\sharp}{C7} = C7(\sharp9)$ $\frac{Am}{C7} = C^{13}$ $\frac{A}{C7} = C^{13(b9)}$ $\frac{A^b}{C7} = C7(b13)$

მაგ. 3 მაჟორული და მინორული სამხმოვანება მინორული 7-აკორდის დაშენებაში

$\frac{Gm}{Cm7} = Cm^9$ $\frac{B^b}{Cm7} = Cm^{11}$ $\frac{Dm}{Cm7} = Cm^{13}$

მაგ. 4 მაჟორული და მინორული სამხმოვანება ნახევრადშემცირებული 7-აკორდის დაშენებაში

$\frac{B^b}{Cm^{7(b5)}} = Cm^{11(b5)}$
 $\frac{Fm}{Cm^{7(b5)}} = Cm^{11(b13)}$
 $\frac{A^b}{Cm^{7(b5)}} = Cm^7(b13)$

მაგ. 5 მაჟორული და მინორული სამხმოვანება შემცირებული 7-აკორდის დაშენებაში

$\frac{Bm}{Cdim^7} = Cdim^{9(add\#7)}$
 $\frac{B}{Cdim^7} = Cdim^{7(add\#7)}$
 $\frac{Dm}{Cdim^7} = Cdim^{11}$
 $\frac{D}{Cdim^7} = Cdim^9$

$\frac{F}{Cdim^7} = Cdim^{7(add4)}$
 $\frac{Fm}{Cdim^7} = Cdim^{11(b13)}$
 $\frac{A^b}{Cdim^7} = Cdim^{7(addb13)}$
 $\frac{Am}{Cdim^7} = Cdim^{7(addb13)}$

მაგ. 6 შემცირებული 7-აკორდი შემცირებულ 7-აკორდზე ანუ დუბლირებული შემცირებული აკორდი (double diminished chord)

$$\frac{\text{A}^{\#}\text{dim}^7}{\text{Bdim}^7} = \frac{\text{G}^{13}(\text{b}9\text{b}9)}{\text{B}} = \frac{\text{E}^{13}(\text{b}9\text{b}9)}{\text{B}} = \frac{\text{C}^{\#13}(\text{b}9\text{b}9)}{\text{B}} = \frac{\text{B}^{\flat13}(\text{b}9\text{b}9)}{\text{B}}$$

თავი XI

პირითად აკორდთა შეჯამებითი ცხრილი

მაგ. 1 ოთხი სახის სამხმოვანება (Triads)

C C^(#5) Cm Cdim

მაგ. 2 ხუთი სახის 7-აკორდი (7th chords)

Cmaj⁷ C⁷ Cm⁷ Cm^{7(b5)} Cdim⁷

მაგ. 3 ალტერირებული 7-აკორდები (altered 7th chords)

ა. ბ. გ. დ.

Cmaj^{7(#5)} Cmaj^{7(b5)} = Cmaj^{7(#4)} C^{7(b5)} C^{7(#5)} C^{7(b5)} Cm^{7(#7)} Cm^{7(b7)}

მაგ. 4 9-აკორდები (9th chords)

ა. ბ. გ. დ. ე. ვ.

Cmaj⁹ Cmaj^{7(#9)} C⁹ C^{7(b9)} C^{7(#9)} Cm⁹ Cm^{9(b5)} Cdim⁹

მაგ. 5 11-აკორდები (11th chords)

ა. ბ. გ. დ. ე. ვ.

Cmaj^{9(#11)} C¹¹ C^{9(#11)} Cm¹¹ Cm^{9(#11)} Cm^{11(b5)} Cdim¹¹

მაგ. 6 13-აკორდები (13th chords)

ა. ბ. გ. დ. ე. ვ.

Cmaj^{13(#11)} C^{13(#11)} C^{9(b13)} Cm¹³ Cm^{11(b13)} Cdim^{11(b13)}

მაგ. 7 აკორდები დამატებული ტონებით (chords with added tones)

ა. ბ.

C⁶ Cm⁶ C⁹ Cm⁹

მაგ. 8 აკორდები შეკავებით (sus chords)

C^{sus} C^{7sus} C^{9sus} C^{13sus}

II ნაწილი

აკორდთა გადმოცემა ანუ არანჟირებული აკორდები (Voicing Or Arranged Chords)

თავი I

ზოგადი ცნობები აკორდთა გადმოცემის შესახებ

§1. აკორდთა გადმოცემის ცნება

აკორდის გადმოცემა ეწოდება აკორდის ბგერების ისეთ არანჟირებას (განლაგებას), როცა აკორდის ერთი ან მეტი ბგერა სხვა ოქტავაშია გადატანილი.

§2. აკორდის პოზიციის ზოგადი ცნება (Chord Position)

1. ერთი მხრივ აკორდის პოზიცია განისაზღვრება მანძილით ვერტიკალში აკორდის ბგერებს შორის და შეიძლება იყოს დახურული (closed) და ღია (open).

დახურულ პოზიციაში აკორდული ბგერები ლაგდება გამოტოვების გარეშე.

ღია პოზიციაში აკორდული ბგერები ლაგდება გამოტოვებებით. ღია პოზიცია წარმოიქმნება დახურული პოზიციისაგან აკორდის ერთი ან მეტი ბგერის ოქტავაზე გადატანით.

2. მეორე მხრივ, აკორდის პოზიცია განისაზღვრება იმისდა მიხედვით, თუ რა ბგერებიდან არის აგებული აკორდი. ამ თვალსაზრისით აკორდს შეიძლება ჰქონდეს პრიმის, ტერციის, კვინტის, სექტიმის და სხვა პოზიცია.

მაგ. 1 7-აკორდის დახურული და ღია პოზიციები.

ა. 7-აკორდის დახურული პრიმის, ტერციის, კვინტისა და სექტიმის პოზიცია.

ბ. 7-აკორდის ღია კვინტის, სექტიმის, პრიმისა და ტერციის პოზიცია, წარმოქმნილი ერთი ბგერის ოქტავაზე გადატანით.

გ. 7-აკორდის ღია პრიმის, ტერციის, კვინტისა და სექტიმის პოზიცია, წარმოქმნილი ორი ბგერის ოქტავაზე გადატანით.

1 - 3 - 5 - 7

5 - 7 - 1 - 3

1 - 3 - 5 - 7

თავი II

აკორდთა დახურული პოზიცია თანამედროვე მიმდინარეობაში (Mainstream – ძირითადი მიმდინარეობა)

§1. წინასწარი განმარტება

1. კონტრაბასთან დაკვრის დროს აკორდი დახურულ პოზიციაში სრულდება მარცხენა ხელით.

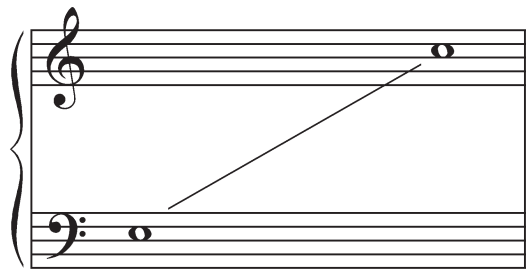
კონტრაბასის გარეშე დაკვრის დროს კონტრაბასის ფუნქციას ასრულებს მარცხენა ხელი. აკორდის დახურული პოზიცია სრულდება მარჯვენა ხელით.

2. საშემსრულებლო პრაქტიკაში უპირატესად გამოიყენება დახურული ტერციის (3) და სექსტიმის (7) ან სექსტის (6) პოზიცია.

აკორდის დახურული პოზიციის აგება რაიმე სხვა ბგერისა და წარმოადგენს განსაკუთრებულ შემთხვევას.

3. საშემსრულებლო პრაქტიკაში დახურული პოზიციის აკორდი თავსდება დახურული პოზიციის საუკეთესო ჟღერადობის რეგისტრში:

მაგ. 1 აკორდთა დახურული პოზიციის საუკეთესო ჟღერადობის რეგისტრი

§2. ხუთი სახის 7-აკორდის დახურული პრიმის, ტერციის, კვინტისა და სეპტიმის პოზიციები

მაგ. 1 მაჟორული 7-აკორდის დახურული პრიმის, ტერციის, კვინტისა და სეპტიმის პოზიციები

7
Cmaj

The diagram shows a bass clef with a common time signature (C). The chord Cmaj7 is indicated above the staff. Four positions of the chord are shown, each with a specific fingering: 1 - 3 - 5 - 7. The first position has the root (C) on the 1st string, 3rd fret. The second position has the root on the 2nd string, 3rd fret. The third position has the root on the 3rd string, 2nd fret. The fourth position has the root on the 4th string, 2nd fret. Below the staff, a circled '1' indicates the starting position of the thumb.

მაგ. 2 დომინანტ 7-აკორდის დახურული პრიმის, ტერციის, კვინტისა და სეპტიმის პოზიციები

C⁷

The diagram shows a bass clef with a common time signature (C). The chord C⁷ is indicated above the staff. Four positions of the chord are shown, each with a specific fingering: 1 - 3 - 5 - 7. The first position has the root (C) on the 1st string, 3rd fret. The second position has the root on the 2nd string, 3rd fret. The third position has the root on the 3rd string, 2nd fret. The fourth position has the root on the 4th string, 2nd fret. Below the staff, a circled '1' indicates the starting position of the thumb.

მაგ. 3 მინორული 7-აკორდის დახურული პრიმის, ტერციის, კვინტისა და სეპტიმის პოზიციები

7
Cm

The diagram shows a bass clef with a common time signature (C). The chord Cm⁷ is indicated above the staff. Four positions of the chord are shown, each with a specific fingering: 1 - 3 - 5 - 7. The first position has the root (C) on the 1st string, 3rd fret. The second position has the root on the 2nd string, 3rd fret. The third position has the root on the 3rd string, 2nd fret. The fourth position has the root on the 4th string, 2nd fret. Below the staff, a circled '1' indicates the starting position of the thumb.

მაგ. 4 ნახევრადშემცირებული 7-აკორდის დახურული პრიმის, ტერციის, კვინტისა და სეპტიმის პოზიციები

7 (b5)
Cm

1 - 3 - 5 - 7

1

მაგ. 5 შემცირებული 7-აკორდის დახურული პრიმის, ტერციის, კვინტისა და სეპტიმის პოზიციები

7
Cdim

1 - 3 - 5 - 7

1

ზემოთმოყვანილი მაგალითებიდან ნათლად ჩანს შემდეგი:

1. პრიმის პოზიცია შეესაბამება 7-აკორდს (7).
2. ტერციის პოზიცია შეესაბამება 7-აკორდის პირველ შებრუნებას (1st inversion) კვინტ-სექსტაკორდს (65).
3. კვინტის პოზიცია შეესაბამება 7-აკორდის მეორე შებრუნებას (2nd inversion) ტერ-ცკვარტაკორდს (43).
4. სეპტიმის პოზიცია შეესაბამება 7-აკორდის მესამე შებრუნებას (3rd inversion) სეკუნდა-კორდს (2).

დავალება: ხუთი სახის 7-აკორდის დახურული პრიმის, ტერციის, კვინტისა და სეპტიმის პოზიციების დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1-5).

§3. ხუთი სახის 7-აკორდის დახურული ტერციისა (3) და სექტიმის (7) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

მაგ. 1 მაჟორული 7-აკორდის დახურული ტერციის (3) და სექტიმის (7) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

Cmaj⁷ – Fmaj⁷ B^b7maj – E^b7maj A^b7maj – D^b7maj F[#]7maj – B7maj

E7maj – A7maj D7maj – G7maj C7maj

მაგ. 2 დომინანტ 7-აკორდის დახურული ტერციის (3) და სექტიმის (7) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

C⁷ – F⁷ B^b7 – E^b7 A^b7 – D^b7 F[#]7 – B7

E7 A7 D7 G7 C7

მაგ. 3 მინორული 7-აკორდის დახურული ტერციის (3) და სექტიმის (7) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

$Cm^7 - Fm^7$ $Bm^7 - Em^7$ $Am^7 - Dm^7$ $Fm^7 - Bm^7$ $Em^7 - Am^7$ $Dm^7 - Gm^7$ Cm^7

მაგ. 4 ნახევრადმემცირებული 7-აკორდის დახურული ტერციის (3) და სექტიმის (7) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

$Cm^{7(b5)} - Fm^{7(b5)}$ $Bm^{7(b5)} - Em^{7(b5)}$ $Am^{7(b5)} - Dm^{7(b5)}$ $Fm^{7(b5)} - Bm^{7(b5)}$

$Em^{7(b5)} - Am^{7(b5)}$ $Dm^{7(b5)} - Gm^{7(b5)}$ $Cm^{7(b5)}$

მაგ. 5 შემცირებული 7-აკორდის დახურული ტერციის (3) და სექტიმის (7) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

Cdim⁷ Fdim⁷ Bdim⁷ Edim⁷ Adim⁷ Ddim⁷ F[#]dim⁷ Bdim⁷
Edim⁷ Adim⁷ Ddim⁷ Gdim⁷ Cdim⁷

დავალება: ხუთი სახის 7-აკორდის დახურული ტერციის (3) და სექტიმის (7) პოზიციების მონაცვლეობის დაკვრა კვინტურ წრეზე (მაგ. 1-5).

§4. ხუთი სახის 7-აკორდის დახურული სექტიმის (7) და ტერციის (3) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

მაგ. 1 მაჟორული 7-აკორდის დახურული სექტიმის (7) და ტერციის (3) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

Cmaj⁷ - Fmaj⁷ Bbmaj⁷ Ebmaj⁷ Abmaj⁷ Dbmaj⁷ F#maj⁷ - Bbmaj⁷

E^{7}_{maj} - A^{7}_{maj} D^{7}_{maj} G^{7}_{maj} C^{7}_{maj}

მაგ. 2. დომინანტ 7-აკორდის დახურული სეპტიმის (7) და ტერციის (3) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

$C^{7} - F^{7}$ $B^{7} - E^{7}$ $A^{7} - D^{7}$ $F^{7} - B^{7}$ $E^{7} - A^{7}$ $D^{7} - G^{7}$ C^{7}

მაგ. 3. მინორული 7-აკორდის დახურული სეპტიმის (7) და ტერციის (3) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

$C^{7}_{m} - F^{7}_{m}$ $B^{7}_{m} - E^{7}_{m}$ $A^{7}_{m} - D^{7}_{m}$ $F^{7}_{m} - B^{7}_{m}$ $E^{7}_{m} - A^{7}_{m}$ $D^{7}_{m} - G^{7}_{m}$ C^{7}_{m}

მაგ. 4 ნახევრადშემცირებული 7-აკორდის დახურული სექტიმის (7) და ტერციის (3) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

$7^{(b5)}$ $7^{(b5)}$ $7^{(b5)}$ $7^{(b5)}$ $7^{(b5)}$ $7^{(b5)}$ $7^{(b5)}$ $7^{(b5)}$ $7^{(b5)}$ $7^{(b5)}$ $7^{(b5)}$ $7^{(b5)}$ $7^{(b5)}$ $7^{(b5)}$ $7^{(b5)}$ $7^{(b5)}$ $7^{(b5)}$ $7^{(b5)}$

Cm - Fm Bm - Em Am - Dm Fm - Bm Em - Am Dm - Gm Cm

მაგ. 5 შემცირებული 7-აკორდის დახურული სექტიმის (7) და ტერციის (3) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

Cdim⁷ - Fdim⁷ Bdim⁷ - Edim⁷ Adim⁷ - Ddim⁷ Fdim⁷ - Bdim⁷

Edim⁷ - Adim⁷ Ddim⁷ - Gdim⁷ Cdim⁷

დავალება: ხუთი სახის 7-აკორდის დახურული სექტიმის (7) და ტერციის (3) პოზიციების მონაცვლეობის დაკრა კვინტურ წრეზე (მაგ. 1-5).

§5. 9-აკორდთა დახურული ტერციის (3) და სეპტიმის (7) პოზიციები

9-აკორდთა დახურული ტერციის (3) პოზიციის ბგერათა განლაგება:

{	მარჯვენა ხელი:	ტერცია-კვინტა-სეპტიმა-ნონა	{	9
				7
				5
				3
{	მარცხენა ხელი:	პრიმა	{	1

9-აკორდთა დახურული სეპტიმის (7) პოზიციის ბგერათა განლაგება:

{	მარჯვენა ხელი:	სეპტიმა-ნონა-ტერცია-კვინტა	{	5
				3
				9
				7
{	მარცხენა ხელი:	პრიმა	{	1

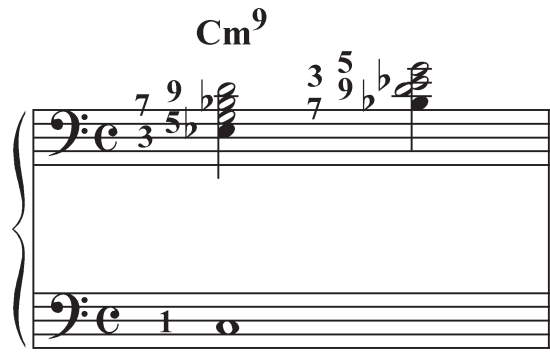
მაგ. 1 მაჟორული 9-აკორდის დახურული ტერციის (3) და სეპტიმის (7) პოზიციები

Cmaj⁹

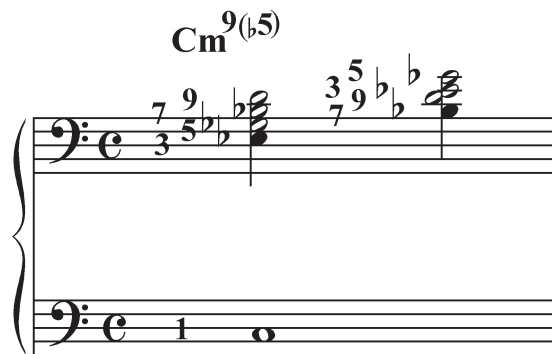
მაგ. 2 დომინანტ 9-აკორდთა დახურული ტერციის (3) და სეპტიმის (7) პოზიციები

ა. C⁹	ბ. C^{7(b9)}	გ. C^{7(#9)}
-------------------------	-----------------------------	-----------------------------

მაგ. 3 მინორული 9-აკორდის დახურული ტერციის (3) და სექსტიმის (7) პოზიციები

მაგ. 4 ნახევრადშემცირებული 9-აკორდის დახურული ტერციის (3) და სექსტიმის (7) პოზიციები

მაგ. 5 შემცირებული 9-აკორდის დახურული ტერციის (3) და სექსტიმის (7) პოზიციები

დავალება: 9-აკორდთა დახურული ტერციის (3) და სექსტიმის (7) პოზიციების დაკვრა კვინტურ წრეზე (მაგ. 1-5).

§6. 9-აკორდთა დახურული ტერციის (3) და სეპტიმის (7) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

მაგ. 1 მაჟორული 9-აკორდის დახურული ტერციის (3) და სეპტიმის (7) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

Cmaj⁹ – Fmaj⁹ B^bmaj⁹ – E^bmaj⁹ A^bmaj⁹ – D^bmaj⁹ F[#]maj⁹ – B^bmaj⁹

E⁹ A⁹ D⁹ G⁹ C⁹

მაგ. 2 დომინანტ 9-აკორდის დახურული ტერციის (3) და სეპტიმის (7) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

ა. C⁹ – F⁹ B^{b9} – E^{b9} A^{b9} – D^{b9} F^{#9} – B⁹

E⁹ A⁹ D⁹ G⁹ C⁹

3. C^{7(b9)} - F^{7(b9)} B^{b7(b9)} - E^{7(b9)} A^{7(b9)} - D^{b7(b9)} F^{#7(b9)} - B^{7(b9)}

E^{7(b9)} A^{7(b9)} D^{7(b9)} G^{7(b9)} C^{7(b9)}

3. C^{7(#9)} - F^{7(#9)} B^{b7(#9)} - E^{b7(#9)} A^{b7(#9)} - D^{b7(#9)} F^{#7(#9)} - B^{7(#9)}

E^{7(#9)} - A^{7(#9)} D^{7(#9)} - G^{7(#9)} C^{7(#9)}

მაგ. 3 მინორული 9-აკორდის დახურული ტერციის (3) და სექტიმის (7) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

$Cm^9 - Fm^9$ $Bm^9 - Em^9$ $Am^9 - Dm^9$ $F\#m^9 - Bm^9$
 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7

$Em^9 - Am^9$ $Dm^9 - Gm^9$ Cm^9
 3 - 7 3 - 7 3

მაგ. 4 ნახევრადმემცირებული 9-აკორდის დახურული ტერციის (3) და სექტიმის (7) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

$Cm^{9(b5)} - Fm^{9(b5)}$ $Bm^{9(b5)} - Em^{9(b5)}$ $Am^{9(b5)} - Dm^{9(b5)}$ $F\#m^{9(b5)} - Bm^{9(b5)}$
 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7

$Em^{9(b5)} - Am^{9(b5)}$ $Dm^{9(b5)} - Gm^{9(b5)}$ $Cm^{9(b5)}$
 3 - 7 3 - 7 3

მაგ. 5 შემცირებული 9-აკორდის დახურული ტერციის (3) და სექტიმის (7) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

Cdim⁹ - Fdim⁹ B^bdim⁹ - E^bdim⁹ A^bdim⁹ - D^bdim⁹
 3 - 7 3 - 7 3 - 7

F[#]dim⁹ - Bdim⁹ Edim⁹ - Adim⁹ Ddim⁹ - Gdim⁹ Cdim⁹
 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3

დავალება: 9-აკორდთა დახურული ტერციის (3) და სექტიმის (7) პოზიციების მონაცვლეობის დაკვრა კვინტურ წრეზე (მაგ. 1-5).

§7. 9-აკორდთა დახურული სექტიმის (7) და ტერციის (3) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

მაგ. 1 მაჟორული 9-აკორდის დახურული სექტიმის (7) და ტერციის (3) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

Cmaj⁹ - Fmaj⁹ B^bmaj⁹ - E^bmaj⁹ A^bmaj⁹ - D^bmaj⁹ F[#]maj⁹ - B^bmaj⁹
 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3

Em⁹ - Am⁹ Dm⁹ - Gm⁹

7 - 3 7 - 3 7

მაგ. 2 დომინანტ 9-აკორდთა დახურული სეპტიმის (7) და ტერციის (3) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

ა. **C⁹ - F⁹ B⁹ - E⁹ A⁹ - D⁹ F⁹ - B⁹ E⁹ - A⁹ D⁹ - G⁹ C⁹**

7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7

ბ. **C^{7(b9)} - F^{7(b9)} B^{7(b9)} - E^{7(b9)} A^{7(b9)} - D^{7(b9)} F^{7(b9)} - B^{7(b9)}**

7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3

E^{7(b9)} A^{7(b9)} D^{7(b9)} - G^{7(b9)} C^{7(b9)}

7 - 3 7 - 3 7

ბ. C7(#9) – F7(#9) B^b7(#9) – E^b7(#9) A^b7(#9) – D^b7(#9) F#7(#9) – B7(#9)

E7(#9) – A7(#9) D7(#9) – G7(#9) C7(#9)

მაგ. 3 მინორული 9-აკორდის დახურული სეპტიმის (7) და ტერციის (3) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

Cm⁹ – Fm⁹ Bm^b – Em⁹ A^bm⁹ – D^bm⁹ F#m⁹ – Bm⁹ Em⁹ – Am⁹ Dm⁹ – Gm⁹ Cm⁹

მაგ. 4 ნახევრადმემცირებული 9-აკორდის დახურული სეპტიმის (7) და ტერციის (3) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

Cm^{9(b5)} – Fm^{9(b5)} Bm^b9(b5) – Em^{9(b5)} A^bm^{9(b5)} – Dm^{9(b5)} F#m^{9(b5)} – Bm^{9(b5)}

Em^{9(b5)} – Am^{9(b5)} Dm^{9(b5)} – Gm^{9(b5)} Cm^{9(b5)}

მაგ. 5 შემცირებული 9-აკორდის დახურული სეპტიმის (7) და ტერციის (3) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

Cdim⁹ – Fdim⁹ Bdim⁹ – Edim⁹ A^bdim⁹ – D^bdim⁹ F[#]dim⁹ – Bdim⁹

Edim⁹ A^bdim⁹ D^bdim⁹ G^bdim⁹ Cdim⁹

დავალეზა: 9-აკორდთა დახურული სეპტიმის (7) და ტერციის (3) პოზიციების მონაცვლეობის დაკვრა კვინტურ წრეზე (მაგ. 1-5).

§8. 11-აკორდთა დახურული კვინტის (5) პოზიცია

11-აკორდთა დახურული პოზიციის ოთხხმიანობაში გადმოცემის დროს გამოითვლება ტერცია (3).

აკორდთა დახურული პოზიციის ყველაზე ძლიერ ჟღერადობას დახურული კვინტის (5) პოზიცია წარმოადგენს.

11-აკორდთა გამოყენება ასეთ პოზიციაში იწვევს გარკვეულ მოუხერხებლობას სხვა აკორდების ტერციის (3) და სეპტიმის (სექსტის) პოზიციებთან შეერთებისას. ამ გარემოების გამო 11-აკორდთა დახურული კვინტის (5) პოზიციის გამოყენება საკმაოდ იშვიათია.

11-აკორდთა დახურული კვინტის (5) პოზიციის ბგერათა განლაგება:

{	მარჯვენა ხელი: კვინტა-სეპტიმა-ნონა-უნდეციმა	{	11
			9
			7
			5
	მარცხენა ხელი: პრიმა	{	1

მაგ. 1 მაჟორული 11-აკორდის დახურული კვინტის (5) პოზიცია

Cmaj^{9(#11)}

მაგ. 2 დომინანტ 11-აკორდთა დახურული კვინტის (5) პოზიცია

<p>ა. C¹¹</p>	<p>ბ. C^{9(#11)}</p>
---------------------------------	-------------------------------------

მაგ. 3 მინორული 11-აკორდთა დახურული კვინტის (5) პოზიცია

Cm¹¹

მაგ. 4

დომინანტ და მინორულ 11-აკორდთა წმინდა უნდეციმით დახურული კვინტის (5) პოზიციის დამთხვევა

C¹¹ = Cm¹¹ = Csus⁹

9-sus-აკორდის სხვა შესაძლებელი დახურული პოზიციები განხილული იქნება მომდევნოში (იხ. I ნაწ, თ II, §15, მაგ. 2)

მაგ. 5

ნახევრადშემცირებული 11-აკორდის დახურული კვინტის (5) პოზიცია

Cm^{11(b5)}

მაგ. 6

შემცირებული 11-აკორდის დახურული კვინტის (5) პოზიცია

Cdim¹¹

დავალება: 11-აკორდთა დახურული კვინტის (5) პოზიციის დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1-3 და მაგ. 5-6).

§9. 13-აკორდთა დახურული ტერციის (3) და სეპტიმის (7) პოზიციები

13-აკორდთა დახურული პოზიციის ოთხხმეანობაში გადმოცემის დროს გამოიყოფება წმინდა კვინტა (5) და უნდეციმა (11)

13-აკორდების სახით უპირატესად გამოიყენება მაჟორული და დომინანტ აკორდები

13-აკორდის დახურული ტერციის (3) პოზიციის ბგერათა განლაგება:

{	მარჯვენა ხელი: ტერცია-ტერცდეციმა-სეპტიმა-ნონა	{	9 7 13 3
{	მარცხენა ხელი: პრიმა	{	1

13-აკორდის დახურული სეპტიმის (7) პოზიციის ბგერათა განლაგება:

{	მარჯვენა ხელი: სეპტიმა-ნონა-ტერცია-ტერცდეციმა	{	13 3 9 7
{	მარცხენა ხელი: პრიმა	{	1

მაგ. 1 მაჟორული 13-აკორდის დახურული ტერციის (3) და სეპტიმის (7) პოზიციები

მაგ. 2 დომინანტ 13-აკორდთა დახურული ტერციის (3) და სექსტიმის (7) პოზიციები:

Example 2 shows two musical examples, (a) and (b), on a grand staff. Example (a) is labeled C^{13} and shows two chords: the first has a closed triad (3) and a sextimian (7) in the bass clef, and the second has a closed triad (3) and a tritertian (9) in the bass clef. Example (b) is labeled $C^9(\flat 13)$ and shows two chords: the first has a closed triad (3) and a tritertian (9) in the bass clef, and the second has a closed triad (3) and a tritertian (9) in the bass clef. Both examples have a bass clef with a common time signature (C) and a bass line with a whole note (1) and a common time signature (C).

უნდა ითქვას, რომ დახურულ პოზიციებში დომინანტ 13-აკორდი დადაბლებული ტერცი-დეციმით ($\flat 13$) (მაგ. 2ბ) იგივეს წარმოადგენს, რასაც დომინანტ 9-აკორდი ამაღლებული კვინტიტით ($\sharp 5$).

მაგ. 3 დომინანტ 13-აკორდის $\flat 13$ -ით და დომინანტ 9-აკორდის $\sharp 5$ -ით უღერადობის დამთხვევა

Example 3 shows two musical examples, (a) and (b), on a grand staff. Example (a) is labeled $C^9(\flat 13)$ and shows two chords: the first has a closed triad (3) and a tritertian (9) in the bass clef, and the second has a closed triad (3) and a tritertian (9) in the bass clef. Example (b) is labeled $C^9(\sharp 5)$ and shows two chords: the first has a closed triad (3) and a tritertian (9) in the bass clef, and the second has a closed triad (3) and a tritertian (9) in the bass clef. Both examples have a bass clef with a common time signature (C) and a bass line with a whole note (1) and a common time signature (C).

დავალება: 13-აკორდთა დახურული ტერციის (3) და სექსტიმის (7) პოზიციების დაკვრა კვინტიტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1-2).

§10. 13-აკორდთა დახურული ტერციის (3) და სეპტიმის (7) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

მაგ. 1 მაჟორული 13-აკორდთა დახურული ტერციის (3) და სეპტიმის (7) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

13 13 13 13 13 13 13
 Cmaj - Fmaj Bbmaj - Ebmaj Abmaj - Dbmaj F#maj - Bmaj

3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7

13 13 13
 Emaj - Amaj Dmaj - Gmaj Cmaj

3 - 7 3 - 7 3

მაგ. 2 დომინანტ 13-აკორდთა დახურული ტერციის (3) და სეპტიმის (7) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

ა. C13 - F13 Bbm13 - Ebm13 Abm13 - Dbm13 F#m13 - Bm13 Em13 - Am13 Dm13 - Gm13 C13

3 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3

ბ. C^{9(b13)} F^{9(b13)} B^{b9(b13)} E^{b9(b13)} A^{b9(b13)} D^{b9(b13)} F^{#9(b13)} B^{9(b13)}

E^{9(b13)} - A^{9(b13)} D^{9(b13)} - G^{9(b13)} C^{9(b13)}

დავალება: 13-აკორდთა დახურული ტერციის (3) და სეპტიმის (7) პოზიციების მონაცვლეობის დაკვრა კვინტურ წრეზე (მაგ. 1-2).

§11. 13-აკორდთა დახურული სეპტიმის (7) და ტერციის (3) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

მაგ. 1 მაჟორული 13-აკორდთა დახურული სეპტიმის (7) და ტერციის (3) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

C¹³maj - F¹³maj B^{b13}maj - E^{b13}maj A^{b13}maj - D^{b13}maj F^{#13}maj - B¹³maj

E¹³maj - A¹³maj D¹³maj - G¹³maj C¹³maj

მაგ. 2 დომინანტ 13-აკორდთა დახურული სეპტიმის (7) და ტერციის (3) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

ა. C¹³ F¹³ B¹³ E¹³ A¹³ D¹³ F^{#13} B¹³ E¹³ A¹³ D¹³ G¹³ C¹³

ბ. C^{9(b13)} F^{9(b13)} B^{9(b13)} E^{9(b13)} A^{9(b13)} D^{9(b13)} F^{#9(b13)} B^{9(b13)}

E^{9(b13)} A^{9(b13)} D^{9(b13)} G^{9(b13)} C^{9(b13)}

დავალება: 13-აკორდთა დახურული სეპტიმის (7) და ტერციის (3) პოზიციების მონაცვლეობის დაკვრა კვინტურ წრეზე (მაგ. 1-2).

§12. მაჟორულ და მინორულ აკორდთა დამატებული ტონებით დახურული ტერციის (3) და სექსტის (6) პოზიციები

1. მაჟორულ და მინორულ აკორდთა სექსტით (6) დახურული ტერციის (3) პოზიციის ბგერათა განლაგება:

{	მარჯვენა ხელი: ტერცია-კვარტა-სექსტა-პრიმა	{	1
			6
			5
			3
	მარცხენა ხელი: პრიმა	{	1

მაჟორულ და მინორულ აკორდთა სექსტით (6) დახურული სექსტის (6) პოზიციის ბგერათა განლაგება:

{	მარჯვენა ხელი: სექსტა-პრიმა-ტერცია-კვინტა	{	5
			3
			1
			6
	მარცხენა ხელი: პრიმა	{	1

მაგ. 1 მაჟორული და მინორულ აკორდთა სექსტით (6) დახურული ტერციის და სექსტის პოზიციები

ა. C⁶

ბ. Cm⁶

2. მაჟორულ და მინორულ აკორდთა სექსტით (6) და ნონით (9) დახურული ტერციის (3) პოზიციის ბგერათა განლაგება:

{	მარჯვენა ხელი: ტერცია-კვინტა-სექსტა-ნონა	{	9
		{	6 5 3
	მარცხენა ხელი: პრიმა	{	1

მაჟორულ და მინორულ აკორდთა სექსტით (6) და ნონით (9) დახურული სექსტის (6) პოზიციის ბგერათა განლაგება:

{	მარჯვენა ხელი: სექსტა-ნონა-ტერცია-კვინტა	{	5
		{	3 9 6
	მარცხენა ხელი: პრიმა	{	1

მაგ. 2 მაჟორულ და მინორულ აკორდთა სექსტით (6) და ნონით (9) დახურული ტერციის (3) და სექსტის (6) პოზიციები

ა.

ბ.

დავალება: მაჟორულ და მინორულ აკორდთა დამატებული ტონებით დახურული ტერციის (3) და სექსტის (6) პოზიციების დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1ა, ბ და მაგ. 2 ა, ბ).

§13. მაჟორულ და მინორულ აკორდთა დამატებული ტონებით დახურული ტერციის (3) და სექსტის (6) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

მაგ.1 მაჟორულ და მინორულ აკორდთა სექსტით (6) დახურული ტერციის (3) და სექსტის (6) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

ა. C⁶ - F⁶ B^{b6} - E^{b6} A^{b6} - D^{b6} F^{#6} - B⁶ E⁶ - A⁶ D⁶ - G⁶ C⁶

ბ. Cm⁶ - Fm⁶ Bm⁶ - Em⁶ Am⁶ - Dm⁶ Fm⁶ - Bm⁶ Em⁶ - Am⁶ Dm⁶ - Gm⁶ Cm⁶

მაგ. 2 მაჟორულ და მინორულ აკორდთა სექსტით (6) და ნონით (9) დახურული ტერციის (3) და სექსტის (6) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე:

ა. C⁹ - F⁹ B^{b9} - E^{b9} A^{b9} - D^{b9} F^{#9} - B⁹ E⁹ - A⁹ D⁹ - G⁹ C⁹

ბ. Cm⁶-Fm⁶ Bm⁶-Em⁶ Am⁶-Dm⁶ Fm⁶-Bm⁶ Em⁶-Am⁶ Dm⁶-Gm⁶ Cm⁶

დავალება: მაჟორულ და მინორულ აკორდთა დამატებული ტონებით დახურული ტერციის (3) და სექსტის (6) პოზიციების მონაცვლეობის დაკვრა კვინტური წრეზე (მაგ. 1ა,ბ, და 2ა,ბ).

§14. მაჟორულ და მინორულ აკორდთა დამატებული ტონებით დახურული სექსტის (6) და ტერციის (3) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

მაგ. 1 მაჟორულ და მინორულ აკორდთა სექსტით (6) დახურული სექსტის (6) და ტერციის (3) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე:

ა. C⁶-F⁶ B^{b6}-E^{b6} A^{b6}-D^{b6} F^{#6}-B⁶ E⁶-A⁶ D⁶-G⁶ C⁶

ბ. Cm⁶-Fm⁶ Bm⁶-Em⁶ Am⁶-Dm⁶ Fm⁶-Bm⁶ Em⁶-Am⁶ Dm⁶-Gm⁶ C⁶

მაგ. 2 მაჟორულ და მინორულ აკორდთა სექსტით (6) და ნონით (9) დახურული სექსტის (6) და ტერციის (3) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე:

ა. $C^9 - F^9 \quad B^9 - E^9 \quad A^9 - D^9 \quad F^{\#9} - B^9 \quad E^9 - A^9 \quad D^9 - G^9 \quad C^9$

ბ. $C^9_m - F^9_m \quad B^9_m - E^9_m \quad A^9_m - D^9_m \quad F^{\#9}_m - B^9_m \quad E^9_m - A^9_m \quad D^9_m - G^9_m \quad C^9_m$

დავალება: მაჟორულ და მინორულ აკორდთა დამატებული ტონებით დახურული სექსტის (6) და ტერციის (3) პოზიციების მონაცვლეობის დაკვრა კვინტური წრეზე (მაგ. 1 ა,ბ და მაგ. 2 ა,ბ)

§15. sus-აკორდთა დახურული კვარტის (4) და სექტიმის (7) პოზიციები

ვინაიდან sus-აკორდებში კვარტა (4) ტერციას (3) ენაცვლება (იხ. I ნაწ, თ. IX, §1), ამიტომ თავისთავად ხდება დახურული კვარტის (4) და სექტიმის (7) პოზიციების უპირატესი გამოყენება.

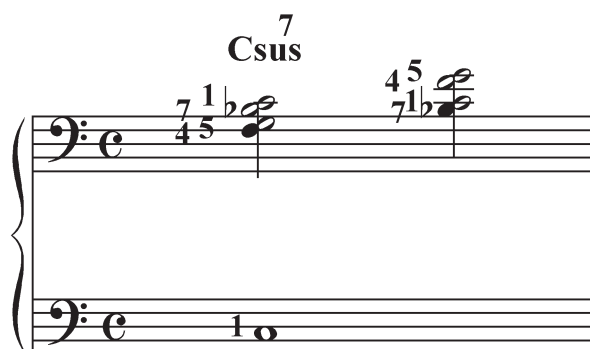
1. დომინანტ 7 sus-აკორდის დახურული კვარტის (4) პოზიციის ბგერათა განლაგება:

{	მარჯვენა ხელი: კვარტა-კვინტა-სექტიმა-პრიმა	{	1
		}	7
		{	5
		}	4
	მარცხენა ხელი: პრიმა	{	1

დომინანტ 7 sus-აკორდის დახურული სექტიმის (7) პოზიციის ბგერათა განლაგება:

{	მარჯვენა ხელი: სექტიმა-პრიმა-კვარტა-კვინტა	{	5
			4
			1
			7
{	მარცხენა ხელი: პრიმა	{	1

მაგ. 1 დომინანტ 7 sus-აკორდის დახურული კვარტის (4) და სექტიმის (7) პოზიციები

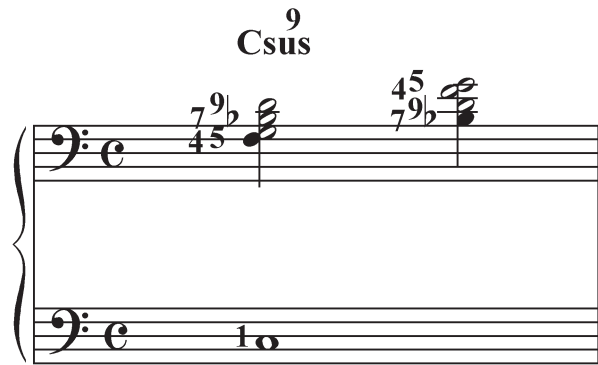
2. დომინანტ 9 sus-აკორდის დახურული კვარტის (4) პოზიციის ბგერათა განლაგება

{	მარჯვენა ხელი: კვარტა-კვინტა-სექტიმა-ნონა	{	9
			7
			5
			4
{	მარცხენა ხელი: პრიმა	{	1

დომინანტ 9 sus-აკორდის დახურული სექტიმის (7) პოზიციის ბგერათა განლაგება:

{	მარჯვენა ხელი: სექტიმა-ნონა-კვარტა-კვინტა	{	5
			4
			9
			7
{	მარცხენა ხელი: პრიმა	{	1

მაგ. 2 დომინანტ 9 sus-აკორდის დახურული კვარტის (4) და სეპტიმის (7) პოზიციები

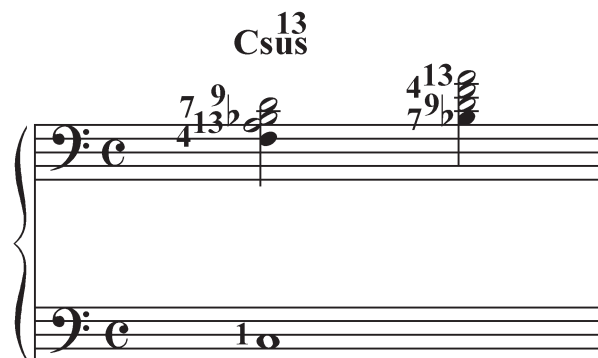
3. დომინანტ 13 sus-აკორდის დახურული კვარტის (4) პოზიციის ბგერათა განლაგება

{	მარჯვენა ხელი: კვარტა-ტერცდეციმა-სეპტიმა-ნონა	{	9
			7
			13
			4
	მარცხენა ხელი: პრიმა	{	1

დომინანტ 13 sus-აკორდის დახურული სეპტიმის (7) პოზიციის ბგერათა განლაგება:

{	მარჯვენა ხელი: სეპტიმა-ნონა-კვარტა-ტერცდეციმა	{	13
			4
			9
			7
	მარცხენა ხელი: პრიმა	{	1

მაგ. 3 დომინანტ 13 sus-აკორდის დახურული კვარტის (4) და სეპტიმის (7) პოზიციები

დავალება : sus-აკორდთა დახურული კვარტის (4) და სეპტიმის (7) პოზიციების დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1-3).

§16. sus-აკორდთა დახურული კვარტის (4) და სექტიმის (7) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

მაგ. 1 დომინანტ 7 sus-აკორდის დახურული კვარტის (4) და სექტიმის (7) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

C^{7}_{sus} - F^{7}_{sus} B^{7}_{sus} - E^{7}_{sus} A^{7}_{sus} - D^{7}_{sus} $F^{7}_{\#}$ - B^{7}_{sus} E^{7}_{sus} - A^{7}_{sus} D^{7}_{sus} - G^{7}_{sus} C^{7}_{sus}

მაგ. 2. დომინანტ 9 sus-აკორდის დახურული კვარტის (4) და სექტიმის (7) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე:

C^{9}_{sus} - F^{9}_{sus} B^{9}_{sus} - E^{9}_{sus} A^{9}_{sus} - D^{9}_{sus} $F^{9}_{\#}$ - B^{9}_{sus} E^{9}_{sus} - A^{9}_{sus} D^{9}_{sus} - G^{9}_{sus} C^{9}_{sus}

მაგ. 3 დომინანტ 13 sus-აკორდის დახურული კვარტის (4) და სექტიმის (7) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

C^{13}_{sus} - F^{13}_{sus} B^{13}_{sus} - E^{13}_{sus} A^{13}_{sus} - D^{13}_{sus} $F^{13}_{\#}$ - B^{13}_{sus} E^{13}_{sus} - A^{13}_{sus} D^{13}_{sus} - G^{13}_{sus} C^{13}_{sus}

დავალება: sus-აკორდთა დახურული კვარტის (4) და სექტიმის (7) პოზიციების მონაცვლეობის დაკვრა კვინტურ წრეზე (მაგ. 1-3).

§17. sus-აკორდთა დახურული სეპტიმის (7) და კვარტის (4) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

მაგ.1 დომინანტ 7 sus-აკორდის დახურული სეპტიმის (7) და კვარტის (4) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე:

C_{sus}^7 - F_{sus}^7 B_{sus}^7 - E_{sus}^7 A_{sus}^7 - D_{sus}^7 F_{\sharp}^7 - B_{sus}^7 E_{sus}^7 - A_{sus}^7 D_{sus}^7 - G_{sus}^7 C_{sus}^7

მაგ. 2 დომინანტ 9 sus-აკორდის დახურული სეპტიმის (7) და კვარტის (4) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

C_{sus}^9 - F_{sus}^9 B_{sus}^9 - E_{sus}^9 A_{sus}^9 - D_{sus}^9 F_{\sharp}^9 - B_{sus}^9 E_{sus}^9 - A_{sus}^9 D_{sus}^9 - G_{sus}^9 C_{sus}^9

მაგ. 3 დომინანტ 13 sus-აკორდის დახურული სეპტიმის (7) და კვარტის (4) პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე:

C_{sus}^{13} - F_{sus}^{13} B_{sus}^{13} - E_{sus}^{13} A_{sus}^{13} - D_{sus}^{13} F_{\sharp}^{13} - B_{sus}^{13} E_{sus}^{13} - A_{sus}^{13} D_{sus}^{13} - G_{sus}^{13} C_{sus}^{13}

დავალება : დომინანტ sus-აკორდთა დახურული სეპტიმის (7) და კვარტის (4) პოზიციების მონაცვლეობის დაკვრა კვინტურ წრეზე (მაგ. 1-3).

§18. ბლოკ-აკორდთა (Block Chords) ზოგადი ცნება

ბლოკ-აკორდი ეწოდება ნებისმიერი ოთხხმიანი აკორდის დახურულ პოზიციას ზედა ხმის გაორმაგებით ოქტავით ქვევით.

ბლოკ-აკორდთა სახით შეიძლება იყოს გამოყენებული:

1. ხუთი სახის 7-აკორდი პრიმის (1/), ტერციის (3), კვინტის (5) და სეპტიმის (7) პოზიციებში.
2. ალტერირებული 7-აკორდები პრიმის (1), ტერციის (3), კვინტის (5) და სეპტიმის (7) პოზიციებში.
3. მაჟორული და მინორული აკორდი სექსტით (6), პრიმის (1), ტერციის (3), კვინტის (5) და სექსტის (6) პოზიციებში.
4. დომინანტ 7 sus-აკორდი პრიმის (1), კვარტის (4), კვინტის (5) და სეპტიმის (7) პოზიციებში.

მაგ. 1 ხუთი სახის 7-აკორდის დახურული პრიმის (1), ტერციის (3), კვინტის (5) და სეპტიმის (7) პოზიციები ბლოკ-აკორდთა სახით

1. მაჟორული 7-აკორდი

2. დომინანტ 7-აკორდი

3. მინორული 7-აკორდი

Diagram illustrating the first three types of block chords: Cmaj⁷, C⁷, and Cm⁷. The notation shows the chord structure in a grand staff with a treble clef and a bass clef. The notes are grouped into blocks, and the bass line has a '1' below it. Fingerings 1-3-5-7 are indicated for the right hand.

4. ნახევრადშემცირებული 7-აკორდი

5. შემცირებული 7-აკორდი

Diagram illustrating the last two types of block chords: Cm^{7(b5)} and Cdim⁷. The notation shows the chord structure in a grand staff with a treble clef and a bass clef. The notes are grouped into blocks, and the bass line has a '1' below it. Fingerings 1-3-5-7 are indicated for the right hand.

მაგ. 2 ალტერირებული 7-აკორდების დახურული პირმის (1), ტერციის(3), კვინტის (5) და სეპტიმის (7) პოზიციები ბლოკ-აკორდთა სახით

1. ალტერირებული მაჟორული 7-აკორდი

2. ალტერირებული დომინანტ 7-აკორდი

1. ალტერირებული მაჟორული 7-აკორდი: $C^{maj7(\#5)}$, $C^{maj7(b5)}$

2. ალტერირებული დომინანტ 7-აკორდი: $C7(b5)$

3. ალტერირებული მინორული 7-აკორდი

4. ალტერირებული ნახევრადშემცირებული 7-აკორდი

3. ალტერირებული მინორული 7-აკორდი: $C7(\#5)$, $C^{m(\#7)}$

4. ალტერირებული ნახევრადშემცირებული 7-აკორდი: $C^{m(b5)}$

მაგ. 3 მაჟორული და მინორული აკორდთა სექსტით (6) დახურული პირმის (1), ტერციის (3), კვინტის (5) და სექსტის (6) პოზიციები ბლოკ-აკორდთა სახით

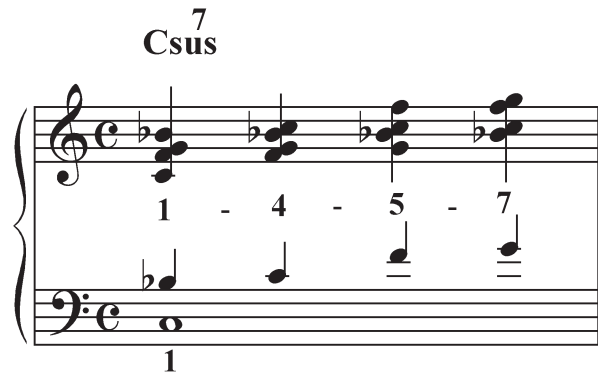
1. მაჟორული აკორდი სექსტით

2. მინორული აკორდი სექსტით

1. მაჟორული აკორდი სექსტით: C^6

2. მინორული აკორდი სექსტით: C^{m6}

მაგ. 4 დომინანტ 7 sus-აკორდის დახურული პრიმის (1), კვარტის (4), კვინტის (5) და სექტიმის (7) პოზიციები ბლოკ-აკორდთა სახით

დავალება: აკორდების დახურული პოზიციების დაკვრა ბლოკ-აკორდთა სახით კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1-4)

§19. დახურული პოზიციის გამოყენების შესაძლებელი შემოხვევები საფორტეპიანო ფაქტურაში

აკორდთა დახურული პოზიციის გამოყენება საფორტეპიანო ფაქტურაში შესაძლებელია შემდეგ შემთხვევებში:

1. მელოდის ან იმპროვიზაციული ხაზის თანხლება კონტრაბასის გარეშე.
2. მელოდის ან იმპროვიზაციული ხაზის თანხლება კონტრაბასთან ერთად.
3. მელოდის ან იმპროვიზაციული ხაზის აკორდული გადმოცემა.

აკორდთა პოზიციების მონაცვლეობა თანხლების დროს ხორციელდება შემდეგნაირად:

1. ჰარმონიის კვარტა-კვინტური მოძრაობის დროს ხდება აკორდთა ტერცია-სექტიმა ან სექტიმა-ტერცია პოზიციების მონაცვლეობა.
2. ჰარმონიის სექუნდური მოძრაობის დროს აკორდთა პოზიცია არ იცვლება.
3. ჰარმონიის ტერციული მოძრაობის დროს აკორდთა პოზიცია შეიძლება როგორც შეიცვალოს, ასევე არ შეიცვალოს.

მაგ. 1 სოლო საკრავის (ვოკალის) თანხლება კონტრაბასის გარეშე

- მარჯვენა ხელი: აკორდის დახურული ტერციის (3) ან სექტიმის (7) პოზიცია.
- მარცხენა ხელი: აკორდის პრიმა.

Nouw's The Time
დრო დადგა

Charlie Parker
ჩარლი პარკერი

A F¹³ B^{b13} F¹³ F¹³

Solo

Piano

B B^{b13} B^{m9} B^{dim9} F¹³/_C D^{b(#9)}

C G^{13(b9)} C^{13(#9)} F¹³ D^{7(#9)} G^{9(#5)} C^{7(#9)}

ფორმა: ბლუზი (AAB)

მაგ. 2 ფორტეპიანო სოლო კონტრაბასთან ერთად:

- მარჯვენა ხელი: მელოდია ან იმპროვიზაციული ხაზი.
- მარცხენა ხელი: აკორდის დახურული ტერციის (3) ან სეპტიმის (7) პოზიცია.

Nouw's The Time

დრო დადგა

Charlie Parker

ჩარლი პარკერი

A F¹³ B^{b13} F¹³ F¹³

Piano

Bass

B B^{b13} Bm⁹ Bdim⁹ F¹³/_C D7(^{#9}/_{#5})

C G¹³(^{b9}) C¹³(^{#9}) F¹³ D7(^{#9}/_{#5}) G⁹(^{#5}) C7(^{#9}/_{#5})

მელოდიის ან იმპროვიზაციული ხაზის გადმოცემა ბლოკ-აკორდთა სახით.

მაგ. 3 სოლო საკრავის (ვოკალის) თანხლება კონტრაბასის გარეშე

Four Brothers ოთხი ძმა

Jimmy Guiffre
ჯიმი ვუფრი

Piano

Chords: A, D⁷, Dm⁷, G⁷, C, A⁷, Dm⁷, Em⁷, A⁷, Dm⁷, G⁷, C, Dm⁷, G⁷, C, B, Fm⁷, B^{b7}, E^b, Am⁷, D^{b7}, G^b, F^{#7}, B⁷

ფორმა: სტანდარტი (AABA)

- დავალება: 1. ჯაზის თემების ჰარმონიის დაკვრა აკორდთა დახურულ პოზიციაში (მაგ. 1).
 2. ჯაზის თემების დაკვრა თავისი ჰარმონიით ბანის გარეშე აკორდთა დახურულ პოზიციაში (მაგ. 2)
 3. ჯაზის თემების დაკვრა ბლოკ-აკორდთა სახით (მაგ. 3).

შენიშვნა:

ჯაზის თემების დაკვრა ბლოკ-აკორდთა სახით (მაგ. 3) ითხოვს დამატებით განმარტებას, რომელიც წარმოდგენილი იქნება მომდევნო პარაგრაფში.

§20. მელოდის ბლოკ-აკორდთა სახით გადმოცემის ელემენტარული ხერხები

მელოდის სრულფასოვანი გადმოცემა ბლოკ-აკორდთა სახით შესაძლებელი გახდება მხოლოდ იმპროვიზაციის თეორიული საფუძვლების გაცნობის შემდეგ. ამჟამად კი წარმოდგენილი იქნება მხოლოდ ელემენტარული უამრავ შესაძლებელ ვარიანტებისაგან.

მაგ. 1 აკორდები და მათი შესაბამისი კილოები

ა. მაჟორული აკორდი

ბ. დომინანტური აკორდი

გ. მინორული აკორდი

Cm⁷ **C დორიული**

დ. ნახევრადშემცირებული აკორდი

Cm⁷ b5 **C ლოკრიული #2**

ე. შემცირებული აკორდი

Cdim⁷ **C შემცირებული ტონი – ნახევარტონი**

მაგ. 2 კილოების გადმოცემა ბლოკ-აკორდთა სახით

ა. **C⁶ – C იონიური**

ბ. **C⁷ – C მიქსოლიდიური**

ბ. Cm⁷ – C დორიული

დ. Cm^{7(b5)} – C ლოკრიული #2

ე. Cdim⁷ – C უემციტრებული ტონი – ნახევარტონი

ზემოთ მოყვანილ მაგალითებში არააკორდული ბგერების ჰარმონიზაცია მოთავსებულია ფარგლებში.

დავალება: კილოების გადმოცემის ბლოკ-აკორდთა სახით დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1ა,ბ,გ,დ,ე).

თავი III

აკორდთა ღია პოზიციის პირვანდელი ფორმა: ტერციის (3) და სექტიმის (7) ღერძების პოზიციები (Axes Of The Third And Seventh)

§1. ტერციის (3) და სექტიმის (7) ღერძების პოზიციების ცნება

ღია პოზიცია წარმოიქმნება აკორდთა დახურულ პოზიციიდან აკორდის ერთი ან ორი ბგერის ოქტავაზე გადატანით

მაგ. 1 7-აკორდთა დახურული პოზიცია ბუნებრივი მაჟორის საფეხურებზე

C major

1. ტერციის ღერძის (axis of the third) პოზიცია ეწოდება 7-აკორდის ღია პოზიციას ტერციით (3) ზედა ხმაში.

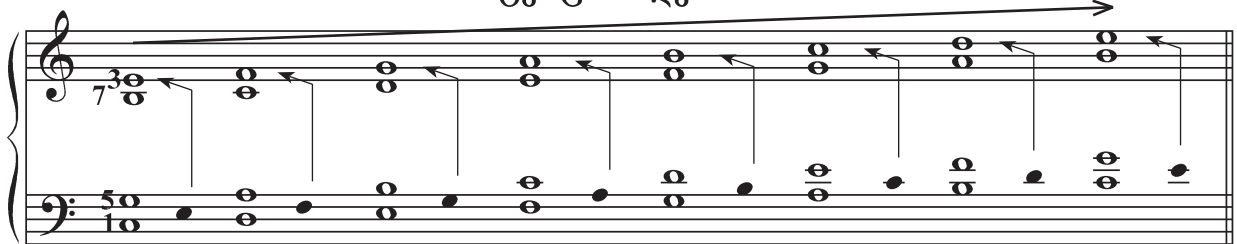
ტერციის ღერძის პოზიცია წარმოიქმნება დახურულ პოზიციიდან აკორდის ტერციის გადატანით ოქტავით ზევით.

ტერციის ღერძის პოზიცია შეიძლება იყოს გადმოცემული როგორც ორ ხელში და ასევე მხოლოდ მარცხენა ხელში.

მაგ. 2 7-აკორდთა ტერციის ღერძის პოზიცია ორ ხელში ბუნებრივი მაჟორის საფეხურებზე

C major

Cmaj⁷ Dm⁷ Em⁷ Fmaj⁷ G⁷ Am⁷ Bm⁷(^b5) Cmaj⁷
ტერციის ღერძი

ზემოთ მოყვანილ მაგალითში დახურული პოზიციის გახსნა აკორდის ტერციის გადატანით ოქტავის ზევით ნაჩვენებია ისრებით.

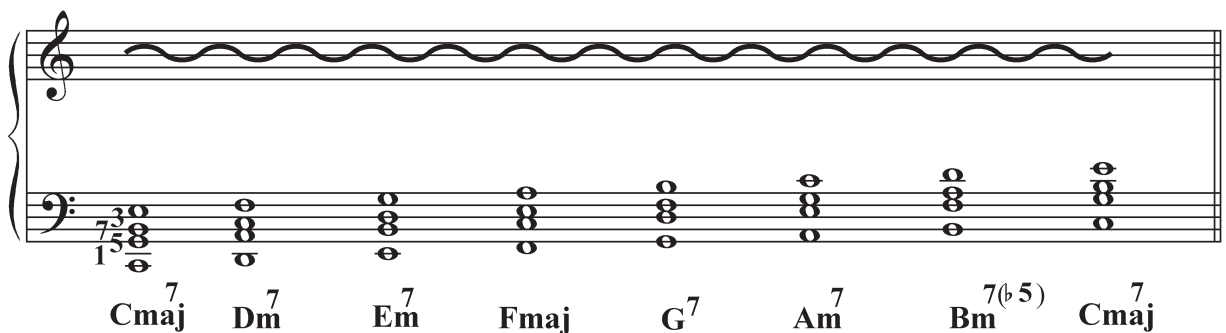
ბგერათა განლაგება:

{	მარჯვენა ხელი: სუბტიმა-ტერცია	{ 3 7
	მარცხენა ხელი: პრიმა-კვინტა	{ 5 1

მაგ. 3 7-აკორდთა ტერციის ღერძის პოზიცია მარცხენა ხელში ბუნებრივი მაჟორის საფეხურებზე

C major

მელოდიური ან იმპროვიზაციული ხაზი

7-აკორდთა ტერციის ღერძის პოზიცია გამოიყენება ასევე გამოტოვებული კვინტით.

მაგ.4 7-აკორდთა ტერციის ღერძის პოზიცია გამოტოვებული კვინტით ორ ხელში ბუნებრივი მაჟორის საფეხურებზე

C major

Cmaj⁷ Dm⁷ Em⁷ Fmaj⁷ G⁷ Am⁷ Bm^{7(b5)} Cmaj⁷

ბგერათა განლაგება:

{	მარჯვენა ხელი:	სეპტიმა-ტერცია	{	3
	მარცხენა ხელი:	პრიმა	{	1

მაგ. 5 7-აკორდთა ტერციის ღერძის პოზიცია გამოტოვებული კვინტით მარცხენა ხელში ბუნებრივი მაჟორის საფეხურებზე

C major

მელოდირი ან იმპროვიზაციული ხაზი

Cmaj⁷ Dm⁷ Em⁷ Fmaj⁷ G⁷ Am⁷ Bm^{7(b5)} Cmaj⁷

2. სეპტიმის ღერძის (axis of the seventh) პოზიცია ეწოდება 7-აკორდის ღერძის პოზიციას სეპტიმით (7) ზედა ხმაში.

სეპტიმის ღერძის პოზიცია წარმოიქმნება დახურული პოზიციიდან აკორდის ტერციისა და სეპტიმის გადატანით ოქტავით ზევით.

სეპტიმის ღერძის პოზიციის გადმოცემა შესაძლებელია როგორც ორ ხელში, ასევე კვინტის გამოტოვებით მხოლოდ მარცხენა ხელში.

მაგ. 6 7-აკორდთა სეპტიმის ღერძის პოზიცია ორ ხელში ბუნებრივი მაჟორის საფეხურებზე

C major 7
 Cmaj⁷ Dm⁷ Em⁷ Fmaj⁷ G⁷ Am⁷ Bm^{7(b5)} Cmaj⁷

სეპტიმის ღერძი

ზემოთმოყვანილ მაგალითში დახურული პოზიციის გახსნა აკორდის ტერციის და სეპტიმის გადატანით ოქტავით ზევით ნაჩვენებია ისრებით.

ბგერათა განლაგება:

{	მარჯვენა ხელი: ტერცია-სეპტიმა	7 3
	მარცხენა ხელი: პრიმა-კვინტა	5 1

7-აკორდთა სეპტიმის ღერძის პოზიცია ასევე გამოიყენება გამოტოვებული კვინტით.

მაგ. 7 7-აკორდთა სეპტიმის ღერძის პოზიცია გამოტოვებული კვინტით ორ ხელში ბუნებრივი მაჟორის საფეხურებზე

C major

Cmaj⁷ Dm⁷ Em⁷ Fmaj⁷ G⁷ Am⁷ Bm^{7(b5)} Cmaj⁷

ბგერათა განლაგება:

{	მარჯვენა ხელი: ტერცია-სეპტიმა	{ ⁷ ₃
	მარცხენა ხელი: პრიმა	{ ₁

მაგ. 8 7-აკორდთა სეპტიმის ღერძის პოზიცია გამოტოვებული კვინტით მარცხენა ხელში ბუნებრივი მაჟორის საფეხურებზე

C major

მელოდიური ან იმპროვიზაციული ხაზი

Cmaj⁷
Dm⁷
Em⁷
Fmaj⁷
G⁷
Am⁷
Bm⁷(b⁵)
Cmaj⁷

დავალება :

1. 7-აკორდთა ტერციის ღერძის პოზიციის დაკვრა ორ ხელში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 2).
2. 7-აკორდთა ტერციის ღერძის პოზიციის დაკვრა მარცხენა ხელში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 3).
3. 7-აკორდთა ტერციის ღერძის პოზიციის გამოტოვებული კვინტით დაკვრა ორ ხელში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 4).
4. 7-აკორდთა ტერციის ღერძის პოზიციის გამოტოვებული კვინტით დაკვრა მარცხენა ხელში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 5).
5. 7-აკორდთა სეპტიმის ღერძის პოზიციის დაკვრა ორ ხელში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 6).
6. 7-აკორდთა სეპტიმის ღერძის პოზიციის გამოტოვებული კვინტით დაკვრა ორ ხელში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 7).
7. 7-აკორდთა სეპტიმის ღერძის პოზიციის გამოტოვებული კვინტით დაკვრა მარცხენა ხელში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 8).

§2. ხუთი სახის 7-აკორდის ტერციის ღერძის პოზიცია შებრუნებებით

თავისთავად ცხადია, რომ:

1. 7-აკორდი შეესაბამება ტერციის ღერძის პრიმის პოზიციას.
2. 65-აკორდი შეესაბამება ტერციის ღერძის ტერციის პოზიციას.
3. 43-აკორდი შეესაბამება ტერციის ღერძის კვინტის პოზიციას.
4. 2-აკორდი შეესაბამება ტერციის ღერძის სეპტიმის პოზიციას.

მაგ. 1 მაჟორული 7-აკორდის ტერციის ღერძის პოზიცია შებრუნებებით:

$C^{7(7)}$	$\frac{C^{7(6)}}{E}$	$\frac{C^{7(4)}}{G}$	$\frac{C^{7(2)}}{B}$

მაგ. 2 დომინანტ 7-აკორდის ტერციის ღერძის პოზიცია შებრუნებებით:

$C^7(7)$	$\frac{C^7(6)}{E}$	$\frac{C^7(4)}{G}$	$\frac{C^7(2)}{B}$

მაგ. 3 მინორული 7-აკორდის ტერციის ღერძის პოზიცია შებრუნებებით

$Cm^7(7)$	$\frac{Cm^7(6)}{E^b}(5)$	$\frac{Cm^7(4)}{G}(3)$	$\frac{Cm^7(2)}{B^b}(2)$

მაგ. 4 ნახევრადშემცირებული 7-აკორდის ტერციის ღერძის პოზიცია შებრუნებებით

$Cm^{7(b5)}(7)$	$\frac{Cm^{7(b5)}(6)}{E^b}(5)$	$\frac{Cm^{7(b5)}(4)}{G^b}(3)$	$\frac{Cm^{7(b5)}(2)}{B^b}(2)$

მაგ. 5 შემცირებული 7-აკორდის ტერციის ღერძის პოზიცია შებრუნებებით

$Cdim^7(7)$	$\frac{Cdim^7(6)}{E^b}(5)$	$\frac{Cdim^7(4)}{G^b}(3)$	$\frac{Cdim^7(2)}{A}(2)$

- დავალება: 1. ხუთი სახის 7-აკორდის ტერციის ღერძის პოზიციის შებრუნებებით დაკვრა ორ ხელში კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1-5).
 2. ხუთი სახის 7-აკორდის ტერციის ღერძის პოზიციის შებრუნებებით დაკვრა მარცხენა ხელში კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1-5).

§3. ხუთი სახის 7-აკორდის სექტიმის ღერძის პოზიცია შებრუნებებით

თავისთავად ცხადია, რომ აქაც იგულისხმება სექტიმის ღერძის პრიმის (7-აკორდი), ტერციის (6-აკორდი), კვინტის (4-აკორდი) და სექტიმის (2-აკორდი) პოზიციები.

მაგ. 1 მაჟორული 7-აკორდის სექტიმის ღერძის პოზიცია შებრუნებებით

$C^{maj7}(7)$	$\frac{C^{maj7}}{E}(6)$	$\frac{C^{maj7}}{G}(4)$	$\frac{C^{maj7}}{B}(2)$

მაგ. 2 დომინანტ 7-აკორდის სექტიმის ღერძის პოზიცია შებრუნებებით

$C^7(7)$	$\frac{C^7}{E}(6)$	$\frac{C^7}{G}(4)$	$\frac{C^7}{B^b}(2)$

მაგ. 3 მინორული 7-აკორდის სეპტიმის ღერძის პოზიცია შებრუნებებით

$Cm^7(7)$ $\frac{Cm^7(6)}{E^b(5)}$ $\frac{Cm^7(4)}{G(3)}$ $\frac{Cm^7(2)}{B^b}$

მაგ. 4 ნახევრადშემცირებული 7-აკორდის სეპტიმის ღერძის პოზიცია შებრუნებებით

$Cm^{7(b5)}(7)$ $\frac{Cm^7(6)}{E^b(5)}$ $\frac{Cm^7(4)}{G^b(3)}$ $\frac{Cm^{7(b5)}(2)}{B^b}$

მაგ. 5 შემცირებული 7-აკორდის სეპტიმის ღერძის პოზიცია შებრუნებებით

$Cdim^7(7)$ $\frac{Cdim^7(6)}{E^b(5)}$ $\frac{Cdim^7(4)}{G^b(3)}$ $\frac{Cdim^7(2)}{A}$

დავალება: 1. ხუთი სახის 7-აკორდის სეპტიმის ღერძის პოზიციის დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1-5).

§4. ტერციის და სეპტიმის ღერძების პოზიციები მთლიანობაში

მაგ. 1 ტერციის და სეპტიმის ღერძების პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე.

ა. დომინანტ 7-აკორდის და მაჟორული 7-აკორდის ტერციის და სეპტიმის ღერძების პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

$C^7 - F^{maj7}$ $B^7 - E^{maj7}$ $A^7 - D^{maj7}$ $F^{\#7} - B^{maj7}$ $E^7 - A^{maj7}$ $D^7 - G^{maj7}$ $C^7 - F^{maj7}$
 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7

The musical notation shows a sequence of seven chords in a circle of fifths: C7-Fmaj7, B7-Emaj7, A7-Dmaj7, F#7-Bmaj7, E7-Amaj7, D7-Gmaj7, and C7-Fmaj7. Each chord is represented by its triad in the treble clef and its bass notes in the bass clef. The bass notes are: C7 (C, G, F), B7 (B, F, E), A7 (A, D, C), F#7 (F#, C#, B), E7 (E, B, A), D7 (D, G, F), and C7 (C, G, F).

ბ. დომინანტ 7-აკორდის ტერციის და სეპტიმის ღერძების პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

$C^7 - F^7$ $B^7 - E^7$ $A^7 - D^7$ $F^{\#7} - B^7$ $E^7 - A^7$ $D^7 - G^7$ $C^7 - F^{maj7}$
 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7

The musical notation shows a sequence of seven chords in a circle of fifths: C7-F7, B7-E7, A7-D7, F#7-B7, E7-A7, D7-G7, and C7-Fmaj7. Each chord is represented by its triad in the treble clef and its bass notes in the bass clef. The bass notes are: C7 (C, G, F), B7 (B, F, E), A7 (A, D, C), F#7 (F#, C#, B), E7 (E, B, A), D7 (D, G, F), and C7 (C, G, F).

გ. მინორული 7-აკორდის და დომინანტ 7-აკორდის ტერციის და სეპტიმის ღერძების პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

$C^m7 - F^7$ $B^m7 - E^7$ $A^m7 - D^7$ $F^{\#m7} - B^7$ $E^m7 - A^7$ $D^m7 - G^7$ C^m7
 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3

The musical notation shows a sequence of seven chords in a circle of fifths: Cm7-F7, Bm7-E7, Am7-D7, F#m7-B7, Em7-A7, Dm7-G7, and Cm7. Each chord is represented by its triad in the treble clef and its bass notes in the bass clef. The bass notes are: Cm7 (C, G, F), Bm7 (B, F, E), Am7 (A, D, C), F#m7 (F#, C#, B), Em7 (E, B, A), Dm7 (D, G, F), and Cm7 (C, G, F).

დ. ნახევრადშემცირებული 7-აკორდის და დომინანტ 7-აკორდის ტერციის და სექტიმის ღერძების პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

$Cm^{7(b5)}$ - F^7 $Bm^{7(b5)}$ - E^7 $Am^{7(b5)}$ - D^7 $Fm^{7(b5)}$ - B^7 $Em^{7(b5)}$ - A^7 $Dm^{7(b5)}$ - G^7 $Cm^{7(b5)}$ - F^7 $Bm^{7(b5)}$

The musical notation shows a sequence of eight chords in a circle of fifths progression. The first seven chords are pairs of a diminished 7th chord and a dominant 7th chord: Cm7(b5)-F7, Bm7(b5)-E7, Am7(b5)-D7, Fm7(b5)-B7, Em7(b5)-A7, Dm7(b5)-G7. The eighth chord is Cm7(b5)-F7. The final chord is Bm7(b5). The notation includes fingerings (3-7) for the diminished chords and a 3 for the final Bm7(b5).

მაგ. 2 სექტიმის და ტერციის ღერძების პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

ა. დომინანტ 7-აკორდის და მაჟორული 7-აკორდის სექტიმის და ტერციის ღერძების პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

C^7 - $Fmaj^7$ B^7 - $Emaj^7$ A^7 - $Dmaj^7$ F^7 - $Bmaj^7$ E^7 - A^7 D^7 - $Gmaj^7$ C^7 - $Fmaj^7$

The musical notation shows a sequence of seven chords in a circle of fifths progression. The first six chords are pairs of a dominant 7th chord and a major 7th chord: C7-Fmaj7, B7-Emaj7, A7-Dmaj7, F7-Bmaj7, E7-A7, D7-Gmaj7. The seventh chord is C7-Fmaj7. Fingerings (7-3) are indicated for all chords.

ბ. დომინანტ 7-აკორდის სექტიმის და ტერციის ღერძების პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

C^7 - F^7 B^7 - E^7 A^7 - D^7 F^7 - B^7 E^7 - A^7 D^7 - G^7 C^7 - $Fmaj^7$

The musical notation shows a sequence of seven chords in a circle of fifths progression. The first six chords are dominant 7th chords: C7-F7, B7-E7, A7-D7, F7-B7, E7-A7, D7-G7. The seventh chord is C7-Fmaj7. Fingerings (7-3) are indicated for all chords.

გ. მინორული 7-აკორდის და დომინანტ 7-აკორდის სეპტიმის და ტერციის ღერძების პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

$Cm^7 - F^7$ $Bm^7 - E^7$ $A^b7 - D^b7$ $F^{\#7} - B^7$ $Em^7 - A^7$ $Dm^7 - G^7$ Cm^7
 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7

დ. ნახევრადშემცირებული 7-აკორდის და დომინანტ 7-აკორდის სეპტიმის და ტერციის ღერძების პოზიციების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

$Cm^{7(b5)} - F^7$ $Bm^{7(b5)} - E^b7$ $A^{b7(b5)} - D^b7$ $F^{7(b5)} - B^7$ $Em^{7(b5)} - A^7$ $Dm^{7(b5)} - G^7$ $Cm^{7(b5)} - F^7$ B^b7
 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7

დავალება :

1. ტერციის და სეპტიმის ღერძების პოზიციების მონაცვლეობის დაკვრა კვინტურ წრეზე (მაგ. 1ა, ბ, გ, დ).
2. სეპტიმის და ტერციის ღერძების პოზიციების მონაცვლეობის დაკვრა კვინტურ წრეზე (მაგ. 2ა, ბ, გ, დ).

§5. ტერციის და სეპტიმის ღერძების პოზიციები გამოტოვებული კვინტით მთლიანობაში

მაგ. 1 ტერციის და სეპტიმის ღერძების პოზიციების გამოტოვებული კვინტით მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე.

ა. დომინანტ 7-აკორდის და მაჟორული 7-აკორდის ტერციისა და სეპტიმის ღერძების პოზიციების გამოტოვებული კვინტით მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

$C^7 - F^{maj7}$ $B^{\flat 7} - E^{\flat maj7}$ $A^{\flat 7} - D^{\flat maj7}$ $F^{\sharp 7} - B^{maj7}$ $E^7 - A^{maj7}$ $D^7 - G^{maj7}$ $C^7 - F^{maj7}$
 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7

ბ. დომინანტ 7-აკორდის ტერციის და სეპტიმის ღერძების პოზიციების გამოტოვებული კვინტით მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

$C^7 - F^7$ $B^{\flat 7} - E^{\flat 7}$ $A^{\flat 7} - D^{\flat 7}$ $F^{\sharp 7} - B^7$ $E^7 - A^7$ $D^7 - G^7$ $C^7 - F^{maj7}$
 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7

გ. მინორული 7-აკორდის და დომინანტ 7-აკორდის ტერციის და სეპტიმის ღერძების პოზიციების გამოტოვებული კვინტით მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

$Cm^7 - F^7$ $Bm^7 - E^{\flat 7}$ $A^{\flat m7} - D^{\flat 7}$ $F^{\sharp m7} - B^7$ $Em^7 - A^7$ $Dm^7 - G^7$ Cm^7
 3 - 7 3 - 7 7 - 3 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3

მაგ. 2 სეპტიმის და ტერციის ღერძების პოზიციების გამოტოვებული კვინტით მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე.

ა. დომინანტ 7-აკორდის და მაჟორული 7-აკორდის სეპტიმის და ტერციის ღერძების პოზიციების გამოტოვებული კვინტით მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე:

$C^7 - F^{\#}maj$ $B^{\flat}7 - E^{\flat}maj$ $A^{\flat}7 - D^{\flat}maj$ $F^{\#}7 - B^{\flat}maj$ $E^7 - A^{\flat}maj$ $D^7 - G^{\flat}maj$ $C^7 - F^{\flat}maj$

$7 - 3$ $7 - 3$ $7 - 3$ $7 - 3$ $7 - 3$ $7 - 3$ $7 - 3$

The musical notation shows a sequence of seven chords in a circle of fifths progression. The top staff is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The bottom staff is in bass clef. The chords are: C7 (F4, G4, Bb4, C5), F#maj7 (F#4, A4, B4, C5), Bb7 (Bb3, D4, F4, G4), Ebmaj7 (Eb3, G3, Ab3, Bb3), Ab7 (Ab2, C3, Eb3, F3), E7 (E2, G2, B2, C3), and D7 (D2, F2, Ab2, B2). The bass line consists of a descending sequence of notes: C4, B3, Ab3, G3, F3, E3, D3.

ბ. დომინანტ 7-აკორდის სეპტიმის და ტერციის ღერძების პოზიციების გამოტოვებული კვინტით მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე:

$C^7 - F^7$ $B^{\flat}7 - E^{\flat}7$ $A^{\flat}7 - D^{\flat}7$ $F^{\#}7 - B^7$ $E^7 - A^7$ $D^7 - G^7$ $C^7 - F^{\flat}maj$

$7 - 3$ $7 - 3$ $3 - 7$ $7 - 3$ $7 - 3$ $7 - 3$ $7 - 3$

The musical notation shows a sequence of seven chords in a circle of fifths progression. The top staff is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The bottom staff is in bass clef. The chords are: C7 (F4, G4, Bb4, C5), F7 (F4, A4, C5, F5), Bb7 (Bb3, D4, F4, G4), Eb7 (Eb3, G3, Bb3, Eb4), Ab7 (Ab2, C3, Eb3, F3), E7 (E2, G2, B2, C3), and D7 (D2, F2, Ab2, B2). The bass line consists of a descending sequence of notes: C4, B3, Ab3, G3, F3, E3, D3.

გ. მინორული 7-აკორდის და დომინანტ 7-აკორდის სეპტიმის და ტერციის ღერძების პოზიციების გამოტოვებული კვინტით მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე

$Cm^7 - F^7$ $Bm^{\flat}7 - E^{\flat}7$ $Am^{\flat}7 - D^{\flat}7$ $Fm^{\flat}7 - B^7$ $Em^{\flat}7 - A^7$ $Dm^{\flat}7 - G^7$ Cm^7

$7 - 3$ $7 - 3$ $7 - 3$ $7 - 3$ $7 - 3$ $7 - 3$ 7

The musical notation shows a sequence of seven chords in a circle of fifths progression. The top staff is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). The bottom staff is in bass clef. The chords are: Cm7 (Cb4, Db4, Eb4, F4), F7 (F4, A4, C5, F5), Bb7 (Bb3, D4, F4, G4), Eb7 (Eb3, G3, Bb3, Eb4), Ab7 (Ab2, C3, Eb3, F3), E7 (E2, G2, B2, C3), and Cm7 (Cb4, Db4, Eb4, F4). The bass line consists of a descending sequence of notes: C4, B3, Ab3, G3, F3, E3, D3.

- დავალება:**
1. ტერციის და სეპტიმის ღერძების პოზიციების გამოტოვებული კვინტით მონაცვლეობის დაკვრა კვინტურ წრეზე როგორც ორი ხელით, ასევე მხოლოდ მარცხენა ხელით (მაგ. 1ა, ბ, გ).
 2. სეპტიმის და ტერციის ღერძების პოზიციების გამოტოვებული კვინტით მონაცვლეობის დაკვრა კვინტურ წრეზე როგორც ორი ხელით, ასევე მხოლოდ მარცხენა ხელით (მაგ. 2ა, ბ, გ).

§6. ტერციის და სეპტიმის ღერძების პოზიციების გართულება დაშენების ბგერებით

ტერციის და სეპტიმის ღერძების პოზიციების გართულება დაშენების ბგერებით გვხვდება მეტწილად პრიმის (7-აკორდის) და კვინტის (ტერცკვარტაკორდის) პოზიციებში.

მაგ. 1 მაჟორული 7-აკორდის ტერციის და სეპტიმის ღერძების პოზიციები დაშენების ბგერებით

Example 1 shows four measures of a major 7th chord (Cmaj⁷) in C major. The first measure shows the triad (C-E-G) and dyad (C-G). The second measure shows the triad (E-G-B) and dyad (E-B). The third measure shows the triad (G-B-D) and dyad (G-D). The fourth measure shows the triad (B-D-F) and dyad (B-F). The bass line consists of single notes: C, E, G, B.

მაგ. 2 დომინანტ 7-აკორდის ტერციის და სეპტიმის ღერძების პოზიციები დაშენების ბგერებით

Example 2 shows four measures of a dominant 7th chord (C⁷) in C major. The first measure shows the triad (C-E-G) and dyad (C-G). The second measure shows the triad (E-G-B) and dyad (E-B). The third measure shows the triad (G-B-D) and dyad (G-D). The fourth measure shows the triad (B-D-F) and dyad (B-F). The bass line consists of single notes: C, E, G, B.

მაგ. 3 მინორული 7-აკორდის ტერციის და სეპტიმის ღერძების პოზიციები დაშენების ბგერებით

Example 3 shows four measures of a minor 7th chord (Cm⁷) in C minor. The first measure shows the triad (C-Eb-G) and dyad (C-G). The second measure shows the triad (Eb-G-B) and dyad (Eb-B). The third measure shows the triad (G-B-D) and dyad (G-D). The fourth measure shows the triad (B-D-F) and dyad (B-F). The bass line consists of single notes: C, Eb, G, B.

მაგ. 4 ნახევრადშემცირებული 7-აკორდის ტერციის და სეპტიმის ლერძების პოზიციები დაშენების ბგერებით

$Cm^9(\flat 13)$ $Cm^9(\flat 13)$ $Cm^9(\flat 13)(4)$ $Cm^9(\flat 13)(4)$

მაგ. 5 შემცირებული 7-აკორდის ტერციის და სეპტიმის ლერძების პოზიციები დაშენების ბგერებით

$Cdim^9(\flat 13)$ $Cdim^9(\flat 13)$ $Cdim^9(\flat 13)(4)$ $Cdim^9(\flat 13)(4)$

დავალება: 5 სახის 7-აკორდის ტერციის და სეპტიმის ლერძების პოზიციების დაშენების ბგერებით დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1-5).

§7. ტერციის და სეპტიმის ღერძების პოზიციების გამოყენების შესაძლებელი შემთხვევები საფორტეპიანო ფაქტურაში

ტერციის და სეპტიმის ღერძების პოზიციების გამოყენება საფორტეპიანო ფაქტურაში შესაძლებელია შემდეგ შემთხვევებში:

1. მელოდის ან იმპროვიზაციული ხაზის აკორდული გჰადმოცემა ტერციის ღერძის პოზიციით (ფორტეპიანო სოლო ან კონტრაბასთან ერთად).
2. მელოდის ან იმპროვიზაციული ხაზის აკორდული თანხლება ტერციის ღერძის პოზიციით შებრუნებებით (ფორტეპიანო სოლო).
3. მელოდის ჰარმონიზაცია ტერციის და სეპტიმის ღერძების პოზიციების ერთობლიობით (ფორტეპიანო სოლო).
4. გაჩერებული ჰარმონიის დინამიკურ-ჰარმონიული გამდიდრება ტერციის ან სეპტიმის პოზიციის სეკუნდური მოძრაობით (სოლო საკრავის ან ვოკალის თანხლება).
5. სოლო საკრავის ან ვოკალის თანხლება ტერციის და სეპტიმის პოზიციების ერთობლიობით.

მაგ. 1. მელოდის ან იმპროვიზაციული ხაზის აკორდული გადმოცემა ტერციის ღერძის პოზიციით (ფორტეპიანო სოლო ან კონტრაბასთან ერთად)

უნდა ითქვას, რომ ამ შემთხვევაში ტერციის ღერძის პოზიცია წარმოიქმნება 7-აკორდის დახურული პოზიციიდან მეორე ხმის გადატანით ოქტავით ქვევით.

Four Brothers ოთხი ძმა

Jimmy Guiffre
ჯიმი გუიფრი

Piano

The musical score for 'Four Brothers' is presented in two systems. The first system contains four measures with the following chords: D7, Dm7, G7, and C. The second system contains four measures with the following chords: A7, Dm7, Em7, and A7. The score is written for piano and includes both treble and bass staves.

1. Dm⁷ G⁷ C

2, 3. Dm⁷ G⁷

C B Fm⁷ B^b7 E^b

A^b7 D^b7 G^b F[#]7 B⁷

E C[#]7 F[#]7 B⁷ E A⁷ §

ფორმა: სტანდარტი (AABA)

ზემოთ მოყვანილი მაგალითი წარმოადგენს მელოდიური ან იმპროვიზაციული ხაზის აკორდთა დახურულ პოზიციაში გადმოცემის ნაირსახეობას, სადაც დახურული პოზიციის მეორე ხმა გადატანილია ოქტავით ქვევით (იხილეთ II ნაწილი, თავი II, §19, მაგ. 3).

მაგ. 2 მელოდური ან იმპროვიზაციული ხაზის აკორდული თანხლება ტერციის ლერძის პოზიციით შებრუნებებით (ფორტეპიანო სოლო)

Autumn Leaves
შემოდგომის ფოთლები

Joseph Kosma
ჯოზეფ კოსმა

A Cm⁷ F⁷ B^bmaj⁷ E^bmaj⁷ Am^{7(b5)} E^b7

Piano
შებრუნების აღნიშვნა

1. D⁷ D^{7(b5)} Gm⁷ Am^{7(b5)} B^bmaj⁷ G⁷ 2. D⁷ D^{7(b5)} Gm⁷ C⁷ Gm⁷

B Am^{7(b5)} D⁷ Gm⁷ Am^{7(b5)} B^bmaj⁷ G⁷ Cm⁷ F⁷

C B^bmaj⁷ E^{7(b5)} E^bmaj⁷ Am^{7(b5)} D⁷ Gm⁷ C^{7(b5)} Fm⁷ B^b7

Chords: $E^b 7$ (Emaj), $A m^{7(b5)}$, $A^b 7$, $G m^7$

ფორმა: სტანდარტი (AABC)

მაგ. 3 მელოდის ჰარმონიზაცია ტერციის და სექტიმის ლერძების პოზიციების ერთობლიობით (ფორტეპიანო სოლო)

მელოდის ასეთი ჰარმონიზაციის პრინციპი მდებარეობს შემდეგში: მელოდურ ბგერიდან ჩავდივართ უახლოეს ტერციამდე და სექტიმამდე ან სექტიმამადა და ტერციამდე და ვუმატებთ პრიმას და კვინტას ან უფრო იშვიათად კვინტას და პრიმას მარცხენა ხელში.

Darn That Dream დაივინყე ეს ოცნება

Jimmy Von Heusen
ჯიმი ვან ჰიუზენი

Piano

A

Chords: $A m^7$, $C m^7$, F^7 , $B m^7$, $D m^7$, G^7 , $F^{\#7}$, $G^{\#7(b5)}/D$, $C m^{7(b5)}$, C^7

Chords: $B m^7$, $C^{\#7}$, $D m^7$, G^7 , $C^{\#7}$, $C^{\#dim7}$, $B m^7$, $C dim^7$, $B m^7$, B^b7

A Am⁷ Cm⁷ F⁷ Bm⁷ Dm⁷ G⁷ F^{#7} Gm^{7(b5)/D} Cm^{7(b5)} C⁷

Musical notation for section A, first system. The key signature is two sharps (F# and C#). The music is written in a grand staff with treble and bass clefs. The melody in the treble clef consists of quarter and eighth notes, while the bass clef provides a harmonic accompaniment with chords and some moving lines.

Bm⁷ Cm^{#7} Dm⁷ G⁷ Cm^{#7} Cdim⁷ Bm⁷ B^{b7} Am⁷ A^{b7} Gm⁷ G^{b7}

Musical notation for section A, second system. The key signature changes to one sharp (F#). The melody continues with quarter and eighth notes, and the bass clef accompaniment includes chords and moving lines.

B Fm⁷ Dm⁷ Gm⁷ C^{7/B^b} Am⁷ A^{b7} Gm⁷ G^{b7}

Musical notation for section B, first system. The key signature is one flat (Bb). The melody features a triplet of eighth notes in the treble clef. The bass clef accompaniment consists of chords and some moving lines.

Fm⁷ E⁷ Am⁷ G^{#dim7} Am⁷/G^{Fm^{#7(b5)}} Bm⁷ Cm^{#7} Dm⁷ E^{7(b5)}

Musical notation for section B, second system. The key signature changes to two sharps (F# and C#). The melody continues with quarter and eighth notes, and the bass clef accompaniment includes chords and moving lines.

A Am⁷ Cm⁷ F⁷ Bm⁷ Dm⁷ G⁷ F^{#7} Gm^{7(b5)/D} Cm^{7(b5)} C⁷

Musical notation for section A, third system. The key signature is two sharps (F# and C#). The music is written in a grand staff with treble and bass clefs. The melody in the treble clef consists of quarter and eighth notes, while the bass clef provides a harmonic accompaniment with chords and some moving lines.

Bm⁷ Cm^{#7} Dm⁷ G⁷ Cm^{#7} Cdim⁷ Bm⁷ B^{b7} A⁶

ფორმა: სტანდარტი (AABA)

მაგ. 4 გაჩერებული ჰარმონიის დინამიკურ-ჰარმონიული გამდიდრება ტერციის და სეპტიმის ღერძების პოზიციების სეკუნდური მოძრაობით (სოლო საკრავის ან ვოკალის თანხლება)

ა. გაჩერებული მაჟორული 7-აკორდის დინამიზაცია

Cmaj⁷ Cmaj⁷

ბ. გაჩერებული მინორული 7-აკორდის დინამიზაცია

Dm⁷ Dm⁷

მაგ. 5 სოლო საკრავის ან ვოკალის თანხლება ტერციის და სეპტიმის ღერძების პოზიციების ერთობლიობით

Smoke Gets In Your Eyes

კვამლი ხვდება შენს თვალებში

Jerom Kern
ჯერომ კერნი

A E^b6 G^bdim7 $Fm7$ B^b7 $Bm7$ $E^b7(b5)/A$ A^b7 $Adim7$

Solo

Piano

E^b7/B^b $Cm7$ $Fm7$ B^b7 | 1. D^b7 $C7$ $B7$ B^b7 | 2. E^b6 $D7$ $Dm7$ G^b7

The image displays a musical score for the song "Smoke Gets In Your Eyes" by Jerom Kern. It is divided into two systems. The first system is labeled 'A' and includes a Solo line and a Piano accompaniment. The Solo line features a melodic line with a long note on the fifth measure. The Piano part provides harmonic support with chords. The second system continues the Solo and Piano parts, including a first ending (1.) and a second ending (2.) with a key signature change to E-flat major.

B

Bmaj⁷ C[#]7 Ddim⁷ D[#]7 Ddim⁷ F[#]7/C[#] Cdim⁷ C[#]7/G[#] F[#]7

Musical notation for section B, measures 1-4. The piece is in the key of D major (three sharps). The melody in the treble clef starts with a quarter note D, followed by eighth notes E, F, G, A, B, C, D. A triplet of eighth notes G, F, E is marked with a '3' above it. The bass clef accompaniment consists of chords: Dmaj7, C#7, Ddim7, D#7, Ddim7, F#7/C#, Cdim7, C#7/G#, and F#7.

Bmaj⁷ Fm^{7(b5)} Em⁷ Em⁷ Fm⁷ B⁷ Emaj⁷/B^b Cm⁷ Fm⁷ B⁷

Musical notation for section B, measures 5-8. The melody in the treble clef continues with eighth notes B, A, G, F, E, D, C, B. The bass clef accompaniment consists of chords: Bmaj7, Fm7(b5), Em7, Em7, Fm7, B7, Emaj7/Bb, Cm7, Fm7, and B7.

A

E^b6 Gdim⁷ Fm⁷ B⁷ B^b7 E^b7(b5)/A Amaj⁷ Adim⁷

Musical notation for section A, measures 1-4. The piece is in the key of E-flat major (two flats). The melody in the treble clef starts with a quarter note E-flat, followed by eighth notes F, G, A, B-flat, C, D, E-flat. The bass clef accompaniment consists of chords: Eb6, Gdim7, Fm7, B7, Bb7, Eb7(b5)/A, Amaj7, and Adim7.

E^b7/B^b Cm^7 Fm^7 B^b7 E^b6

ფორმა: სტანდარტი (AABA)

- დავალება:**
1. ჯაზის თემების აკორდულ გადმოცემაში დაკვრა ტერციის ღერძის პოზიციით (მაგ. 1).
 2. ჯაზის თემების დაკვრა აკორდულ თანხლებასთან ერთად; ტერციის ღერძის პოზიციით შებრუნებებით (მაგ. 2).
 3. ჯაზის თემების დაკვრა აკორდულ თანხლებასთან ერთად, ტერციის და სეპტიმის ღერძების პოზიციების ერთობლიობით (მაგ. 3).
 4. ჯაზის თემების ჰარმონიის დაკვრა ტერციის და სეპტიმის პოზიციების ერთობლიობით (მაგ. 5).

თაპი IV

აკორდთა ღია პოზიციის თანამედროვე მიმდინარეობა (Mainstream – ძირითადი მიმდინარეობა)

§1 თანამედროვე ღია პოზიციის აკორდთა საფუძველი

თანამედროვე ღია პოზიციის აკორდთა საფუძველს წარმოადგენენ აკორდის პრიმა და ტერცია ან პრიმა და სეპტიმა (სექსტა).

ტერცია შეიძლება იყოს დიდი და პატარა და ასევე შეიძლება იყოს გადმოცემული დეციმის სახით.

სეპტიმა შეიძლება იყოს დიდი, პატარა და შემცირებული.

სექსტა მხოლოდ დიდია.

მაგ. 1 თანამედროვე ღია პოზიციის აკორდთა საფუძველი

Cmaj ⁷ C ⁶		Cm ⁷ Cm ⁶		Cmaj ⁷		C ⁷		Cdim ⁷		C ⁶	
C ⁷		Cm ^{7(b5)}				Cm ⁷				Cm ⁶	
		Cdim ⁷				Cm ^{7(b5)}				Cm ⁶	
		3 ♯		3 ♭		7 ♯		7 ♭		7 ♭	
		1 ♯		1 ♯		1 ♯		1 ♯		1 ♯	
1. 3		2. ♭3		1. 10		2. ♭10		3. ♯7		4. 7	
								5. ♭7		6.	

ზემოთმოყვანილი მაგალითიდან ნათლად ჩანს შემდეგი:

1. დიდი ტერცია (დიდი დეციმა) წარმოადგენს მაჟორული 7-აკორდის, მაჟორული აკორდის სექსტით და დომინანტ 7-აკორდის საფუძველს.
 2. პატარა ტერცია (პატარა დეციმა) წარმოადგენს მინორული, ნახევრადშემცირებული, შემცირებული 7-აკორდების და მინორული აკორდის სექსტით საფუძველს.
 3. დიდი სეპტიმა წარმოადგენს მაჟორული 7-აკორდის საფუძველს.
 4. პატარა სეპტიმა წარმოადგენს დომინანტური, მინორული და ნახევრადშემცირებული 7-აკორდების საფუძველს.
 5. შემცირებული სეპტიმა წარმოადგენს შემცირებული 7-აკორდის საფუძველს.
 6. დიდი სექსტა წარმოადგენს მაჟორული და მინორული აკორდების სექსტით საფუძველს.
- ამ ბოლო აკორდებს სეპტიმა საერთოდ არა აქვთ და ამიტომ მის ადგილს სექსტა იკავებს.

მაგ. 2

ტერციის და სეპტიმის ინტერვალების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე მარცხენა ხელში

ა. დიდი ტერცია – დიდი სეპტიმა. იგულისხმება: მაჟორული 7-აკორდი – მაჟორული 7-აკორდი ან დომინანტ 7-აკორდი – მაჟორული 7-აკორდი.

ბ. დიდი ტერცია – პატარა სეპტიმა. იგულისხმება: დომინანტ 7-აკორდი – დომინანტ 7-აკორდი ან მაჟორული 7-აკორდი – დომინანტ 7-აკორდი.

გ. პატარა ტერცია – პატარა სეპტიმა. იგულისხმება: მინორული 7-აკორდი – დომინანტ 7-აკორდი, ნახევრადშემცირებული 7-აკორდი – დომინანტ 7-აკორდი, მინორული 7-აკორდი – მინორული 7-აკორდი, ნახევრადშემცირებული 7-აკორდი – ნახევრადშემცირებული 7-აკორდი.

მაგ. 3 სეპტიმისა და ტერციის ინტერვალების მონაცვლეობა კვინტურ წრეზე მარცხენა ხელში

ა. დიდი სეპტიმა – დიდი ტერცია. იგულისხმება: მაჟორული 7-აკორდი – მაჟორული 7-აკორდი ან მაჟორული 7-აკორდი – დომინანტ 7-აკორდი:

ბ. პატარა სეპტიმა – დიდი ტერცია. იგულისხმება: მაჟორული 7-აკორდი – დომინანტ 7-აკორდი, მინორული 7-აკორდი – დომინანტ 7-აკორდი, ნახევრადშემცირებული 7-აკორდი – დომინანტ 7-აკორდი.

გ. პატარა სეპტიმა – პატარა ტერცია. იგულისხმება: მინორული 7-აკორდი – მინორული 7-აკორდი, ნახევრადშემცირებული 7-აკორდი – ნახევრადშემცირებული 7-აკორდი.

დავალება : დაკვრა კვინტურ წრეზე მარცხენა ხელით:

1. ტერციის და სეპტიმის ინტერვალების მონაცვლეობის (მაგ. 2ა,ბ,გ).
2. სეპტიმის და ტერციის ინტერვალების მონაცვლეობის (მაგ. 3ა,ბ,გ).

§2. თანამედროვე ღია ორხმიანი პოზიციის გამოყენება საფორტეპიანო ფაქტურაში (ფორტეპიანო სოლო)

ტერციის და სეპტიმის ან სეპტიმისა და ტერციის ინტერვალების მონაცვლეობა გამოიყენება მელოდის ან იმპროვიზაციული ხაზის თანხლების დროს.

ინტერვალების მონაცვლეობა თანხლების დროს ხორციელდება შემდეგნაირად:

1. ჰარმონიის კვარტა-კვინტური მოძრაობის შემთხვევაში ტერციის ინტერვალი გადადის სეპტიმის ინტერვალში ან პირიქით.

2. ჰარმონიის სეკუნდური მოძრაობის დროს ტერციის ინტერვალი გადადის ტერციის ინტერვალში და სეპტიმის ინტერვალი გადადის სეპტიმის ინტერვალში.

3. ჰარმონიის ტერციული მოძრაობის დროს ინტერვალი შეიძლება იყოს როგორც შენარჩუნებული, ასევე შეცვლილი.

მაგ. 1 მელოდის ჰარმონიზაცია ტერციისა და სეპტიმის ინტერვალების საშუალებით

Satin Doll
ატლასის თოჯინა

Duke Ellington
დიუკ ელინგტონი

Piano

The musical score is for the piano accompaniment of 'Satin Doll'. It is written in 4/4 time and starts with a key signature of one sharp (F#). The score is divided into two systems. The first system contains four measures with chords: Dm⁷, G⁷, Dm⁷, G⁷, Em⁷, A⁷, Em⁷, and A⁷. The second system contains four measures with chords: Am⁷, D⁷, Am⁷, D⁷, Cmaj⁷, B⁷, B^b, and A⁷. The melodic line is written in the right hand, and the bass line is in the left hand. A box labeled 'A' is placed above the first measure of the first system.

2. Cmaj⁷ F⁷ Cmaj⁷ B Gm⁷ C⁷ Gm⁷ C⁷

Fmaj⁷ Fm^{#7(b5)} B⁷ B^{b7} Am⁷ D⁷ Am D⁷

G⁷ Dm⁷ G⁷ Cmaj⁷ F⁷ F^{#7}dim G⁷ D^{b7} Cmaj⁷

ფორმა: სტანდარტი (AABA)

დავალება: ჯაზის თემების ჰარმონიზაცია ტერციისა და სეპტიმის ინტერვალების საშუალებით (მაგ. 1).

§3. თანამედროვე ღია პოზიცია სამხმიანობაში

თანამედროვე სამხმიანი ღია პოზიციის მიღებისათვის საჭიროა მესამე ბგერის დამატება აკორდთა საფუძველს დამატებულ მესამე ბგერას წამყვანი ტონი (guide tone) ეწოდება.

ტერციის (დეციმის) ინტერვალს მარცხენა ხელში წამყვანი ტონის როლში მარჯვენა ხელში სეპტიმა, უფრო იშვიათად სექსტა ემატება.

სეპტიმის, უფრო იშვიათად სექსტის, ინტერვალს მარცხენა ხელში წამყვანი ტონის როლში მარჯვენა ხელში ტერცია ემატება.

კვინტურ წრეზე წამყვანი ტონების ხაზი (Guide Tones Line ან შემოკლებით GTL) შეიძლება იყოს:

1. სეპტიმა-ტერცია (სექსტა-ტერცია),
2. ტერცია-სეპტიმა (ტერცია-სექსტა).

მაგ. 1 თანამედროვე ღია პოზიცია სამხმიანობაში სეპტიმით (სექსტით) და ტერციით წამყვანი ტონების როლში

The image shows musical notation for Example 1, illustrating guide tones for various chords in C major and C minor. The notation is presented in two staves: the upper staff is labeled 'წამყვანი ტონი' (Guide Tone) and the lower staff is labeled 'აკორდის საფუძველი' (Chord Base). The chords and their corresponding guide tones are as follows:

Chord	Guide Tone(s)
Cmaj ⁷	7 [♮] 3 [♮]
C ⁷	7 [♮] 3 [♮]
C ⁶	6 [♮]
Cm ⁷	7 [♮] 3 [♭]
Cm ⁷ (♭5)	7 [♮] 3 [♭]
Cdim ⁷	7 [♮] 3 [♭]
Cm ⁶	6 [♮]
Cmaj ⁷	3 [♮] 7 [♮]
C ⁷	3 [♮] 7 [♮]
Cm ⁷	3 [♭] 7 [♮]
Cm ⁷ (♭5)	3 [♭] 7 [♮]
Cdim ⁷	3 [♭] 7 [♮]
Cm ⁶	6 [♮]

The notation includes fingerings for the right hand (1-3, 2-3, 3-7, 4-7, 5-7, 6) and the left hand (8, 8, 8, ♭8, 8, 8).

ზოგადი სურათის გამარტივებისათვის მიზანშეწონილია, რომ კვინტურ წრეზე აკორდთა მონაცვლეობის შესაძლებელ ვარიანტებისაგან წარმოდგენილი იყოს მხოლოდ ორი:

1. დომინანტ 7-აკორდი — დომინანტ 7-აკორდი,
2. მინორული 7-აკორდი — დომინანტ 7-აკორდი.

მაგ. 2 წამყვანი ტონების ხაზი არის სეპტიმა-ტერცია

ა. დომინანტ 7-აკორდი - დომინანტ 7-აკორდი:

$C^7 - F^7$ $B^b7 - E^b7$ $A^b7 - D^b7$ $F^{\#7} - B^7$ $E^7 - A^7$ $D^7 - G^7$ C^7
 GTL 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7

ბ. მინორული 7-აკორდი - დომინანტ 7-აკორდი

$Cm^7 - F^7$ $Bm^7 - E^b7$ $Am^7 - D^b7$ $Fm^{\#7} - B^7$ $Em^7 - A^7$ $Dm^7 - G^7$ Cm^7
 GTL 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7

მაგ.3. წამყვანი ტონების ხაზი არის ტერცია -სეპტიმა

ა. დომინანტ 7-აკორდი - დომინანტ 7-აკორდი

$C^7 - F^7$ $B^b7 - E^b7$ $A^b7 - D^b7$ $F^{\#7} - B^7$ $E^7 - A^7$ $D^7 - G^7$ C^7
 GTL 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3

ბ. მინორული 7-აკორდი — დომინანტ 7-აკორდი

GTL Cm⁷ - F⁷ Bm⁷ - E^{b7} Am⁷ - D^{b7} Fm⁷ - B⁷ Em⁷ - A⁷ Dm⁷ - G⁷ Cm⁷

3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3

- დავალება: 1. თანამედროვე ღია პოზიციის დაკვრა სამხმედიანობაში კვინტური წრის 12 ბგერი დან (მაგ. 1).
 2. თანამედროვე ღია პოზიციის აკორდთა მონაცვლეობის დაკვრა კვინტურ წრეზე (მაგ. 2ა,ბ და მაგ. 3ა,ბ).

§4. თანამედროვე ღია სამხმედიანი პოზიციის გამოყენება საფორტეპიანო ფაქტურაში (ფორტეპიანო სოლო)

ამნაირი პოზიცია გამოიყენება მეტწილად მელოდიის, ნაკლებად იმპროვიზაციული ხაზის თანხლების დროს.

აკორდთა საფუძველი (ტერცია-დეციმა ან სეპტიმა-სექსტა) იკვრება მარცხენა ხელით, მხოლოდ წამყვანი ტონების ხაზი (ტერცია-სეპტიმა ან სეპტიმა-ტერცია) იკვრება მარჯვენა ხელით მელოდიასთან ერთად.

მაგ. 1 მელოდიის ჰარმონიზაცია თანამედროვე ღია სამხმედიანი პოზიციით

Satin Doll
 ატლასის თოჯინა

Duke Ellington
 დიუკ ელინგტონი

Piano

A

♩ Dm⁷ G⁷ Dm⁷ G⁷ Em⁷ A⁷ Em⁷ A⁷

Am⁷ D⁷ Am⁷ D⁷ C⁶ B⁷ B^b A⁷

C⁶ F⁷ C⁶ B Gm⁷ C⁷ Gm⁷ C⁷

F⁶ F^{#7(b5)} B⁷ B^{b7} Am⁷ D⁷ Am⁷ D⁷

G⁷ Dm⁷ G⁷ C⁶ F⁷ F^{dim} C⁶/_G D⁷ C⁶

დავალება : ჯაზის თემების ჰარმონიზაცია თანამედროვე ლია სამხმიანი პოზიციით (მაგ. 1).

§5. თანამედროვე ღია პოზიცია ფუძის გარეშე შუა ხმების (voicings) ორხმიან გადმოცემაში

ამ შემთხვევაში იგულისხმება თანამედროვე სამხმიანი ღია პოზიციის ფუძის გადატანა კონტრაბასის პარტიაში. ფორტეპიანოზე მარცხენა ხელით სრულდება აკორდის ორი დარჩენილი ბგერა ანუ აკორდის ტერცია და სეპტიმა (სექსტა).

შუა ხმების ქვედა ბგერების მონაცვლეობა ხდება შემდეგნაირად:

1. ჰარმონიის კვარტა-კვინტური მოძრაობის დროს ტერცია გადადის სეპტიმაში და პირიქით.

2. ჰარმონიის სეკუნდური მოძრაობის დროს ტერცია გადადის ტერციაში და სეპტიმა - სეპტიმაში.

3. ჰარმონიის ტერციული მოძრაობის დროს დასაშვებია ორი ვარიანტი:

ა. ტერცია-ტერცია ან სეპტიმა-სეპტიმა და

ბ. ტერცია-სეპტიმა ან სეპტიმა-ტერცია.

კვინტურ წრეზე თანამედროვე ღია პოზიციის შუა ხმების გადმოცემა ორხმიანობაში გამოიყურება შემდეგნაირად:

მაგ. 1 ნამყვანი ტონების ხაზი არის სეპტიმა-ტერცია

ა. დომინანტ 7-აკორდი - დომინანტ 7-აკორდი

	GTL	C ⁷ - F ⁷	B ^{b7} - E ^{b7}	A ^{b7} - D ^{b7}	F ^{#7} - B ⁷	E ⁷ - A ⁷	D ⁷ - G ⁷	C ⁷
		7 - 3	7 - 3	7 - 3	7 - 3	7 - 3	7 - 3	7

piano voicings (შუა ხმები)

bass (ფუძე)

ბ. მინორული 7-აკორდი - დომინანტ 7-აკორდი

	GTL	C ^{m7} - F ⁷	B ^{m7} - E ^{b7}	A ^{m7} - D ^{b7}	F ^{m7} - B ⁷	E ^{m7} - A ⁷	D ^{m7} - G ⁷	C ^{m7}
		7 - 3	7 - 3	7 - 3	7 - 3	7 - 3	7 - 3	7

piano voicings (შუა ხმები)

bass (ფუძე)

მაგ. 2 წამყვანი ტონების ხაზი არის ტერცია-სეპტიმა

ა. დომინანტ 7-აკორდი - დომინანტ 7-აკორდი

$C^7 - F^7 \quad B^b7 - E^b7 \quad A^b7 - D^b7 \quad F\#7 - B^7 \quad E^7 - A^7 \quad D^7 - G^7 \quad C^7$
 GTL 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3

piano voicings (შუა ხმები)

7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7

bass (ფუძე)

ბ. მინორული 7-აკორდი - დომინანტ 7-აკორდი

$Cm^7 - F^7 \quad Bm^7 - E^b7 \quad Am^7 - D^b7 \quad Fm^7 - B^7 \quad Em^7 - A^7 \quad Dm^7 - G^7 \quad Cm^7$
 GTL 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3

piano voicings (შუა ხმები)

7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7

bass (ფუძე)

დავალება: თანამედროვე ლია პოზიციის შუა ხმების წამყვანი ტონების მონაცვლეობით დაკვრა ორხმიანობაში კვინტურ წრეზე მარცხენა ხელით (მაგ. 1ა,ბ და მაგ. 2ა,ბ).

§6. თანამედროვე ღია პოზიციის ფუძის გარეშე შუა ხმების
ორხმიან გადმოცემაში გამოყენება საფორტეპიანო ფაქტურაში
(ფორტეპიანო კონტრაბასთან ერთად)

ამ სახის აკორდთა თანამედროვე ღია პოზიციის შუა ხმების გადმოცემა ორხმიანობაში
გამოიყენება მელოდის და იმპროვიზაციული ხაზის თანხლებისათვის.

მაგ. 1 მელოდის ჰარმონიზაცია კონტრაბასთან ერთად თანამედროვე ღია
პოზიციის შუა ხმების ორხმიანობით

Satin Doll
ატლასის თოჯინა

Duke Ellington
დიუკ ელინგტონი

The musical score is divided into two systems. The first system consists of two staves: Piano (top) and Bass (bottom). The Piano part features a treble clef and a key signature of one flat (Bb). The Bass part features a bass clef and the same key signature. Above the Piano staff, a box labeled 'A' is positioned above a repeat sign. Chord symbols are placed above the Piano staff: Dm⁷, G⁷, Dm⁷, G⁷, Em⁷, A⁷, Em⁷, and A⁷. The second system also consists of two staves: Piano (top) and Bass (bottom). The Piano part features a treble clef and a key signature of one flat. Chord symbols are placed above the Piano staff: Am⁷, D⁷, Am⁷, D^{b7}, C⁶, B⁷, B^b, and A⁷. The Bass part features a bass clef and the same key signature. A first ending bracket is shown above the final two measures of the second system.

B

2. C⁶ F⁷ C⁶ Gm⁷ C⁷ Gm⁷ C⁷

F⁶ Fm^{7(b5)} B⁷ B^{b7} Am⁷ D⁷ Am⁷ D⁷

G⁷ Dm⁷ G⁷ § ∅ C⁶ F⁷ F^{#7} $\frac{C^6}{G}$ D^{b7} C⁶

§ ∅

დავალება: ჯაზის, თემებისა და იმპროვიზაციული ხაზების თანხლება კონტრაბასთან ერთად თანამედროვე ლია პოზიციის შუა ხმების ორხმიანობით (მაგ. 1).

§7. თანამედროვე ღია პოზიცია ოთხხმიანობაში

თანამედროვე ღია ოთხხმიანი პოზიციის წარმოქმნისათვის საჭიროა თანამედროვე ღია სამხმიანი პოზიციის წამყვან ტონს (ტერციას ან სეპტიმა-სექსტას) მარჯვენა ხელში კიდევ ერთი ბგერა დაემატოს. ტერციის წამყვან ტონს ემატება კვინტა (5) ან ტერცდეციმა (13). სეპტიმის ან სექსტის წამყვან ტონს ემატება ნონა (9).

ტერცდეციმა (13) ემატება მხოლოდ დომინანტურ აკორდს, რომელიც გამოიყენება როგორც 9-აკორდის, ასევე 13-აკორდის სახით. რაც შეეხება მაჟორულ, მინორულ, ნახევრადშემცირებულ და შემცირებულ აკროდებს, ამ პოზიციაში მათი გამოყენება ხდება 7-აკორდებისა და 9-აკორდების სახით.

აკორდთა ბგერების განლაგება თანამედროვე ღია ოთხხმიან პოზიციაში შემდეგნაირია:

1. ტერციის წამყვანი ტონით:

	ა. მაჟორული და მინორული აკორდები სექსტით	ბ. მაჟორული, მინორული, ნახევრადშემცირებული და შემცირებული აკორდები	გ. დომინანტური აკორდი
მარჯვენა ხელი	$\left\{ \begin{array}{l} \text{კვინტა (5)} \\ \text{ტერცია (3)} \end{array} \right.$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{კვინტა (5)} \\ \text{ტერცია (3)} \end{array} \right.$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{ტერცდეციმა (13)} \\ \text{ტერცია (3)} \end{array} \right.$
მარცხენა ხელი	$\left\{ \begin{array}{l} \text{სექსტა (6)} \\ \text{პრიმა (1)} \end{array} \right.$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{სეპტიმა (7)} \\ \text{პრიმა (1)} \end{array} \right.$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{სეპტიმა (7)} \\ \text{პრიმა (1)} \end{array} \right.$

2. სეპტიმის ან სექსტის წამყვანი ტონით:

მარჯვენა ხელი	$\left\{ \begin{array}{l} \text{ნონა (9)} \\ \text{სეპტიმა (7) ან სექსტა (6)} \end{array} \right.$
მარცხენა ხელი	$\left\{ \begin{array}{l} \text{ტერცია (3)} \\ \text{პრიმა (1)} \end{array} \right.$

მაგ. 1 თანამედროვე ღია პოზიცია ოთხხმიანობაში

ა. მაჟორული და მინორული აკორდები სექსტით

C^6 $C^{\flat 6}$ Cm^6 $Cm^{\flat 6}$

ბ. მაჟორული, მინორული, ნახევრადშემცირებული და შემცირებული აკორდები

$Cmaj^7$ $Cmaj^9$ Cm^7 Cm^9 $Cm^{7(b5)}$ $Cm^{9(b5)}$ $Cdim^7$ $Cdim^9$

გ. დომინანტური აკორდი

C^{13} C^9

მაგ. 2 თანამედროვე ღია პოზიცია ოთხხმიანობაში კვინტურ წრეზე ტერცია-სეპტიმის წამყვანთა ტონების მონაცვლეობით

ა. დომინანტური აკორდი - დომინანტური აკორდი

C¹³ - F⁹ B^{b13} - E^{b9} A^{b13} - D^{b9} F^{#13} - B⁹ E¹³ - A⁹ D¹³ - G⁹ C¹³

ბ. მინორული აკორდი - დომინანტური აკორდი

Cm⁷ - F⁹ Bm^{b7} - E^{b9} Am^{b7} - D^{b9} Fm^{#7} - B⁹ Em⁷ - A⁹ Dm⁷ - G⁹ Cm⁷

გ. ნახევრადმემცირებული აკორდი - დომინანტური აკორდი

Cm^{7(b5)} - F⁹ Bm^{b7(b5)} - E^{b9} Am^{b7(b5)} - D^{b9} Fm^{#7(b5)} - B⁹ Em^{7(b5)} - A⁹ Dm^{7(b5)} - G⁹ Cm^{7(b5)}

მაგ. 3 თანამედროვე ღია პოზიცია ოთხხმიანობაში კვინტურ წრეზე სეპტიმა-ტერციის წამყვანთა ტონების მონაცვლეობით

ა. დომინანტური აკორდი - დომინანტური აკორდი

C⁹ F¹³ B⁹ E^{b13} A⁹ D^{b13} F^{#9} B¹³ E⁹ A¹³ D⁹ G¹³ C⁹

ბ მინორული აკორდი - დომინანტური აკორდი

Cm⁹ F¹³ Bm⁹ E^{b13} Am⁹ D^{b13} Fm⁹ B¹³ Em⁹ A¹³ Dm⁹ G¹³ Cm⁹

- დავალება:**
1. თანამედროვე ღია ოთხხმიანი პოზიციის აკორდთა დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1ა,ბ,გ).
 2. თანამედროვე ღია ოთხხმიანი პოზიციის აკორდთა დაკვრა კვინტურ წრეზე ტერცია-სეპტიმის წამყვანთა ტონების მონაცვლეობით (მაგ. 2ა,ბ,გ).
 3. თანამედროვე ღია ოთხხმიანი პოზიციის აკორდთა დაკვრა კვინტურ წრეზე სეპტიმა-ტერციის წამყვანთა ტონების მონაცვლეობით (მაგ. 3ა,ბ).

§8. თანამედროვე ღია ოთხხმიანი პოზიციის გამოყენება საფორტეპიანო ფაქტურაში (ფორტეპიანო სოლო და სოლო საკრავის ან ვოკალის თანხლება კონტრაბასის გარეშე)

მაგ.1 მელოდის ჰარმონიზაცია თანამედროვე ღია ოთხხმიანი პოზიციით

Satin Doll

ატლასის თოჯინა

Duke Ellington
დიუკ ელინგტონი

A Dm⁹ G¹³ Dm⁹ G¹³ Em⁹ A¹³ Em⁹ A¹³

Am⁷ D⁹ Am⁷ D⁹ C⁹ B⁹ B⁹ A⁹ A⁷(#5)

B Gm⁹ C⁷ Gm⁹ C⁷

F⁹ F^{#9}(b5) B⁷(#5) B^{b7}(#5) Am⁷ D⁹ Am⁷ D⁹

G¹³ Dm⁹ G¹³ C⁹ F¹³ F^{#dim} C⁶ D^{b9} C⁹

მაგ. 2 სოლო საკრავის (ვოკალის) თანხლება თანამედროვე ღია ოთხხმიანი პოზიციით

Satin Doll
ატლასის თოჯინა

Duke Ellington
დიუკ ელინგტონი

Solo

Piano

A

Dm^9 G^{13} Dm^9 G^{13} Em^9 A^{13} Em^9 A^{13}

Am^7 D^9 Am^7 $D^{\flat 9}$ C^9 B^9 $B^{\flat 9}$ A^9 $A^{7(\#5)}$

B

C^9 F^{13} C^9 Gm^9 C^7 Gm^9 C^7

F_6^9 $Fm_9^{(\flat 5)}$ $B_7^{(\sharp 5)}$ $B\flat_7^{(\sharp 5)}$ Am_7 D_9 Am_7 D_9

G_{13} D_9 G_{13} $\% \emptyset$ C_6^9 F_{13} $Fdim_7$ $\frac{C_6^9}{G}$ $D\flat_9$ C_6^9

- დავალება :
1. ჯაზის თემების ჰარმონიზაცია თანამედროვე ღია ოთხხმიანი პოზიციით (მაგ. 1);
 2. სოლო საკრავის (ვოკალის) თანხლება თანამედროვე ღია ოთხხმიანი პოზიციით (მაგ. 2).

§9. თანამედროვე ღია ოთხხმიანი პოზიცია ფუძის გარეშე შუა ხმების სამხმიან გადმოცემაში

ეს პოზიცია გულისხმობს თანამედროვე ღია ოთხხმიანი პოზიციის ფუძის გადატანას კონტრაბასის პარტიაში. ფორტეპიანოზე მარცხენა ხელით სრულდება აკორდის სამი დარჩენილი ბგერა ანუ ჰარმონიის შუა ხმები.

მაგ. 1 თანამედროვე ღია პოზიცია ფუძის გარეშე შუა ხმების სამხმიან გადმოცემაში

ა. მაჟორული და მინორული აკორდები სექსტით

piano
(შუა ხმები)

bass
(ფუძე)

Chords: C⁶, C⁹, Cm⁶, Cm⁹

ბ. მაჟორული, მინორული, ნახევრადშემცირებული და შემცირებული აკორდები

piano
(შუა ხმები)

bass
(ფუძე)

Chords: Cmaj⁷, Cmaj⁹, Cm⁷, Cm⁹, Cm^{7(b5)}, Cm^{9(b5)}, Cdim⁷, Cdim⁹

გ. დომინანტური აკორდი

piano
(შუა ხმები)

C¹³ C⁹

bass
(ფუძე)

შუა ხმების სამხმიანი გადმოცემის დროს მათი ქვედა ბგერების მონაცვლეობა ხდება იგივენაირად, როგორც ორხმიან გადმოცემაში (იხ. II ნაწ. თ. IV. §5).

მაგ. 2 თანამედროვე ლია პოზიციის შუა ხმები (voicings) სამხმიან გადმოცემაში კვინტურ წრეზე

ა. დომინანტური აკორდი - დომინანტური აკორდი

piano
(შუა ხმები)

C¹³ - F⁹ B^{b13} E⁹ A^{b13} D⁹ F^{#13} B⁹ E¹³ A⁹ D¹³ G⁹ C¹³

7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7

შუა ხმების ქვედა ბგერები

bass
(ფუძე)

piano
(შუა ხმები)

C⁹ - F¹³ B^{b9} E⁹ A^{b9} - D^{b13} F^{#9} - B¹³ E⁹ - A¹³ D⁹ - G¹³ C⁹

3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3

შუა ხმების ქვედა ბგერები

bass
(ფუძე)

ბ. მინორული აკორდი - დომინანტური აკორდი:

$Cm^7 - F^9$ $Bm^7 - E^9$ $Am^7 - D^9$ $Fm^7 - B^9$ $Em^7 - A^9$ $Dm^7 - G^9$ Cm^7

piano (შუა ხმები)

7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7 - 3 7

შუა ხმების ქვედა ბგერები

bass (ფუძე)

$Cm^9 - F^{13}$ $Bm^9 - E^{13}$ $Am^9 - D^{13}$ $Fm^9 - B^{13}$ $Em^9 - A^{13}$ $Dm^9 - G^{13}$ Cm^9

piano (შუა ხმები)

3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3 - 7 3

შუა ხმების ქვედა ბგერები

bass (ფუძე)

- დავალება :
1. თანამედროვე ღია პოზიციის აკორდთა შუა ხმების დაკვრა სამხმიანობაში კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1ა,ბ,გ).
 2. თანამედროვე ღია პოზიციის აკორდთა შუა ხმების წამყვანი ტონების მონაცვლეობით დაკვრა სამხმიანობაში კვინტურ წრეზე მარცხენა ხელით (მაგ. 2ა,ბ).

§10. თანამედროვე ღია პოზიციის ფუძის გარეშე შუა ხმების სამხმიან გადმოცემაში გამოყენება საფორტეპიანო ფაქტურაში (ფორტეპიანო კონტრაბასთან ერთად)

თანამედროვე ღია პოზიციის ფუძის გარეშე შუა ხმების სამხმიანო გადმოცემა გამოიყენება მელოდის ან იმპროვიზაციული ხაზის თანხლებისათვის.

მაგ.1 მელოდის ჰარმონიზაცია კონტრაბასთან ერთად თანამედროვე ღია პოზიციის შუა ხმების სამხმიანობით

Satin Doll

ატლასის თოჯინა

Duke Ellington

დიუკ ელინგტონი

Piano

Bass

Chords: Dm⁹ G¹³ Dm⁹ G¹³ Em⁹ A¹³ Em⁹ A¹³

Chords: Am⁷ D⁹ Am⁷ D^{b9} C⁹ B⁹ B^b A⁹ A^{7(#5)}

2. 9 C6 F13 C6 **B** Gm⁹ C7 Cm⁹ C7

The first system of music consists of a piano part and a bass line. The piano part has a treble and bass clef. The bass line is in the bass clef. The chords are: C6, F13, C6, B, Gm⁹, C7, Cm⁹, C7. The melodic line in the piano part is: C4, E4, G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F4, E4, D4, C4.

F6⁹ Fm^{9(b5)} B7(#5) B^{b7(#5)} Am⁷ D⁹ Am⁷ D⁹

The second system of music consists of a piano part and a bass line. The piano part has a treble and bass clef. The bass line is in the bass clef. The chords are: F6⁹, Fm^{9(b5)}, B7(#5), B^{b7(#5)}, Am⁷, D⁹, Am⁷, D⁹. The melodic line in the piano part is: C4, E4, G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F4, E4, D4, C4.

G¹³ Dm⁹ G¹³ § ⊕ C6⁹ F¹³ F^{dim7} C6⁹ G D^{b9} C6⁹

The third system of music consists of a piano part and a bass line. The piano part has a treble and bass clef. The bass line is in the bass clef. The chords are: G¹³, Dm⁹, G¹³, § ⊕, C6⁹, F¹³, F^{dim7}, C6⁹, G, D^{b9}, C6⁹. The melodic line in the piano part is: C4, E4, G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F4, E4, D4, C4.

დავალება: ჯაზური თემებისა და იმპროვიზაციული ხაზების თანხლება კონტრაბასთან ერთად თანამედროვე ლია პოზიციის შუა ხმების სამხმიანობით (მაგ. 1).

§11. თანამედროვე ღია პოზიცია ხუთხმიანობაში

თანამედროვე ღია ხუთხმიანი პოზიციის წარმოქმნისათვის საჭიროა, რომ თანამედროვე ღია ოთხხმიანი პოზიციის ორ ხმას მარჯვენა ხელში კიდევ ერთი ბგერა დაემატოს.

ამ პოზიციაში: ა. მაჟორული და მინორული აკორდები დამატებული ტონებით ყოველთვის გამოიყენებიან სექსტის (6) და ნონის (9) დამატებით; ბ. მაჟორული, მინორული, ნახევრადშემცირებული და შემცირებული აკორდები ყოველთვის გამოიყენებიან 9-აკორდების სახით; გ. დომინანტური აკორდი მეტწილად გამოიყენება 13-აკორდის სახით.

მაგ. 1 თანამედროვე ღია პოზიცია ხუთხმიანობაში

ა. მაჟორული და მინორული აკორდები დამატებული ტონებით

Diagram illustrating the construction of 9th chords (C⁹ and Cm⁹) in a five-part setting. The notation shows the placement of the 9th and 6th degrees in the treble clef and the 3rd and 6th degrees in the bass clef.

ბ. მაჟორული, მინორული, ნახევრადშემცირებული და შემცირებული აკორდები

Diagram illustrating the construction of 9th chords (C^{maj9}, Cm⁹, Cm^{9(b5)}, and C^{dim9}) in a five-part setting. The notation shows the placement of the 9th and 7th degrees in the treble clef and the 3rd and 7th degrees in the bass clef.

გ. დომინანტური აკორდი

C¹³

დ. ალტერირებული დომინანტური აკორდები

C^{9(b5)} = C^{9(#11)} C^{9(#5)} = C^{9(b13)} C^{13(b9)} C^{13(#9)}

b5 = #11(#4) #5 = b13(b6)

უპირატესად აღინიშნება,
როგორც C⁹(#11)

უპირატესად აღინიშნება,
როგორც C⁹(#5)

მაგ. 2 თანამედროვე ლია პოზიცია ხუთხმიანობაში კვინტურ წრეზე
ტერცია-სეპტიმის წამყვანი ტონების მონაცვლეობით

ა. დომინანტური აკორდი - დომინანტური აკორდი

C¹³ - F¹³ B^{b13} E^{b13} A¹³ D^{b13} F^{#13} B¹³ E¹³ A¹³ D¹³ G¹³ C¹³

ბ. მინორული აკორდი - დომინანტური აკორდი

Cm⁹ - F^{9(#5)} Bm⁹ - E^{9(#5)} Am⁹ - D^{9(#5)} Fm⁹ - B^{9(#5)} Em⁹ - A^{9(#5)} Dm⁹ - G^{9(#5)} Cm⁹

გ. ნახევრადშემცირებული აკორდი — დომინანტური აკორდი

Cm^{9(b5)} - F^{7(b9)} Bm^{9(b5)} - E^{7(b9)} Am^{9(b5)} - D^{7(b9)} Fm^{9(b5)} - B^{7(b9)} Em^{9(b5)} - A^{7(b9)} Dm^{9(b5)} - G^{7(b9)} Cm^{9(b5)}

მაგ. 3 თანამედროვე ლია პოზიცია ხუთხმიანობაში კვინტურ წრეზე სეპტიმა-ტერციის ნამყვანი ტონების მონაცვლეობით

ა. დომინანტური აკორდი - დომინანტური აკორდი

C¹³ - F¹³ B^{b13} - E^{b13} A^{b13} - D^{b13} F^{#13} - B¹³ E¹³ - A¹³ D¹³ - G¹³ C¹³

ბ. მინორული აკორდი — დომინანტური აკორდი

Cm⁹ F^{13(#9)} Bm⁹ E^{b13(#9)} Am⁹ D^{b13(#9)} Fm⁹ B^{13(#9)} Em⁹ A^{13(#9)} Dm⁹ G^{13(#9)} Cm⁹

გ. ნახევრადმემცირებული აკორდი — დომინანტური აკორდი

Cm^{9(b5)} F^{13(b9)} Bm^{9(b5)} E^{b13(b9)} Am^{9(b5)} D^{b13(b9)} Fm^{9(b5)} B^{13(b9)} Em^{9(b5)} A^{13(b9)} Dm^{9(b5)} G^{13(b9)} Cm^{9(b5)}

- დავალება :**
1. თანამედროვე ღია ხუთხმიანი პოზიციის აკორდთა დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1ა,ბ,გ,დ).
 2. თანამედროვე ღია ხუთხმიანი პოზიციის აკორდთა დაკვრა კვინტურ წრეზე ტერცია-სეპტიმის წამყვანთა ტონების მონაცვლეობით (მაგ. 2ა,ბ,გ).
 3. თანამედროვე ღია ხუთხმიანი პოზიციის აკორდთა დაკვრა კვინტურ წრეზე სეპტიმა-ტერციის წამყვანთა ტონების მონაცვლეობით (მაგ. 3ა,ბ,გ).

2.

C^9 F^{13} C^9 **B** Gm^9 C^{13} Gm^9 C^{13}

F^9 $Fm^9(\flat 5)$ $B7(\flat 9)$ $B^9(\sharp 5)$ Am^9 D^{13} Am^9 D^{13}

G^{13} Dm^9 G^{13} $\S \emptyset$ C^9 F^{13} $F\sharp dim^9$ $\frac{C^9}{G}$ $D\flat^{13} C^9$

დავალება: სოლო საკრავის (ვოკალის) თანხლება თანამედროვე ლია ხუთხმიანი პოზიციით (მაგ. 1).

§13. თანამედროვე ღია პოზიცია ფუძის გარეშე შუა ხმების (voicings) ოთხხმიან გადმოცემაში

ეს პოზიცია გუოლისხმობს თანამედროვე ღია ხუთხმიანი პოზიციის ფუძის გადატანას კონტრაბასის პარტიაში. ფორტეპიანოზე მარცხენა ხელით სრულდება აკორდის ტერცია-სექსტიმა (სექსტა) ან სეპტიმა (სექსტა)-ტერცია. მარჯვენა ხელით სრულდება დარჩენილი ორი ბგერა.

მაგ.1 თანამედროვე ღია პოზიცია ფუძის გარეშე შუა ხმების ოთხხმიან გადმოცემაში

ა. მაჟორული და მინორული აკორდები დამატებული ტონებით

ბგერათა განლაგება:

პიანო (შუა ხმები)

ბასი (ფუძე)

მარჯვენა ხელი	ნონა (9) კვინტა (5)	ან	კვინტა (5) ნონა (9)
მარცხენა ხელი	ტერცია (3) სექსტა (6)		სექსტა (6) ტერცია (3)

ბ. მაჟორული, მინორული, ნახევრადშემცირებული და შემცირებული აკორდები

პიანო (შუა ხმები)

ბასი (ფუძე)

ბგერათა განლაგება:

მარჯვენა ხელი	{ ნონა (9) კვინტა (5)	{ კვინტა (5) ნონა (9)
---------------	--------------------------	--------------------------

ან

მარცხენა ხელი	{ ტერცია (3) სეპტიმა (7)	{ სეპტიმა (7) ტერცია (3)
---------------	-----------------------------	-----------------------------

გ. დომინანტური აკორდი

C13

piano (შუა ხმები)

bass (ფუძე)

ბგერათა განლაგება

მარჯვენა ხელი	{ ნონა (9) ტერცდეციმა (13)	{ ტერცდეციმა (13) ნონა (9)
---------------	-------------------------------	-------------------------------

ან

მარცხენა ხელი	{ ტერცია (3) სეპტიმა (7)	{ სეპტიმა (7) ტერცია (3)
---------------	-----------------------------	-----------------------------

დ. ალტერირებული დომინანტური აკორდები

$C^{9(\flat 5)} = C^{9(\sharp 11)}$ $C^{9(\sharp 5)} = C^{9(\flat 13)}$ $C^{13(\flat 9)}$ $C^{13(\sharp 9)}$

piano (შუა ხმები)

$\flat 5 = \sharp 11(\sharp 4)$ $\sharp 5 = \flat 13(\flat 6)$

bass (ფუძე)

მაგ. 2 თანამედროვე ლია პოზიციის ფუძის გარეშე შუა ხმები ოთხხმიან გადმოცემაში კვინტურ წრეზე

ა. დომინანტური აკორდი — დომინანტური აკორდი

$C^{13} - F^{13}$ $B^{\flat 13} - E^{\flat 13}$ $A^{\flat 13} - D^{\flat 13}$ $F^{\sharp 13} - B^{13}$ $E^{13} - A^{13}$ $D^{13} - G^{13}$ C^{13}

piano (შუა ხმები)

bass (ფუძე)

C^{13} F^{13} $B^{\flat 13} - E^{\flat 13}$ $A^{\flat 13} - D^{\flat 13}$ $F^{\sharp 13} - B^{13}$ $E^{13} - A^{13}$ $D^{13} - G^{13}$ C^{13}

piano (შუა ხმები)

bass (ფუძე)

ბ. მინორული აკორდი — დომინანტური აკორდი

$Cm^9 - F^{9(\#5)} Bm^9 - E^{b9(\#5)} Am^9 - D^{b9(\#5)} Fm^9 - B^{9(\#5)} Em^9 - A^{9(\#5)} Dm^9 - G^{9(\#5)} Cm^9$

piano (შუა სმები)

bass (ფუტე)

$Cm^9 - F^{9(\#5)} Bm^9 - E^{b13(\#9)} Am^9 - D^{b13(\#9)} Fm^9 - B^{13(\#9)} Em^9 - A^{13(\#9)} Dm^9 - G^{13(\#9)} Cm^9$

piano (შუა სმები)

bass (ფუტე)

გ. ნახევრადშემცირებული აკორდი — დომინანტური აკორდი

$Cm^{9(b5)} - F^{7(b9)} Bm^{9(b5)} - E^{b7(b9)} Am^{9(b5)} - D^{b7(b9)} Fm^{9(b5)} - B^{7(b9)} Em^{9(b5)} - A^{7(b9)} Dm^{9(b5)} - G^{7(b9)} Cm^{9(b5)}$

piano (შუა სმები)

bass (ფუტე)

$Cm^{9(b5)}$ - $F^{13(9)}$ $Bm^{9(b5)}$ - $E^{b13(b9)}$ $Am^{9(b5)}$ - $D^{b13(b9)}$ $Fm^{9(b5)}$ - $B^{13(9)}$ $Em^{9(b5)}$ - $A^{13(b9)}$ $Dm^{9(b5)}$ - $G^{13(b9)}$ $Cm^{9(b5)}$

piano (შუა ხმები)

bass (ფუძე)

- დავალება: 1. თანამედროვე ღია აკორდთა პოზიციების ფუძის გარეშე შუა ხმების ოთხხმიან გადმოცემაში დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1ა,ბ,გ,დ);
2. თანამედროვე ღია აკორდთა პოზიციების ფუძის გარეშე შუა ხმების ოთხხმიან გადმოცემაში მონაცვლეობის დაკვრა კვინტურ წრეზე (მაგ. 2ა,ბ,გ).

§14. თანამედროვე ღია პოზიცია ფუძის გარეშე შუა ხმების (voicings) ხუთხმიან გადმოცემაში

თანამედროვე ღია პოზიცია ფუძის გარეშე შუა ხმების ხუთხმიან გადმოცემაში წარმოიქმნება შუა ხმების თანამედროვე ღია ოთხხმიანი პოზიციიდან ფუძის გარეშე მარჯვენა ხელში კიდევ ერთი აკორდული ბგერის დამატებით.

მაგ.1 თანამედროვე ღია პოზიცია ფუძის გარეშე შუა ხმების ხუთხმიან გადმოცემაში

ა. მაჟორული და მინორული აკორდები დამატებული ტონებით

C^9 Cm^9

ბგერათა განლაგება:

piano (შუა ხმები)

მარჯვენა ხელი	$\left\{ \begin{array}{l} \text{კვინტა (5)} \\ \text{ნონა (9)} \\ \text{კვინტა (5)} \end{array} \right.$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{პრიმა (1)} \\ \text{კვინტა (5)} \\ \text{ნონა (9)} \end{array} \right.$
ბასი	$\left\{ \begin{array}{l} \text{ტერცია (3)} \\ \text{სექსტა (6)} \end{array} \right.$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{ტერცია (3)} \\ \text{სექსტა (6)} \end{array} \right.$

აბ

bass (ფუძე)

ბ. მაჟორული აკორდი

ბგერათა განლაგება:

Cmaj¹³

piano
(შუა
ხმები)

მარჯვენა ხელი { კვინტა (5) } { სეპტიმა (7)
ნონა (9) } { კვინტა (5)
ტერცდეციმა (13) } { ნონა (9)

ან

bass
(ფუძე)

მარცხენა ხელი { ტერცია (3) } { ტერცდეციმა (13)
სეპტიმა (7) } { ტერცია (3)

გ. მინორული, ნახევრადშემცირებული და შემცირებული აკორდები

piano
(შუა
ხმები)

bass
(ფუძე)

ბგერათა განლაგება:

მარჯვენა ხელი { უნდეციმა (11) } { პრიმა (1)
ნონა (9) } { კვინტა (5)
კვინტა (5) } { ნონა (9)

ან

მარცხენა ხელი { ტერცია (3) } { სეპტიმა (7)
სეპტიმა (7) } { ტერცია (3)

დ. დომინანტური აკორდი

C13

piano
(შუა
სმები)

bass
(ფუძე)

ბგერათა განლაგება:

მარჯვენა ხელი	{ კვინტა (5) ნონა (9) ტერცდეციმა (13)	{ პრიმა (1) ტერცდეციმა (13) ნონა (9)
ან		
მარცხენა ხელი	{ ტერცია (3) სეპტიმა (7)	{ სეპტიმა (7) ტერცია (3)

ე. ალტერირებული დომინანტური აკორდები

piano
(შუა
სმები)

C13(b5) C9(b5) C13(#11) C9 #5 C9(#13) C13(b9) C13(#9)

b5 = #11(#4)

bass
(ფუძე)

მაგ. 2

თანამედროვე ღია პოზიცია ფუძის გარეშე შუა ხმების ხუთხმიან
გადმოცემაში კვინტურ წრეზე

ა. დომინანტური აკორდი — დომინანტური აკორდი

Chord progression: C¹³ F¹³ B^{b13} E^{b13} A^{b13} D^{b13} F^{#13} B¹³ E¹³ A¹³ D¹³ G¹³ C¹³

piano (შუა ხმები)

bass (ფუძე)

Chord progression: C¹³ F¹³ B^{b13} E^{b13} A^{b13} D^{b13} F^{#13} B¹³ E¹³ A¹³ D¹³ G¹³ C¹³

piano (შუა ხმები)

bass (ფუძე)

ბ. მინორული აკორდი — დომინანტური აკორდი

Chord progression: C^{m11} - F^{7(b9)} B^{m11} - E^{7(b9)} A^{m11} - D^{7(b9)} F^{#m11} - B^{7(b9)} E^{m11} - A^{7(b9)} D^{m11} - G^{7(b9)} C^{m11}

piano (შუა ხმები)

bass (ფუძე)

Cm⁹-F⁹(^{#11}/₅)Bm⁹-E⁹(^{#11}/₅)Am⁹-D⁹(^{#11}/₅)Fm⁹-B⁹(^{#11}/₅)Em⁹-A⁹(^{#11}/₅)Dm⁹-G⁹(^{#11}/₅) Cm⁹

piano (შუა ხმები)

bass (ფუძე)

გ. ნახევრადმემცირებული აკორდი — დომინანტური აკორდი

Cm¹¹(^{b5})-F⁷(^{b9}/₅)Bm¹¹(^{b5})-E⁷(^{b9}/₅)Am¹¹(^{b5})-D⁷(^{b9}/₅)Fm¹¹(^{b5})-B⁷(^{b9}/₅)Em¹¹(^{b5})-A⁷(^{b9}/₅)Dm¹¹(^{b5})-G⁷(^{b9}/₅) Cm¹¹(^{b5})

piano (შუა ხმები)

bass (ფუძე)

Cm⁹(^{b5})-F⁷(^{#11}/₅)Bm⁹(^{b5})-E⁷(^{#11}/₅)Am⁹(^{b5})-D⁷(^{#11}/₅)Fm⁹(^{b5})-B⁷(^{#11}/₅)Em⁹(^{b5})-A⁷(^{#11}/₅)Dm⁹(^{b5})-G⁷(^{#11}/₅) Cm⁹(^{b5})

piano (შუა ხმები)

bass (ფუძე)

- დავალება: 1. თანამედროვე ღია აკორდთა პოზიციების ფუძის გარეშე შუა ხმების ხუთხმიან გადმოცემაში დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1ა, ბ, გ, დ).
2. თანამედროვე ღია აკორდთა პოზიციების ფუძის გარეშე შუა ხმების ხუთხმიან გადმოცემაში მონაცვლეობის დაკვრა კვინტურ წრეზე (მაგ. 2ა, ბ, გ).

§15. თანამედროვე ღია პოზიცია ფუძის გარეშე შუა ხმების (voicings) ექვსხმიან გადმოცემაში

ეს პოზიცია წარმოიქმნება შუა ხმების თანამედროვე ღია ხუთხმიანი პოზიციიდან ფუძის გარეშე კიდევ ერთი აკორდული ბგერის დამატებით. სამი ბგერა დაიკვრება მარცხენა ხელით, სამი — მარჯვენა ხელით. მარცხენა ხელში ბგერათა განლაგება ხდება იმავენაირად, როგორც ეს იყო აღწერილი შუა ხმების თანამედროვე ღია სამხმიან პოზიციაში ფუძის გარეშე (იხილეთ II ნაწ. თ. IV, §9, მაგ. 1ა, ბ, გ).

მაგ.1 თანამედროვე პოზიცია ფუძის გარეშე შუა ხმების ექვსხმიან გადმოცემაში

ა. მაჟორული და მინორული აკორდები სექსტით

ბგერათა განლაგება:

მარჯვენა ხელი	{	პრიმა (1)	{	კვინტა (5)
		კვინტა (5)		პრიმა (1)
		ნონა (9)		კვინტა (5)

ან

მარცხენა ხელი	{	კვინტა (5)	{	ნონა (9)
		ტერცია (3)		სექსტა (6)
		სექსტა (6)		ტერცია (3)

ბ. მაჟორული და მინორული აკორდები

ბგერათა განლაგება:

აკორდებში $Cmaj^{13}$ და $Cm^{13(\#7)}$

მარჯვენა ხელი	{ სეპტიმა (7) კვინტა (5) ნონა (9)	ან	{ კვინტა (5) სეპტიმა (7) კვინტა (5)
მარცხენა ხელი	{ კვინტა (5) ტერცია (3) ტერცდეციმა (13)		{ ნონა (9) ტერცდეციმა (13) ტერცია (3)

$Cmaj^{13(\#11)}$ აკორდში

მარჯვენა ხელი	{ სეპტიმა (7) უნდეციმა (11) ნონა (9)	ან	{ უნდეციმა (11) სეპტიმა (7) კვინტა (5)
მარცხენა ხელი	{ კვინტა (5) ტერცია (3) ტერცდეციმა (13)		{ ნონა (9) ტერცდეციმა (13) ტერცია (3)

გ. მინორული, ნახევრადშემცირებული და შემცირებული აკორდები

piano (შუახმები)

bass (ფუტე)

The piano part consists of three measures. Each measure has two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The treble clef staff contains chords with fingering numbers 1, 11, 9, and 5. The bass clef staff contains chords with fingering numbers 5, 7, 9, and 3. The bass part consists of three measures, each with a single bass clef staff containing a whole note chord with a fingering number 1.

ბგერათა განლაგება:

მარჯვენა ხელი	{ პრიმა (1) უნდეციმა (11) ნონა (9)	{ უნდეციმა (11) პრიმა (1) კვინტა (5)
---------------	--	--

ან

მარცხენა ხელი	{ კვინტა (5) ტერცია (3) სეპტიმა (7)	{ ნონა (9) სეპტიმა (7) ტერცია (3)
---------------	---	---

დ. დომინანტური აკორდი

C¹³

piano (შუა ხმები)

ბგერათა განლაგება:

მარჯვენა ხელი	{ პრიმა (1) კვინტა (5) ნონა (9)	{ კვინტა (5) პრიმა (1) ტერცდეციმა (13)
---------------	---------------------------------------	--

ან

bass (ფუძე)

მარცხენა ხელი	{ ტერცდეციმა (13) ტერცია (3) სეპტიმა (7)	{ ნონა (9) სეპტიმა (7) ტერცია (3)
---------------	--	---

ე. ალტერირებული დომინანტური აკორდი

C^{13(b5)} = C^{13(#11)} C^{9(b13)} C^{13(b9)} C^{13(#9)}

piano (შუა ხმები)

b5 = #11(#4)

bass (ფუძე)

მაგ. 2 თანამედროვე პოზიცია ფუძის გარეშე შუა ხმების ექვსხმიან გადმოცემაში კვინტურ წრეზე

ა. დომინანტური აკორდი — დომინანტური აკორდი

C^{13} F^{13} B^{b13} E^{b13} A^{b13} D^{b13} $F^{#13}$ B^{13} E^{13} A^{13} D^{13} G^{13} C^{13}

piano (შუა ხმები)

bass (ფუძე)

$C^{13}-F^{13}$ B^{b13} E^{b13} A^{b13} D^{b13} $F^{#13}$ B^{13} E^{13} A^{13} D^{13} G^{13} C^{13}

piano (შუა ხმები)

bass (ფუძე)

ბ. მინორული აკორდი — დომინანტური აკორდი

C^{m11} $F^{7(\#9)}$ B^{m11} $E^{b7(\#9)}$ A^{m11} $D^{b7(\#9)}$ F^{m11} $B^{7(\#9)}$ E^{m11} $A^{7(\#9)}$ D^{m11} $G^{7(\#9)}$ C^{m11}

piano (შუა ხმები)

bass (ფუძე)

Cm¹¹ - F^{9(#11)} Bm¹¹ - E^{9(#11)} A¹¹ - D^{9(#11)} Fm¹¹ - B^{9(#11)} Em¹¹ - A^{9(#11)} Dm¹¹ - G^{9(#11)} Cm¹¹

piano (შუა ხმები)

bass (ფუძე)

გ. ნახევრადმემცირებული აკორდი — დომინანტური აკორდი

Cm¹¹⁽⁵⁾ - F⁷⁽⁹⁾ Bm¹¹⁽⁵⁾ - E⁷⁽⁹⁾ A¹¹⁽⁵⁾ - D⁷⁽⁹⁾ Fm¹¹⁽⁵⁾ - B⁷⁽⁹⁾ Em¹¹ - A⁷⁽⁹⁾ Dm¹¹ - G⁷⁽⁹⁾ Cm¹¹⁽⁵⁾

piano (შუა ხმები)

bass (ფუძე)

Cm¹¹⁽⁵⁾ F⁷⁽⁹⁾ Bm¹¹⁽⁵⁾ - E⁷⁽⁹⁾ A¹¹⁽⁵⁾ - D⁷⁽⁹⁾ Fm¹¹⁽⁵⁾ - B⁷⁽⁹⁾ Em¹¹ - A⁷⁽⁹⁾ Dm¹¹ - G⁷⁽⁹⁾ Cm¹¹⁽⁵⁾

piano (შუა ხმები)

bass (ფუძე)

- დავალეზა:** 1. თანამედროვე ღია აკორდთა პოზიციების ფუძის გარეშე შუა ხმების ექვსხმიან გადმოცემაში დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1ა, ბ, გ, დ, ე).
2. თანამედროვე ღია აკორდთა პოზიციების ფუძის გარეშე შუა ხმების ექვსხმიან გადმოცემაში მონაცვლეობის დაკვრა კვინტურ წრეზე (მაგ. 2ა, ბ, გ).

§16. თანამედროვე ღია პოზიცია ფუძის გარეშე შუა ხმების ოთხ, ხუთ და ექვსხმიან გადმოცემაში გამოყენება საფორტეპიანო ფაქტურაში

(სოლო საკრავის ან ვოკალის თანხლება კონტრაბასთან ერთად)

ამ პოზიციების ილუსტრაციისათვის განმეორებული იქნება თემა, რომელიც გამოყენებული იყო აკორდთა დახურული პოზიციის გამოყენების ჩვენებისათვის (იხილეთ II ნაწ. თ. I, §19 – მაგ. 2).

მაგ. 1 თანამედროვე ღია პოზიცია ფუძის გარეშე შუა ხმების ოთხხმიან გადმოცემაში სოლო საკრავის (ვოკალის) თანხლების დროს

Now's The Time

დრო დადგა

Charlie Parker
ჩარლი პარკერი

The musical score for 'Now's The Time' is presented in three staves: Solo, Piano, and Bass. The Solo staff is in treble clef with a key signature of one flat (Bb) and a 4/4 time signature. It begins with a repeat sign and contains a melodic line of eighth notes. Above the Solo staff, four chords are marked: F¹³, B^b13, F¹³, and F¹³. The Piano staff is in treble clef and contains block chords corresponding to the Solo staff's chords. The Bass staff is in bass clef and contains a bass line of eighth notes. The key signature is one flat (Bb) and the time signature is 4/4.

$B^{\flat 13}$ $Bm^{\flat 9}$ $Bdim^9$ $\frac{F^{13}}{C}$ $D7(\sharp 5)$

This system contains a melody line and piano accompaniment. The melody consists of eighth and quarter notes. The piano accompaniment features chords in the right hand and a bass line in the left hand. The chords are: $B^{\flat 13}$, $Bm^{\flat 9}$, $Bdim^9$, $\frac{F^{13}}{C}$, and $D7(\sharp 5)$.

$G^{13(\flat 9)}$ $C^{13(\sharp 9)}$ F^{13} $D7(\sharp 5)$ $G^9(\sharp 5)$ $C7(\sharp 9)$

This system contains a melody line and piano accompaniment. The melody consists of eighth and quarter notes. The piano accompaniment features chords in the right hand and a bass line in the left hand. The chords are: $G^{13(\flat 9)}$, $C^{13(\sharp 9)}$, F^{13} , $D7(\sharp 5)$, $G^9(\sharp 5)$, and $C7(\sharp 9)$.

მაგ. 2 თანამედროვე ღია პოზიცია ფუძის გარეშე შუა ხმების ხუთხმიან გადმოცემაში სოლო საკრავის (ვოკალის) თანხლების დროს

Now's The Time

დრო დადგა

Charlie Parker

ჩარლი პარკერი

F¹³
B^{b13}
F¹³
F¹³

Solo

Piano
(შუა ხმები)

Bass

B^{b13}
B^{m9}
B^{dim9}
 $\frac{\text{F}^{13}}{\text{C}}$
D^{7(\#9)}

G¹³(b9) C¹³(#9) F¹³ D⁷(#⁹/₅) G⁹(#5) C⁷(#⁹/₅)

მაგ. 3 თანამედროვე ღია პოზიცია ფუძის გარეშე შუა ხმების ექვსმიან გადმოცემაში სოლო საკრავის (ვოკალის) თანხლების დროს

Now's The Time

დრო დადგა

Charlie Parker
ჩარლი პარკერი

F¹³ B^b13 F¹³ F¹³

Solo

Piano
(შუა ხმები)

Bass

B^b13 **B^b11** **Bdim11** **F13** **D7(#9)**

The first system of music consists of three staves. The top staff is a single melodic line in a key signature of one flat (B-flat major or D minor). The middle and bottom staves are piano accompaniment. The piano part features block chords in the right hand and a bass line in the left hand. Above the first staff, the following chords are indicated: B^b13, B^b11, Bdim11, F13, and D7(#9).

G13(b9) **C13(#9)** **F13** **D7(#9)** **G⁹(#5)** **C7(#9)**

The second system of music also consists of three staves. The top staff continues the melody. The piano accompaniment continues with block chords and a bass line. Above the first staff, the following chords are indicated: G13(b9), C13(#9), F13, D7(#9), G⁹(#5), and C7(#9).

დავალება: ჯაზის თემების ჰარმონიის დაკვრა თანაედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ოთხ, ხუთ და ექვსხმიან გადმოცემაში (მაგალითები. 1-3).

თავი V

აკორდთა თანამედროვე ღია პოზიცია მოდალურ ჯაზში

§1. მოდალური ჰარმონიის ზოგადი ცნება

სიტყვა *mode* ქართულად კილოს ნიშნავს.

მოდალურ ჯაზში მელოდიური და იმპროვიზაციული ხაზი და მათი აკორდული თანხლება ერთი და იგივე კილოს ბგერებისაგან შედგება.

მოდალური ჰარმონიის ტერმინის მიღმა იგულისხმება კილოური ჰარმონია, რომელიც შეიძლება დავახასიათოთ შემდეგნაირად:

1. მოდალური ჰარმონია სტატიკურია.

ეს იმას ნიშნავს, რომ ერთი და იგივე ჰარმონია შეიძლება გაჩერდეს რამდენიმე ტაქტის, თემის ნაწილის ან მთლიანად თემის მანძილზე.

2. მოდალური ჰარმონია არაფუნქციონალურია.

აქ იგულისხმება, რომ აკორდთა მონაცვლეობა არ არის განპირობებული ფუნქციონალური კავშირებით, ანუ მათი ერთმანეთში მიზიდულობით (იხილეთ III ნაწ. თ. I, §§1-8).

3. მოდალური ჰარმონია, აკორდთა რაოდენობის სიმცირის გამო, იმპროვიზაციული ხაზის უფრო თავისუფალი, თავისებური განვითარებისა და გამდიდრების საშუალებას იძლევა.

უნდა ითქვას, რომ მოდალურ იმპროვიზაციებში ყველაზე უფრო გავრცელებულია დორიული კილოს გამოყენება.

§2. მოდალური აკორდიკა

მოდალური აკორდები მეტწილად კვარტებად ლაგდებიან, მაგრამ ამავე დროს შეიძლება ტერცია და კვინტაც შეგვხვდეს.

ეს აკორდები კვარტაკორდების (*fourth voicings*) სახელით არიან ცნობილი. ამნაირად განლაგებული აკორდები საკმაოდ ხშირად გვხვდება თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ოთხ, ხუთ და ექვსბგერიან გადმოცემაში (იხილეთ II ნაწ. თ. IV, §13 – მაგ. 1, §14 – მაგ. 1, §15 – მაგ. 1).

კვარტაკორდთა გაბატონებული გამოყენების გამო, ჰარმონია იძენს განსაკუთრებულად მწვავე დისონირებულ, თანამედროვე ჟღერადობას (*sound*).

სტატიკური ჰარმონიის შემთხვევაში, ძირითად ამოცანად იქცევა მისი დინამიზაცია აკორდის შუა ხმების მოძრაობის საშუალებით.

როგორც უკვე ცნობილია, ყოველ აკორდს შეესაბამება ესა თუ ის შვიდბგერიანი კილო (იხილეთ II ნაწ. თ. II, §20 – მაგ. 1).

გართულებული ჰარმონიის შემთხვევაში ეს შესაბამისობა შემდეგნაირად გამოიყურება:

მაგ. 1 აკორდთა და კილოების შესაბამისობა

ა. მინორული აკორდი და დორიული კილო:

Cm¹³ **C** დორიული

1 3 5 7 9 11 13

1 2 3 4 5 6 7 1

(9) (11) (13)

ბ. დომინანტური აკორდი და მიქსოლიდიური კილო

C¹³ **C** მიქსოლიდიური

1 3 5 7 9 11 13

1 2 3 4 5 6 7 1

(9) (11) (13)

გ. მაჟორული აკორდი და იონიური კილო

Cmaj¹³

1 3 5 7 9 11 13

1 2 3 4 5 6 7 1

(9) (11) (13)

ზემოთმოყვანილ აკორდთა დინამიზაციის ერთ-ერთ შესაძლებელ ვარიანტს წარმოადგენს კვარტაკორდთა გამოყენება მაკკოი ტაინერის (McCoy Tyner) მიერ

მაგ. 2 კვარტაკორდთა მოდალური რიგები

ა. **C** დორიული რიგი

აკორდის ზედა ბგერა:

აკორდის პოზიცია:

5 6 1 3 4

Cm¹³

1 2 4 5 6

აკორდის ზედა ბგერა: ბ. C მიქსოლიდიური რიგი

C13

აკორდის პოზიცია: 1 2 4 5 6

აკორდის ზედა ბგერა: ბ. C იონიური რიგი

C6

აკორდის პოზიცია: 1 2 4 5 6

კვარტაკორდთა მოდალური რიგის ყველა წევრი, ფაქტიურად, წარმოადგენს ერთი და იგივე აკორდის გადმოცემას სხვადასხვა პოზიციაში. გაჩერებული აკორდის დინამიზაციის ამნაირ ვარიანტში კვარტაკორდთა ზედა და ქვედა ბგერათა რიგი წარმოადგენს პენტატონიკის (ხუთბგერიანი ბგერათრიგის) ამა თუ იმ სახეობას.

დავალეზა: კვარტაკორდთა მოდალური რიგების დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 2 ა,ბ,გ).

§3. მოდალური აკორდიკის გამოყენება საფორტეპიანო ფაქტურაში

მაგ. 1 სოლო საკრავის (ვოკალის) თანხლება კონტრაბასთან ერთად და კონტრაბასის გარეშე

So What?

მერე რა?

Miles Davis
მაილს დევისი

Piano

Bass

A

Em Dm **Em Dm**

D დორიული

Em Dm 1, 2, 3.

A

Em Dm Em Dm

Piano

Bass

D დორიული

Fm Eb

ფორმა: სტანდარტი (AABA)

ამ მაგალითში თემა მოთავსებულია კონტრაბასის პარტიაში. შუა ხმების მოდალური გადმოცემა მოცემულია ბილ ევანსის (Bill Evans) დაკვრის მიხედვით.

მაგ. 2 იმპროვიზაციული ხაზის თანხლება კონტრაბასთან ერთად და კონტრაბასის გარეშე

ჯონ მეხიგანის (John Mehegan) იმპროვიზაცია აკორდთა მოდალური გადმოცემით თანხლებაში მინორული ბლუზის ჰარმონიაზე

Piano

A Dm

B Gm Dm

C B^b7 A⁷ Dm B⁷ B^b7 A⁷

ფორმა: მინორული ბლუზი.

დავალება: ჯაზის თემების ჰარმონიის დაკვრა აკორდთა მოდალურ გადმოცემაში (მაგ. 1-2).

III ნაწილი

ჰარმონიული მოძრაობა (Changes)

თავი I

ზოგადი ცნობები ჰარმონიულ ფუნქციებზე (Harmonic Functions)

§1. ბუნებრივი მაჟორისა და მელოდიური მინორის ყველა საფეხურის 7-აკორდი და მათი საფეხურებრივი აღნიშვნა

მაგ. 1. მაჟორული ბგერათრიგის ჰარმონია

Cmajor

I maj⁷ II m⁷ III m⁷ IV maj⁷ V⁷ VI m⁷ VII m^{7(b5)}

მაგ. 2 მინორული ბგერათრიგის ჰარმონია

Cminor

I m^(#7) II m^{7(b5)} III maj^{7(#5)} IV m⁷ V⁷ VI m^{7(b5)} VII dim⁷

აღსანიშნავია, რომ ამ მაგალითში მელოდიური მინორის აკორდების ვერტიკალი შევსებულია ჰარმონიული მინორის მიხედვით.

§ 2. ბუნებრივი მაჟორისა და მელიოდური მინორის 7-აკორდთა აღნაგობისა და საფეხურებრივი პოზიციის ურთიერთდამოკიდებულება

1. მაჟორული 7-აკორდი:	მაჟორის I, IV.
2. დომინანტ 7-აკორდი:	მაჟორისა და მინორის V.
3. მინორული 7-აკორდი:	მაჟორის II, III, VI. მინორის IV.
4. ნახევრადშემცირებული 7-აკორდი:	მაჟორის VII. მინორის II, VI.
5. შემცირებული 7-აკორდი:	მინორის VII.
6. გადიდებული მაჟორული 7-აკორდი:	მინორის \flat III.
7. მინორ-მაჟორული 7-აკორდი:	მინორის I.

§ 3. ჰარმონიული ფუნქციების ზოგადი ცნება

ჰარმონიული მოძრაობა ხორციელდება აკორდების მიზიდულობის საშუალებით და მიმართული არის მიზიდულობის ცენტრზე (key or tonal center).

აკორდთა მიზიდულობის ლოგიკა დაფუძნებულია და განპირობებულია, უპირველეს ყოვლისა, მათი კვარტა-კვინტური კავშირით. ამ ლოგიკაში გარკვევას ემსახურება ჰარმონიული ფუნქციების ცნება.

ჰარმონიული ფუნქცია ეწოდება აკორდის როლს ჰარმონიულ მოძრაობაში.

ჯაზის ჰარმონიასთან მიმართებაში ტრადიციული სამი ჰარმონიული ფუნქცია შეიძლება შემდეგნაირად იყოს განსაზღვრული:

1. ტონიკური (ტონიკა — T) — მყარი, მიზიდულობის ცენტრი.
2. დომინანტური (დომინანტა — D) — მერყევი, უშუალოდ მიიზიდება ტონიკისაკენ.
3. სუბდომინანტური (სუბდომინანტა — S) — მერყევი, უშუალოდ მიიზიდება დომინანტისაკენ.

მათი მონაცვლეობა შეიძლება იყოს წარმოდგენილი შემდეგნაირად:

$$S \rightarrow D \rightarrow T$$

§ 4. მთავარი ფუნქციების ძირითადი წარმომადგენლები მაჟორში და მინორში

მაგ. 1 T-ური ფუნქციის აკორდები მაჟორში და მინორში

Cmajor **Cminor**

I⁶ I⁷ maj I⁶ I⁷ I^(#7) m

C⁶ C⁷ maj C⁶ C⁷ C^(#7) m

მაგ. 2 მაჟორისა და მინორის S-ტა

Cmajor **Cminor**

II⁷ m II⁷ m^(b5)

D⁷ m D⁷ m^(b5)

მაგ. 3 მაჟორისა და მინორის D-ტა

Cmajor **Cminor**

V⁷ V⁷

G⁷ G⁷

§ 5. ჯაზის ჰარმონიის მთავარი ჰარმონიული მიმოქცევა (pattern)

ფუნქციონალური განვითარების სქემა (S – D – T) საფეხურებრივ გამოსახულებაში იძენს შემდეგ სახეს:

1. მაჟორში — II m⁷ – V⁷ – I⁶ (Imaj⁷),
2. მინორში — II m^{7(b5)} – V⁷ – Im⁶ (Im⁷, Im^(#7)).

შეიძლება ითქვას, რომ ფუნქციონალური ჯაზის ჰარმონიის აკორდთა მონაცვლეობის ლოგიკა მთლიანობაში გამომდინარეობს ამ ჰარმონიული მიმოქცევიდან.

§ 6. მაჟორული ბგერათრიგის დანარჩენი საფეხურების აკორდების ფუნქციონალური ლოგიკა

მთავარი ფუნქციების კვარტა-კვინტური კავშირის ლოგიკის გავრცელების მიზნით, მაჟორული ბგერათრიგის სხვა საფეხურებზეც საჭიროა ბგერების განლაგება აღმავალი წმინდა კვარტებისა და დაღმავალი წმინდა კვინტების მიმდევრობით.

მაგ. 1 C მაჟორული ბგერათრიგის კვარტა-კვინტური რიგი

C major

VIIIm^{7(b5)} - IIIIm⁷ - VIIm⁷ - IIIm⁷ - V⁷ - Imaj⁷ - IVmaj⁷

5 4 5 4 5 4

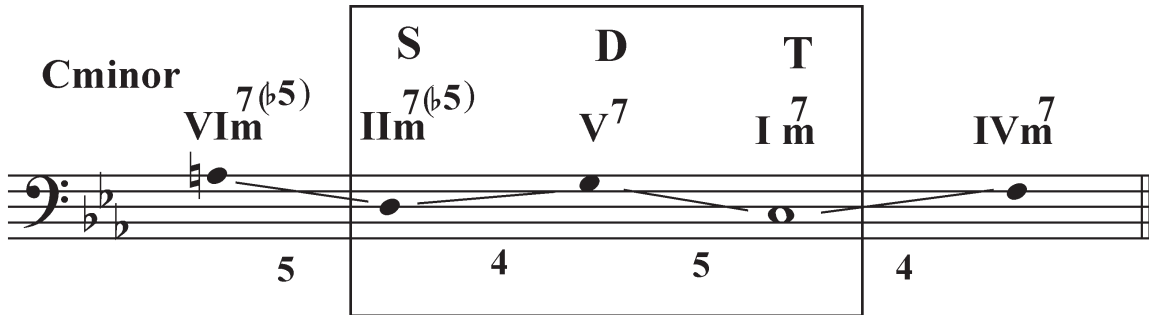
ჰარმონიული მოძრაობის მიმართულება.

მოცემული სქემიდან გამომდინარე, მაჟორული ბგერათრიგის ყველა საფეხურის ფუნქციის განსაზღვრა ხდება შემდეგნაირად:

V ⁷ – Imaj ⁷ _____	V უშუალოდ გადადის I-ში,
IIIm ⁷ – V ⁷ – Imaj ⁷ _____	II უშუალოდ გადადის V-ში,
VIIm ⁷ – IIIm ⁷ – V ⁷ – Imaj ⁷ _____	VI უშუალოდ გადადის II-ში,
IIIIm ⁷ – VIIm ⁷ – IIIm ⁷ – V ⁷ – Imaj ⁷ _____	II უშუალოდ გადადის VI-ში,
VIIIm ^{7(b5)} – IIIIm ⁷ – VIIm ⁷ – IIIm ⁷ – V ⁷ – Imaj ⁷ _____	VII უშუალოდ გადადის III-ში,
Imaj ⁷ – IVmaj ⁷ _____	IV-ში უშუალოდ გადადის I.

§ 7. მინორული ბგერათრიგის დანარჩენი საფეხურების აკორდების ფუნქციონალური ლოგიკა

მაგ. 1 C მინორული ბგერათრიგის კვარტა-კვინტური რიგი

ჰარმონიული მოძრაობის მიმართულება.

$V^7 - Im^7$	_____	V უშუალოდ გადადის I-ში,
$IIIm^{7(b5)} - V^7 - Im^7$	_____	II უშუალოდ გადადის V-ში,
$VIIm^7 - IIIm^{7(b5)} - V^7 - Im^7$	_____	VI უშუალოდ გადადის II-ში,
$Im^7 - IVm^7$	_____	IV-ში უშუალოდ გადადის I.

§ 8. 12-ბგერიანი მაჟორ-მინორული ბგერათრიგის აკორდების ფუნქციონალური ლოგიკა

აკორდები აიგება ბგერათრიგის როგორც ბუნებრივ, ასევე ალტერირებულ საფეხურებზე. ესე იგი, ჰარმონიულ მოძრაობაში ერთი ტონალობის ფარგლებში შეიძლება იყოს ჩართული ყველა 12 ბგერა.

მაგ. 1 C 12-ბგერიანი მაჟორ-მინორული ბგერათრიგის კვარტა-კვინტური რიგი

ჰარმონიული მოძრაობის მიმართულება.

აღსანიშნავია:

1. V საფეხურზე T-ის დამტკიცების მიზნით, აუცილებლად უნდა იყოს გამოყენებული დომინანტ 7-აკორდი.
2. I საფეხურზე T-ის როლში უნდა იყოს გამოყენებული მაჟორული ან მინორული აკორდი. მაჟორში მაჟორული 7-აკორდი ასევე გამოიყენება IV საფეხურზე.
3. bII საფეხურზე, თუ ის უშუალოდ გადადის I-ში, მეტწილად გამოიყენება დომინანტ 7-აკორდი, ნაკლებად — მაჟორული 7-აკორდი.
4. დანარჩენ საფეხურებზე თანაბრად დასაშვებია შემდეგი ნებისმიერი აკორდის გამოყენება: დომინანტ 7-აკორდი, მინორული 7-აკორდი, ნახევრადშემცირებული 7-აკორდი, შემცირებული 7-აკორდი.

თავი II

აკორდთა შეცვლა (Chord Substitutions)

§ 1. აკორდთა შეცვლის ზოგადი ცნება და სახეობები

აკორდის შეცვლა ნიშნავს ერთი აკორდის ნაცვლად ჰარმონიული განვითარების ლოგიკით დასაშვები სხვა აკორდის ან აკორდების გამოყენებას.

შეცვლის მექანიზმით შესაძლებელი ხდება უამრავი ჰარმონიული მიმოქცევის წარმოქმნის ახსნა.

მოცემული და შემცვლელი აკორდების ინტერვალური თანაფარდობა (მანძილი ფუძეებს შორის), პრაქტიკულად, შეიძლება იყოს ნებისმიერი.

შეცვლის შესაძლებელი ვარიანტებია:

1. პრიმული შეცვლა — ერთი აკორდის შეცვლა იმავე საფეხურზე აგებული სხვა აღნაგობის აკორდით.

2. სეკუნდური შეცვლა — მოცემული აკორდის შეცვლა სეკუნდით დაშორებული აკორდით.

3. ტერციული შეცვლა — მოცემული აკორდის შეცვლა ტერციით დაშორებული აკორდით.

4. ტრიტონული შეცვლა — მოცემული აკორდის შეცვლა ტრიტონით დაშორებული აკორდით.

5. ერთი აკორდის შეცვლა ორი ან მეტი აკორდით და პირიქით.

6. აკორდისა და აკორდთა რაოდენობის ერთდროული შეცვლა.

§2. აკორდთა პრიმული შეცვლა

მაგ. 1

$$\text{III}m^7 - \text{VI}m^7 - \text{II}m^7 - \text{V}^7 - \text{Imaj}^7$$
 მოცემული მიმოქცევა.

ა. $\text{III}m^7 - \boxed{\text{VI}^7} - \text{II}m^7 - \text{V}^7 - \text{Imaj}^7$
ბ. $\boxed{\text{III}m^{7(b5)}} - \text{VI}^7 - \boxed{\text{II}m^{7(b5)}} - \text{V}^7 - \text{Imaj}^7$ შეცვლილი აკორდები შემოხაზულია.
გ. $\boxed{\text{III}^7 - \text{VI}^7 - \text{II}^7} - \text{V}^7 - \text{Imaj}^7$

მაგ. 2

	$\flat VII^7 - \flat III^7 - \flat VI^7 - \flat II^7 - I_{maj}^7$
ა.	$\flat VII_{Im}^7 - \flat III^7 - \flat VI_{Im}^7 - \flat II^7 - I_{maj}^7$
ბ.	$\flat VII_{Imaj}^7 - \flat III_{Imaj}^7 - \flat VI_{Imaj}^7 - \flat II^7 - I_{maj}^7$
გ.	$\flat VII_{Imaj}^7 - \flat III_{Imaj}^7 - \flat VI_{Imaj}^7 - \flat II_{Imaj}^7 - I_{maj}^7$

მოცემული მიმოქცევა.

შეცვლილი აკორდები შემოსაზულია.

მაგ. 3

	$\flat III^7 - II^7 - V^7 - I_{maj}$
	$\flat III_{Imaj}^7 - II^7 - V^7 - I_{maj}^7$
	$\flat III_{Im}^7 - II^7 - V^7 - I_{maj}^7$
	$\flat III_{dim}^7 - II^7 - V^7 - I_{maj}^7$

მოცემული მიმოქცევა.

შეცვლილი აკორდები შემოსაზულია.

§3. D-ის შემცვლელი აკორდები

1. V^7 -აკორდის შეცვლა ორი აკორდით, ანუ მისი მოსწრება თავისივე S-ით.

ა. მაჟორში $| V^7 || = | II^7 V^7 ||$

ბ. მინორში $| V^7 || = | II m^{7(\flat 5)} V^7 ||$

მაგ. 1 V^7 -ის შეცვლა ორი აკორდით

მოცემული მიმოქცევა — $| III^7 VI^7 | II^7 V^7 ||$

C major $E^7(\flat 9) A^7(\flat 5) D^7(\flat 9) G^7(\flat 9)$

იგივე შეცვლის გამოყენებით — | $VIm^7 - III^7$ $III^7 - VI^7$ | $VIm^7 - II^7$ $II^7 - V^7$ ||

C major
 $Bm^9 - E7(\sharp 5)$ $Em^9 - A7(\flat 5)$ $Am^9 - D7(\sharp 5)$ $Dm^9 - G7(\flat 5)$

2. მიმოქცევის $IIIm^7 - V^7$ შეცვლა ორი მიმოქცევით

$$| IIIm^7 | V^7 || = | IIIm^7 V^7 | IIIm^7 V^7 ||$$

3. ორი აკორდის შეცვლა ერთი აკორდით

$$IIIm^7 | V^7 || = | V^7 | V^7 ||$$

4. V^7 -ის ტრიტონული შეცვლა

ა. მაჟორში $| IIIm^7 V^7 | Imaj^7 || = | IIIm^7 \flat II^7 | Imaj^7 ||$

ბ. მინორში $| II m^{7(\flat 5)} V^7 | Im^7 || = | II m^{7(\flat 5)} \flat II^7 | Im^7 ||$

მაგ. 2 V^7 -ის ტრიტონული შეცვლა

ა. მაჟორში

მოცემული მიმოქცევა — $| II m^7 V^7 | I^{9_6} ||$

C major Dm^9 $G^7(\#9)$ C^9_6

იგივე შეცვლის გამოყენებით — $| II m^7 \flat II^7 | I^{9_6} ||$

C major Dm^9 $D^{\flat 13}$ C^9_6

ბ. მინორში

მოცემული მიმოქცევა — $| II m^{7(\flat 5)} V^7 | I m^{9_6} ||$

C minor $Dm^{9(\flat 5)}$ $G^7(\#9)$ Cm^9_6

იგივე შეცვლის გამოყენებით — $\mid \text{IIIm}^{7(\flat 5)} \ \flat\text{II}^7 \mid \mid \text{Im}^9 \mid \mid$

C minor $\text{Dm}^9(\flat 5)$ $\text{D}^{\flat 13}$ Cm^9

5. V^7 -ის და მისი ტრიტონული შეცვლის ერთობლივი გამოყენება

ა. მაჟორში $\mid \text{IIIm}^7 \ \text{V}^7 \mid \mid \text{I} \mid \mid = \mid \text{IIIm}^7 \ \text{V}^7 \ \flat\text{II}^7 \mid \mid \text{I} \mid \mid$

ბ. მინორში $\mid \text{IIIm}^{7(\flat 5)} \ \text{V}^7 \mid \mid \text{Im} \mid \mid = \mid \text{IIIm}^{7(\flat 5)} \ \text{V}^7 \ \flat\text{II}^7 \mid \mid \text{Im} \mid \mid$

მაგ. 3 V^7 -ის და მისი ტრიტონული შეცვლის ერთობლივი გამოყენება

ა. მაჟორში

მოცემული მიმოქცევა — $\mid \text{IIIm}^7 \ \text{V}^7 \mid \mid \text{I}^9 \mid \mid$

C major Dm^9 $\text{G}^{7(\flat 9)}$ C^9

იგივე შეცვლის გამოყენებით — $\text{IIIm}^7 \text{ V}^7 \text{ } \flat\text{II}^7 \mid \text{I}^9 \text{ } \parallel$

C major $\text{Dm}^9 \text{ G}^7(\sharp 9) \text{ D}^{\flat 13} \text{ C}^9$

Musical notation for C major progression: $\text{Dm}^9 \text{ G}^7(\sharp 9) \text{ D}^{\flat 13} \text{ C}^9$. The notation shows four chords in a sequence, with the first three in the first measure and the fourth in the second measure. The chords are: Dm^9 , $\text{G}^7(\sharp 9)$, $\text{D}^{\flat 13}$, and C^9 .

ბ. მინორში

მოცემული მიმოქცევა — $\text{IIIm}^{7(\flat 5)} \text{ V}^7 \mid \text{Im}^9 \text{ } \parallel$

C minor $\text{Dm}^{9\flat 5} \text{ G}^7(\sharp 9) \text{ Cm}^9$

Musical notation for C minor progression: $\text{Dm}^{9\flat 5} \text{ G}^7(\sharp 9) \text{ Cm}^9$. The notation shows four chords in a sequence, with the first three in the first measure and the fourth in the second measure. The chords are: $\text{Dm}^{9\flat 5}$, $\text{G}^7(\sharp 9)$, and Cm^9 .

იგივე შეცვლის გამოყენებით — $\text{IIIm}^{7(\flat 5)} \text{ V}^7 \text{ } \flat\text{II}^7 \mid \text{Im}^9 \text{ } \parallel$

$\text{Dm}^{9(\flat 5)} \text{ G}^7(\sharp 9) \text{ D}^{\flat 9} \text{ Cm}^9$

Musical notation for C minor progression: $\text{Dm}^{9(\flat 5)} \text{ G}^7(\sharp 9) \text{ D}^{\flat 9} \text{ Cm}^9$. The notation shows four chords in a sequence, with the first three in the first measure and the fourth in the second measure. The chords are: $\text{Dm}^{9(\flat 5)}$, $\text{G}^7(\sharp 9)$, $\text{D}^{\flat 9}$, and Cm^9 .

6. V^7 -ის შეცვლა პატარა ტერციით ზევით განლაგებულ V^7 -ით

ა. მაჟორში $| II m^7 V^7 | I maj^7 || = | II m^7 \flat VII^7 | I maj^7 ||$

ბ. მინორში $| II m^{7(b5)} V^7 | I m^7 || = | II m^{7(b5)} \flat VII^7 | I m^7 ||$

მაგ. 4. V^7 -ის შეცვლა პატარა ტერციით ზევით განლაგებული V^7 -ით

ა. მაჟორში

მოცემული მიმოქცევა — $| II m^7 V^7 | I maj^7 ||$

C major Dm^9 $G^7(\flat 9)$ $Cmaj^9$

იგივე შეცვლის გამოყენებით — $II m^7 \flat VII^7 | I maj^7 ||$

C major Dm^9 $B\flat 13$ $Cmaj^9$

ბ. მინორში

მოცემული მიმოქცევა — $\mid \text{IIIm}^{7(\flat 5)} \text{V}^7 \mid \text{Im}^7 \parallel$

C minor $\text{Dm}^{9(\flat 5)}$ $\text{G}^{7(\sharp 9)}$ Cm^9

იგივე შეცვლის გამოყენებით — $\mid \text{IIIm}^{7(\flat 5)} \flat\text{VII}^7 \mid \text{Im}^7 \parallel$

C minor $\text{Dm}^{9(\flat 5)}$ $\text{B}^{\flat 9(\sharp 5)}$ Cm^9

7. V^7 -ის შეცვლა პატარა ტერციით ქვევით განლაგებული V^7 -ით

ა. მაჟორში $\mid \text{IIIm}^7 \text{V}^7 \mid \text{I}^{\flat 6} \parallel = \mid \text{II m}^7 \text{III}^7 \mid \text{I}^{\flat 6} \parallel$

ბ. მინორში $\mid \text{IIIm}^{7(\flat 5)} \text{V}^7 \mid \text{Im}^{\flat 6} \parallel = \mid \text{II m}^{7(\flat 5)} \text{III}^7 \mid \text{Im}^{\flat 6} \parallel$

მაგ. 5 V^7 -ის შეცვლა პატარა ტერციით ქვევით განლაგებული V^7 -ით

ა. მაჟორში

მოცემული მიმოქცევა — $| II m^7 V^7 | I^9_6 ||$

C major Dm^9 $G^7(\#11)$ C^9_6

იგივე შეცვლის გამოყენებით — $| II m^7 III^7 | I^9_6 ||$

C major Dm^9 $E^7(\#5)$ C^9_6

ბ. მინორში

მოცემული მიმოქცევა — $| II m^{7(b5)} V^7 | I m^9_6 ||$

C minor $Dm^{9(b5)}$ $G^7(\#11)$ Cm^9_6

იგივე შეცვლის გამოყენებით — | IIIm^{7(b5)} III⁷ | Im⁹₆ ||

C minor Dm^{9(b5)} E^{13(b9)} Cm⁹₆

8. V⁷-ის შეცვლა დიდი ტერციით ზევით განლაგებული VII^{dim7}-ით

| Imaj⁷ VI⁷ IIIm⁷ VII⁷ | IIIIm⁷ || = | Imaj⁷ #II^{dim7} Im⁷ #II^{dim7} | III m⁷ ||

მაგ. 6

V⁷-ის შეცვლა დიდი ტერციით ზევით განლაგებული VII^{dim7}-ით

მოცემული მიმოქცევა — | IIImaj⁷ VI⁷ IIIm VII⁷ | III m⁷ ||

C major Cmaj⁹ A^{7(b9)} Dm⁹ B^{7(b9)} Em⁹

იგივე შეცვლის გამოყენებით — | I^{maj7} #I^{dim7} II^{m7} #II^{dim7} | III^{m7} ||

C major
C^{maj9} C^{#dim9} D^{m9} D^{#dim9} E^{m9}

9. V⁷ -ის შეცვლა დიდი სეკუნდით ქვევით განლაგებული V⁷ -ით

$$| I^{9_6} V^7 | I^{9_6} || = | I^{9_6} IV^7 | I^{9_6} ||$$

მაგ. 7 V⁷ -ის შეცვლა დიდ სეკუნდით ქვევით განლაგებული V⁷ -ით

მოცემული მიმოქცევა — | I^{9_6} v⁷ | I^{9_6} ||

C major C^{9_6} G⁹ 9₆

იგივე შეცვლის გამოყენებით — | I^{9_6} IV⁷ | I^{9_6} ||

C major C^{9_6} F¹³ 9₆

10. V^7 -ისა $\flat II^7$ -ის ერთობლივ გამოყენებაში მათი მომზადება თავისივე S-ებით

$$| V^7 | \flat II^7 | I^9_6 \quad || II^m7 \ V^7 | \flat VI^m7 \ \flat II^7 | Im^9_6 \quad ||$$

მაგ. 8 V^7 -ისა $\flat II^7$ -ის ერთობლივ გამოყენებაში მათი მომზადება თავისივე S-ებით

მოცემული მიმოქცევა — $| V^7 | \flat II^7 | I^9_6 \quad ||$

C major

G^{13} $D^{\flat 13}$ C^9

იგივე შეცვლის გამოყენებით — $| II^m7 \ V^7 | \flat VI^m7 \ \flat II^7 | I \quad ||$

C major

Dm^9 G^{13} $A^{\flat m9}$ $D^{\flat 13}$ C^9

დავალება: მოცემული და შეცვლების გამოყენებით ჰარმონიული მიმოქცევების კვინტური წრის 12 მაჟორულ და, სადაც მითითებულია, მინორულ ტონალობაში დაკვრა (მაგ. 1-8).

§4. S-ს შემცვლელი აკორდები

1. IIIm^7 -ის შეცვლა პატარა ტერციით ზევით განლაგებული IVmaj^7 -ით

$$\left| \text{Imaj}^7 \text{ IIIm}^7 \text{ IIIIm}^7 \right| = \left| \text{Imaj}^7 \text{ IVmaj}^7 \text{ IIIIm}^7 \right|$$

2. IVm^7 -ის შეცვლა ნახევარი ტონით ზევით განლაგებული $\# \text{IVdim}^7$ -ით.

$$\left| \text{Imaj}^7 \mid \text{IV}^7 \mid \text{IVm}^7 \right| = \left| \text{Imaj}^7 \mid \text{IV}^7 \mid \# \text{IVdim}^7 \right|$$

3. IIIm^7 -ის შემოყვანა ერთი ან ორი მოსწრებული აკორდით.

ესენი არიან: $\text{IVm}^7 (\text{IVmaj}^7)$, $\flat \text{VIm}^7$, VIIIm^7 . სამივე აკორდი ლაგდება პატარა ტერციებად.

ა. IIIm^7 -ის და $\text{IIIm}^{7(b5)}$ -ის მოსწრება ერთი აკორდით

ა. მაჟორში $\left| \text{IIIm}^7 \text{ V}^7 \mid \text{Imaj}^7 \right| = \left| \text{IVmaj}^7 \text{ IIIm}^7 \text{ V}^7 \mid \text{Imaj}^7 \right|$

ბ. მინორში $\left| \text{IIIm}^{7(b5)} \text{ V}^7 \mid \text{Im}^7 \right| = \left| \text{IVm}^7 \text{ IIIm}^{7(b5)} \text{ V}^7 \mid \text{Im}^7 \right|$

ბ. IIIm^7 -ის მოსწრება ორი აკორდით (გამოიყენება მოდალურ ჯაზში).

$$\left| \text{IIIm}^7 \text{ V}^7 \mid \text{Imaj}^7 \right| = \left| \flat \text{VIm}^7 \text{ IVm}^7 \text{ IIIm}^7 \text{ V}^7 \mid \text{Imaj}^7 \right|$$

$$\left| \text{IIIm}^7 \text{ V}^7 \mid \text{Imaj}^7 \right| = \left| \flat \text{VIm}^7 \text{ VIIIm}^7 \text{ IIIm}^7 \text{ V}^7 \mid \text{Imaj}^7 \right|$$

4. IIIm^7 -ის გაფართოება ორი აკორდით V^7 -ის ტრიტონული შეცვლის შემთხვევაში (გამოიყენება მოდალურ ჯაზში).

გაფართოების აკორდები არიან: $\text{IVm}^7 \flat \text{VIm}^7$, VIIIm^7 .

სამივე აკორდი ლაგდება პატარა ტერციებად.

$$\left| \text{IIIm}^7 \flat \text{II}^7 \mid \text{Imaj}^7 \right| = \left| \text{IIIm}^7 \text{ IVm}^7 \flat \text{VIm}^7 \flat \text{II}^7 \mid \text{Imaj}^7 \right|$$

$$\left| \text{IIIm}^7 \flat \text{II}^7 \mid \text{Imaj}^7 \right| = \left| \text{IIIm}^7 \text{ VIIIm}^7 \flat \text{VIm}^7 \flat \text{II}^7 \mid \text{Imaj}^7 \right|$$

§5. T-ის შემცვლელი აკორდები

1. T-ის შეცვლა დიდი ტერციით ზევით განლაგებული აკორდით.

ეს აკორდი შეიძლება იყოს: IIIm^7 ან $\text{IIIm}^{7(b5)}$

$$| \text{IIIm}^7 | \text{V}^7 | \text{Imaj}^7 || = | \text{IIIm}^7 | \text{V}^7 | \text{IIIm}^7 ||$$

მიმოქცევა V^7 — IIIm^7 წარმოადგენს შეწყვეტილ კადანსს (deceptive cadance).

შეწყვეტილი ენოდება კადანსს, როდესაც ტონალობის V^7 გადადის ნებისმიერ აკორდში I-ის გარდა.

მაგ. 1 T-ის შეცვლა დიდი ტერციით ზევით განლაგებული აკორდით:

მოცემული მიმოქცევა — $| \text{IIIm}^7 | \text{V}^7 | \text{Imaj}^7 ||$

იგივე შეცვლის გამოყენებით — $| \text{IIIm}^7 | \text{V}^7 | \text{IIIm}^7 ||$

C major
 Dm^9 $\text{G}^{13(\#9)}$ Cmaj^9

C major
 Dm^9 $\text{G}^{13(\#9)}$ Em^9

2. T-ის შეცვლა პატარა ტერციით ქვევით განლაგებული აკორდით. ეს აკორდი შეიძლება იყოს: VI^7 , VIIm^7 , $\text{VIIm}^{7(b5)}$.

$$| \text{I}^9 \text{IIIm}^7 \text{V}^7 | \text{I}^9 || | \text{VI}^7 \text{IIIm}^7 \text{V}^7 | \text{I}^9 ||$$

მაგ. 2

T-ის შეცვლა პატარა ტერციით ქვევით განლაგებული აკორდით
 მოცემული მიმოქცევა — | I⁹ II^{m7} V⁷ | I⁹ ||
 იგივე შეცვლის გამოყენებით — | VI^{m7} II^{m7} V⁷ | I⁹ ||

C major
 C⁹ D^{m9} G^{7(b9)} C⁹

C major
 A^{7(b9)} D^{m9} G^{7(b9)} C⁹

3. T-ის შეცვლა დიდი სექუნდით ქვევით განლაგებული აკორდით

ეს აკორდი შეიძლება იყოს: $\flat VII^7$ ან $\flat VII^{maj7}$

$$| I^9 VI^7 II^m7 V^7 | I^{maj7} || = | \flat VII^7 VI^m7 II^m7 V^7 | I^{maj7} ||$$

მაგ. 3 T-ის შეცვლა დიდი სექუნდით ქვევით განლაგებული აკორდით

მოცემული მიმოქცევა — | I⁹ VI⁷ II^{m7} V⁷ | I^{maj7} ||

იგივე შეცვლის გამოყენებით — | $\flat VII^7$ VI⁷ II^{m7} V⁷ | I^{maj7} ||

C major
 C⁹ A^{7(#9)} D^{m9(b5)} G^{7(#9)} C^{13maj}

C major
 B^{7(#9)} A^{7(#9)} D^{m9(b5)} G^{7(#9)} C^{13maj}

დავალება: მოცემული და შეცვლების გამოყენებით ჰარმონიული მიმოქცევების დაკვრა კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1-3).

თავი III

ჰარმონიული მოძრაობის სახეობები

§1. ჰარმონიული მოძრაობის სახეობების ზოგადი მიმოხილვა

ჯაზის თეორიაში ჰარმონიული მოძრაობის შემდეგი სამი სახეობა განიხილება როგორც ძირითადი:

1. კვინტური წრით (Circle Of Fifths) ანუ კვარტა-კვინტური მოძრაობა.
2. დიატონური (Diatonic) ანუ სეკუნდური მოძრაობა.
3. ქრომატიული (Chromatic) ანუ მოძრაობა ქრომატიული ნახევარტონებით. ტერციული მოძრაობა, როგორც თანამდევი, არ იქცა განხილვის სპეციალურ საგნად.
4. მოძრაობა ალტერირებული კვინტური წრით (Alternate Circle Of Fifths) წარმოიქმნა ქრომატიული მოძრაობიდან აკორდთა შეცვლის საშუალებით.
5. სეკვენცია (Sequence) შეიძლება იყოს წარმოქმნილი ერთი სახის ჰარმონიული მოძრაობიდან და ასევე შეიძლება წარმოადგენდეს სხვადასხვა სახის ჰარმონიული მოძრაობის შეთავსებას.

თავი IV

ჰარმონიული მოძრაობა კვინტური წრის მიხედვით

§1. კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევების მიმოხილვა

ა. მაჟორში

1. $V^7 \text{ — } I_{maj}^7$
2. $II_{m}^7 \text{ — } V^7 \text{ — } I_{maj}^7$
3. $I_{maj}^7 \text{ — } II_{m}^7 \text{ — } V^7 \text{ — } I_{maj}^7$
4. $VI_{m}^7 \text{ — } II_{m}^7 \text{ — } V^7 \text{ — } I_{maj}^7$ ($VI_{m}^7 \text{ — } I_{maj}^7$ -ის ტერციული შეცვლა)
5. $I_{maj}^7 \text{ — } VI_{m}^7 \text{ — } II_{m}^7 \text{ — } V^7 \text{ — } I_{maj}^7$
6. $III_{m}^7 \text{ — } VI_{m}^7 \text{ — } II_{m}^7 \text{ — } V^7 \text{ — } I_{maj}^7$ ($III_{m}^7 \text{ — } I_{maj}^7$ -ის ტერციული შეცვლა)

7. $\underbrace{\text{Imaj}^7 - \text{IVmaj}^7 - \text{IIIIm}^7 - \text{VIm}^7 - \text{IIIm}^7 - \text{V}^7 - \text{Imaj}^7}_{(\text{VI}^7 - \text{VIm}^7\text{-ის პრიმული შეცვლა})}$.

8. $\underbrace{\text{VIIIm}^7 - \text{III}^7 - \text{VIm}^7 - \text{II}^7 - \text{V}^7 - \text{Imaj}^7}_{(\text{VIIIm}^7, \text{III}^7 \text{ და } \text{II}^7 - \text{შესაბამისი საფეხურების აკორდების პრიმული შეცვლები)}$.

9. $\underbrace{\text{Imaj}^7 - \text{IVmaj}^7 - \text{VIIIm}^7 - \text{IIIIm}^7 - \text{VIm}^7 - \text{II}^7 - \text{V}^7 - \text{Imaj}^7}$

10. $\underbrace{\flat\text{Vm}^{7(b5)} - \text{VII}^7 - \text{IIIIm}^7 - \text{VI}^7 - \text{IIIm}^7 - \text{V}^7 - \text{Imaj}^7}$

$(\flat\text{Vm}^{7(b5)} = \#\text{IVm}^{7(b5)} - 12\text{-ბგერიაანი მაჟორ-მინორის ალტერირებული საფეხურის აკორდი})$.

ბ. მინორში

11. $\underbrace{\text{V}^7 - \text{Im}^7}$

12. $\underbrace{\text{IIIm}^{7(b5)} - \text{Vm}^7 - \text{Im}^7}$

13. $\underbrace{\text{Im}^7 - \text{IIIm}^{7(b5)} - \text{V}^7 - \text{Im}^7}$

14. $\underbrace{\text{Im}^7 - \text{IVm}^7 - \text{IIIm}^{7(b5)} - \text{V}^7 - \text{Im}^7}$

15. $\underbrace{\text{VIm}^{7(b5)} - \text{II}^7 - \text{V}^7 - \text{Im}^7}_{(\text{II}^7 - \text{IIIm}^{7(b5)}\text{-ის პრიმული შეცვლა)}$

16. $\underbrace{\text{Im}^7 - \text{VIm}^{7(b5)} - \text{II}^7 - \text{V}^7 - \text{Im}^7}$

ჰარმონიულ მიმოქცევებში მოძრაობა კვინტური წრით აღნიშნულია ფარგლებით.

§2. კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევის დახურული პოზიცია 7-აკორდების დონეზე

ა. მაჟორში

მაგ. 1 V^7 — I_{maj}^7

C major

3 - 7 7 - 3

მაგ. 2 II_{m}^7 — V^7 — I_{maj}^7

C major

3 - 7 - 3 7 - 3 - 7

მაგ. 3 I_{maj}^7 — II_{m}^7 — V^7 — I_{maj}^7

C major

3 - 3 - 7 - 3 7 - 7 - 3 - 7

Ձև. 4 $VIm^7 - IIIm^7 - V^7 - Imaj^7$

C major

3 - 7 - 3 - 7 - 7 - 3 - 7 - 3

Ձև. 5 $Imaj^7 - VIm^7 - IIIm^7 - V^7 - Imaj^7$

C major

3 - 7 - 3 - 7 - 3 7 - 3 - 7 - 3 - 7

Ձև. 6 $IIIIm^7 - VIm^7 - IIIm^7 - V^7 - Imaj^7$

C major

3 - 7 - 3 - 7 - 3 7 - 3 - 7 - 3 - 7

Ձև 7 I maj⁷ — IV maj⁷ — III m⁷ — VIm⁷ — II m⁷ — Vm⁷ — I maj⁷

C major

Ձև 8 VII m⁷ — III⁷ — VIm⁷ — II⁷ — V⁷ — I maj⁷

C major

Ձև 9 I maj⁷ — IV maj⁷ — VII m⁷ — III⁷ — VIm⁷ — II⁷ — V⁷ — I maj⁷

C major

მავ. 10 $\flat Vm^{7(b5)} - VII^7 - IIIIm^7 - VI^7 - IIIm^7 - V^7 - Imaj^7$

C major

3 - 7 - 3 - 7 - 3 - 7 - 3 7 - 3 - 7 - 3 - 7 - 3 - 7

ბ. მინორში

მავ. 11 $V^7 - Im^7$

C minor

3 - 7 7 - 3

მავ. 12 $IIIm^{7(b5)} - V^7 - Im^7$

C minor

3 - 7 - 3 7 - 3 - 7

მსგ. 13 $Im^7 - IIIm^{7(b5)} - V^7 - Im^7$

C minor

მსგ. 14 $Im^7 - IVm^7 - IIIm^{7(b5)} - V^7 - Im^7$

C minor

მსგ. 15 $VIIm^{7(b5)} - II^7 - V^7 - Im^7$

C minor

მაგ. 16 $Im^7 - VIIm^{7(b5)} - II^7 - V^7 - Im^7$

C minor

3 - 7 - 3 - 7 - 3 7 - 3 - 7 - 3 - 7

დავალება: კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევის დახურული პოზიციის 7-აკორდთა დონეზე დაკვრა კვინტური წრის 12 მაჟორულ (მაგ. 1-10) და 12 მინორულ (მაგ. 11-16) ტონალობაში, დახურული პოზიციის საუკეთესო უღერადობის რეგისტრის გათვალისწინებით (იხილეთ II ნაწ, თ. II, §1. მაგ. 1).

§ 3. კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევის დახურული პოზიცია გართულებულ ჰარმონიაში

ა. მაჟორში

მაგ. 1 $V^{13} - I^9_6$

C major

3 - 6 7 - 3

მსგ. 2 $\text{IIIm}^9 - \text{V}^{13} - \text{I}^9_6$

C major

მსგ. 3 $\text{I}^9_6 - \text{IIIm}^9 - \text{V}^{13} - \text{I}^9_6$

C major

მსგ. 4 $\text{VIIm}^9 - \text{IIIm}^9 - \text{V}^{13} - \text{I}^9_6$

C major

დაგ. 5 $I^9_6 - VIIm^9 - IIIm^9 - V^{13} - I^9_6$

C major

დაგ. 6 $IIIIm^9 - VIIm^9 - IIIm^9 - V^{13} - I^9_6$

C major

დაგ. 7 $I^9_6 - IVmaj^9 - IIIIm^9 - VIIm^9 - IIIm^9 - V^{13} - I^9_6$

C major

დაგ. 8 $VIIIm^9 - III^9 - VIIm^9 - II^9 - V^{13} - I^9_6$

C major

მავ. 9 $I^9_6 - IVmaj^9 - VIIIm^9 - III^9 - VIIm^9 - II^9 - V^{13} - I^9_6$

C major

მავ. 10 $bVm^{9(b5)} - VII^7(b9_{\#5}) - IIIIm^{9(b5)} - VI^7(b9_{\#5}) - IIIm^{9(b5)} - V^7(b9_{\#5}) - I^9_6$

C major

ბ. მიწორში

მავ. 11 $V^7(b9_{\#5}) - Im^9_6$

C minor

მავ. 12 $IIIm^{9(b5)} - V^7(b9_{\#5}) - Im^9_6$

C minor

ձձձ.13 $Im^9_6 - IIIm^9(b5) - V^7(\sharp 5) - Im^9_6$

C minor

3 - 3 - 7 - 3 6 - 7 - 3 - 6

ձձձ.14 $Im^9_6 - IVm^9 - IIIm^9(b5) - V^7(\sharp 5) - Im^9_6$

C minor

3 - 7 - 3 - 7 - 3 6 - 3 - 7 - 3 - 6

ձձձ.15 $VIIm^9(b5) - II^7(b9) - V^7(\sharp 5) - Im^9_6$

C minor

3 - 7 - 3 - 6 7 - 3 - 7 - 3

მაგ.16 $Im^9_6 - VIm^9(b5) - II^{7(b9)} - V^7(b9) - Im^9_6$

C minor

დავალება: კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევის დახურული პოზიციის გართულებულ ჰარმონიაში დაკვრა კვინტური წრის 12 მაჟორულ (მაგ. 1-10) და 12 მინორულ (მაგ. 11-16) ტონალობაში, დახურული პოზიციის საუკეთესო ჟღერადობის რეგისტრის გათვალისწინებით (იხილეთ II ნაწ, თ. II, §1, მაგ. 1).

§4. კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევიბი თანამედროვე ღია ხუთხმიან პოზიციაში

ა. მაჟორში

მაგ. 1 $Vm^{13} - Im^9_6$

C major

მაგ. 2 $IIIm^{13} - V^{13} - Im^9_6$

C major

ՁԳ. 3 $I m^9 - II m^9 - V^{13} - I m^9_6$

C major

ՁԳ. 4 $VI m^9 - II m^9 - V^{13} - I m^9_6$

C major

ՁԳ. 5 $I m^9_6 - VI m^9 - II m^9 - V^{13} - I^9_6$

C major

ՁԳ. 6 $III m^9 - VI m^9 - II m^9 - V^{13} - I^9_6$

C major

ձև. 7 $I^9_6 - IVm^9 - IIIIm^9 - VIm^9 - IIIm^9 - V^{13} - I^9_6$

C major

ձև. 8 $VIIIm^9 - IIIIm^9 - VIm^9 - IIIm^9 - V^{13} - I^9_6$

C major

ձև. 9 $I^9_6 - IVmaj^9 - VIIIm^9 - III^9 - VIm^9 - II^9 - V^{13} - I^9_6$

C major

მავ. 10 $\flat Vm^{9(b5)} - VII^7(\flat 5) - III m^9 - VI^7(\flat 5) - II m^9 - V^7(\flat 5) - I^9_6$

C major

ბ. მიხროში

მავ. 11 $V^7(\flat 5) - Im^9_6$

C minor

მავ. 12 $II m^{9(b5)} - V^7(\flat 5) - Im^9_6$

C minor

მავ. 13 $Im^9_6 - II m^{9(b5)} - V^7(\flat 5) - Im^9_6$

C minor

მაგ. 14 $Im^9_6 - IVm^9 - IIIm^{9(b5)} - V^7(\sharp_5) - Im^9_6$

C minor

მაგ. 15 $VIm^{9(b5)} - II^{7(b9)} - V^7(\sharp_5) - Im^9_6$

C minor

მაგ. 16 $Im^9_6 - VIm^{9(b5)} - II^{7(b9)} - V^7(\sharp_5) - Im^9_6$

C minor

დავალება: კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევების დაკვრა კვინტური წრის 12 მაჟორულ (მაგ. 1-10) და 12 მინორულ (მაგ. 11-16) ტონალობაში თანამედროვე ღია ხუთხმიან პოზიციაში.

§ 5. კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევაები
 თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების
 ოთხხმიან გადმოცემაში

ამ და მომდევნო ორ პარაგრაფში თანამედროვე ჟღერადობის მისაღწევად აკორდები შეძ-
 ლებისდაგვარად წარმოდგენილი იქნება კვარტაკორდების სახით. აკორდთა ფუძე, რომელიც
 იგულისხმება, მაგრამ არ სრულდება, გამოსახულია მუქი ბგერებით.

ა. მაჟორში:

მაგ. 1

C major $V^7(\sharp 5) - I^6$ $V^7(\flat 9) - I^{maj}_{13}$

მაგ. 2

C major $II^9_m - V^7(\sharp 5) - I^{maj}_{13}$ $II^9_m - V^7(\flat 9) - I^6$

მაგ. 3

C major $I^{maj}_{13} - II^9_m - V^7(\sharp 5) - I^{maj}_{13}$ $I^6 - II^9_m - V^7(\flat 9) - I^6$

მსგ. 4

C major

$I^{13}maj - II^9 - V^7(\sharp 9) - I^{13}maj \quad I^6 - II^9 - V^7(\flat 9) - I^6$

მსგ. 5

C major

$I^{13}maj - VI^9 - II^9 - V^7(\flat 9) - I^6 \quad I^6 - VI^9 - II^9 - V^7(\sharp 9) - I^{13}maj$

მსგ. 6

C major

$III^9 - VI^9 - II^9 - V^7(\sharp 9) - I^{13}maj \quad III^9 - VI^9 - II^9 - V^7(\flat 9) - I^6$

შპგ. 7

C major

$I^{13}_{maj} - IV^9_{m} - III^9_{m} - VI^9_{m} - II^9_{m} - V^7(\sharp 5) - I^6$ $I^6 - IV^9_{maj} - III^9_{m} - VI^9_{m} - II^9_{m} - V^7(\sharp 5) - I^{13}_{maj}$

შპგ. 8

C major

$VII^9_{m} - III^7(\sharp 5) - VI^7_{m} - II^7(\sharp 5) - V^7(\sharp 5) - I^9$ $VII^9_{m} - III^7(\sharp 5) - VI^7_{m} - II^7(\sharp 5) - V^7(\sharp 5) - I^{13}_{maj}$

შპგ. 9

C major

$I^{13}_{maj} - IV^9_{maj} - VII^9_{m} - III^7(\sharp 5) - VI^7_{m} - II^7(\sharp 5) - V^7(\sharp 5) - I^6$

$I^6 - IV^9_{maj} - VII^9_{m} - III^7(\sharp 5) - VI^9_{m} - II^7(\sharp 5) - V^7(\sharp 5) - I^{13}_{maj}$

მავ. 10

C major

$\text{IIm}^{9(\flat 5)} - \text{VII}^{7(\flat 9)} - \text{IIIIm}^{9(\flat 5)} - \text{VI}^{7(\flat 9)} - \text{IIIm}^{9(\flat 9)} - \text{V}^{7(\sharp 5)} - \text{I}^6$

$\text{Vm}^{9(\flat 5)} - \text{VII}^{7(\flat 9)} - \text{IIIIm}^{9(\flat 5)} - \text{VI}^{7(\flat 9)} - \text{IIIm}^{9(\flat 5)} - \text{V}^{7(\sharp 5)} - \text{I}^6$

ბ. მიხროშვილი

მავ. 11

C minor

$\text{V}^{7(\flat 9)} - \text{Im}^6 - \text{V}^{7(\sharp 9)} - \text{Im}^{13(\sharp 7)}$

მავ. 12

$\text{IIIm}^{9(\flat 5)} - \text{V}^{7(\sharp 9)} - \text{Im}^{13(\sharp 7)} \quad \text{IIIm}^{9(\flat 5)} - \text{V}^{7(\sharp 9)} - \text{Im}^6$

მზგ. 13

C minor

$I m^{13(\#7)} - II m^{9(b5)} - V 7(\#9) - I^{13(\#7)} \quad I m^9 - II m^{9(b5)} - V 7(\#9) - I m^9$

მზგ. 14

C minor

$I m^{13(\#7)} - IV m^9 - II m^{9(b5)} - V 7(\#9) - I m^{13(\#7)} \quad I m^9 - IV m^9 - II m^{9(b5)} - V 7(\#9) - I m^9$

მზგ. 15

C minor

$VI m^{9(b5)} - II 7(\#5) - V 7(\#9) - I m^9 \quad VI m^{9(b5)} - II m 7(\#5) - V 7(\#9) - I m^{13(\#7)}$

მაგ. 16

C minor

$I\overset{9}{m} - VI\overset{9(b5)}{m} - II\overset{7(\flat 9)}{(\sharp 5)} - V\overset{7(\sharp 9)}{(\sharp 5)} - I\overset{9}{m}$ $I\overset{9}{m} - VI\overset{9(b5)}{m} - II\overset{7(\flat 9)}{(\sharp 5)} - V\overset{7(\sharp 9)}{(\sharp 5)} - I\overset{13(\sharp 7)}{m}$

დავალება: კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევის დაკვრა კვინტური წრის 12 მაჟორულ (მაგ. 1-10) და მინორულ (მაგ. 11-16) ტონალობაში თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ოთხხმიან გადმოცემაში.

§ 6. კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევი თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ხუთხმიან გადმოცემაში

ა. მაჟორში

მაგ. 1

C major

$V\overset{7(\flat 9)}{(\sharp 5)} - I\overset{9}{6}$ $V\overset{7(\flat 9)}{(\sharp 5)} - I\overset{13}{maj}$

დაგ. 2

C major

$\text{IIIm}^{11} - \text{V}^7(\sharp 9) - \text{Im}^{13} - \text{IIIm}^9 - \text{V}^7(\sharp 9) - \text{I}^9$

დაგ. 3

C major

$\text{Im}^{13} - \text{IIIm}^{11} - \text{V}^7(\sharp 9) - \text{Im}^{13} \quad \text{I}^9 - \text{IIIm}^9 - \text{V}^7(\sharp 9) - \text{I}^9$

დაგ. 4

C major

$\text{VIIm}^{11} - \text{IIIm}^9 - \text{V}^7(\sharp 9) - \text{I}^9 \quad \text{VIIm}^9 - \text{IIIm}^{11} - \text{V}^7(\sharp 9) - \text{Im}^{13}$

მხვ. 5

C major

$I^{13}maj - VI^{11}m - II^9m - V^7(\sharp 9) - I^9$ $I^9 - VI^9m - II^{11}m - V^7(\sharp 9) - I^{13}maj$

მხვ. 6

C major

$III^{11}m - VI^9m - II^{11}m - V^7(\sharp 9) - I^{13}maj$ $III^9m - VI^{11}m - II^9m - V^7(\sharp 9) - I^9$

მხვ. 7

C major

$I^{13}maj - IV^{13}maj - III^9m - VI^{11}m - II^9m - V^7(\sharp 9) - I^9$ $I^{13}maj - IV^{13}maj - III^{11}m - VI^9m - II^{11}m - V^7(\sharp 9) - I^{13}maj$

მზგ. 8

C major

VII^{m11} - III⁷⁽⁹⁾ - VI^{m11} - II⁷⁽⁹⁾ - V⁷⁽⁹⁾ - Im¹³aj VII^{m9} - III⁷⁽⁹⁾ - VI^{m9} - II⁷⁽⁹⁾ - V⁷⁽⁹⁾ - Im¹³aj

მზგ. 9

C major

Im¹³aj - IV^{m13}aj - VII^{m11} - III⁷⁽⁹⁾ - VI^{m11} - II⁷⁽⁹⁾ - V⁷⁽⁹⁾ - Im¹³aj

Im¹³aj - IV^{m13}aj VII^{m9} - III⁷⁽⁹⁾ - VI^{m9} - II⁷⁽⁹⁾ - V⁷⁽⁹⁾ - Im¹³aj

მხვ.10

C major

$\text{V}^{\text{11}(\flat 5)}$ $\text{VII}^{\text{7}(\flat 9)}$ - $\text{III}^{\text{11}(\flat 5)}$ $\text{VI}^{\text{7}(\flat 9)}$ - $\text{II}^{\text{11}(\flat 5)}$ $\text{V}^{\text{7}(\sharp 9)}$ - I^{13}

$\text{V}^{\text{9}(\flat 5)}$ $\text{VII}^{\text{7}(\flat 9)}$ $\text{III}^{\text{9}(\flat 5)}$ $\text{VI}^{\text{7}(\flat 9)}$ $\text{II}^{\text{9}(\flat 5)}$ $\text{V}^{\text{7}(\sharp 9)}$ I^{9}

ბ. მიწორში

მხვ.11

C minor

$\text{V}^{\text{7}(\flat 9)}$ I^{9} $\text{V}^{\text{7}(\sharp 9)}$ $\text{I}^{\text{13}(\sharp 7)}$

მხვ.12

C minor

$\text{II}^{\text{11}(\flat 5)}$ $\text{V}^{\text{7}(\sharp 9)}$ $\text{I}^{\text{13}(\sharp 7)}$ $\text{II}^{\text{9}(\flat 5)}$ $\text{V}^{\text{7}(\sharp 9)}$ I^{9}

მაგ.13

C minor

$I\bar{m}^{13(\#7)}$ - $II\bar{m}^{11(b5)}$ - $V7(\#9)$ - $I\bar{m}^{13(\#7)}$ $I\bar{m}^9$ - $II\bar{m}^{9(b5)}$ - $V7(\#9)$ - $I\bar{m}^9$

მაგ.14

C minor

$I\bar{m}^{13(\#7)}$ - $IV\bar{m}^9$ - $II\bar{m}^{11(b5)}$ - $V7(\#9)$ - $I\bar{m}^{13(\#7)}$ $I\bar{m}^9$ - $IV\bar{m}^{11}$ - $II\bar{m}^{9(b5)}$ - $V7(\#9)$ - $I\bar{m}^9$

მაგ.15

C minor

$VI\bar{m}^{11(b5)}$ - $II7(\#9)$ - $V7(\#9)$ - $I\bar{m}^9$ $VI\bar{m}^{9(b5)}$ - $II7(\#9)$ - $V7(\#9)$ - $I\bar{m}^{13(\#7)}$

მაგ.16

C minor

$I\bar{m}^{13(\#7)}$ - $VI\bar{m}^{11(b5)}$ - $II7(\#9)$ - $V7(\#9)$ - $I\bar{m}^9$ $I\bar{m}^9$ - $VI\bar{m}^{9(b5)}$ - $II7(\#9)$ - $V7(\#9)$ - $I\bar{m}^{13(\#7)}$

დავალევა: კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევების დაკვრა კვინტური წრის 12 მაჟორულ (მაგ. 1-10) და 12 მინორულ (მაგ. 11-16) ტონალობაში თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ხუთხმიან გადმოცემაში.

§7. კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევები თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ექვსხმიან გადმოცემაში

ა. მაჟორში

მაგ. 1

C major

$V^{7(\flat 9)} - I^6$ $V^{7(\sharp 9)} - I^{maj 13}$

მაგ. 2 C major $II^{m 11} - V^{m 7(\sharp 9)} - I^{maj 13}$ $II^{m 11} - V^7(\flat 9) - I^6$

მაგ. 3

C major

$I^{maj 13} - II^{m 11} - V^{7(\sharp 9)} - I^{maj 13}$ $I^6 - II^{m 11} - V^{7(\flat 9)} - I^6$

მზგ. 4

C major

$VI_m^{11} - II_m^{11} - V^7(\sharp 9) - I^9$ $VI_m^{11} - II_m^{11} - V^7(\sharp 9) - I_{maj}^{13}$

მზგ. 5

C major

$I_{maj}^{13} - VI_m^{11} - II_m^{11} - V^7(\sharp 9) - I^9$ $I^9 - VI_m^{11} - II_m^{11} - V^7(\sharp 9) - I_{maj}^{13}$

მზგ. 6

C major

$III_m^{11} - VI_m^{11} - II_m^{11} - V^7(\sharp 9) - I_{maj}^{13}$ $III_m^{11} - VI_m^{11} - II_m^{11} - V^7(\flat 9) - I^9$

მხ. 7

C major
 $I^{13}_{maj} - IV^9 - III^{11}_m - VI^{11}_m - II_m - V^7(\flat^9_5) - I^9$

$I^{13}_{maj} - IV^9 - III^{11}_m - VI^{11}_m - II_m - V^7(\flat^9_5) - I^{13}_{maj}$

მხ. 8

C major
 $VII^{11}_m - III^7(\flat^9_5) - VI^{11}_m - II^7(\flat^9_5) - V^7(\flat^9_5) - I^{13}_{maj} - VII^{11}_m - III^7(\flat^9_5) - VI^{11}_m - II^7(\flat^9_5) - V^7(\flat^9_5) - I^{13}_{maj}$

მზგ. 9

C major

$I^{13}_{maj} - IV^9 - VII^{11}_m - III^{7(\flat 9)} - VI^{11}_m - II^{7(\flat 9)} - V^{7(\sharp 9)} - I^{13(\sharp 11)}_{maj}$

$I^{13}_{maj} - IV^9 - VII^{11}_m - III^{7(\flat 9)} - VI^{11}_m - II^{7(\flat 9)} - V^{7(\sharp 9)} - I^{13}_{maj}$

მზგ. 10

C major

$\flat V^{11(\flat 5)} - VII^{7(\flat 9)} - III^{11(\flat 5)} - VI^{7(\flat 9)} - II^{11(\flat 5)} - V^{7(\sharp 9)} - I^{13}_{maj}$

$\flat V^{11(\flat 5)} - VII^{7(\flat 9)} - III^{11(\flat 5)} - VI^{7(\flat 9)} - II^{11(\flat 5)} - V^{7(\sharp 9)} - I^{13(\sharp 11)}_{maj}$

ბ. მიწორში

მაგ. 11

C minor

$V^{7(\flat 9)} - I m^{\flat 6}$ $V^{7(\sharp 9)} - I m a j^{13(\sharp 7)}$

მაგ. 12

C minor

$II m^{11(\flat 5)} - V^{7(\sharp 9)} - I m^{13(\sharp 7)}$ $II m^{11(\flat 5)} - V^{7(\flat 9)} - I^{\flat 6}$

მაგ. 13

C minor

$I m^{13(\sharp 7)} - II m^{11(\flat 5)} - V^{7(\sharp 9)} - I m^{13(\sharp 7)}$ $I m^{13(\sharp 7)} - II m^{11(\flat 5)} - V^{7(\flat 9)} - I m^{13(\sharp 7)}$

მაგ. 14

C minor

$I_m^6 - IV_m^{11} - II_m^{11(b5)} - V_7^{(\#9)} - I_m^{13(\#7)} \quad I_m^{13(\#7)} - IV_m^{11} - II_m^{11(b5)} - V_7^{(\#9)} - I_m^{13(\#7)}$

მაგ. 15

C minor

$VI_m^{11(b5)} - II_7^{(\#9)} - V_7^{(\#9)} - I_m^{13(\#7)} \quad VI_m^{11} - II_7^{(\#9)} - V_7^{(\#9)} - I_m^{13(\#7)}$

მაგ. 16

C minor

$I_m^{13(\#7)} - VI_m^{11(b5)} - II_7^{(\#9)} - V_7^{(\#9)} - I_m^{13(\#7)} \quad I_m^{13(\#7)} - VI_m^{11(b5)} - II_7^{(\#9)} - V_7^{(\#9)} - I_m^{13(\#7)}$

დავალება: კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევების დაკვრა კვინტური წრის 12 მაჟორულ (მაგ. 1-10) და 12 მინორულ (მაგ. 11-16) ტონალობაში თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ექვსხმიან გადმოცემაში

თავი V

დიატონური ჰარმონიული მოძრაობა

§1. ზოგადი ცნობები დიატონურ ჰარმონიულ მოძრაობაზე

დიატონური ჰარმონიული მოძრაობა წარმოადგენს საფუძვრებრივ მოძრაობას მაჟორული ბგერათრიგის მიხედვით. ის შეიძლება იყოს აღმავალი და დაღმავალი, ასევე — შეთავსებული კვარტა-კვინტურ და ქრომატიულ მოძრაობასთან.

დიატონური ჰარმონიული მოძრაობა ემსახურება ორ მიზანს:

1. გაჩერებული აკორდის დინამიურ-ჰარმონიულ გამდიდრებას (იხილეთ II ნაწ. თ. III, §7, მაგ. 4ა, ბ), რაც ნიშნავს ჰარმონიის მოძრაობას ერთი და იგივე ღერძოვანი აკორდის ირგვლივ.

2. სივრცის შევსებას ორ ღერძოვან აკორდს შორის ჰარმონიის საფუძვრებრივი მოძრაობით.

პირველ შემთხვევაში ჰარმონია მოძრაობს მეტწილად მეოთხედებით და მერვედებით. მეორე შემთხვევისათვის დამახასიათებელია ჰარმონიის უფრო მსხვილი გრძლიობებით მოძრაობა.

§2. დიატონური ჰარმონიული მოძრაობის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევები

დიატონურ მოძრაობაში მეტწილად გამოიყენება აკორდთა შემდეგი პოზიციები:

- ა. ტერციის ღერძის პოზიცია (იხილეთ II ნაწ., თ. III, §1, მაგ. 2),
- ბ. სეპტიმის ღერძის პოზიცია (იხილეთ II ნაწ., თ. III, §1, მაგ. 6),
- გ. თანამედროვე ღია პოზიცია აკორდის პრიმით და სეპტიმით საფუძველში (იხილეთ II ნაწ., თ. IV, §1, მაგ. 1).

აკორდების ბგერათა განლაგება:

	ა. ტერციის ღერძის პოზიცია.	ბ. სეპტიმის ღერძის პოზიცია.	გ. თანამედროვე ღია პოზიცია.
მარჯვენა ხელი	{ ტერცია (3) სეპტიმა (7)	{ სეპტიმა (7) ტერცია (3)	{ კვინტა (5) ტერცია (3)
მარცხენა ხელი	{ კვინტა (5) პრიმა (1)	{ კვინტა (5) პრიმა (1)	{ სეპტიმა (7) პრიმა (1)

გაჩერებული აკორდის დინამიურ-ჰარმონიული გამდიდრება

მაგ. 1

C major

$I^{maj7} - II^{m7} - III^{m7} - II^{m7} - I^{maj7}$

მაგ. 2

C major

$I^{maj7} - II^{m7} - III^{m7} - \flat III^{m7} - II^{m7} - I^{maj7}$

მაგ. 3

C major

$I^{maj7} - II^{m7} - III^{m7} - IV^{maj7} - III^{m7} - II^{m7} - I^{maj7}$

მაგ. 4

C major

$II^{m7} - III^{m7} - IV^{maj7} - III^{m7} - II^{m7}$

მაგ. 5

C major

$\boxed{\text{II}m^7 - \text{III}m^7 - \text{IV}maj^7} - \text{III}m^7 - \text{II}m^7 - \boxed{\text{II}m^7}$

ა. ბ. გ.

სივრცის შევსება ორ ღერძოვან აკორდს შორის

მაგ. 6

C major

$\boxed{\text{I}maj^7} \text{II}m^7 \text{III}m^7 \text{IV}maj^7$

ა. ბ. გ.

მაგ. 7

C major

$\boxed{\text{IV}maj^7} - \text{III}m^7 - \text{II}m^7 - \text{II}^7 - \boxed{\text{I}maj^7}$

ა. ბ. გ.

მაგ. 8

IVmaj⁷ - V⁷ - VI⁷ - \flat VI⁷ - V⁷ - Imaj⁷

C major

მაგ. 9

VI⁷ - V⁷ - IVmaj⁷ - III⁷ - II⁷ - \flat II⁷ - Imaj⁷

C major

დავალება: დიატონური მოძრაობის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევების დაკვრა კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა,ბ,გ — 9ა,ბ,გ).

§3. დიატონური ჰარმონიული მოძრაობის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევები ფუძის გარეშე

აკორდების ბგერათა განლაგება:

	ა. ტერციის ლერძის პოზიცია.	ბ. სეპტიმის ლერძის პოზიცია.	გ. თანამედროვე ღია პოზიცია.
მარჯვენა ხელი	{ სეპტიმა (7) ტერცია (3)	{ ტერცია (3) სეპტიმა (7)	{ პრიმა (1) კვინტა (5)
მარცხენა ხელი	{ პრიმა (1) კვინტა (5)	{ პრიმა (1) კვინტა (5)	{ ტერცია (3) სეპტიმა (7)

გაჩერებული აკორდის დინამიურ-ჰარმონიული გამდიდრება
(პრიმა არ სრულდება)

მაგ. 1

Imaj⁷ - IIIm⁷ - IIIIm⁷ - IVIm⁷ - IIIm⁷ - Imaj⁷

C major

მაგ. 2

Imaj⁷ - IIIm⁷ - IIIIm⁷ - IIIIm⁷ - IIIm⁷ - Imaj⁷

C major

მაგ. 3

C major

$I^{maj7} - II^7 - III^7 - IV^{maj7} - III^7 - II^7 - I^{maj7}$

Example 3: C major. Chord sequence: $I^{maj7} - II^7 - III^7 - IV^{maj7} - III^7 - II^7 - I^{maj7}$. The notation shows a piano accompaniment with treble and bass clefs, a common time signature, and chord symbols above the staff.

მაგ. 4

C major

$II^7 - III^7 - IV^{maj7} - III^7 - II^7$

Example 4: C major. Chord sequence: $II^7 - III^7 - IV^{maj7} - III^7 - II^7$. The notation shows a piano accompaniment with treble and bass clefs, a common time signature, and chord symbols above the staff.

მაგ. 5

C major

$II^7 - III^7 - IV^{maj7} - III^7 - \flat II^7 - II^7$

Example 5: C major. Chord sequence: $II^7 - III^7 - IV^{maj7} - III^7 - \flat II^7 - II^7$. The notation shows a piano accompaniment with treble and bass clefs, a common time signature, and chord symbols above the staff.

სივრცის შევსება ორ ღერძოვან აკორდს შორის
(პრიმა არ სრულდება)

მაგ. 6

C major

$I^{maj7} - II^7 - III^7 - IV^{maj7}$

Example 6: C major. Chord sequence: $I^{maj7} - II^7 - III^7 - IV^{maj7}$. The notation shows a piano accompaniment with treble and bass clefs, a common time signature, and chord symbols above the staff.

მაგ. 7

IVm⁷ - III⁷ - II⁷ - \flat II⁷ - Im⁷

C major

მაგ. 8

IVm⁷ - V⁷ - VI⁷ - \flat VI⁷ - V⁷ - Im⁷

C major

მაგ. 9

VI⁷ - V⁷ - IVm⁷ - III⁷ - II⁷ - \flat II⁷ - Im⁷

C major

დავალება: დიატონური მოძრაობის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევების დაკვრა კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა,ბ,გ — 9ა,ბ,გ).

თავი VI

ქრომატიული ჰარმონიული მოძრაობა

§1. ქრომატიული ჰარმონიული მოძრაობის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევების ზოგადი მიმოხილვა

ქრომატიული ჰარმონიული მოძრაობა შეიძლება იყოს დაღმავალი და აღმავალი. მაჟორში მნიშვნელოვან ქრომატიულ სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას წარმოადგენს შემდეგი ოთხი:

მაგ. 1

ქრომატიული ჰარმონიული მოძრაობის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევები

1. $\text{II}m^7 - \flat\text{II}^7 - \text{I}maj^7$

_____ V^7 -ის ტრიტონული შეცვლა.

2. $\text{III}m^7 - \flat\text{III}^7 - \text{II}m^7 - \flat\text{II}^7 - \text{I}maj^7$

_____ VI^7 -ის ტრიტონული შეცვლა.

3. $\flat Vm^{7(b5)} - \text{IVdim}^7 - \text{III}m^7 - \flat\text{III}dim^7 - \text{II}m^7 - \flat\text{II}^7 - \text{I}maj^7$

4. $\text{I}maj^7 - \sharp\text{Idim}^7 - \text{II}m^7 - \sharp\text{II}dim^7 - \text{III}m^7$

_____ VII^7 -ის ტერციული შეცვლა.

_____ VI^7 -ის ტერციული შეცვლა.

მათი ეკვივალენტური კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევები არიან:

მაგ. 2 კვინტური წრის შესაბამისი სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევები

1. $\text{II}m^7 - V^7 - \text{I}maj^7$

2. $\text{III}m^7 - VI^7 - \text{II}m^7 - V^7 - \text{I}maj^7$

3. $\flat Vm^{7(b5)} - VII^7 - \text{III}m^7 - VI^7 - \text{II}m^7 - V^7 - \text{I}maj^7$

4. $\text{I}maj^7 - VI^7 - \text{II}m^7 - VII^7 - \text{III}m^7$

როგორც ჩანს, ქრომატიული სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევები წარმოიქმნენ კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევებისაგან მეტწილად აკორდთა შეცვლის საშუალებით.

§2. ქრომატიული ჰარმონიული მოძრაობის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევების დახურული პოზიცია 7-აკორდების დონეზე

მაგ. 1

$\text{II}m^7$ $\flat\text{II}^7$ $\text{I}maj^7$

3 - 3 - 3 7 - 7 - 7

მაგ. 2

$\text{III}m^7$ $\flat\text{III}^7$ $\text{II}m^7$ $\flat\text{II}^7$ $\text{I}maj^7$

3 - 3 - 3 - 3 - 3 7 - 7 7 - 7 - 7

მაგ. 3

$\flat\text{V}m^{7(\flat 5)}$ - IV^7 dim - $\text{III}m^7$ - $\flat\text{III}^7$ dim - $\text{II}m^7$ - $\flat\text{II}^7$ - $\text{I}maj^7$

3 - 3 - 3 - 3 - 3 3 - 3 - 3 3

მაგ. 4

$I m^7$ $\#I dim^7$ $II m^7$ $\#II dim^7$ $III m^7$

დავალეზა: ქრომატიული სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევის დაკვრა 7-აკორდების დახურული ტერციისა და სეპტიმის პოზიციებში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში, დახურული პოზიციის საუკეთესო ჟღერადობის რეგისტრის გათვალისწინებით (მაგ. 1-4).

§3. ქრომატიული სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევის დახურული პოზიცია გართულებულ ჰარმონიაში

მაგ 1

$II m^9$ - $\#II^{13}$ - $I m^9$

C major

მხ. 2

C major III^m9 III¹³ II^m9 bII¹³ Im⁹

3 - 3 - 3 - 3 - 3 7 - 7 - 7 - 7 - 7

მხ. 3

C major V^m9(b5) IVdim⁹ III^m9 bIII^{dim}9 II^m9 bII¹³ Im⁹

3 - 3 - 3 - 3 - 3 7 - 7 - 7 - 7 - 7

მაგ. 4

I⁹ - #Idim⁹ - II⁹ - #II⁹dim⁹ - III⁹

C major

დავალება: ქრომატიული სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევების დაკვრა დახურული პოზიციის გართულებულ ჰარმონიაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1-4) დახურული პოზიციის საუკეთესო უღერადობის რეგისტრის გათვალისწინებით.

§4. ქრომატიული სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევები თანამედროვე ღია ხუთხმიან პოზიციაში

მაგ. 1

II⁹ #II¹³ I⁹maj

C major

მაგ. 2

III⁹m - ^bIII¹³ - II⁹m - ^bII¹³ - I⁹maj

C major

მაგ. 3

Vm^{9(b5)} - IVdim⁹ - III⁹m - ^bIII⁹dim - II⁹m - ^bII¹³ - I⁹maj

C major

მაგ. 4

I⁹b - [#]I⁹dim - II⁹m - [#]II⁹dim - III⁹m

C major

დავალეზა: ქრომატიული სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევის დაკვრა თანამედროვე ღია ხუთხმიან პოზიციაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1-4).

§5. ქრომატიული სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევები
 თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ოთხხმიან
 გადმოცემაში
 (პრიმა არ სრულდება)

მაგ. 1

II⁹m - II¹³ - Imaj⁹

C major

მაგ. 2

III⁹m - III¹³ - II⁹m - II¹³ - Imaj⁹

C major

მა. 3

Vm⁹⁽⁵⁾ - IVdim⁹ - III⁹m - IIIdim⁹ - II⁹m - II¹³ - Imaj¹³

C major

მაგ. 4

C major I⁶ - Idim⁹ - II^m - #II^{dim} - III^m

დავალება: ქრომატიული სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევის დაკვრა თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ოთხხმიან გადმოცემაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1-4).

§6. ქრომატიული სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევი თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ხუთხმიან გადმოცემაში (პრიმა არ სრულდება)

მაგ. 1

C major II^m11 - bII¹³ - Imaj¹³; II^m9 - bII¹³ - I⁶

მაგ. 2

C major III^m11 - III¹³ - II^m11 - bII¹³ - Imaj¹³; III^m9 - bIII¹³ - II^m9 - bII¹³ - I⁶

მაგ. 3

C major

$\flat Vm^{11(5)}$ - $IVdim^{11}$ - III^{11} - $\flat III^{11}dim^{11}$ - II^{11} - $\flat II^{13}$ - $I^{13}maj$;

$\flat Vm^9$ - $\flat IVdim^9$ - III^9 - $\flat III^9dim^9$ - II^9 - $\flat II^{13}$ - I^9

მაგ. 4

C major

I^9 - $\sharp Idim^{11}$ - II^{11} - $\sharp Idim^{11}$ - III^{11} ; I^9 - $\sharp Idim^9$ - II^9 - $\sharp III^9dim^9$ - III^9

დავალება: ქრომატიული სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევების დაკვრა თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ხუთხმიან გადმოცემაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1-4).

§7. ქრომატიული სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევები თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ექვსხმიან გადმოცემაში
(პრიმა არ სრულდება)

მაგ. 1

C major

$\text{III}^{\text{m}11} - \text{II}^{13} - \text{I}^{\flat 9}$; $\text{III}^{\text{m}11} - \text{II}^{13} - \text{I}^{\flat 9}$

მაგ. 2

C major

$\text{III}^{\text{m}11} - \text{III}^{13} - \text{II}^{\text{m}11} - \text{II}^{13} - \text{I}^{\flat 9}$; $\text{III}^{\text{m}11} - \text{II}^{13} - \text{II}^{\text{m}11} - \text{II}^{13} - \text{I}^{\flat 9}$

მაგ. 3

C major

$\text{VI}^{\text{m}11(5)} - \text{IV}^{\text{dim}11} - \text{III}^{\text{m}11} - \text{III}^{\text{dim}11} - \text{II}^{\text{m}11} - \text{II}^{13} - \text{I}^{\flat 9}$;

$\flat Vm^{11(5)}$ $IVdim^{11}$ - III^{11} - $\flat III^{11}dim^{11}$ - II^{11} - $\flat II^{13}$ - I^6

მაგ. 4

C major

I^6 $\sharp Idim^{11}$ - II^{11} - $\sharp Idim^{11}$ - III^{11} ; I^6 - $\sharp Idim^{11}$ - II^{11} - $\sharp Idim^{11}$ - III^{11}

დავალეზა: ქრომატიული სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევების დაკვრა თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ექვსხმიან გადმოცემაში (მაგ. 1-4).

თავი VII

ჰარმონიული მოძრაობა ალტერირებული კვინტური წრის მიხედვით

§1. ალტერირებული კვინტური წრის ცნება

ალტერირებულ კვინტურ წრეზე აკორდთა ბანები მოძრაობენ შემდეგნაირად:

1. წმინდა კვარტით ზევით და შემცირებული კვინტით ქვევით ან
2. წმინდა კვინტით ქვევით და გადიდებული კვარტით ზევით.

მაგ. 1 ალტერირებული კვინტური წრის ბგერები

ა. 4 - ბ5

ბ. 5 - #4

§2. ალტერირებული კვინტური წრის ჰარმონია

აკორდთა მონაცვლეობის ცნობილ სახეობათგან ალტერირებულ კვინტურ წრეზე ყველაზე უფრო გავრცელებულია შემდეგი ორი:

1. მინორული აკორდი — დომინანტური აკორდი,
2. ნახევრადშემცირებული აკორდი — დომინანტური აკორდი.

მაგ. 1 აკორდთა დახურული პოზიცია ალტერირებულ კვინტურ წრეზე

ა. მინორული აკორდი — დომინანტური აკორდი

Cm⁹ - F¹³ - Bm⁹ - E¹³ - Bm⁹ - E^{b13} - Am⁹ - D¹³ - Am⁹ - D^{b13} - Gm⁹ - C¹³

Fm⁹ - B¹³ - Fm⁹ - B^{b13} - Em⁹ - A¹³ - Em⁹ - A^{b13} - Dm⁹ - G¹³ - Cm⁹ - F^{#13} - Cm⁹

$Cm^9 - F^{13}$ $Bm^9 - E^{13}$ $Bm^9 - E^{b13}$ $Am^9 - D^{13}$ $Am^9 - D^{b13}$ $Gm^9 - C^{13}$

$Fm^{\#9} - B^{13}$ $Fm^9 - B^{b13}$ $Em^9 - A^{13}$ $Em^9 - A^{b13}$ $Dm^9 - G^{13}$ $Cm^{\#9} - F^{\#13}$ Cm^9

ბ. ნახევრადშემცირებული აკორდი — დომინანტური აკორდი

$Cm^{9(b5)} - F^{13(b9)}$ $Bm^{9(b5)} - E^{13(b9)}$ $Bm^{9(b5)} - E^{b13(b9)}$ $Am^{9(b5)} - D^{13(b9)}$ $Am^{9(b5)} - D^{b13(b9)}$ $Gm^{9(b5)} - C^{13(b9)}$

$Fm^{9(b5)} - B^{13(b9)}$ $Fm^{9(b5)} - B^{b13(b9)}$ $Em^{9(b5)} - A^{13(b9)}$ $Em^{9(b5)} - A^{b13(b9)}$ $Dm^{9(b5)} - G^{13(b9)}$ $Cm^{9(b5)} - F^{\#13(b9)}$ $Cm^{9(b5)}$

$Cm^{9(b5)} - F^{13(b9)}$ $Bm^{9(b5)} - E^{13(b9)}$ $Bm^{9(b9)} - E^{13(b9)}$ $Am^{9(b5)} - D^{13(b9)}$ $Am^{9(b5)} - D^{13(b9)}$ $Gm^{9(b5)} - C^{13(b9)}$

$Fm^{9(b5)} - B^{13(b9)}$ $Fm^{9(b5)} - B^{13(b9)}$ $Em^{9(b5)} - A^{13(b9)}$ $Em^{9(b5)} - A^{13(b9)}$ $Dm^{9(b5)} - G^{13(b9)}$ $Cm^{9(b5)} - F^{13(b9)}$ $Cm^{9(b5)}$

მაგ. 2 თანამედროვე ღია პოზიცია ხუთხმიანობაში ალტერირებულ კვინტურ წრეზე

ა. მინორული აკორდი — დომინანტური აკორდი

$Cm^9 - F^{13}$ $Bm^9 - E^{13}$ $Bm^9 - E^{13}$ $Am^9 - D^{13}$ $Am^9 - D^{13}$ $Gm^9 - C^{13}$

$Fm^9 - B^{13}$ $Fm^9 - B^{13}$ $Em^9 - A^{13}$ $Em^9 - A^{13}$ $Dm^9 - G^{13}$ $Cm^9 - F^{13}$ Cm^9

Cm⁹ - F¹³ Bm⁹ - E¹³ Bm⁹ - E^{b13} Am⁹ - D¹³ Am⁹ - D^{b13} Gm⁹ - C¹³

Fm⁹ - B¹³ Fm⁹ - B^{b13} Em⁹ - A¹³ Em⁹ - A^{b13} Dm⁹ - G¹³ Cm⁹ - F^{#13} Cm⁹

ბ. ნახევრადმემცირებული აკორდი — დომინანტური აკორდი

Cm^{9(b5)} - F^{13(b9)} Bm^{9(b5)} - E^{13(b9)} Bm^{9(b5)} - E^{b13(b9)} Am^{9(b5)} - D^{13(b9)} Am^{9(b5)} - D^{b13(b9)} Gm^{9(b5)} - C^{13(b9)}

Fm^{9(b5)} - B^{13(b9)} Fm^{9(b5)} - B^{b13(b9)} Em^{9(b5)} - A^{13(b9)} Em^{9(b5)} - A^{b13(b9)} Dm^{9(b5)} - G^{13(b9)} Cm^{9(b5)} - F^{#13(b9)} Cm^{9(b5)}

$Cm^{9(b5)}$ $F^{13(b9)}$ $Bm^{9(b5)}$ $E^{13(b9)}$ $B^{\flat 9(b5)}$ $E^{\flat 13(b9)}$ $A^{m9(b5)}$ $D^{13(b9)}$ $A^{\flat m9(b5)}$ $D^{\flat 13(b9)}$ $G^{m9(b5)}$ $C^{13(b9)}$

$F^{m9(b5)}$ $B^{13(b9)}$ $F^{m9(b5)}$ $B^{\flat 13(b9)}$ $E^{m9(b5)}$ $A^{13(b9)}$ $E^{\flat m9(b5)}$ $A^{\flat 13(b9)}$ $D^{m9(b5)}$ $G^{13(b9)}$ $C^{m9(b5)}$ $F^{\sharp 13(b9)}$ $C^{m9(b5)}$

- დავალება:** ალტერირებული კვინტური წრის ჰარმონიის დაკვრა:
1. დახურულ პოზიციაში (მაგ. 1ა,ბ).
 2. თანამედროვე ღია ხუთხმიან პოზიციაში (მაგ. 2ა,ბ).

§3. ალტერირებული კვინტური წრის ჰარმონიული მიმოქცევები

ალტერირებული კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევები წარმოიქმნება შემდეგი ქრომატიული მიმოქცევებისაგან:

მაგ. 1 ქრომატიული ჰარმონიული მიმოქცევები

ა. C major

ბ. C major

$III^7 - \flat III^7 - II^7 - \flat II^7 - Imaj^7$; $\flat VII^7 - VI^7 - \flat VI^7 - V^7 - Imaj^7$

თუ ამ მიმოქცევებში ყველა დომინანტური აკორდი მომზადებული იქნება თავისი სუბ-დომინანტით, ესე იგი, მინორული ან ნახევრადშემცირებული აკორდით წმინდა კვარტით ქვევით, მივიღებთ მოძრაობას ალტერირებული კვინტური წრით. ამ მოძრაობაში, აკორდთა შეცვლის მექანიზმის საშუალებით, ერთი აკორდის ნაცვლად ვღებულობთ ორ ორჯერ უფრო მცირე გრძლიობის აკორდს:

მაგ. 2 ალტერირებული კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევები

ა. C major

VII⁷m - III⁷ - VII⁷m - III⁷ - VI⁷ - II⁷ - VII⁷m - III⁷ - I⁷aj;

ბ. C major

IV⁷m - VII⁷ - III⁷m - VI⁷ - III⁷m - VI⁷ - II⁷m - V⁷ - I⁷aj

დავალება: ალტერირებული კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევების დაკვრა 7-აკორდთა დახურულ პოზიციაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 2ა, ბ).

§4. ალტერირებული კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევები გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში

მაგ. 1 მინორული აკორდი — დომინანტური აკორდი

ა. VII⁹m - III¹³ - VII⁹m - III¹³ - VI⁹m - II¹³ - VII⁹m - III¹³ - I¹³aj

ბ. IV⁹m - VII¹³ - III⁹m - VI¹³ - III⁹m - VI¹³ - II⁹m - V¹³ - I¹³aj

მაგ. 2 ნახევრადმემცირებული აკორდი — დომინანტური აკორდი

ა. $\text{VII}^{\flat 9(5)} - \text{III}^{13(\flat 9)} - \flat \text{VII}^{\flat 9(5)} - \flat \text{III}^{13(\flat 9)} - \text{VI}^{\flat 9(5)} - \text{II}^{13(\flat 9)} - \flat \text{VI}^{\flat 9(5)} - \flat \text{II}^{13(\flat 9)} - \text{I}^{\flat 13} \text{Imaj}$

ბ. $\text{IV}^{\flat 9(5)} - \flat \text{VII}^{13(\flat 9)} - \text{III}^{\flat 9(5)} - \text{VI}^{13(\flat 9)} - \text{III}^{\flat 9(5)} - \flat \text{VI}^{13(\flat 9)} - \text{II}^{\flat 9(5)} - \text{V}^{13(\flat 9)} - \text{I}^{\flat 13} \text{Imaj}$

დავალება: ალტერირებული კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევების დაკვრა გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა, ბ, მაგ. 2ა, ბ).

§5. ალტერირებული კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევები თანამედროვე ლია ხუთხმიან პოზიციაში

მაგ. 1 მინორული აკორდი — დომინანტური აკორდი

ა. $\text{VII}^{\flat 9} - \text{III}^{13} - \flat \text{VII}^{\flat 9} - \flat \text{III}^{13} - \text{VI}^{\flat 9} - \text{II}^{13} - \flat \text{VI}^{\flat 9} - \flat \text{II}^{13} - \text{I}^{\flat 13} \text{Imaj}$

ბ. $IVm^9 - VI^{13} III^9 - VI^{13} \#III^9 - VI^{13} II^9 - V^{13} Imaj$

მაგ. 2 ნახევრადშემცირებული აკორდი — დომინანტური აკორდი

ა. $VII^{9(b5)} - III^{13(b9)} \#VI^{9(b5)} - \#III^{13(b9)} VI^{9(b5)} - II^{13(b9)} \#VI^{9(b5)} - \#II^{13(b9)} Imaj$

ბ. $IV^{9(b5)} - VII^{13(b9)} III^{9(b5)} - VI^{13(b9)} \#III^{9(b5)} - \#VI^{13(b9)} II^{9(b5)} - V^{13(b9)} Imaj$

დავალება: ალტერირებული კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევების დაკვრა თანამედროვე ლია ხუთხმიან პოზიციაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა, ბ და მაგ. 2ა, ბ).

თაზი VIII

სეკვენცია (Sequence)

§1. სეკვენციის ზოგადი ცნება

სეკვენცია ეწოდება რომელიმე მელოდიურ-ჰარმონიული ნაგებობის გადაადგილებას სხვა სიმაღლეზე.

სეკვენცირება შეიძლება ხდებოდეს მხოლოდ მელოდიაში, მხოლოდ ჰარმონიაში და აგრეთვე ერთდროულად მელოდიასა და ჰარმონიაში. ამჟამად ყურადღება გამახვილებული იქნება ჰარმონიულ სეკვენციაზე.

ჰარმონიულ ნაგებობას, რომელიც მონანილეობას ლებულობს გადაადგილების პროცესში, რგოლი ეწოდება. სეკვენციის პირველ რგოლს მოტივი ეწოდება. მოტივის გადაადგილება შეიძლება მიმდინარეობდეს აღმავალი და დაღმავალი სვლით სეკუნდის, ტერციის, კვარტის და კვინტის ინტერვალზე. მოტივის გადაადგილება აგრეთვე შეიძლება მიმდინარეობდეს, როგორც დიატონური, ასევე 12-ბგერიანი მაჟორ-მინორული ბგერათრიგის საფეხურებით.

ჰარმონიული სეკვენციის მოტივი წარმოადგენს ჰარმონიულ მიმოქცევას შემდგარს ორი ან მეტი აკორდისაგან. თეორიულად მოტივის როლში შეიძლება გამოყენებული იყოს ნებისმიერი ჰარმონიული მიმოქცევა, პრაქტიკულად კი მეტწილად გამოიყენება შემდეგი სამი:

1. II — V,
2. II — V — I,
3. V — I.

ტონალობის თვალსაზრისით სეკვენცია შეიძლება იყოს ერთტონალური და მოდულირებული.

ერთტონალური ეწოდება სეკვენციას, რომელიც მიმდინარეობს ერთი და იგივე ტონალობის საფეხურებით.

მოდულირებული ეწოდება სეკვენციას, რომელიც მიმდინარეობს სხვადასხვა ტონალობებით.

§2. ჰარმონიული სეკვენცია ჯაზის პრაქტიკაში

სეკვენცია შეიძლება დაინყოს ტონალობის ნებისმიერი საფეხურიდან.

სეკვენციის რგოლების რაოდენობა, როგორც წესი, არ აღემატება სამ-ოთხს. სეკვენციის გადაადგილების ინტერვალის შეიძლება მკაცრად არ იყოს დაცული.

შეიძლება იცვლებოდეს სეკვენციის მოტივში შემავალ აკორდთა აღნაგობა.

თუ მოდულირებული სეკვენცია მთლიანობაში ემთხვევა ჰარმონიული მოძრაობის რომელიმე სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას, ის შეიძლება ჩაითვალოს ერთტონალურ სეკვენციად.

სეკვენციის გადმოცემა შეიძლება ხდებოდეს აკორდთა ნებისმიერ ცნობილ პოზიციაში.

§3. ჰარმონიული სეკვენცია სასწავლო პროცესში

სეკვენციის მოტივის გადაადგილება ტარდება მთელი ოქტავის მანძილზე.

მოტივის გადაადგილების ინტერვალის და მოტივში შემავალ აკორდთა აღნაგობა მკაცრად შენარჩუნებულია.

ამა თუ იმ მოტივის გადაადგილებისათვის აირჩევა ამავე მოტივის გადაადგილების პრაქტიკულ ვითარებაში უფრო დამახასიათებელი ინტერვალის.

სეკვენციის ილუსტრაციისათვის საკმარისია, რომ შემოვიფარგლოთ ყველაზე უფრო გავრცელებული სოლო-ფორტეპიანოს ფაქტურაში თანამედროვე ღია პოზიციით.

§4. მოდულირებული სეკვენცია მოტივით $\text{II}m^9 - V^{13}$

მაგ. 1 $\text{II}m^9 - V^{13}$ მოტივის გადაადგილება დალმავალი მთელი ტონებით (დიდი სეკუნდებით)

$\text{C}m^9 - F^{13}$ $\text{B}m^9 - E^{13}$ $\text{A}m^9 - D^{13}$ $\text{F}m^9 - B^{13}$ $\text{E}m^9 - A^{13}$ $\text{D}m^9 - G^{13}$ $\text{C}m^9 - F^{13}$

$\text{II}m^9 - V^{13}$ $\text{II}m^9 - V^{13}$ $\text{II}m^9 - V^{13}$ $\text{II}m^9 - V^{13}$ $\text{II}m^9 - V^{13}$ $\text{II}m^9 - V^{13}$ $\text{II}m^9 - V^{13}$
 $\text{B}^{\flat}\text{major}$ $\text{A}^{\flat}\text{major}$ $\text{G}^{\flat}\text{major}$ Emajor Dmajor Cmajor $\text{B}^{\flat}\text{major}$

$\text{C}m^9 - F^{13}$ $\text{B}m^9 - E^{13}$ $\text{A}m^9 - D^{13}$ $\text{F}m^9 - B^{13}$ $\text{E}m^9 - A^{13}$ $\text{D}m^9 - G^{13}$ $\text{C}m^9 - F^{13}$

$\text{II}m^9 - V^{13}$ $\text{II}m^9 - V^{13}$ $\text{II}m^9 - V^{13}$ $\text{II}m^9 - V^{13}$ $\text{II}m^9 - V^{13}$ $\text{II}m^9 - V^{13}$ $\text{II}m^9 - V^{13}$
 $\text{B}^{\flat}\text{major}$ $\text{A}^{\flat}\text{major}$ $\text{G}^{\flat}\text{major}$ Emajor Dmajor Cmajor $\text{B}^{\flat}\text{major}$

სეკვენცია წარმოადგენს ჰარმონიულ მოძრაობას კვინტური წრით, რომელიც მიმდინარეობს სხვადასხვა ტონალობებით.

$\text{II}m^7 - V^7$ მოტივში V^7 -ის ტრიტონული შეცვლის შედეგად ვლელულობთ მოტივს — $\text{II}m^7 - \flat\text{II}^7$.

მაგ. 2 $\text{II}m^9 - \text{II}^9$ მოტივის გადაადგილება დაღმავალი მთელი ტონებით (დიდი სეკუნდებით)

ა.

$\text{Cm}^9 - \text{B}^9$ $\text{Bbm}^9 - \text{A}^9$ $\text{Abm}^9 - \text{G}^9$ $\text{F\#m}^9 - \text{F}^9$ $\text{Em}^9 - \text{Eb}^9$ $\text{Dm}^9 - \text{Db}^9$ $\text{Cm}^9 - \text{B}^9$

$\text{II}m^9 - \text{II}^9$ $\text{II}m^9 - \text{II}^9$ $\text{II}m^9 - \text{II}^9$ $\text{II}m^9 - \text{II}^9$ $\text{II}m^9 - \text{II}^9$ $\text{II}m^9 - \text{II}^9$ $\text{II}m^9 - \text{II}^9$

Bbm^9 major Ab^9 major G^9 major E^9 major D^9 major C^9 major Bbm^9 major

ბ.

$\text{Cm}^9 - \text{B}^9$ $\text{Bbm}^9 - \text{A}^9$ $\text{Abm}^9 - \text{G}^9$ $\text{F\#m}^9 - \text{F}^9$ $\text{Em}^9 - \text{Eb}^9$ $\text{Dm}^9 - \text{Db}^9$ $\text{Cm}^9 - \text{B}^9$

$\text{II}m^9 - \text{II}^9$ $\text{II}m^9 - \text{II}^9$ $\text{II}m^9 - \text{II}^9$ $\text{II}m^9 - \text{II}^9$ $\text{II}m^9 - \text{II}^9$ $\text{II}m^9 - \text{II}^9$ $\text{II}m^9 - \text{II}^9$

Bbm^9 major Ab^9 major G^9 major E^9 major D^9 major C^9 major Bbm^9 major

სეკვენცია წარმოადგენს ქრომატიულ ჰარმონიულ მოძრაობას და მიმდინარეობს სხვადასხვა ტონალობებით.

მაგ. 3 $\text{II}m^9 - \text{V}^{13}$ მოტივის გადაადგილება დაღმავალი ნახევარი ტონებით (პატარა სეკუნდებით)

ა.

$\text{Cm}^9 - \text{F}^{13}$ $\text{Bbm}^9 - \text{E}^{13}$ $\text{Bbm}^9 - \text{Eb}^{13}$ $\text{Abm}^9 - \text{D}^{13}$ $\text{Abm}^9 - \text{Db}^{13}$ $\text{Gm}^9 - \text{C}^{13}$ $\text{F\#m}^9 - \text{B}^{13}$

$\text{II}m^9 - \text{V}^{13}$ $\text{II}m^9 - \text{V}^{13}$ $\text{II}m^9 - \text{V}^{13}$ $\text{II}m^9 - \text{V}^{13}$ $\text{II}m^9 - \text{V}^{13}$ $\text{II}m^9 - \text{V}^{13}$ $\text{II}m^9 - \text{V}^{13}$

Bbm^9 major A^9 major Ab^9 major G^9 major Gbm^9 major F^9 major E^9 major

$Fm^9 - B^{b13}$ $Em^9 - A^{13}$ $Em^9 - A^9$ $Dm^9 - G^{13}$ $Cm^9 - F\sharp^{13}$ $Cm^9 - F^{13}$

$IIIm^9 - V^{13}$ $IIIm^9 - V^{13}$ $IIIm^9 - V^{13}$ $IIIm^9 - V^{13}$ $IIIm^9 - V^{13}$ $IIIm^9 - V^{13}$

E^b major **D major** **D^b major** **C major** **B major** **B^b major**

ბ.

$Cm^9 - F^{13}$ $Bm^9 - E^{13}$ $Bm^9 - E^{b13}$ $Am^9 - D^{13}$ $Am^9 - D^{b13}$ $Gm^9 - C^{13}$ $Fm^9 - B^{13}$

$IIIm^9 - V^{13}$ $IIIm^9 - V^{13}$ $IIIm^9 - V^{13}$ $IIIm^9 - V^{13}$ $IIIm^9 - V^{13}$ $IIIm^9 - V^{13}$ $IIIm^9 - V^{13}$

B^b major **A major** **A^b major** **G major** **G^b major** **F major** **E major**

$Fm^9 - B^{b13}$ $Em^9 - A^{13}$ $Em^9 - A^{b13}$ $Dm^9 - G^{13}$ $Cm^{13} - F\sharp^{13}$ $Cm^9 - F^{13}$

$IIIm^9 - V^{13}$ $IIIm^9 - V^{13}$ $IIIm^9 - V^{13}$ $IIIm^9 - V^{13}$ $IIIm^9 - V^{13}$ $IIIm^9 - V^{13}$

E^b major **D major** **D^b major** **C major** **B major** **B^b major**

სეკვენცია წარმოადგენს ჰარმონიულ მოძრაობას ალტერირებული კვინტური წრით და მიმდინარეობს სხვადასხვა ტონალობებით.

მაგ. 4 $\text{II m}^9 - \text{V}^{13}$ მოტივის გადაადგილება აღმავალი მთელი ტონებით (დიდი სეკუნდებით)

ა.

$\text{Cm}^9 - \text{F}^{13}$ $\text{Dm}^9 - \text{G}^{13}$ $\text{Em}^9 - \text{A}^{13}$ $\text{F}\sharp\text{m}^9 - \text{B}^{13}$ $\text{A}\flat\text{m}^9 - \text{D}\flat^{13}$ $\text{B}\flat\text{m}^9 - \text{E}\flat^{13}$ $\text{Cm}^9 - \text{F}^{13}$

$\text{II m}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{II m}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{II m}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{II m}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{II m}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{II m}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{II m}^9 - \text{V}^{13}$

$\text{B}\flat\text{major}$ C major D major E major $\text{G}\flat\text{major}$ $\text{A}\flat\text{ major}$ $\text{B}\flat\text{major}$

ბ.

$\text{Cm}^9 - \text{F}^{13}$ $\text{Dm}^9 - \text{G}^{13}$ $\text{Em}^9 - \text{A}^{13}$ $\text{F}\sharp\text{m}^9 - \text{B}^{13}$ $\text{A}\flat\text{m}^9 - \text{D}\flat^{13}$ $\text{B}\flat\text{m}^9 - \text{E}\flat^{13}$ $\text{Cm}^9 - \text{F}^{13}$

$\text{II m}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{II m}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{II m}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{II m}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{II m}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{II m}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{II m}^9 - \text{V}^{13}$

$\text{B}\flat\text{major}$ C major D major E major $\text{G}\flat\text{major}$ $\text{A}\flat\text{ major}$ B major

სეკვენციაში შეთავსებულია ჰარმონიული მოძრაობა კვინტური წრით ტერიცულ მოძრაობასთან და ის ცნობილია, როგორც „ელინგტონის სეკვენცია“. მიმდინარეობს სხვადასხვა ტონალობებით.

მაგ. 5 $\text{II m}^9 - \text{V}^{13}$ მოტივის გადაადგილება აღმავალი ნახევარი ტონებით (პატარა სეკუნდებით)

ა.

$\text{Cm}^9 - \text{F}^{13}$ $\text{Cm}^9 - \text{F}\sharp^{13}$ $\text{Dm}^9 - \text{G}^{13}$ $\text{E}\flat\text{m}^9 - \text{A}\flat^{13}$ $\text{Em}^9 - \text{A}^{13}$ $\text{Fm}^9 - \text{B}\flat^{13}$ $\text{F}\sharp\text{m}^9 - \text{B}^{13}$

$\text{II m}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{II m}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{II m}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{II m}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{II m}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{II m}^9 - \text{V}^9$ $\text{II m}^9 - \text{V}^{13}$

$\text{B}\flat\text{major}$ B major C major $\text{D}\flat\text{major}$ D major $\text{E}\flat\text{ major}$ E major

$\overline{\text{Cm}^9 - \text{C}^{13}}$ $\overline{\text{Am}^9 - \text{D}^{\flat 13}}$ $\overline{\text{Am}^9 - \text{D}^{13}}$ $\overline{\text{Bm}^9 - \text{E}^{\flat 9}}$ $\overline{\text{Bm}^9 - \text{E}^{13}}$ $\overline{\text{Cm}^9 - \text{F}^{13}}$

$\text{IIm}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13}$

Fmajor G[♭]major Gmajor A[♭]major Amajor B[♭]major

$\overline{\text{Cm}^9 - \text{F}^{13}}$ $\overline{\text{Cm}^9 - \text{F}^{\sharp 13}}$ $\overline{\text{Dm}^9 - \text{G}^{13}}$ $\overline{\text{Em}^9 - \text{A}^{\flat 13}}$ $\overline{\text{Em}^9 - \text{A}^{13}}$ $\overline{\text{Fm}^9 - \text{B}^{\flat 13}}$ $\overline{\text{Fm}^9 - \text{B}^{13}}$

$\text{IIm}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13}$

B[♭]major Bmajor Cmajor D[♭]major Dmajor E[♭]major Emajor

$\overline{\text{Gm}^9 - \text{C}^{13}}$ $\overline{\text{Am}^9 - \text{D}^{\flat 13}}$ $\overline{\text{Am}^9 - \text{D}^{13}}$ $\overline{\text{Bm}^9 - \text{E}^{\flat 13}}$ $\overline{\text{Bm}^9 - \text{E}^{13}}$ $\overline{\text{Cm}^9 - \text{F}^{13}}$

$\text{IIm}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13}$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13}$

Fmajor G[♭]major Gmajor A[♭]major Amajor B[♭]major

სეკვენციაში შეთავსებულია მოძრაობა კვინტური წრით ქრომატიულ ჰარმონიულ მოძრაობასთან. მიმდინარეობს სხვადასხვა ტონალობებით.

დავალეზა: მოდულირებული სეკვენციის მოტივით $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13}$ დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1ა, ბ, — 5ა, ბ).

§5. მოდულირებული სეკვენცია მოტივით $II\bar{m}^9 - V^{13} - I\bar{m}aj^9$

მაგ. 1 $II\bar{m}^9 - V^{13} - I\bar{m}aj^9$ მოტივის გადაადგილება დაღმავალი მთელი ტონებით (დიდი სეკუნდებით)

ა.

$C\bar{m}^9 - F^{13} - B\bar{m}aj^9$ $B\bar{m}^9 - E^{b13} - A\bar{m}aj^9$ $A\bar{m}^9 - D^{b13} - G\bar{m}aj^9$ $F\bar{m}^{\#9} - B^{13}$

$II\bar{m}^9 - V^{13} - I\bar{m}aj^9$ $II\bar{m}^9 - V^{13} - I\bar{m}aj^9$ $II\bar{m}^9 - V^{13} - I\bar{m}aj^9$ $II\bar{m}^9 - V^{13} -$
 B^bmajor A^bmajor G^bmajor E major

$- E\bar{m}aj^9$ $E\bar{m}^9 - A^{13} - D\bar{m}aj^9$ $D\bar{m}^9 - G^{13} - C\bar{m}aj^9$ $C\bar{m}^9 - F^{13} - B\bar{m}aj^9$

$- I\bar{m}aj^9$ $II\bar{m}^9 - V - I\bar{m}aj^9$ $II\bar{m}^9 - V^{13} - I\bar{m}aj^9$ $II\bar{m}^9 - V^{13} - I\bar{m}aj^9$
 D major G major B^bmajor

ბ.

$C\bar{m}^9 - F^{13} - B\bar{m}aj^9$ $B\bar{m}^9 - E^{b13} - A\bar{m}aj^9$ $A\bar{m}^9 - D^{b13} - G\bar{m}aj^9$ $F\bar{m}^{\#9} - B^{13}$

$II\bar{m}^9 - V^{13} - I\bar{m}aj^9$ $II\bar{m}^9 - V^{13} - I\bar{m}aj^9$ $II\bar{m}^9 - V^{13} - I\bar{m}aj^9$ $II\bar{m}^9 - V^{13} -$
 Bmajor A^bmajor G^bmajor E major

$- E\bar{m}aj^9$ $E\bar{m}^9 - A^{13} - D\bar{m}aj^9$ $D\bar{m}^9 - G^{13} - C\bar{m}aj^9$ $C\bar{m}^9 - F^{13} - B\bar{m}aj^9$

$- I\bar{m}aj^9$ $II\bar{m}^9 - V^{13} - I\bar{m}aj^9$ $II\bar{m}^9 - V^{13} - I\bar{m}aj^9$ $II\bar{m}^9 - V^{13} - I\bar{m}aj^9$
 Dmajor C major B^bmajor

სეკვენცია წარმოადგენს ჰარმონიულ მოძრაობას კვინტური წრით, რომელიც მიმდინარეობს სხვადასხვა ტონალობებით.

მაგ. 2 $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13} - \text{Imaj}^9$ მოტივის გადაადგილება დაღმავალი ნახევარი ტონებით (პატარა სეკუნდებით)

ა.

$\text{Cm}^9 - \text{F}^{13} - \text{Bbmaj}^9$ $\text{Bm}^9 - \text{E}^{13} - \text{Amaj}^9$ $\text{Bbm}^9 - \text{Eb}^{13} - \text{Abmaj}^9$ $\text{Am}^9 - \text{D}^{13} - \text{Gmaj}^9$ $\text{Abm}^9 - \text{Db}^{13} - \text{Gbmaj}^9$
 $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13} - \text{Imaj}^9$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13} - \text{Imaj}^9$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13} - \text{Imaj}^9$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13} - \text{Imaj}^9$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13} - \text{Imaj}^9$
 B^bmajor A major A^bmajor G major G^bmajor

Cm^9 C^{13} Fmaj^9 $\text{F}\sharp\text{m}^9$ B^{13} Emaj^9 Fm^9 Bb^{13} Ebmaj^9 Em^9 A^{13} Dmaj^9 Ebm^9 Ab^{13} Dbmaj^9
 $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13} - \text{Imaj}^9$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13} - \text{Imaj}^9$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13} - \text{Imaj}^9$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13} - \text{Imaj}^9$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13} - \text{Imaj}^9$
 Fmajor E major E^bmajor D major D^bmajor

$\text{Dm}^9 - \text{G}^{13} - \text{Cmaj}^9$ $\text{Cm}^9 - \text{F}\sharp^{13} - \text{Bbmaj}^9$ $\text{Cm}^9 - \text{F}^{13} - \text{Bbmaj}^9$
 $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13} - \text{Imaj}^9$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13} - \text{Imaj}^9$ $\text{IIm}^9 - \text{V}^{13} - \text{Imaj}^9$
 C major B major B^bmajor

$\overset{9}{Cm} - \overset{13}{F} - \overset{9}{Bm\flat}$ $\overset{9}{Bm} - \overset{13}{E} - \overset{9}{Am\flat}$ $\overset{9}{Bm\flat} - \overset{13}{E\flat} - \overset{9}{Am\flat}$ $\overset{9}{Am} - \overset{13}{D} - \overset{9}{Gm\flat}$ $\overset{9}{Am\flat} - \overset{13}{D\flat} - \overset{9}{Gm\flat}$

$\overset{9}{IIIm} - \overset{13}{V}$ $\overset{9}{Im}$ $\overset{9}{IIIm} - \overset{13}{V}$ $\overset{9}{Im}$ $\overset{9}{IIIm} - \overset{13}{V}$ $\overset{9}{Im}$ $\overset{9}{IIIm} - \overset{13}{V}$ $\overset{9}{Im}$ $\overset{9}{IIIm} - \overset{13}{V}$ $\overset{9}{Im}$

B major **A major** **A^b major** **G major** **G^b major**

$\overset{9}{Gm} - \overset{13}{C} - \overset{9}{Fm\flat}$ $\overset{9}{Fm\sharp} - \overset{13}{B} - \overset{9}{Em\flat}$ $\overset{9}{Fm} - \overset{13}{B\flat} - \overset{9}{Em\flat}$ $\overset{9}{Em} - \overset{13}{A} - \overset{9}{Dm\flat}$ $\overset{9}{Em\flat} - \overset{13}{A\flat} - \overset{9}{Dm\flat}$

$\overset{9}{IIIm} - \overset{13}{V}$ $\overset{9}{Im}$ $\overset{9}{IIIm} - \overset{13}{V}$ $\overset{9}{Im}$ $\overset{9}{IIIm} - \overset{13}{V}$ $\overset{9}{Im}$ $\overset{9}{IIIm} - \overset{13}{V}$ $\overset{9}{Im}$ $\overset{9}{IIIm} - \overset{13}{V}$ $\overset{9}{Im}$

F major **E major** **E^b major** **D major** **D^b major**

$\overset{9}{Dm} - \overset{13}{G} - \overset{9}{Cm\flat}$ $\overset{9}{Cm\sharp} - \overset{13}{F\sharp} - \overset{9}{Bm\flat}$ $\overset{9}{Cm} - \overset{13}{F} - \overset{9}{Bm\flat}$

$\overset{9}{IIIm} - \overset{13}{V}$ $\overset{9}{Im}$ $\overset{9}{IIIm} - \overset{13}{V}$ $\overset{9}{Im}$ $\overset{9}{IIIm} - \overset{13}{V}$ $\overset{9}{Im}$

C major **B major** **B^b major**

სეკვენცია წარმოადგენს კვინტური წრის და ქრომატიული ჰარმონიული მოძრაობის შეთავსებას. სეკვენცია მიმდინარეობს სხვადასხვა ტონალობებით.

მაგ. 3 $\text{II}m^9 - V^{13} - \text{I}maj^9$ მოტივის გადაადგილება აღმავალი მთელი ტონებით (დიდი სეკუნდებით)

ა.

$\text{C}m^9 - \text{F}^{13} - \text{B}^b\text{maj}^9$ $\text{D}m^9 - \text{G}^{13} - \text{C}maj^9$ $\text{E}m^9 - \text{A}^{13} - \text{D}maj^9$ $\text{F}^\sharp m^9 - \text{B}^{13}$

$\text{II}m^9 - V^{13} - \text{I}maj^9$ $\text{II}m^9 - V^{13} - \text{I}maj^9$ $\text{II}m^9 - V^{13} - \text{I}maj^9$ $\text{II}m^9 - V^{13}$

B^b major C major D major E major

- $\text{E}maj^9$ $\text{A}m^9 - \text{D}^{b13} - \text{G}^b\text{maj}^9$ $\text{B}^b m^9 - \text{E}^{b13} - \text{A}^b\text{maj}^9$ $\text{C}m^9 - \text{F}^{13} - \text{B}^b\text{maj}^9$

- $\text{I}maj^9$ $\text{II}m^9 - V^{13} - \text{I}maj^9$ $\text{II}m^9 - V^{13} - \text{I}maj^9$ $\text{II}m^9 - V^{13} - \text{I}maj^9$

G^b major A^b major B^b major

ბ.

$\text{C}m^9 - \text{F}^{13} - \text{B}^b\text{maj}^9$ $\text{D}m^9 - \text{G}^{13} - \text{C}maj^9$ $\text{E}m^9 - \text{A}^{13} - \text{D}maj^9$ $\text{F}^\sharp m^9 - \text{B}^{13} - \text{E}maj^9$

$\text{II}m^9 - V^{13} - \text{I}maj^9$ $\text{II}m^9 - V^{13} - \text{I}maj^9$ $\text{II}m^9 - V^{13} - \text{I}maj^9$ $\text{II}m^9 - V^{13} - \text{I}maj^9$

B^b major C major D major E major

$\text{A}m^9 - \text{D}^{b13} - \text{G}^b\text{maj}^9$ $\text{B}^b m^9 - \text{E}^{b13} - \text{A}^b\text{maj}^9$ $\text{C}m^9 - \text{F}^{13} - \text{B}^b\text{maj}^9$

$\text{II}m^9 - V^{13} - \text{I}maj^9$ $\text{II}m^9 - V^{13} - \text{I}maj^9$ $\text{II}m^9 - V^{13} - \text{I}maj^9$

G^b major A^b major B^b major

სეკვენციაში შეთავსებულია ჰარმონიული მოძრაობა კვინტური წრით ტერციულ ჰარმონიულ მოძრაობასთან. სეკვენცია მიმდინარეობს სხვადასხვა ტონალობებით.

მაგ. 4 $\text{II}m^9 - V^{13} - \text{I}maj^9$ მოტივის გადაადგილება აღმავალი ნახევარი ტონებით (პატარა სეკუნდებით)

ა.

$\text{Cm}^9\text{-F}^{13}\text{-B}^9\text{maj}$ $\text{Cm}^9\text{-F}^{\#13}\text{-B}^9\text{maj}$ $\text{Dm}^9\text{-G}^{13}\text{-C}^9\text{maj}$ $\text{E}^b9\text{-A}^b13\text{-D}^9\text{maj}$ $\text{E}^m9\text{-A}^{13}\text{-D}^9\text{maj}$

$\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$ $\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$ $\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$ $\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$ $\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$

B^bmajor B^bmajor C^bmajor D^bmajor D^bmajor

$\text{F}^m9\text{-B}^b13\text{-E}^m9\text{aj}$ $\text{F}^m9\text{-B}^{13}\text{-E}^m9\text{aj}$ $\text{G}^m9\text{-C}^{13}\text{-F}^m9\text{aj}$ $\text{A}^b9\text{-D}^b13\text{-G}^b9\text{aj}$ $\text{A}^m9\text{-D}^{13}\text{-G}^m9\text{aj}$

$\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$ $\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$ $\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$ $\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$ $\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$

E^bmajor E^bmajor F^bmajor G^bmajor G^bmajor

$\text{B}^m9\text{-E}^b13\text{-A}^m9\text{aj}$ $\text{B}^m9\text{-E}^{13}\text{-A}^m9\text{aj}$ $\text{C}^m9\text{-F}^{13}\text{-B}^m9\text{aj}$

$\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$ $\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$ $\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$

A^bmajor A^bmajor B^bmajor

ბ.

$\text{Cm}^9\text{-F}^{13}\text{-B}^9\text{maj}$ $\text{Cm}^9\text{-F}^{\#13}\text{-B}^9\text{maj}$ $\text{Dm}^9\text{-G}^{13}\text{-C}^9\text{maj}$ $\text{E}^b9\text{-A}^b13\text{-D}^9\text{maj}$ $\text{E}^m9\text{-A}^{13}\text{-D}^9\text{maj}$

$\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$ $\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$ $\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$ $\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$ $\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$

B^bmajor B^bmajor C^bmajor D^bmajor D^bmajor

$\text{F}^m9\text{-B}^b13\text{-E}^m9\text{aj}$ $\text{F}^m9\text{-B}^{13}\text{-E}^m9\text{aj}$ $\text{G}^m9\text{-C}^{13}\text{-F}^m9\text{aj}$ $\text{A}^b9\text{-D}^b13\text{-G}^b9\text{aj}$ $\text{A}^m9\text{-D}^{13}\text{-G}^m9\text{aj}$

$\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$ $\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$ $\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$ $\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$ $\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$

E^bmajor E^bmajor F^bmajor G^bmajor G^bmajor

$\text{B}^m9\text{-E}^b13\text{-A}^m9\text{aj}$ $\text{B}^m9\text{-E}^{13}\text{-A}^m9\text{aj}$ $\text{C}^m9\text{-F}^{13}\text{-B}^m9\text{aj}$

$\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$ $\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$ $\text{II}m^9\text{-V}^{13}\text{-I}maj^9$

A^bmajor A^bmajor B^bmajor

$Fm^9 - B^{b13} - Emaj^9$ $Fm^9 - B^{13} - Emaj^9$ $Cm^9 - C^{13} - Fmaj^9$ $Am^9 - D^{b13} - Gmaj^9$ $Am^9 - D^{13} - Gmaj^9$

$IIIm^9 - V^{13} - Imaj^9$ $IIIm^9 - V^{13} - Imaj^9$ $IIIm^9 - V^{13} - Imaj^9$ $IIIm^9 - V^{13} - Imaj^9$ $IIIm^9 - V^{13} - Imaj^9$

E^bmajor **E major** **F major** **G^bmajor** **G major**

$Bm^9 - E^{b13} - Amaj^9$ $Bm^9 - E^{13} - Amaj^9$ $Cm^9 - F^{13} - Bbmaj^9$

$IIIm^9 - V^{13} - Imaj^9$ $IIIm^9 - V^{13} - Imaj^9$ $IIIm^9 - V^{13} - Imaj^9$

A^bmajor **A major** **B^bmajor**

სეკვენციაში შეთავსებულია ჰარმონიული მოძრაობა კვინტური წრით ტერციულ და ქრომატიულ მოძრაობასთან. სეკვენცია მიმდინარეობს სხვადასხვა ტონალობებით.

დავალეზა: მოდულირებული სეკვენციის მოტივით $IIIm^9 - V^{13} - Imaj^9$ დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1ა, ბ, — 4ა, ბ).

§6. მოდულირებული სეკვენცია მოტივით $V^{13} - Imaj^9$

მაგ. 1 $V^{13} - Imaj^9$ მოტივის გადაადგილება დაღმავალი მთელი ტონებით (დიდი სეკუნდებით)

$C^{13} - Fmaj^9$ $B^{b13} - Emaj^9$ $A^{b13} - Dmaj^9$ $F^{#13} - Bmaj^9$ $E^{13} - Amaj^9$ $D^{13} - Gmaj^9$ $C^{13} - Fmaj^9$

$V^{13} - Imaj^9$ $V^{13} - Imaj^9$ $V^{13} - Imaj^9$ $V^{13} - Imaj^9$ $V^{13} - Imaj^9$ $V^{13} - Imaj^9$ $V^{13} - Imaj^9$

Fmajor **E^bmajor** **D^bmajor** **Bmajor** **Amajor** **G major** **Fmajor**

$C^{13} - Fm\acute{a}j$ $B^{b13} - E\acute{m}aj$ $B^{b13} - E\acute{m}aj$ $A^{b13} - D\acute{m}aj$ $F\#^{13} - Bm\acute{a}j$ $D^{13} - Gm\acute{a}j$ $C^{13} - Fm\acute{a}j$

$V^{13} - Im\acute{a}j$ $V^{13} - Im\acute{a}j$ $V^{13} - Im\acute{a}j$ $V^{13} - Im\acute{a}j$ $V^{13} - Im\acute{a}j$ $V^{13} - Im\acute{a}j$ $V^{13} - Im\acute{a}j$

Fmajor E^bmajor D^bmajor Bmajor Amajor Gmajor Cmajor

სეკვენცია წარმოადგენს ჰარმონიულ მოძრაობას კვინტური წრით, რომელიც მიმდინარეობს სხვადასხვა ტონალობებით.

მოტივი V^7 — $Imaj^7$ V^7 -ის ტრიტონული შეცვლის შედეგად ვღებულობთ მოტივს II^7 — $I maj^7$.

მაგ. 2 მოტივის II^9 — $Imaj^9$ გადაადგილება დაღამავალი მთელი ტონებით (დიდი სეკუნდებით)

$G^9 - Fm\acute{a}j$ $E^9 - E\acute{m}aj$ $D^9 - D\acute{m}aj$ $C^9 - Bm\acute{a}j$ $B^9 - Am\acute{a}j$ $A^9 - Gm\acute{a}j$ $G^9 - Fm\acute{a}j$

$II - Im\acute{a}j$ $II^9 - Im\acute{a}j$ $II^9 - Im\acute{a}j$ $II^9 - Im\acute{a}j$ $II^9 - Im\acute{a}j$ $II^9 - Im\acute{a}j$ $II^9 - Im\acute{a}j$

Fmajor E^bmajor D^bmajor Bmajor Amajor Gmajor Fmajor

$G^9 - Fm\acute{a}j$ $E^9 - E\acute{m}aj$ $D^9 - D\acute{m}aj$ $C^9 - Bm\acute{a}j$ $B^9 - Am\acute{a}j$ $A^9 - Gm\acute{a}j$ $G^9 - Fm\acute{a}j$

$II^9 - Im\acute{a}j$ $II^9 - Im\acute{a}j$ $II^9 - Im\acute{a}j$ $II^9 - Im\acute{a}j$ $II^9 - Im\acute{a}j$ $II^9 - Im\acute{a}j$ $II^9 - Im\acute{a}j$

Fmajor E^bmajor D^bmajor Bmajor Amajor Gmajor Fmajor

სეკვენცია წარმოადგენს ქრომატიულ ჰარმონიულ მოძრაობას, რომელიც მიმდინარეობს სხვადასხვა ტონალობებით.

მაგ. 3 V^{13} — $I\text{maj}^9$ მოტივის გადაადგილება აღმავალი დიდი ტერციებით

ა.

$C^{13} - F\text{maj}^9$ $E^{13} - A\text{maj}^9$ $A^{b13} - D\text{maj}^9$ $C^{13} - F\text{maj}^9$

$V^{13} - I\text{maj}^9$ $V^{13} - I\text{maj}^9$ $V^{13} - I\text{maj}^9$ $V^{13} - I\text{maj}^9$

F major A major D^b major F major

ბ.

$C^{13} - F\text{maj}^9$ $E^{13} - A\text{maj}^9$ $A^{b13} - D^{b13}$ $C^{13} - F\text{maj}^9$

$V^{13} - I\text{maj}^9$ $V^{13} - I\text{maj}^9$ $V^{13} - I\text{maj}^9$ $V^{13} - I\text{maj}^9$

F major A major D^b major F major

სეკვენცია წარმოადგენს ჰარმონიულ მოძრაობას დიდი ტერციებით შეთავსებულ ჰარმონიულ მოძრაობასთან კვინტური წრით და მიმდინარეობს სხვადასხვა ტონალობებით.

აღსანიშნავია, რომ აქ დიდი ტერციებით მოძრაობენ ტონალური ცენტრები. ტონალური ცენტრების ამნაირი რევოლუციური მოძრაობა პირველად განახორციელა ჯონ კოლტრეინმა (John Coltrane) თავის ცნობილ თემაში “Giant Steps” 60-იანი წლების დასაწყისში.

მაგ. 4 $V^{13} - I^{maj9}$ მოტივის გადაადგილება აღმავალი პატარა ტერციებით

ა.

$C^{13} - F^{maj9}$ $E^{b13} - A^{maj9}$ $F\#^{13} - B^{maj9}$ $A^{13} - D^{maj9}$ $C^{13} - F^{maj9}$

$V^{13} - I^{maj9}$ $V^{13} - I^{maj9}$ $V^{13} - I^{maj9}$ $V^{13} - I^{maj9}$ $V^{13} - I^{maj9}$

Fmajor A^bmajor Bmajor Dmajor Fmajor

ბ.

$C^{13} - F^{maj9}$ $E^{13} - A^{maj9}$ $F\#^{13} - B^{maj9}$ $A^{13} - D^{13}$ $C^{13} - F^{maj9}$

$V^{13} - I^{maj9}$ $V^{13} - I^{maj9}$ $V^{13} - I^{maj9}$ $V^{13} - I^{maj9}$ $V^{13} - I^{maj9}$

Fmajor A^bmajor Bmajor Dmajor Fmajor

სეკვენცია წარმოადგენს ჰარმონიულ მოძრაობას პატარა ტერციებით შეთავსებულ ჰარმონიულ მოძრაობასთან კვინტური წრით და მიმდინარეობს სხვადასხვა ტონალობებით.

ამ სეკვენციაში ტონალური ცენტრები მოძრაობენ პატარა ტერციებით, რაც ჯონ კოლტრენის ნოვატორული ექსპერიმენტის მომდევნო გაგრძელებას წარმოადგენს. ტონალური ცენტრების ამნაირი მოძრაობა გამოყენებული იყო ჯონ კოლტრენის მიერ თავის თემაში “Central Park West”.

დავალება: მოდულირებული სეკვენციის მოტივით $V^{13} - I^{maj9}$ დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1ა, ბ — 4ა,ბ).

IV ნაწილი

ჯაზის მუსიკალური ფორმები და მათი ჰარმონია

თავი I

ზოგადი ცნობები მუსიკალურ ფორმაზე ჯაზში

§1. ფრაზა (Phrase)

მუსიკალური ფორმა გულისხმობს მუსიკალური ნაწარმოების აღნაგობას. ჯაზის თეორიაში მუსიკალური ფორმის ერთეულად მიჩნეულია ფრაზა. ფრაზად ითვლება ნაგებობა, აგებული ერთ მუსიკალურ მასალაზე. ტიპური ფრაზა შეიძლება შედგებოდეს 4, 8 და 16 ტექტისაგან.

§2. თემა (Theme)

ჯაზის კომპოზიციის საფუძვლად უდევს თემა. თემა, როგორც წესი, ორი ან მეტი ფრაზისაგან შედგება.

თემის მუსიკალური ფორმის სქემატური გამოსახვის მიზნით, თემაში შემავალი სხვადასხვა მასალაზე აგებული ფრაზები სხვადასხვა ლათინური ასოებით აღინიშნება: A, B, C და ასე შემდეგ.

ნებისმიერი მუსიკალური ფორმის თემის მოცულობა განისაზღვრება ტერმინით ქორუსი (Chorus).

§3. ჯაზის თემების მუსიკალური ფორმების ზოგადი მიმოხილვა

ჯაზის თემებში ძირითად გამოიყენება მუსიკალური ფორმის ორი სახეობა:

ბლუზი (Blues) და სასიმღერო ფორმები (Song's Forms);

სტანდარტი (Standard) ეწოდება ნებისმიერი აღნაგობის სასიმღერო ფორმას, რომელიც მტკიცედ დამკვიდრდა ჯაზის მეინსტრიმის რეპერტუარში.

სტანდარტებში ყველაზე გავრცელებულია შემდეგი სქემები: AABA, ABAC და AB.

1. ბლუზი წარმოადგენს 12-ტაქტიან ნაგებობას, რომელიც შედგება სამი 4-ტაქტიანი ფრაზისაგან.

ბლუზის სქემა გამოისახება შემდეგნაირად:

I ფრაზა	II ფრაზა	III ფრაზა
A	B	C
4	— 4	— 4

ფრაზების ამა თუ იმ მუსიკალური მასალის მიხედვით ბლუზის სქემა ასევე შეიძლება გამოისახოს როგორც AAB ან AAA.

ჰარმონიის მიხედვით განიხილება ბლუზის ორი სახე:

ა. ძირითადი ანუ სამი აკორდის ბლუზი (Basic Or Three-Chord Blues) M. Davis “Freddie”.

ბ. თანამედროვე ბლუზი (Contemporary Blues) Ch. Parker “The Hymn”.

2. ბლუზის განსაკუთრებული სახეები (Special Kinds Of Blues)

ა. მინორული ბლუზი (Minor Blues)

I ფრაზა		II ფრაზა		III ფრაზა	
A		B		C	
4	–	4	–	4	H. Silver “Come Home”

ბ. 24-ტაქტიანი ბლუზი (24-Bar Blues)

24-ტაქტიანი ბლუზი გვხვდება მეტწილად ბლუზ-ვალსში (Blues Waltz)

I ფრაზა		II ფრაზა		III ფრაზა	
A		B		C	
8	–	8	–	8	T. Thielemans “Bluesette”

გ. ბლუზი ხიდით (Blues With a Bridge)

ბლუზი ხიდით წარმოადგენს ბლუზის და სასიმღერო ფორმების AABA ან ABA შერწყმას. ამ ფორმაში ნაწილი A წარმოადგენს ბლუზს და ნაწილი B ანუ ხიდი — კონტრასტულ შუა ნაწილს.

A		A		B		C	
12	–	12	–	16	–	12	W. Handy “St. Louis Blues”
12	–	12	–	8	–	12	J. Coltrane “Locomotion”

A		B		A	
12	–	12	–	12	M. Slim “Blue Brew”

3. სასიმღერო ფორმა AABA

ა. სასიმღერო ფორმა AABA მეტწილად 32 ტაქტს შეიცავს და შედგება ოთხი 8-ტაქტიანი ფრაზისაგან.

I ფრაზა		II ფრაზა		III ფრაზა		IV ფრაზა	
A		A		B		A	
8	–	8	–	8	–	8	B. Golson “Killer Joe”

I და II ფრაზას A განსხვავება არის მხოლოდ დაბოლოებაში.

III ფრაზა B, ანუ ხიდი, აგებულია კონტრასტულ მუსიკალურ მასალაზე.

IV ფრაზა A, ანუ რეპრიზა, მეტწილად წარმოადგენს I ფრაზის გამეორებას.

ბ. სასიმლერო ფორმა AABA ასევე შეიძლება იყოს 64-ტაქტიანი.

I ფრაზა	II ფრაზა	III ფრაზა	IV ფრაზა	
A	A	B	A	
16	– 16	– 16	– 16	C. Porter “Love For Sale”

გ. სასიმლერო ფორმა AABA სხვა მოცულობის, ვიდრე 32 და 64 ტაქტი, გაცილებით უფრო იშვიათია.

აქ განსაკუთრებით უნდა ითქვას 16-ტაქტიან თემებზე, რომლებიც, როგორც წესი, ორ-ჯერ სრულდება. ეს მოთხოვნა თანაბრად ვრცელდება ნებისმიერი სხვა ფორმის 16-ტაქტიან სასიმლერო თემაზე ასეც:

I ფრაზა	II ფრაზა	III ფრაზა	IV ფრაზა	
A	A	B	A	
8	– 8	– 8	– 12	T. Monk “Introspection”
16	– 16	– 16	– 20	A. Jobim “Desafinado”
16	– 16	– 8	– 16	H. Silver “Gregory Is Here”
12	– 12	– 12	– 12	J. Coltrane “Straight Street”
12	– 12	– 8	– 12	A. Jobim “Wave”
12	– 12	– 8	– 4	R. Rodgers “Katrina Ballerina”
14	– 14	– 8	– 14	W. Shorter “Speak No Evil”
4	– 4	– 4	– 4	T. Monk “Bemsha Swing”
4	– 4	– 8	– 4	J. Coltrane “Naima”

4. სასიმლერო ფორმა ABAC

გამოყენების სიხშირით სასიმლერო ფორმის AABA-ს შემდეგ მოდის სასიმლერო ფორმა ABAC.

ამ სასიმლერო ფორმაში ფრაზები B და C, როგორც წესი, წარმოადგენენ ფრაზა A-ს სხვადასხვანაირ გაგრძელებას. რადგანაც ამ ფორმას რეპრიზა არა აქვს, არც ერთი ფრაზა არ ასრულებს ხიდის მოვალეობას.

ა. 32-ტაქტიანი ფორმა ABAC.

I ფრაზა	II ფრაზა	III ფრაზა	IV ფრაზა	
A	B	A	C	
8	– 8	– 8	– 8	D. Raksin “Laura”

ბ. სხვადასხვა მოცულობის ფორმა ABAC.

I ფრაზა	II ფრაზა	III ფრაზა	IV ფრაზა	
A	B	A	C	
8	– 12	– 8	– 8	S. Rollins “Airegin”
8	– 12	– 8	– 14	J. Coltrane “Moments Natice”
16	– 16	– 6	– 16	W. Shorter “Dance Cadaveros”

5. სასიმღერო ფორმა AB

შემდეგ ფორმას გამოყენების სიხშირით წარმოადგენს სასიმღერო ფორმა AB. ეს ფორმა, როგორც წესი, შედგება ორი სხვადასხვა მ-ტაქტიანი ფრაზისაგან და, როგორც ყველა 16-ტაქტიანი თემა, სრულდება ორჯერ.

ა. 16-ტაქტიანი ფორმა AB.

I ფრაზა	II ფრაზა		
A	B		
8	–	8	T. Dameron “Lady Bird”

ბ. სხვადასხვა მოცულობის ფორმა AB.

ფორმა AB-ს სხვა მოცულობით, ვიდრე 16 ტაქტი, გაცილებით იშვიათად ვხვდებით.

I ფრაზა	II ფრაზა		
A	B		
8	–	10	G. Cable “Think Of You”
8	–	12	K. Dorham “La Mesha”
4	–	4	T. Monk “Light Blue” (სრულდება 4-ჯერ).

სასიმღერო ფორმების მომდევნო სხვა სახეობები გაცილებით ნაკლებად არის გავრცელებული

6. სასიმღერო ფორმა ABA

სასიმღერო ფორმა ABA, სასიმღერო ფორმის AABA-ს მსგავსად, შეიცავს ხიდს (B) და რეპრიზას (მეორე A). შეიძლება იყოს სხვადასხვა მოცულობის.

I ფრაზა	II ფრაზა	III ფრაზა	
A	B	A	
8	–	8	– 8 J. Coltrane “Like Sonny”
8	–	8	– 8 W. Shorter “Infant Eyes”
14	–	8	– 14 B. Golson “Stablemates”
16	–	16	– 16 Gene de Paul “I’ll Remember April”
16	–	8	– 16 A. Jobin “One Note Samba”
8	–	7	– 7 T. Monk “Brilliant Corners”

7. სასიმღერო ფორმა ABC

სასიმღერო ფორმა ABC შედგება სამი კვეთრად განსხვავებული ფრაზისაგან და შეიძლება იყოს სხვადასხვა მოცულობის.

I ფრაზა	II ფრაზა	III ფრაზა		
A	B	C		
8	–	8	–	12 W. Shorter “Miyako”
8	–	8	–	4 J. Zawinul “Mercy, Mercy, Mercy”
8	–	6	–	8 D. Pearson “Gas Light”
10	–	10	–	6 J. Henderson “Afro-Centric”

8. სასიმღერო ფორმა ABCD

სასიმღერო ფორმა ABCD შედგება ოთხი მკვეთრად განსხვავებული ფრაზისაგან და შეიძლება იყოს სხვადასხვა მოცულობის. 16-ტაქტიანი მოცულობის სასიმღერო ფორმა ABCD სრულდება ორჯერ.

I ფრაზა	II ფრაზა	III ფრაზა	IV ფრაზა	
A	B	C	D	
8	–	8	–	12 – 8 I. Henderson “Bye Bye Blackbird”
8	–	8	–	8 – 10 B. Golson “Along Come Betty”
4	–	4	–	4 – 4 T. Monk “Played Twice”
6	–	4	–	4 – 4 J. Henderson “Penjab”

სასიმღერო ფორმის მომდევნო ორი სახეობა მიეკუთვნება საკმაოდ უჩვეულო და იშვიათ სასიმღერო ფორმებს.

9. სასიმღერო ფორმა AAB

სასიმღერო ფორმა AAB წარმოადგენს სასიმღერო ფორმის AABA-ს ნაირსახეობას რეპრიზის გარეშე. რეპრიზის არარსებობის მიუხედავად, ამ ფორმის ნაწილი B მაინც ხიდად ითვლება. შეიძლება სხვადასხვა მოცულობის იყოს.

I ფრაზა	II ფრაზა	III ფრაზა		
A	B	C		
8	–	8	–	8 H. Silver “Song For My Mother”
16	–	16	–	16 C. Porter “Night And Day”

10. სხვადასხვა თავისუფალი სასიმღერო ფორმები

A A B B
8 – 8 – 8 – 8 M. Abert „Feelings“

A A B B A
8 – 8 – 8 – 8 – 8 M. Davis “Milestones”
16 – 16 – 8 – 8 – 16 A. Ronell “Willow Weep For Me”

A A B B A A
8 – 8 – 8 – 8 – 8 – 8 E. Hubbard “Little Sunflower”

A B C A
8 – 8 – 8 – 8 V. Duke “April In Paris”
8 – 8 – 8 – 12 J. Kern “All The Things You Are”

A B A C D
8 – 8 – 8 – 8 – 8 T. Layton “After You’ve Gone”

A B C D E
8 – 8 – 8 – 8 – 16 Ch. Corea “Windows”
8 – 8 – 8 – 10 – 4 H. Hancock “Dolphin Dance”

§4. ჯაზური კომპოზიცია მთლიანობაში

ინსტრუმენტული ჯაზური კომპოზიციის ფორმა სქემატურად შეიძლება წარმოადგენილი იყოს შემდეგნაირად:

თემა — იმპროვიზაციული ქორუსები (სოლოები) — თემა

იმპროვიზაციული ქორუსი, როგორც წესი, სრულდება ამა თუ იმ სოლო საკრავით და ამიტომ, ჩვეულებრივად, სოლო (Solo) ეწოდება.

იმპროვიზაცია შეიძლება იყოს მკაცრი და თავისუფალი.

მკაცრი ეწოდება იმპროვიზაციას, რომელიც ზუსტად ეფუძნება თემის ჰარმონიას.

თავისუფალი ეწოდება იმპროვიზაციას, რომლის დროს თემის ჰარმონიაში გამოიყენება აკორდთა შეცვლა. თავისუფალი იმპროვიზაციის განსაკუთრებულ სახეობას წარმოადგენს იმპროვიზაცია, რომელიც ხორციელდება თემის ჰარმონიისაგან პრინციპულად განსხვავებულ ჰარმონიაზე ან, რაც ხშირად ხდება მოდალურ ჯაზში, გაჩერებულ ერთ აკორდზე.

როგორც წესი, იმპროვიზაცია ვრცელდება თემის მთელ ჰარმონიაზე, მაგრამ ასევე შეიძლება იყოს გავრცელებული თემის რომელიმე ერთ ნაგებობაზე, ყველაზე ხშირად — ხიდზე.

აუცილებლობის მიხედვით ჯაზური კომპოზიცია ასევე შეიძლება შეიცავდეს შემდეგ სხვა კომპონენტებს:

1. შესავალი (Introduction) წარმოადგენს სპეციალურ ნაგებობას, რომელიც სრულდება თემამდე. შესავლის დანიშნულება მდგომარეობს თემის საწყისი აკორდის შემოყვანაში და ჰარმონიული პულსაციის დამყარებაში.

2. დასაბრუნებელი (Turnaround) წარმოადგენს ჰარმონიულ მიმოქცევას, რომელიც აკავშირებს ფრაზის ან ქორუსის ბოლო აკორდს მომდევნო ფრაზის ან ქორუსის პირველ აკორდთან.

3. ინტერლუდია (Interlude) წარმოადგენს სპეციალურ ნაგებობას, რომელიც სრულდება სოლო ქორუსებს შორის.

4. წამოძახილის ქორუსი (Shout Chorus) წარმოადგენს სპეციალურ ნაგებობას, რომელიც სრულდება სოლო ქორუსების შემდეგ თემის ბოლო გატარებამდე.

5. კოდა ანუ დაბოლოება (Coda Or Ending) წარმოადგენს სპეციალურ ნაგებობას, რომელიც სრულდება თემის ბოლო გატარების შემდეგ.

თავი II

ძირითადი ბლუზი (Basic Blues)

§1. ბლუზის მთავარი ელემენტები

ბლუზი წარმოიქმნა ორი მთავარი ელემენტის, ბლუზის ბგერათრიგის და ბლუზის ჰარმონიის, შერწყმის შედეგად.

მაგ. 1 ბლუზის ბგერათრიგი (Blues Scale):

ბლუზის ბგერები (Blue Notes)

ბლუზის ჰარმონია, რომელიც ცნობილია მისი წარმოშობიდან ამა თუ იმ არარსებითი ცვლილებებით, შეიძლება იყოს გამოსახული შემდეგი სქემით:

მაგ. 2 ძირითადი ბლუზის ჰარმონია:

I ფრაზა				II ფრაზა				III ფრაზა			
A				B				C			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
: I ⁶ I ⁶ I ⁶ I ⁷				IV ⁷ IV ⁷ I ⁶ I ⁶				V ⁷ IV ⁷ I ⁶ V ⁷ :			
								 დამაბოლოებელი კადანსი დასაბრუნებელი			
2.											
I ⁶ I ⁷ IV ⁷ #IV ^{dim 7}				V ^{I 6} bII ⁷ I ⁶							

დასასრულის ჰარმონია და მისი გადმოცემის რიტმი.

დავალება: ძირითადი ბლუზის ჰარმონიული სქემის დაკვრა აკორდთა დახურულ პოზიციაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში აკორდთა დახურული პოზიციის საუკეთესო ფლერადობის რეგისტრის გათვალისწინებით (მაგ. 2).

§2. ძირითადი ბლუზის ჰარმონია გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში

მაგ. 1 დახურული ტერციის და სექტიმის პოზიციების მონაცვლეობა

Example 1 shows a musical score in C major. The first system (measures 1-8) is labeled 'A' and 'B'. The second system (measures 9-16) is labeled 'C' and includes first and second endings. Chord symbols are provided above and below the notes. The first ending of system C contains a sequence of chords: G¹³, F¹³, C⁶, G¹³, C⁶, C¹³, F¹³, F^{#dim}, C⁶, G⁶, D^{b13}, and C^{maj}. The second ending contains: C⁶, C¹³, F¹³, F^{#dim}, C⁶, G⁶, D^{b13}, and C^{maj}. The bass line below the notes shows the corresponding chord symbols: I⁶, I⁶, I⁶, I¹³, IV¹³, IV¹³, I⁶, I⁶, V¹³, IV¹³, I⁶, V¹³, I⁶, I¹³, IV¹³, #IV^{dim}, I⁶, II¹³, and I¹³ maj.

მაგ. 2 დახურული სექსტის (სექტიმის) და ტერციის პოზიციების მონაცვლეობა

Example 2 is identical to Example 1, showing the same musical score and chord progressions in C major and F major.

დავალება: ძირითადი ბლუზის ჰარმონიის დაკვრა გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში, დახურული პოზიციის საუკეთესო ჟღერადობის რეგისტრის გათვალისწინებით (მაგ. 1-2).

§3. ძირითადი ბლუზის ჰარმონია გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციებში „მოსიარულე“ ბანზე ('Walking' Bass)

ბლუზის ჰარმონიის დახურული პოზიციის დაკვრა, „მოსიარულე“ ბანზე მიზნად ისახავს:

1. გააცნოს პიანისტს კონტრაბასის თანხლებას,
2. შემდგომში ხელისშეწყობას ჰარმონიის სხვადასხვა რიტმულ ნახაზებში გადმოცემისას.

„მოსიარულე“ ბანის ('Walking' Bass) ტერმინის მიღმა იგულისხმება შემდეგი:

1. ბანი მოძრაობს მეოთხედებით, რაც ხელს უწყობს ტაქტის წილების პულსაციის მკვეთრ გაცნობიერებას,
2. ბანში გამოიყენება აკორდის პირველი ოთხი აკორდული ბგერა (პრიმა, ტერცია, კვინტა და სეპტიმა ან სექსტა) როგორც ცალკე, ასევე დიატონურ და ქრომატიულ გამვლელ და დამხმარე ბგერებთან ერთობლიობაში,
3. აკორდის შემოყვანის დროს ბანში მეტწილად გამოიყენება პრიმა,
4. თუ აკორდის პრიმის შემოყვანა ხდება გამვლელი ან დამხმარე ბგერით, ეს ბგერა, როგორც წესი, განლაგებულია პრიმიდან ნახევარი ტონით ქვევით ან ზევით.

მაგ. 1 დახურული ტერციის და სეპტიმის პოზიციების მონაცვლეობა „მოსიარულე“ ბანზე

C major

The musical score is written in bass clef with a common time signature (C). It consists of three sections: A, B, and C. Section A (measures 1-4) features a C major triad (C6) in the first three measures and a C major triad with a flat seventh (C6b7) in the fourth measure. Section B (measures 5-8) starts with an F13 chord in the fifth measure, followed by another F13 in the sixth measure, and then returns to C6 in the seventh and eighth measures. Section C (measures 9-14) begins with a G13 chord in the ninth measure, followed by an F13 in the tenth measure. The eleventh measure has two first endings: the first ending contains a C6 chord, and the second ending contains a C6, C13, F13, F#dim9, G6, Db13, and Cmaj13 sequence. The twelfth measure has two first endings: the first ending contains an I6 chord, and the second ending contains an I6, II13, and Imaj13 sequence. The thirteenth measure contains a V13 chord, and the fourteenth measure contains a V13 chord. The bass line consists of eighth notes, often beamed in pairs, following the harmonic structure of the chords.

მაგ. 2 დახურული სექსტის (სეპტიმის) და ტერციის პოზიციების მონაცვლეობა „მოსიარულე“ ბანზე

C major

System A: C^6 , C^6 , C^6 , C^{13} , F^{13} , F^{13} , C^6 , C^6

System B: G^{13} , F^{13} , C^6 , G^{13} , C^6 , C^{13} , F^{13} , $F^{\#dim9}$, G^6 , D^b13 , C^{13maj}

System C: V^{13} , IV^{13} , I^6 , V^{13} , I^6 , I^{13} , IV^{13} , $\#IV^{dim9}$, V^6 , II^{13} , I^{13maj}

დავალევა: ძირითადი ბლუზის ჰარმონიის დაკვრა „მოსიარულე“ ბანზე ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში, დახურული პოზიციის საუკეთესო ჟღერადობის რეგისტრის გათვალისწინებით (მაგ. 1-2).

§4. ძირითადი ბლუზის ჰარმონია თანამედროვე ღია პოზიციაში

მაგ. 1 ძირითადი ბლუზის ჰარმონია თანამედროვე ღია პოზიციაში

ა.

C major

A C⁹ C⁹ C⁹ C¹³ **B** F¹³ F¹³ C⁹ C⁹

C G¹³ F¹³ C⁹ G¹³ C⁹ C¹³ F¹³ F^{dim9} C⁹ G⁹ D^{b13} Cmaj¹³

ბ.

C major

A C⁹ C⁹ C⁹ C¹³ **B** F¹³ F¹³ C⁹ C⁹

C G¹³ F¹³ C⁹ G¹³ C⁹ C¹³ F¹³ F^{dim9} C⁹ G⁹ D^{b13} Cmaj¹³

დავალება: ძირითადი ბლუზის ჰარმონიის დაკვრა თანამედროვე ღია პოზიციაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1-2).

§5. ძირითადი ბლუზის ჰარმონია თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ოთხხმიან გადმოცემაში „მოსიარულე“ ბანზე

მაგ. 1 ძირითადი ბლუზის ჰარმონია თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ოთხხმიან გადმოცემაში „მოსიარულე“ ბანზე

ა.

C major

A C⁹ C⁹ C⁹ C¹³ **B** F¹³ F¹³ C⁹ C⁹

Piano

Bass

C G¹³ F¹³ C⁹ G¹³ C⁹ C¹³ F¹³ F^{#9} G⁹ D^{b13} C^{maj}

1. 2.

V¹³ IV¹³ I⁹ V¹³ I⁹ I¹³ IV¹³ #IV^{dim9} I⁹ II¹³ I^{maj}

ბ.

C major

Piano

Bass

Chords: A C⁹, C⁶, C⁶, C¹³, B F¹³, F¹³, C⁶, C⁶

Chords: C G¹³, F¹³, C⁶, G¹³, C⁶, C¹³, F¹³, F^{#dim}⁹, G⁶, C⁶

დავალება: ძირითადი ბლუზის ჰარმონიის დაკვრა „მოსიარულე“ ბანზე თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ოთხხმიან გადმოცემაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. ა,ბ).

შენიშვნა:

აქ და მომდევნო მაგალითებში თანამედროვე ღია პოზიციის ფუძის გარეშე „მოსიარულე“ ბანი ან არ იკვრება, ან, რაც უფრო სასურველია, იკვრება სხვის მიერ.

§6. ძირითადი ბლუზის ჰარმონია თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების სუთხმიან გადმოცემაში „მოსიარულე“ ბანზე

მაგ. 1 ძირითადი ბლუზის ჰარმონია თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების სუთხმიან გადმოცემაში „მოსიარულე“ ბანზე

C major

ა.

Piano

Bass

Chord symbols: A, C⁹, C⁹, C⁹, C¹³, F¹³, F¹³, C⁹, C⁹

Roman numerals: I⁶, I⁶, I⁶, I¹³, IV¹³, IV¹³, I⁶, I⁶

Chord symbols (second system): G¹³, F¹³, C⁹, G¹³, C⁹, C¹³, F¹³, F^{#dim11}, C⁶, D^{b13}, C⁹

Roman numerals (second system): V¹³, IV¹³, I⁶, V¹³, I⁶, I¹³, IV¹³, #IV^{dim11}, I⁶, #II¹³, I⁶

ბ. C major

□ A

C⁹ C⁹ C⁹ C¹³ F¹³ F¹³ C⁹ C⁹

I⁹ I⁹ I⁹ I¹³ IV¹³ IV¹³ I⁹ I⁹

Piano

Bass

□ G

G¹³ F¹³ C⁹ G¹³ C⁹ C¹³ F¹³ F^{#dim}11 C⁹ D^{b13} I⁹

V¹³ IV¹³ I⁹ V¹³ I⁹ I¹³ IV¹³ #IV^{dim}11 I⁹ V¹³ I⁹

1.

2.

Piano

Bass

დავალება: ძირითადი ბლუზის ჰარმონიის დაკვრა „მოსიარულე“ ბანზე თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ხუთხმიან გადმოცემაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა, ბ).

§7. ძირითადი ბლუზის ჰარმონია თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ექვსხმიან გადმოცემაში „მოსიარულე“ ბანზე.

მაგ. 1 ძირითადი ბლუზის ჰარმონია თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ექვსხმიან გადმოცემაში „მოსიარულე“ ბანზე

ა.

The musical score consists of two systems, each with Piano and Bass staves. The first system contains 8 measures. The Piano part features chords: I^6 , I^6 , I^6 , I^{13} , IV^{13} , IV^{13} , I^6 , I^6 . The Bass part plays a rhythmic pattern of eighth notes. The second system also contains 8 measures. The Piano part features chords: V^{13} , IV^{13} , I^6 , V^{13} , C^6 , C^{13} , F^{13} , $F^{\#dim11}$, G^6 , D^{13} , C^6 . The Bass part continues the rhythmic pattern.

ბ.

Musical score for Piano and Bass, measures 1-8. Section A (measures 1-4) and Section B (measures 5-8). The Piano part shows chords: I⁹, I⁶, I⁹, I¹³, IV¹³, IV¹³, I⁹, I⁶. The Bass part shows a melodic line with eighth notes.

Musical score for Piano and Bass, measures 9-12. Section C (measures 9-12). The Piano part shows chords: V¹³, IV¹³, I⁹, V¹³, C⁹, C¹³, F¹³, F^{#dim11}, G⁹, D^{b13}, C⁹. The Bass part shows a melodic line with eighth notes.

დავალება: ძირითადი ბლუზის ჰარმონიის დაკვერა „მოსიარულე“ ბანზე თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ექვსხმიან გადმოცემაში კვინური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა, ბ).

თავი III

თანამედროვე ბლუზის (Contemporary Blues) სტანდარტული პარიანტი

§1. თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონია

თანამედროვე ბლუზის საყოველთაოდ მიღებულ სტანდარტულ ვარიანტად აღიარებული არის შემდეგი:

მაგ. 1 თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონიული სქემა

I ფრაზა

A

1 2 3 4 5 6 7 8

||: I⁽⁷⁾ | IV⁷ | I⁽⁷⁾ | I⁷ | IV⁷ | IV⁷ | I⁽⁷⁾ | VI⁽⁷⁾ |

II ფრაზა

B

III ფრაზა

C

1. 2.

9 10 11 12 11 12

| IIIm⁷ | V⁷ | I⁽⁷⁾ VI⁽⁷⁾ | IIIm⁷ V⁷ :|| I⁽⁷⁾ I⁷ IV⁷ #IV^{dim 7} | $\frac{I^7}{V}$ bII⁽⁷⁾ I⁽⁷⁾ ||

| ♩ ♩ ♩ ♩ | ♩ ♩ ♩ ♩ } ||

დამაბოლოებელი
კადანსი

დასაბრუნებელი

დასასრულის ჰარმონია და მისი გადმოცემის რიტმი

I-თან ციფრი 7 მოთავსებული არის ფრჩხილებში, რადგანაც ბლუზის ტონიკის როლში შეიძლება იყოს როგორც დომინანტური (I⁷), ასევე მაჟორული (I[♮]) აკორდი.

დავალება: თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონიული სქემის დაკვრა აკორდთა დახურულ პოზიციაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში, დახურული პოზიციის საუკეთესო შედერადობის რეგისტრის გათვალისწინებით (მაგ. 1.).

§2. თანამედროვე სტანდარტული ბლუზი გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში

მაგ.1 დახურული ტერციის და სექტიმის პოზიციების მონაცვლეობა

C major

მაგ. 2 დახურული სექტიმის და ტერციის პოზიციების მონაცვლეობა

C major

დავალება: თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონიის დაკვრა გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში, დახურული პოზიციის საუკეთესო ჟღერადობის რეგისტრის გათვალისწინებით (მაგ. 1-2).

ფ3. თანამედროვე სტანდარტული ბლუზი გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში „მოსიარულე“ ბანზე

მაგ. 1 დახურული ტერციის და სეპტიმის პოზიციების მონაცვლეობა

C major

Chord progressions and Roman numerals for Example 1:

- System 1: A: C¹³, F¹³, C¹³, C¹³; B: F¹³, F¹³, C¹³, A^{7(#9)}
- System 2: C: Dm⁹, C¹³, A^{7(#9)}, Dm⁹, G^{7(#9)}; 1. C¹³, F¹³, F^{#dim9}, C¹³, G¹³, D^{b13}, C¹³; 2. C¹³, F¹³, F^{#dim9}, C¹³, G¹³, D^{b13}, C¹³
- Roman numerals: I¹³, IV¹³, I¹³, I¹³, IV¹³, IV¹³, I¹³, VI^{7(#9)}; II^{m9}, V^{7(#9)}, I¹³, VI^{7(#9)}, II^{m9}, V^{7(#9)}, I¹³, IV¹³, #IV^{dim9}, I¹³, V, II¹³, I¹³

მაგ. 2 დახურული სეპტიმის და ტერციის პოზიციების მონაცვლეობა:

C major

Chord progressions and Roman numerals for Example 2:

- System 1: A: C¹³, F¹³, C¹³, C¹³; B: F¹³, F¹³, C¹³, A^{7(#9)}
- System 2: C: Dm⁹, C¹³, A^{7(#9)}, Dm⁹, G^{7(#9)}; 1. C¹³, F¹³, F^{#dim9}, C¹³, G¹³, D^{b13}, C¹³; 2. C¹³, F¹³, F^{#dim9}, C¹³, G¹³, D^{b13}, C¹³
- Roman numerals: I¹³, IV¹³, I¹³, I¹³, IV¹³, IV¹³, I¹³, VI^{7(#9)}; II^{m9}, V^{7(#9)}, I¹³, VI^{7(#9)}, II^{m9}, V^{7(#9)}, I¹³, IV¹³, #IV^{dim9}, I¹³, V, II¹³, I¹³

დავალება: თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონიის დაკვრა „მოსიარულე“ ბანზე პოზიციაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში, დახურული პოზიციის საუკეთესო ფლერადობის რეგისტრის გათვალისწინებით (მაგ. 1-2.).

§4. თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონია
 თანამედროვე ლია პოზიციაში

მაგ. 1

ა.

C major

A C¹³ F¹³ C¹³ C¹³ **B** F¹³ F¹³ C¹³ A⁷([♯]5)

C Dm⁹ C¹³ A⁷([♯]5) Dm⁹ G⁷([♯]5) C¹³ F¹³ F^{dim}⁹ $\frac{C^{13}}{G}$ D^b13 C¹³

ბ.

C major

A C¹³ F¹³ C¹³ C¹³ **B** F¹³ F¹³ C¹³ A⁷([♯]5)

C Dm⁹ C¹³ A⁷([♯]5) Dm⁹ G⁷([♯]5) C¹³ F¹³ F^{dim}⁹ $\frac{C^{13}}{G}$ D^b13 C¹³

დავალება: თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონიის დაკვრა თანამედროვე ლია პოზიციაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა,ბ).

წ5. თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონია
 თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების
 ოთხხმიან გადმოცემაში „მოსიარულე“ ბანზე

მაგ. 1

ა.

C major

A C¹³ F¹³ C¹³ C¹³ **B** F¹³ F¹³ C¹³ A⁷(⁹/₅)

I¹³ **IV**¹³ **I**¹³ **I**¹³ **IV**¹³ **IV**¹³ **I**¹³ **VI**⁷(⁹/₅)

C Dm⁹ G⁷(⁹/₅) C¹³ A⁷(⁹/₅) Dm⁹ G⁷(⁹/₅) C¹³ F¹³ F^{#dim}⁹ C¹³ D^{b13} C¹³

IIm⁹ **V**⁷(⁹/₅) **I**¹³ **VI**⁷(⁹/₅) **II**m⁹ **V**⁷(⁹/₅) **I**¹³ **IV**¹³ **IV**dim⁹ **I**¹³ **II**^{b13} **I**¹³

The musical score is written for piano and bass. The piano part consists of two systems. The first system has 8 measures, and the second system has 4 measures. The bass part consists of two systems, each with 8 measures. The piano part includes chord symbols above the staff and Roman numeral symbols below the staff. The bass part includes a walking bass line.

ბ.

C major

Piano

Bass

Chords in first system: C^{13} , F^{13} , C^{13} , C^{13} , F^{13} , F^{13} , C^{13} , $A^7(\sharp 9)$

Chords in second system: Dm^9 , $G^7(\sharp 9)$, C^{13} , $A^7(\sharp 9)$, Dm^9 , $G^7(\sharp 9)$, C^{13} , F^{13} , $F\sharp dim^9$, G^{13} , $D\flat^{13}$, C^{13}

დავალება: თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონიის დაკვრა თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ოთხხმიან გადმოცემაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა,ბ).

§6. თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონია
 თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების
 ხუთხმიან გადმოცემაში „მოსიარულე“ ბანზე

მაგ. 1

C major

ს. **A** C¹³ F¹³ C¹³ C¹³ **B** F¹³ F¹³ C¹³ A⁷([♯]9)

Piano I¹³ IV¹³ I¹³ I¹³ IV¹³ IV¹³ I¹³ VI⁷([♯]9)

Bass

C Dm⁹ G⁷([♯]9) C¹³ A⁷([♯]9) Dm⁹ G⁷([♯]9) C¹³ F¹³ F^{dim}11 $\frac{C^{13}}{G}$ D^{b13} C¹³

II^m9 V⁷([♯]9) I¹³ VI⁷([♯]9) II^m9 V⁷([♯]9) I¹³ IV¹³ $\frac{I^{dim}11}{V}$ I¹³ $\frac{I^{13}}{V}$ I¹³ I¹³

C major

ბ. **A** C^{13} F^{13} C^{13} C^{13} **B** F^{13} F^{13} C^{13} $A^7(\sharp 5)$

Piano I^{13} IV^{13} I^{13} I^{13} IV^{13} IV^{13} I^{13} $VI^7(\sharp 5)$

Bass

C Dm^{11} $G^7(\sharp 5)$ C^{13} $A^7(\sharp 5)$ Dm^{11} $G^7(\sharp 5)$ C^{13} F^{13} $F^{\sharp 9}$ $G^{\flat 3}$ $D^{\flat 13}$ C^{13}

II^{11} $V^7(\sharp 5)$ I^{13} $VI^7(\sharp 5)$ II^{11} $V^7(\sharp 5)$ I^{13} IV^{13} IV^{13} IV^{13} I^{13} II^{13} I^{13}

V

დავალება: თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონიის დაკვრა თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ხუთხმიან გადმოცემაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა,ბ).

§7. თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონია
 თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების
 ექვსხმიან გადმოცემაში „მოსიარულე“ ბანზე

მაგ. 1

C major

A C¹³ F¹³ C¹³ C¹³ **B** F¹³ F¹³ C¹³ A^{7(#9)}

ს.

Piano

Bass

C D^{m11} G^{7(#9)} C¹³ A^{7(#9)} D^{m11} G^{7(#9)} C¹³ F¹³ F^{#11} C¹³ D^{b13} C¹³

C major

A C¹³ F¹³ C¹³ **B** F¹³ F¹³ C¹³ A⁷(⁹)

I¹³ IV¹³ I¹³ I¹³ IV¹³ IV¹³ I¹³ VI⁷(⁹)

C Dm¹¹ G⁷(⁹) C¹³ A(⁷) Dm¹¹ G⁷(⁵) ⁹C F¹³ ¹³dim¹¹ G¹³ D¹³ C¹³

II¹¹ V⁷(⁹) I¹³ VI⁷(⁹) II¹¹ V⁷(⁹) I¹³ IV¹³ ¹¹IVdim¹¹ ¹³V¹³ II¹³ I¹³

დავალება: თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონიის დაკვრა თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ექვსხმიან გადმოცემაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა,ბ).

თავი IV

თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონიის ბანკითარების მრთ-მრთი შესაძლებელი ვარიანტი

§1. თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის განვითარებული ვარიანტი

მაგ. 1. თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის განვითარებული ვარიანტის ჰარმონიული სქემა

I ფრაზა	II ფრაზა	III ფრაზა
A	B	C
1	2	3
4	5	6
7	8	9
10	11	12

$$\begin{array}{c}
 \parallel : I^7 | IV^7 | I^7 | Vm^7 I^7 | IV^7 | IVm^7 IVdim^7 | \frac{I^7}{V} | VI^7 | \\
 \underbrace{IIIm^7 | V^7 | IIIIm^7 \flat III^7 | IIIm^7 \flat II^7} : \parallel \\
 \begin{array}{cc}
 \text{შენწყვეტილი} & \text{დასაბრუნებელი} \\
 \text{კადანსი} &
 \end{array}
 \end{array}$$

დავალევა: თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის განვითარებული ვარიანტის ჰარმონიული სქემის დაკვრა აკორდთა დახურულ პოზიციაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში, დახურული პოზიციის საუკეთესო ჟღერადობის რეგისტრის გათვალისწინებით (მაგ. 1).

§2. თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის განვითარებული ვარიანტი
გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში

მაგ. 1 დახურული ტერციის და სეპტიმის პოზიციების მონაცვლეობა

C major

Chord progression (Bass clef):

- Measure 1: C¹³ (I¹³)
- Measure 2: F¹³ (IV¹³)
- Measure 3: C¹³ (I¹³)
- Measure 4: G^{m9} C^{7(9/5)} (V^{m9} I^{7(9/5)})
- Measure 5: F¹³ (IV¹³)
- Measure 6: F^{m9} F^{#dim9} (IV^{m9} #IV^{dim9})

Chord progression (Bass clef):

- Measure 1: C¹³ (I¹³ / V)
- Measure 2: A^{7(9/5)} (VI^{7(9/5)})
- Measure 3: D^{m9} (II^{m9})
- Measure 4: G^{7(9/5)} (V^{7(9/5)})
- Measure 5: E^{m9} E^{b9} (III^{m9} #III¹³)
- Measure 6: D^{m9} D^{b13} (II^{m9} #II¹³)

მაგ. 2 დახურული სეპტიმის და ტერციის პოზიციების მონაცვლეობა

Chord progression (Treble clef):

- Measure 1: C¹³ (I¹³)
- Measure 2: F¹³ (IV¹³)
- Measure 3: C¹³ (I¹³)
- Measure 4: G^{m9} C^{7(9/5)} (V^{m9} I^{7(9/5)})
- Measure 5: F¹³ (IV¹³)
- Measure 6: F^{m9} F^{#dim9} (IV^{m9} #IV^{dim9})

Chord progression (Treble clef):

- Measure 1: C¹³ (I¹³ / V)
- Measure 2: A^{7(9/5)} (VI^{7(9/5)})
- Measure 3: D^{m9} (II^{m9})
- Measure 4: G^{7(9/5)} (V^{7(9/5)})
- Measure 5: E^{m9} E^{b13} (III^{m9} #III¹³)
- Measure 6: D^{m9} D^{b13} (II^{m9} #II¹³)

დავალება: თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის განვითარებული ვარიანტის ჰარმონიული სქემის დაკვრა გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში, დახურული პოზიციის საუკეთესო ჟღერადობის რეგისტრის გათვალისწინებით (მაგ. 1-2).

§3. თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის განვითარებული ვარიანტი გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში „მოსიარულე“ ბანზე

მაგ. 1 დახურული ტერციის და სეპტიმის პოზიციების მონაცვლეობა

C major

A C¹³ F¹³ C¹³ Gm⁹ C7(♯5) **B** F¹³ Fm⁹ F^{♯dim}⁹

I¹³ IV¹³ I¹³ Vm⁹ I7(♯5) IV¹³ IVm⁹ #IVdim⁹

$\frac{C^{13}}{G}$ A7(♯5) **C** Dm⁹ G7(♯5) Em⁹ E^{b13} Dm⁹ D^{b13}

I¹³/_V VI7(♯5) IIm⁹ V7(♯5) IIIm⁹ #III¹³ IIm⁹ #II¹³

მაგ. 2 დახურული სეპტიმის და ტერციის პოზიციების მონაცვლეობა

C major

A C¹³ F¹³ C¹³ Gm⁹ C7(♯5) **B** F¹³ Fm⁹ F^{♯dim}⁹

I¹³ IV¹³ I¹³ Vm⁹ I7(♯5) IV¹³ IVm⁹ #IVdim⁹

$\frac{C^{13}}{G}$ A7(♯5) **C** Dm⁹ G7(♯5) Em⁹ E^{b13} Dm⁹ D^{b13}

I¹³/_V VI7(♯5) IIm⁹ V7(♯5) IIIm⁹ #III¹³ IIm⁹ #II¹³

დავალეზა: თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის განვითარებული ვარიანტის ჰარმონიული სქემის დაკვრა გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში „მოსიარულე“ ბანზე კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში, დახურული პოზიციის საუკეთესო უღერადობის რეგისტრის გათვალისწინებით (მაგ. 1-2).

§4. თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის განვითარებული ვარიანტის ჰარმონია თანამედროვე ლია პოზიციაში

მაგ. 1

ა.

C major

A C¹³ F¹³ C¹³ Gm⁹ C7(#9) **B** F¹³ Fm⁹ F#dim⁹

I¹³ IV¹³ I¹³ Vm⁹ I⁷(#9) IV¹³ IVm⁹ #IVdim⁹

C¹³ G A7(#9) **C** Dm⁹ G7(#9) Em⁹ E^{b13} Dm⁹ D^{b13}

I¹³ VI⁷(#9) IIIm⁹ V⁷(#9) IIIIm⁹ bIII¹³ IIIm⁹ bII¹³

ბ.

C major

A C¹³ F¹³ C¹³ Gm⁹ C7(#9) **B** F¹³ Fm⁹ F#dim⁹

I¹³ IV¹³ I¹³ Vm⁹ I⁷(#9) IV¹³ IVm⁹ #IVdim⁹

C¹³ G A7(#9) **C** Dm⁹ G7(#9) Em⁹ E^{b13} Dm⁹ D^{b13}

I¹³ VI⁷(#9) IIIm⁹ V⁷(#9) IIIIm⁹ bIII¹³ IIIm⁹ bII¹³

დავალება: თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის განვითარებული ვარიანტის ჰარმონიის დაკვრა თანამედროვე ლია პოზიციაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა,ბ).

§5. თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის განვითარებული ვარიანტის ჰარმონია თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა სმების ოთხხმიან გადმოცემაში „მოსიარულე“ ბანზე

მაგ. 1

ა.

C major

A C¹³ F¹³ C¹³ Gm⁹ C⁷(#9) **B** F¹³ Fm⁹ F#dim⁹

Piano

I¹³ IV¹³ I¹³ Vm⁹ I⁷(#9) IV¹³ IVm⁹ #IVdim⁹

Bass

C¹³ A⁷(#9) **C** Dm⁹ G⁷(#9) Em⁹ E^{b13} Dm⁹ D^{b13}

I¹³ VI⁷(#9) II^m V⁷(#9) III^m #III¹³ II^m #II¹³

The image shows a musical score for piano and bass in C major. The piano part consists of two systems of chords. The first system includes chords A, C13, F13, C13, Gm9, C7(#9), B, F13, Fm9, and F#dim9. The second system includes G13, A7(#9), C, Dm9, G7(#9), Em9, Eb13, Dm9, and Db13. The bass line is a single melodic line with chromatic movement, primarily using eighth and quarter notes. The key signature is C major, and the time signature is common time (C).

ბ.

C major

System 1:

- Chords: C^{13} , F^{13} , C^{13} , Gm^9 , $C7(\sharp 5)$, F^{13} , Fm^9 , $F\sharp dim^9$
- Roman Numerals: I^{13} , IV^{13} , I^{13} , Vm^9 , $I^7(\sharp 5)$, IV^{13} , IVm^9 , $\sharp IVdim^9$

System 2:

- Chords: $\frac{C^{13}}{G}$, $A7(\sharp 5)$, Dm^9 , $G7(\sharp 5)$, Em^9 , $E\flat^{13}$, Dm^9 , $D\flat^{13}$
- Roman Numerals: $\frac{I^{13}}{V}$, $VI^7(\sharp 5)$, $IIIm^9$, $V^7(\sharp 5)$, $IIIIm^9$, $\sharp III^{13}$, $IIIm^9$, $\sharp II^{13}$

დავალება: თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის განვითარებული ვარიანტის დაკვრა თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ოთხხმიან გადმოცემაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა,ბ).

§6. თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის განვითარებული ვარიანტის ჰარმონია თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა სმების ხუთხმიან გადმოცემაში „მოსიარულე“ ბანზე

მაგ. 1

ა.

C major

A C¹³ F¹³ C¹³ Gm¹¹ C⁷(#9) **B** F¹³ Fm¹¹ F^{#dim}¹¹

Piano

I¹³ IV¹³ I¹³ Vm¹¹ I⁷(#9) IV¹³ IVm¹¹ #IVdim¹¹

Bass

C¹³ A⁷(#9) **C** Dm⁹ G⁷(#9) Em⁹ E^{b13} Dm⁹ D^{b13}

I¹³ VI⁷(#9) IIIm⁹ V⁷(#9) IIIIm⁹ bIII¹³ IIIm⁹ bII¹³

ბ.

C major

System 1 (Measures 1-6):

- Measure 1: C^{13} (I¹³)
- Measure 2: F^{13} (IV¹³)
- Measure 3: C^{13} (I¹³)
- Measure 4: Gm^9 $C7(\#9)$ (Vm⁹ I^{7(\#9)})
- Measure 5: F^{13} (IV¹³)
- Measure 6: Fm^9 $F\#dim^9$ (IVm⁹ #IVdim⁹)

System 2 (Measures 7-12):

- Measure 7: C^{13}/G (I¹³/V)
- Measure 8: $A7(\#9)$ (VI^{7(\#9)})
- Measure 9: Dm^{11} (IIIm¹¹)
- Measure 10: $G7(\#9)$ (V^{7(\#9)})
- Measure 11: Em^{11} Eb^{13} (IIIIm¹¹ \flat III¹³)
- Measure 12: Dm^{11} Db^{13} (IIIm¹¹ \flat II¹³)

დავალება: თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის განვითარებული ვარიანტის ჰარმონიის დაკვრა თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ხუთხმიან გადმოცემაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა,ბ).

§7. თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის განვითარებული ვარიანტის ჰარმონია თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა სმების ექვსსმიან გადმოცემაში „მოსიარულე“ ბანზე

მაგ. 1

ა.

C major

A C¹³ F¹³ C¹³ G¹¹ C⁷(#9) **B** F¹³ F^{m11} F^{#dim11}

Piano

I¹³ IV¹³ I¹³ V^{m11} I⁷(#9) IV¹³ IV^{m11} #IV^{dim11}

Bass

C¹³ A⁷(#9) **C** D^{m11} G⁷(#9) E^{m11} E^{b13} D^{m11} D^{b13}

I¹³ VI⁷(#9) II^{m11} V⁷(#9) III^{m11} #III¹³ II^{m11} #II¹³

The musical score is presented in two systems. The first system covers measures 1-6, and the second system covers measures 7-12. Each system includes a piano part with treble and bass staves, and a separate bass line. Chord diagrams are shown above the piano staves, and Roman numeral analysis is provided below them. The key signature is C major, and the time signature is 4/4. Measure 1 is marked with a box 'A', measure 5 with 'B', and measure 8 with 'C'. The piano part uses a 5/13 voicing in the right hand and a 9/7b8/3 voicing in the left hand. The bass line consists of eighth notes.

ბ.

C major

System 1:

- Measure 1: C^{13} (I¹³)
- Measure 2: F^{13} (IV¹³)
- Measure 3: C^{13} (I¹³)
- Measure 4: Gm^{11} $C7(\sharp 5)$ (V¹¹ I^{7(\sharp 5)})
- Measure 5: F^{13} (IV¹³)
- Measure 6: Fm^{11} $F\sharp^{11}$ (IV¹¹ \sharp IVdim)

System 2:

- Measure 1: C G (I¹³ / V)
- Measure 2: $A7(\sharp 5)$ (VI^{7(\sharp 5)})
- Measure 3: Dm^{11} (II¹¹)
- Measure 4: $G7(\sharp 5)$ (V^{7(\sharp 5)})
- Measure 5: Em^{11} $E\flat^{13}$ (III¹¹ \flat III¹³)
- Measure 6: Dm^{11} $D\flat^{13}$ (II¹¹ \flat II¹³)

დავალება: თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის განვითარებული ვარიანტის დაკვრა ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ექვსხმიან გადმოცემაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა,ბ).

თავი V

თანამედროვე ბლუზის ჰარმონიის მოძღვრო ბანკითარება ბიბოპი (BeBop)

§1. თანამედროვე ბლუზის ჩარლი პარკერის (Charlie Parker) ვარიანტის ჰარმონია

მაგ. 1 თანამედროვე ბლუზის ჩარლი პარკერის ვარიანტის ჰარმონიული სქემა

I ფრაზა

A

1 2 3 4

| I⁶ | VII^{m7} III⁷ | VI^{m7} II⁷ | V^{m7} I⁷ |

II ფრაზა

B

5 6 7 8

| IV⁶ | IV^{m7} bVII⁷ | III^{m7} VI⁷ | bIII^{m7} bVI⁷ |

III ფრაზა

C

9 10 11 12

| II^{m7} | V⁷ | III^{m7} VI⁷ | II⁷ V⁷ :||

┌──────────────────────────┐ ┌──────────────────────────┐
შენწყვეტილი დასაბრუნებელი
კადანსი

დავალება: თანამედროვე ბლუზის ჩარლი პარკერის ვარიანტის ჰარმონიული სქემის დაკვრა აკორდთა დახურულ პოზიციაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალო ბაში, დახურული პოზიციის საუკეთესო ჟღერადობის რეგისტრის გათვალისწინებით (მაგ. 1).

§2. თანამედროვე ბლუზის ჩარლი პარკერის ვარიანტი გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში

მაგ. 1

ა.

C major C^6 Bm^9 $E7(\sharp 9)$ Am^9 $D7(\flat 9)$ Gm^9 $C7(\sharp 9)$ F^6 Fm^9 $B^{\flat 13}$

A **B**

3 - 6 I^6 $VIIIm^9$ $III^7(\sharp 9)$ $VIIm^9$ $II^7(\sharp 9)$ Vm^9 $I^7(\sharp 9)$ IV^6 IVm^9 $bVII^{13}$

Em^9 A^{13} Em^9 $A^{\flat 13}$ **C** Dm^9 $G7(\sharp 9)$ Em^9 $A7(\sharp 9)$ Dm^9 $G7(\sharp 9)$

$IIIIm^9$ VI^{13} $bIIIIm^9$ bVI^{13} $IIIm^9$ $V^7(\sharp 9)$ $IIIIm^9$ $VI^7(\sharp 9)$ $IIIm^9$ $V^7(\sharp 9)$

ბ.

C major C^6 Bm^9 $E7(\sharp 9)$ Am^9 $D7(\flat 9)$ Gm^9 $C7(\sharp 9)$ F^6 Fm^9 $B^{\flat 13}$

A **B**

6 - 3 I^6 $VIIIm^9$ $III^7(\sharp 9)$ $VIIm^9$ $II^7(\sharp 9)$ Vm^9 $I^7(\sharp 9)$ IV^6 IVm^9 $bVII^{13}$

Em^9 A^{13} Em^9 $A^{\flat 13}$ **C** Dm^9 $G7(\sharp 9)$ Em^9 $A7(\sharp 9)$ Dm^9 $G7(\sharp 9)$

$IIIIm^9$ VI^{13} $bIIIIm^9$ bVI^{13} $IIIm^9$ $V^7(\sharp 9)$ $IIIIm^9$ $VI^7(\sharp 9)$ $IIIm^9$ $V^7(\sharp 9)$

დავალება: თანამედროვე ბლუზის ჩარლი პარკერის ვარიანტის დაკვრა გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში, დახურული პოზიციის საუკეთესო ჟღერადობის რეგისტრის გათვალისწინებით (მაგ. 1ა,ბ).

მც. თანამედროვე ბლუზის ჩარლი პარკერის ვარიანტი გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში „მოსიარულე“ ბანზე

მაგ. 1

ა.

C major

A C⁶ B^m E⁷(⁹₅) A^m D⁷(⁹₅) G^m C⁷(⁹₅) **B** F⁶ F^m B^{b13}

3⁹ - 6
I⁶

7 - 3
VIIIm⁹ III⁷(⁹₅)

VIIm⁹ II⁷(⁹₅)

Vm⁹ I⁷(⁹₅)

IV⁶

IVm⁹ bVII¹³

Em⁹ A¹³ Em⁹ A¹³ **C** Dm⁹ G⁷(⁹₅) Em⁹ A⁷(⁹₅) Dm⁹ G⁷(⁹₅)

IIIIm⁹ VI¹³ bIIIIm¹³ bVI¹³ IIIm⁹ V⁷(⁹₅) IIIIm⁹ VI⁷(⁹₅) IIIm⁹ V⁷(⁹₅)

ბ.

C major

A C⁶ B^m E⁷(⁹₅) Am⁷ D⁷(⁹₅) G^m C⁷(⁹₅) **B** F⁶ F^m B^{b13}

6⁹ - 3
I⁶

3 - 7
VIIIm⁹ III⁷(⁹₅)

VIIm⁹ II⁷(⁹₅)

Vm⁹ I⁷(⁹₅)

IV⁶

IVm⁹ bVII¹³

Em⁹ A¹³ Em⁹ A¹³ **C** Dm⁹ G⁷(⁹₅) Em⁹ A⁷(⁹₅) Dm⁹ G⁷(⁹₅)

IIIIm⁹ VI¹³ bIIIIm¹³ bVI¹³ IIIm⁹ V⁷(⁹₅) IIIIm⁹ VI⁷(⁹₅) IIIm⁹ V⁷(⁹₅)

დავალეზა: თანამედროვე ბლუზის ჩარლი პარკერის ვარიანტის დაკვრა „მოსიარულე“ ბანზე გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში კვინტური სრის 12 მაჟორულ ტონალობაში, დახურული პოზიციის საუკეთესო ფლერადობის რეგისტრის გათვალისწინებით (მაგ. 1ა,ბ).

§4. თანამედროვე ბლუზის ჩარლი პარკერის ვარიანტის ჰარმონია თანამედროვე ღია პოზიციაში

მაგ. 1

ა.
C major

Chords: **A** C⁹ Bm⁹ E⁷(⁹5) Am⁹ D⁷(⁹5) Gm⁹ C⁷(⁹5) **B** F⁶ Fm⁹ B^{b13}

Figured Bass: I⁶ VII^{m9} III⁷(⁹5) VI^{m9} II⁷(⁹5) V^{m9} I⁷(⁹5) IV⁶ IV^{m9} VII¹³

Chords: Em⁹ A¹³ Em⁹ A¹³ **C** Dm⁹ G⁷(⁹5) Em⁹ A⁷(⁹5) Dm⁹ G⁷(⁹5)

Figured Bass: III^{m9} VI¹³ bIII^{m9} bVI¹³ II^{m9} V⁷(⁹5) III^{m9} VI⁷(⁹5) II^{m9} V⁷(⁹5)

ბ.
C major

Chords: **A** C⁹ Bm⁹ E⁷(⁹5) Am⁹ D⁷(⁹5) Gm⁹ C⁷(⁹5) **B** F⁶ Fm⁹ B^{b13}

Figured Bass: I⁶ VII^{m9} III⁷(⁹5) VI^{m9} II⁷(⁹5) V^{m9} I⁷(⁹5) IV⁶ IV^{m9} VII¹³

Chords: Em⁹ A¹³ Em⁹ A¹³ **C** Dm⁹ G⁷(⁹5) Em⁹ A⁷(⁹5) Dm⁹ G⁷(⁹5)

Figured Bass: III^{m9} VI¹³ bIII^{m9} bVI¹³ II^{m9} V⁷(⁹5) III^{m9} VI⁷(⁹5) II^{m9} V⁷(⁹5)

დავალება: თანამედროვე ბლუზის ჩარლი პარკერის ჰარმონიის ვარიანტის დაკვრა თანამედროვე ღია პოზიციაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა,ბ).

§5. თანამედროვე ბლუზის ჩარლი პარკერის ვარიანტის ჰარმონია
 თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ოთხხმიან
 გადმოცემაში „მოსიარულე“ ბანზე

მაგ. 1

ა.

C major

Piano

Bass

Chord progression (Piano):

- Measure 1: C⁶ (I⁶)
- Measure 2: Bm⁹ (VII^{m9})
- Measure 3: E7^(b9) (III^{7(b9)})
- Measure 4: Am⁹ (VI^{m9})
- Measure 5: D7^(b9) (II^{7(b9)})
- Measure 6: Gm⁹ (V^{m9})
- Measure 7: C7^(b9) (I^{7(b9)})
- Measure 8: F⁶ (IV⁶)
- Measure 9: Fm⁹ (IV^{m9})
- Measure 10: B^{b13} (VII¹³)

Chord progression (Piano):

- Measure 11: Em⁹ (III^{m9})
- Measure 12: A¹³ (VI¹³)
- Measure 13: Eb⁹ (III^{m9})
- Measure 14: Ab¹³ (VI¹³)
- Measure 15: Cm⁹ (II^{m9})
- Measure 16: G7^(b9) (V^{7(b9)})
- Measure 17: Em⁹ (III^{m9})
- Measure 18: A7^(b9) (VI^{7(b9)})
- Measure 19: Dm⁹ (II^{m9})
- Measure 20: G7^(b9) (V^{7(b9)})

ბ.

C major

A C⁹ Bm⁹ E7(♯9) Am⁹ D7(♯9) Gm⁹ C7(♯9) **B** F⁹ Fm⁹ B^{b13}

Piano

I⁶ VII^{m9} III^{7(♯9)} VI^{m9} II^{7(♯9)} V^{m9} I^{7(♯9)} IV⁶ IV^{m9} VI^{b13}

Bass

Em⁹ A¹³ Em⁹ A^{b13} **C** Dm⁹ G^{7(♯9)} Em⁹ A^{7(♯9)} Dm⁹ G^{7(♯9)}

III^{m9} VI¹³ ^bIII^{m9} VI^{b13} II^{m9} V^{7(♯9)} III^{m9} VI^{7(♯9)} II^{m9} V^{7(♯9)}

დავალება: თანამედროვე ბლუზის ჩარლი პარკერის ვარიანტის დაკვრა თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ოთხხმიან გადმოცემაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა,ბ).

§6. თანამედროვე ბლუზის ჩარლი პარკერის ვარიანტის ჰარმონია
 თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ხუთხმიან
 გადმოცემაში „მოსიარულე“ ბანზე

მაგ. 1

ა.

C major

System 1:

Section A: C^9 , Bm^9 , $E7(\sharp 9)$, Am^9 , $D7(\sharp 9)$, Gm^9 , $C7(\sharp 9)$

Section B: F^9 , Fm^{11} , Bb^{13}

System 2:

Section C: Em^{11} , A^{13} , Em^{11} , A^{13} , Dm^{11} , $G7(\sharp 9)$, Em^{11} , $A7(\sharp 9)$, Dm^{11} , $G7(\sharp 9)$

Piano and Bass staves are shown with chord voicings and bass line notation.

ბ.

C major

Piano

Bass

Chord symbols: A C^6 Bm^{11} $E^7(\flat 9)$ Am $D^{\flat 7}(\flat 9)$ Gm^{11} $C^7(\flat 9)$ B F^6 Fm^9 $B^{\flat 13}$

Roman numerals: I^6 VII^{11} $III^7(\flat 9)$ VI^{11} $II^7(\flat 9)$ V^{11} $I^7(\flat 9)$ IV^6 IV^m^9 VII^{13}

Chord symbols: Em^9 A^{13} Em^9 $A^{\flat 13}$ C Dm^9 $G^7(\flat 9)$ Em^9 $A^7(\flat 9)$ Dm^9 $G^7(\flat 9)$

Roman numerals: III^m^9 VI^{13} III^m^9 VI^{13} II^m^9 $V^7(\flat 9)$ III^m^9 $VI^7(\flat 9)$ II^m^9 $V^7(\flat 9)$

დავალეზა: თანამედროვე ბლუზის ჩარლი პარკერის ვარიანტის დაკვრა თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ხუთხმიან გადმოცემაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა,ბ).

§7. თანამედროვე ბლუზის ჩარლი პარკერის ვარიანტი თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ექვსხმიან გადმოცემაში „მოსიარულე“ ბანზე

მაგ. 1

ა.

C major

The musical score is written for Piano and Bass in C major. It consists of two systems of music.

System 1:

- Section A:** Chords: C⁹, B^{m11}, E⁷⁽⁹⁾, A^{m11}, D⁷⁽⁹⁾, G^{m11}, C⁷⁽⁹⁾. Roman numerals: I⁹, VII^{m11} III⁷⁽⁹⁾, VI^{m11} II⁷⁽⁹⁾, V^{m11} I⁷⁽⁹⁾.
- Section B:** Chords: F⁹, F^{m11}, B^{b13}. Roman numerals: IV, IV^{m11} VII¹³.

System 2:

- Section C:** Chords: E^{m11}, A¹³, E^{m11}, A¹³, D^{m11}, G⁷⁽⁹⁾, E^{m11}, A⁷⁽⁹⁾, D^{m11}, G⁷⁽⁹⁾. Roman numerals: III^{m11} VI¹³, bIII^{m11} bVI¹³, II^{m11}, V⁷⁽⁹⁾, III^{m11} VI⁷⁽⁹⁾, II^{m11} V⁷⁽⁹⁾.

The bass line consists of eighth notes in a walking pattern, primarily using the notes of the C major scale and its blues variations.

ბ.

C major

Piano

Bass

Section A: C⁶, Bm¹¹, E7(^b9), Am¹¹, D7(^b9), Gm¹¹, C7(^b9), F⁶, Fm¹¹, B^b13

Section B: Em¹¹, A¹¹, E^b11, A^b13, Dm¹¹, G7(^b9), Em¹¹, A7(^b9), Dm¹¹, G7(^b9)

Section C: Em¹¹, A¹¹, E^b11, A^b13, Dm¹¹, G7(^b9), Em¹¹, A7(^b9), Dm¹¹, G7(^b9)

დავალება: თანამედროვე ბლუზის ჩარლი პარკერის ვარიანტის დაკვრა თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ექვსხმიან გადმოცემაში კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა,ბ).

თავი VI

თანამედროვე ბლუზის ჰარმონიის ზოგადი მიმოხილვა

§1. თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონიის განვითარების ხერხები

თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონიაში ხშირად ხდება ამა თუ იმ აკორდის ან აკორდული მიმოქცევის შეცვლა. აკორდთა შეცვლის სხვადასხვა კომბინაციების შედეგად შეიძლება წარმოიქმნას თანამედროვე ბლუზის უამრავი ვარიანტი. შეცვლის მექანიზმში თვალის მიდევნებაში დაგვეხმარება ქვემოთ მოყვანილ აკორდთა შეცვლის ცხრილი თანამედროვე სტანდარტულ ბლუზში.

მაგ. 1. თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონიის განვითარება აკორდთა შეცვლის საშუალებით:

ფრაზები	I ფრაზა A			II ფრაზა B			III ფრაზა C					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
სტანდარტული ბლუზი	I ⁷	IV ⁷	I ⁷	I ⁷	IV ⁷	IV ⁷	I ⁷	VI ⁷	IIIm ⁷	V ⁷	I ⁷ VI ⁷	IIIm ⁷ V ⁷
შესაძლებელი შეცვლები პირველ ფრაზაში	I ⁷ I ⁷ I ⁷	IV ⁷ IV ⁷ IV ⁷ #IVdim ⁷	I ⁷ I ⁷ I ⁷ I ⁷ / V	Vm ⁷ I ⁷ Vm ⁷ V ⁷ I ⁷								
შესაძლებელი შეცვლები მეორე ფრაზაში	Imaj ⁷	VIIIm ⁷ III ⁷	VIm ⁷ II ⁷	V ⁷ I ⁷	IV ⁷ IV ⁷ IV ⁷ IV ⁷	IVm ⁷ IVm ⁷ #IVdim ⁷ IVm ⁷ IVm ⁷	I ⁷ I ⁷ / V IIIIm ⁷ IIIIm ⁷	VI ⁷ VI ⁷ VI ⁷ bIIIIm ⁷				
შესაძლებელი შეცვლები დამბოლოებულ კადანსში					IVmaj ⁷	IVm ⁷ bVII ⁷	IIIIm ⁷ VI ⁷	bIIIIm ⁷ bVI ⁷	II ⁷ IIIm ⁷ IIIm ⁷ (b5) IIIm ⁷	bII ⁷ bIIImaj ⁷ V ⁷ bII ⁷		
შესაძლებელი შეცვლები დასაბრუნებელში											I ⁷ VI ⁷ I ⁷ /bIIIIm ⁷ IIIIm ⁷ IV ⁷ IIIIm ⁷ bIIIIm ⁷ IIIIm ⁷ bIIIIm ⁷ Imaj ⁷ bIII ⁷ IIIIm ⁷ bIII ⁷	IIIm ⁷ bII ⁷ IIIm ⁷ bII ⁷ IIIm ⁷ V ⁷ IIIm ⁷ V ⁷ IIIm ⁷ bII ⁷ bVImaj ⁷ bII ⁷ bVImaj ⁷ bII ⁷

ცხრილში შემოხაზულია ბლუზის საკვანძო ჰარმონიები (I⁷ IV⁷ IIIm⁷) და აკორდთა შეცვლა.

§2. თანამედროვე ბლუზის ჰარმონიის განზოგადებული ანალიზი

1. ბლუზის ტონიკის როლში უპირატესად გამოიყენება დომინანტური აკორდი.
2. ყველა სახის ბლუზის წამყვან ჰარმონიულ მიმოქცევას წარმოადგენს მიმოქცევა I⁷ IV⁷ I⁷.
3. როგორც თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონიის განვითარების ცხრილიდან წარმოჩნდა, ფრაზების საწყისი აკორდებია (ტტ 1, 5, 9), როგორც წესი, არ იცვლება. ესენია: I⁷ IV⁷ და II^{m7}. შეიძლება ითქვას, რომ ისინი თანამედროვე ბლუზის საკვანძო ჰარმონიებს წარმოადგენენ.
4. ხდება იმ აკორდთა შეცვლა, რომელთა საშუალებით ვითარდება ჰარმონიული მოძრაობა საკვანძო აკორდებზე.
5. აკორდთა რიგ შეცვლის შემთხვევას აქვს არარსებითი, კოსმეტიკური მნიშვნელობა. ეს არ შეეხება ბიბოპის ერაში შექმნილ ბლუზის ვარიანტს, რომლის ჰარმონიული შევსება საკმაოდ არსებითად სცილდება სტანდარტულს.
6. ამრიგად, თანამედროვე ბლუზის ჰარმონია ფაქტობრივად მოიცავს ჰარმონიული მოძრაობის ყველა არსებულ სახეს.

სტანდარტული ბლუზის ჰარმონიის თვალსაზრისით, განსაკუთრებულ სიახლეთა რიგს მიეკუთვნება შემდეგი ჰარმონიული მიმოქცევები:

ა. პირველ ფრაზაში (ტტ 2-4) დაღმავალი მთელტონიანი სეკვენცია:

$$\left| \text{VII}^{\text{m}7} \text{III}^7 \right| \left| \text{VI}^{\text{m}7} \text{II}^7 \right| \left| \text{V}^{\text{m}7} \text{I}^7 \right|$$

ბ. მეორე ფრაზაში (ტტ 6-8) დაღმავალი ნახევარტონიანი სეკვენცია:

$$\left| \text{IV}^{\text{m}7} \flat\text{VII}^7 \right| \left| \text{III}^{\text{m}7} \text{VI}^7 \right| \left| \flat\text{III}^{\text{m}7} \flat\text{VI}^7 \right|$$

გ. თედ დამერონის (Tadd Dameron) დასაბრუნებელი (ტტ 11-12):

$$\begin{array}{l} \left| \text{Imaj}^7 \flat\text{III}^7 \right| \left| \flat\text{VI}^{\text{maj}7} \flat\text{II}^7 \right| \parallel \text{ ა6} \\ \left| \text{III}^{\text{m}7} \flat\text{III}^7 \right| \left| \flat\text{VI}^{\text{maj}7} \flat\text{II}^7 \right| \parallel \end{array}$$

თავი VII

სტანდარტული მინორული ბლუზი (Minor Blues)

§1. სტანდარტული მინორული ბლუზის ჰარმონია

საყოველთაოდ მიღებული მინორული ბლუზის სტანდარტული ვარიანტი ჩამოყალიბდა ქულ-ჯაზში (Cool Jazz), სახელდობრ, 1959 წელს ჰორეს სილვერის თემში „მივდივართ სახლში“ (Horace Silver "Come Home").

მაგ. 1 სტანდარტული მინორული ბლუზის ჰარმონია:

I ფრაზა A	II ფრაზა B	III ფრაზა C
1 2 3 4	5 6 7 8	9 10 11 12
		1.
: Im ⁶ Im ⁶ Im ⁶ I ⁷ IVm ⁶ IVm ⁶ Im ⁶ Im ⁶		bVIIm ⁷ V ⁷ Im ⁶ V ⁷ :
		 დამაბოლოებელი კადანსი დასაბრუნებელი კადანსი
2. 		
11	12	
Im ⁶ I ⁷ IV ⁷ #IVdim ⁷ $\frac{Im^6}{V}$ bII ⁷ Im ⁶ 		

დასასრულის ჰარმონია და მისი გადმოცემის რიტმი

აღსანიშნავია, რომ აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნა მინორში სრულდება ერთსახე-ლიანი მაჟორის მიხედვით.

მინორული ბლუზის, ისევე როგორც ძირითადი და თანამედროვე ბლუზის, საფუძველს წარმოადგენს ჰარმონიული მიმოქცევა Im⁶ - IVm⁶ - Im⁶ (ტტ 1-8).

აღსანიშნავია განსაკუთრებულად მინორული ბლუზისათვის დამახასიათებელი დამაბო-ლოებელი კადანსი bVIIm⁷ - Vm⁷ - Im⁶ (ტტ 9-11).

დავალება: სტანდარტული მინორული ბლუზის ჰარმონიული სქემის დაკვრა აკორდთა დახურულ პოზიციაში კვინტური წრის 12 მინორულ ტონალობაში, დახურული პოზიციის საუკეთესო უღერადობის რეგისტრის გათვალისწინებით (მაგ. 1).

§2. სტანდარტული მინორული ბლუზი გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში

მაგ. 1 დახურული ტერციის და სექსტის (სეპტიმის) პოზიციების მონაცვლეობა

C minor

A Cm⁹ Cm⁹ Cm⁹ C7(⁹) **B** Fm⁹ Fm⁹ Cm⁹ Cm⁹

Im⁹ Im⁹ Im⁹ I⁷(⁹) IVm⁹ IVm⁹ Im⁹ Im⁹

C A^{b13} G7(⁹) ^{1.} Cm⁹ G7(⁹) ^{2.} Cm⁹ C7(⁹) Fm⁹ Fdim⁹ Cm⁹ G^{b13} D^{b13} Cm⁹

^bVI¹³ V⁷(⁹) Im⁹ V⁷(⁹) Im⁹ I⁷(⁹) IVm⁹ #IVdim⁷ Im⁹ ^bVI¹³ Im⁹

მაგ. 2 დახურული სექსტის (სეპტიმის) და ტერციის პოზიციების მონაცვლეობა

C minor

A Cm⁹ Cm⁹ Cm⁹ C7(⁹) **B** Fm⁹ Fm⁹ Cm⁹ Cm⁹

Im⁹ Im⁹ Im⁹ I⁷(⁹) IVm⁹ IVm⁹ Im⁹ Im⁹

C A^{b13} G7(⁹) ^{1.} Cm⁹ G7(⁹) ^{2.} Cm⁹ C7(⁹) Fm⁹ Fdim⁹ Cm⁹ G^{b13} D^{b13} Cm⁹

^bVI¹³ V⁷(⁹) Im⁹ V⁷(⁹) Im⁹ I⁷(⁹) IVm⁹ #IVdim⁹ Im⁹ ^bVI¹³ Im⁹

დავალება: სტანდარტული მინორული ბლუზის ჰარმონიის დაკვრა გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში კვინტური წრის 12 მინორულ ტონალობაში, დახურული პოზიციის საუკეთესო ფლერადობის რეგისტრის გათვალისწინებით (მაგ. 1ა,ბ).

§3. სტანდარტული მინორული ბლუზი გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში „მოსიარულე“ ბანზე

მაგ. 1 დახურული ტერციის და სექსტის (სეპტიმის) პოზიციების მონაცვლეობა „მოსიარულე“ ბანზე

C minor

A Cm⁹ Cm⁹ Cm⁹ C⁷(⁹)_♭ **B** Fm⁹ Fm⁹ Cm⁹ Cm⁹

Im⁹ Im⁹ Im⁹ I⁷(⁹)_♭ IVm⁹ IVm⁹ Im⁹ IVm⁹

C A^b13 G⁷(⁹)_♭ Cm⁹ G⁷(⁹)_♭ Cm⁹ C⁷(⁹)_♭ Fm⁹ F[#]dim Cm⁹ D^b13 Cm⁹

VI¹³ V⁷(⁹)_♭ Im⁹ V⁷(⁹)_♭ Im⁹ I⁷(⁹)_♭ IVm⁹ #IVdim⁹ Cm⁹ VI¹³ Im⁹

V

მაგ. 2 დახურული სექსტის (სეპტიმის) პოზიციების მონაცვლეობა „მოსიარულე“ ბანზე

C minor

A Cm⁹ Cm⁹ Cm⁹ C⁷(⁹)_♭ **B** Fm⁹ Fm⁹ Cm⁹ Cm⁹

Im⁹ Im⁹ Im⁹ I⁷(⁹)_♭ IVm⁹ IVm⁹ Im⁹ Im⁹

C A^b13 G⁷(⁹)_♭ Cm⁹ G⁷(⁹)_♭ Cm⁹ C⁷(⁹)_♭ Fm⁹ F[#]dim Cm⁹ D^b13 Cm⁹

VI¹³ V⁷(⁹)_♭ Im⁹ V⁷(⁹)_♭ Im⁹ I⁷(⁹)_♭ IVm⁹ #IVdim⁹ Im⁹ VI¹³ Im⁹

V

დავალება: სტანდარტული მინორული ბლუზის ჰარმონიის დაკვრა „მოსიარულე“ ბანზე გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში კვინტური წრის 12 მინორულ ტონალობაში, დახურული პოზიციის საუკეთესო ჟღერადობის რეგისტრის გათვალისწინებით (მაგ. 1-2).

§4. სტანდარტული მინორული ბლუზის ჰარმონია თანამედროვე ლია პოზიციაში

მაგ. 1

ა.

C minor

A Cm⁹ C7(♯9) **B** Fm⁹ Cm⁹

Chords: Cm⁹, C7(♯9), Fm⁹, Cm⁹, A^{b13}, G7(♯9), Cm⁹, G7(♯9), Cm⁹, C7(♯9), Fm⁹, F[♯]dim⁹, Cm⁹, D^{b13}, Cm⁹

Bass line: Im⁹, I⁷(♯9), IVm⁹, Im⁹, Im⁹, V⁷(♯9), Im⁹, V⁷(♯9), Im⁹, I⁷(♯9), IVm⁹, #IVdim⁹, Im⁹, ^bII¹³, Im⁹

ბ.

C minor

A Cm⁹ C7(♯9) **B** Fm⁹ Cm⁹

Chords: Cm⁹, C7(♯9), Fm⁹, Cm⁹, A^{b13}, G7(♯9), Cm⁹, G7(♯9), Cm⁹, C7(♯9), Fm⁹, F[♯]dim⁹, Cm⁹, D^{b13}, Cm⁹

Bass line: Im⁹, I⁷(♯9), IVm⁹, Im⁹, Im⁹, V⁷(♯9), Im⁹, V⁷(♯9), Im⁹, I⁷(♯9), IVm⁹, #IVdim⁹, Im⁹, ^bII¹³, Im⁹

დავალება: სტანდარტული მინორული ბლუზის ჰარმონიის დაკვრა თანამედროვე ლია პოზიციაში კვინტური წრის 12 მინორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა,ბ).

§5. სტანდარტული მინორული ბლუზის ჰარმონია თანამედროვე ღია პოზიციამი ფუძის გარეშე შუა ხმების ოთხხმიან გადმოცემაში „მოსიარულე“ ბანზე

მაგ. 1

ა.

C minor Cm⁹ Cm⁹ Cm⁹ C⁷(#9) Fm⁹ Fm⁹ Cm⁹ Cm⁹

Piano

Bass

A^b13 G⁷(#9) |^{1.} Cm⁹ G⁷(#9) |^{2.} Cm⁹ C⁷(#9) Fm⁹ F[#]dim⁹ Cm⁹ D^b13 Cm⁹

^bVI¹³ V⁷(#9) Im⁹ V⁷(#9) Im⁹ I⁷(#9) IVm⁹ #IVdim⁹ Im⁹ II¹³ Im⁹

ბ.

C minor Cm⁹ Cm⁹ Cm⁹ C⁷(#9) Fm⁹ Fm⁹ Cm⁹ Cm⁹

Piano

Bass

A^b13 G⁷(#9) ^{1.} Cm⁹ G⁷(#9) ^{2.} Cm⁹ C⁷(#9) Fm⁹ F[#]dim⁹ Cm⁹ D^b13 Cm⁹

VI¹³ V⁷(#9) Im⁹ V⁷(#9) Im⁹ I⁷(#9) IVm⁹ #IVdim Im⁹ VI¹³ Im⁹

დავალება: სტანდარტული მინორული ბლუზის ჰარმონიის დაკვრა თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ოთხხმიან გადმოცემაში კვინტური წრის 12 მინორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა,ბ).

§6. სტანდარტული მინორული ბლუზის ჰარმონია თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ხუთხმიან გადმოცემაში „მოსიარულე“ ბანზე

მაგ. 1

ს.
C minor

Piano

Bass

The musical score is divided into two systems. The first system consists of a piano part with two staves (treble and bass clef) and a bass line below. The piano part includes chord symbols above the staff and figured bass notation below. The second system also consists of a piano part with two staves and a bass line. The piano part includes first and second endings, with chord symbols above and figured bass notation below. The bass line continues throughout both systems.

System 1 Chords and Figured Bass:

Chord	Figured Bass
Cm ⁹	9
Cm ⁹	9
Cm ⁹	9
C ⁷ (♯9)	I ⁷ (♯9)
Fm ⁹	IVm ⁹
Fm ⁹	IVm ⁹
Cm ⁹	Im ⁹
Cm ⁹	Im ⁹

System 2 Chords and Figured Bass:

Chord	Figured Bass
A ^b 13	♭VI ¹³
G ⁷ (♯9)	V ⁷ (♯9)
Cm ⁹	Im ⁹
G ⁷ (♯9)	V ⁷ (♯9)
Cm ⁹	Im ⁹
C ⁷ (♯9)	I ⁷ (♯9)
Fm ⁹	IVm ⁹
F ^{dim} 11	♯IVdim ¹¹
Cm ⁹	Im ⁹
G	V
D ^b 13	♭II ¹³
Cm ⁹	Im ⁹

ბ.

C minor

დავალება: სტანდარტული მინორული ბლუზის ჰარმონიის დაკვრა თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ხუთხმიან გადმოცემაში კვინტური წრის 12 მინორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა,ბ).

§7. სტანდარტული მინორული ბლუზის ჰარმონია თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ექვსხმიან გადმოცემაში „მოსიარულე“ ბანზე

მაგ. 1

ა.

C minor

5

Cm⁹ Cm⁹ Cm⁹ C⁷($\sharp 5$) Fm⁹ Fm⁹ Cm⁹ Cm⁹

Im⁹ Im⁹ Im⁹ I⁷($\sharp 5$) IVm⁹ IVm⁹ Im⁹ Im⁹

Piano

Bass

A^{b13} G⁷($\sharp 5$) Cm⁹ G⁷($\sharp 5$) Cm⁹ C⁷($\sharp 5$) Fm⁹ F^{dim} Cm⁹ D^{b13} Cm⁹

VI¹³ V⁷($\sharp 5$) Im⁹ V⁷($\sharp 5$) Im⁹ I⁷($\sharp 5$) IVm⁹ \sharp IVdim Im⁹ VI¹³ Im⁹

ბ.

C minor

Piano

Bass

დავალება: სტანდარტული მინორული ბლუზის ჰარმონიის დაკვრა თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ექვსხმიან გადმოცემაში კვინტური წრის 12 მინორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა,ბ).

თავი VIII

მინორული ბლუზის განვითარებული ვარიანტი

§1. სტანდარტული მინორული ბლუზის ჰარმონიის განვითარება

სტანდარტული მინორული ბლუზის ჰარმონიის განვითარება ხორციელდება ერთი მხრიდან აკორდთა შეცვლის საშუალებით და მეორე მხრიდან გაჩერებული აკორდების ჰარმონიული სივრცის შევსებით.

მაგ. 1 ტანდარტული მინორული ბლუზის ჰარმონიის განვითარების ცხრილი:

ფრაზები	I ფრაზა A				II ფრაზა B				III ფრაზა C			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
სტანდარტული მინორული ბლუზი	Im ⁶	Im ⁶	I ⁷	I ⁷	IVm ⁶	IVm ⁶	Im ⁶	Im ⁶	^b VI ⁷	V ⁷	Im ⁶	V ⁷
შეცვლები პირველ ფრაზაში	Im ⁶ Im ⁶	^b Im ^{7(s)} V ⁷ ^b Im ^{7(s)} ^b II ⁷	Im ⁶ Im ⁶	Vm ⁷ I ⁷ Vm ⁷ ^b V ⁷								
შეცვლები მეორე ფრაზაში					IVm ⁶ IVm ⁶ IVm ⁶ IVm ⁶	^b Im ^{7(s)} V ⁷ ^b Im ^{7(s)} ^b IIm ⁷ ^b Im ^{7(s)} V ⁷ ^b Im ^{7(s)} ^b IIm ⁷	Im ⁶ Im ⁶ ^b Im ⁷ IV ⁷ ^b Im ⁷ IV ⁷	Im ⁶ Im ⁶ ^b VIIIm ⁷ ^b III ⁷ ^b VIIIm ⁷ ^b IIIm ⁷				
შეცვლები დამაბოლოებელ კადანსში									^b IIIm ⁷ ^b VI ⁷	IIIm ^{7(s)} V ⁷		
შეცვლები დასაბრუნებელში											Im ⁶ VI ⁷ Im ⁶ ^b III ⁷	^b VI ⁷ V ⁷ ^b VI ⁷ ^b II ⁷

ცხრილში შემოხაზულია სტანდარტული მინორული ბლუზის საკვანძო ჰარმონიები (Im⁶, IVm⁶, ^bVI⁷) და აკორდთა შეცვლა.

§2. განვითარებული მინორული ბლუზის ჰარმონია

მაგ. 1 განვითარებული მინორული ბლუზის ჰარმონია

I ფრაზა A	II ფრაზა B	III ფრაზა C									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
$\left : \text{Im}^6 \mid \text{IIIm}^{7(65)} \text{V}^7 \mid \text{Im}^6 \mid \text{Vm}^7 \text{I}^7 \mid \text{IVm}^6 \mid \text{IIIm}^{7(65)} \text{V}^7 \mid \text{Im}^7 \text{IV}^7 \mid \flat \text{VIIIm}^7 \flat \text{III}^7 \mid \flat \text{IIIIm}^7 \flat \text{VI}^7 \mid \text{IIIm}^{7(65)} \text{V}^7 \mid \text{Im}^6 \text{VI}^7 \mid \flat \text{VI}^7 \text{V}^7 : \right $											
<div style="display: flex; justify-content: center; align-items: center; gap: 20px;"> </div> <p style="text-align: center; margin-top: 5px;">დამაბოლოებელი დასაბრუნებელი კადანსი</p>											

დავალება: განვითარებული მინორული ბლუზის ჰარმონიის დაკვრა აკორდთა დახურულ პოზიციაში კვინტური წრის 12 მინორულ ტონალობაში, დახურული პოზიციის საუკეთესო ჟღერადობის რეგისტრის გათვალისწინებით (მაგ. 1).

§3. განვითარებული მინორული ბლუზის გართულებული ჰარმონია დახურულ პოზიციაში

მაგ. 1 დახურული ტერციის და სექსტის (სეპტიმის) პოზიციების მონაცვლეობა

The musical score for C minor is divided into three phrases:

- Phrase A:** Cm⁹, Cm⁶, Dm^{9(b5)}, G^{7(#9)}, Cm⁶, Gm⁹, C^{7(#9)}, Fm⁹, Dm^{9(b5)}, G^{7(#9)}
- Phrase B:** Im⁹, IIIm^{9(b5)}, V^{7(#9)}, Im⁹, Vm⁹, I^{7(#9)}, IVm⁹, IIIm^{9(b5)}, V^{7(#9)}
- Phrase C:** Cm⁹, F^{7(b9)}, Bm⁹, Eb^{7(b9)}, Em⁹, A¹³, Dm^{9(b5)}, G^{7(#9)}, Cm⁶, A^{7(#9)}, A¹³, G^{7(#9)}

The bass line for each phrase is: $\bar{6}$, 2, 4, $\bar{6}$, 2, 4, 2, 4, 2, 4, 2, 4, 2, 4.

მაგ. 2 დახურული სექსტის (სეპტიმის) და ტერციის პოზიციების მონაცვლეობა

C minor

A Cm⁶ Dm⁹(b⁵) G⁷(#⁹) Cm⁶ Gm⁹ C⁷(#⁹) Fm⁶ Dm⁹(b⁵) G⁷(#⁹)

Im⁹ IIIm⁹(b⁵) V⁷(#⁹) Im⁹ Vm⁹ I⁷(#⁹) IVm⁹ IIIm⁹(b⁵) V⁷(#⁹)

B Cm⁹ F⁷(#⁹) Bm⁹ E⁷(b⁹) Em⁹ A¹³ Dm⁹(b⁵) G⁷(#⁹) Cm⁶ A⁷(#⁹) A¹³ G⁷(#⁹)

C Im⁷ IV⁷(#⁹) VIIIm⁹ II⁷(#⁹) IIIIm⁹ VI¹³ IIIm⁹ V⁷(#⁹) Im⁶ VI⁷(#⁹) VI¹³ V⁷(#⁹)

დავალება: განვითარებული მინორული ბლუზის ჰარმონიის დაკვრა გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციებშიკვინტური წრის 12 მინორულ ტონალობაში, დახურული პოზიციის საუკეთესო უღერადობის რეგისტრის გათვალისწინებით (მაგ. 1-2).

§4. განვითარებული მინორული ბლუზის გართულებული ჰარმონიის დახურული პოზიციის „მოსიარულე“ ბანზე

მაგ. 1 დახურული ტერციის და სექსტის (სეპტიმის) პოზიციების მონაცვლეობა „მოსიარულე“ ბანზე

C minor

A Cm⁶ Dm⁹(b⁵) G⁷(#⁹) Cm⁶ Cm⁹ C⁷(#⁹) Fm⁶ Dm⁹(b⁵) G⁷(#⁹)

Im⁹ IIIm⁹(b⁵) V⁷(#⁹) Im⁹ Vm⁹ I⁷(#⁹) IVm⁹ IIIm⁹(b⁵) V⁷(#⁹)

B Cm⁹ F⁷(#⁹) Bm⁹ E⁷(b⁹) Em⁹ A¹³ Dm⁹(b⁵) G⁷(#⁹) Cm⁶ A⁷(#⁹) A¹³ G⁷(#⁹)

Cm^9 $F7(\sharp 9)$ Bm^9 $E^b7(\sharp 9)$ C Em^9 A^b13 $Dm^{9(b5)}$ $G7(\sharp 9)$ Cm^9 A^b13 A^b13 $G7(\sharp 9)$

Im^9 $IV7(\sharp 9)$ $\flat VIIIm^9$ $\flat III7(\sharp 9)$ $\flat IIIIm^9$ $\flat VI^{13}$ $IIIm^{9(b5)}$ $V7(\sharp 9)$ Im^9 $VI^7(\sharp 9)$ $\flat VI^{13}$ $V7(\sharp 9)$

მაგ. 2 დახურული ტერციის და სექსტის (სეპტიმის) პოზიციების მონაცვლეობა „მოსიარულე“ ბანზე

C minor

A Cm^9 $Dm^{9(b5)}$ $G7(\sharp 9)$ Cm^9 Gm^9 $C7(\sharp 9)$ B Fm^9 $Dm^{9(b5)}$ $G7(\sharp 9)$

Im^9 $IIIm^{9(b5)}$ $V7(\sharp 9)$ Im^9 Vm^9 $I^7(\sharp 9)$ IVm^9 $IIIm^{9(b5)}$ $V7(\sharp 9)$

Cm^7 $F7(\sharp 9)$ Bm^9 $E^b7(\sharp 9)$ C Em^9 A^b13 Dm $G7(\sharp 9)$ Cm^9 $A^7(\sharp 9)$ A^b13 $G7(\sharp 9)$

Im^9 $IV7(\sharp 9)$ $\flat VIIIm^9$ $\flat III7(\sharp 9)$ $\flat IIIIm^9$ $\flat VI^{13}$ $IIIm^{9(b5)}$ $V7(\sharp 9)$ Im^9 $VI^7(\sharp 9)$ $\flat VI^{13}$ $V7(\sharp 9)$

დავალება: განვითარებული მინორული ბლუზის ჰარმონიის დაკვრა „მოსიარულე“ ბანზე გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში კვინტური წრის 12 მინორულ ტონალობაში, დახურული პოზიციის საუკეთესო ჟღერადობის რეგისტრის გათვალისწინებით (მაგ. 1-2).

§5. განვითარებული მინორული ბლუზის ჰარმონია თანამედროვე ღია პოზიციაში

მაგ. 1

ა.

C minor

Cm⁹ Dm^{9(b5)} G7(#9) Cm⁹ Gm⁹ C7(#9) Fm⁹ Dm^{9(b5)} G7(#9)

Im⁹ IIIm^{9(b5)} V7(#9) Im⁹ VIm⁹ I7(#9) IVm⁹ IIIm^{9(b5)} V7(#9)

Cm⁹ F7(#9) Bm⁹ E^b7(b9) Em⁹ A^b13 Dm^{9(b5)} G7(#9) Cm⁹ A7(#9) A^b13 G7(#9)

Im⁹ IV7(#9) VIIIm⁹ III7(#9) bIIIIm⁹ bII13 IIIm^{9(b5)} V7(#9) Im⁹ VI7(#9) bVI13 V7(#9)

ბ.

C minor

Cm⁹ Dm^{9(b5)} G7(#9) Cm⁹ Gm⁹ C7(#9) Fm⁹ Dm^{9(b5)} G7(#9)

Im⁹ IIIm^{9(b5)} V7(#9) Im⁹ VIm⁹ I7(#9) IVm⁹ IIIm^{9(b5)} V7(#9)

Cm⁹ F7(#9) Bm⁹ E^b7(b9) Em⁹ A^b13 Dm^{9(b5)} G7(#9) Cm⁹ A7(#9) A^b13 G7(#9)

Im⁹ IV7(#9) VIIIm⁹ III7(#9) bIIIIm⁹ bVI13 IIIm^{9(b5)} V7(#9) Im⁹ VI7(#9) bVI13 V7(#9)

დავალება: განვითარებული მინორული ბლუზის დაკვრა თანამედროვე ღია პოზიციაში კვინტური წრის 12 მინორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა,ბ).

§6. განვითარებული მინორული ბლუზის ჰარმონია თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ოთხხმიან გადმოცემაში „მოსიარულე“ ბანზე

მაგ. 1

ა.

C minor

A Cm⁹ Dm^{9(b5)} G7(#9) Cm⁹ Gm⁹ C7(#9) **B** Fm⁹ Dm^{9(b5)} G7(#9)

Piano

Im⁹ IIIm^{9(b5)} V7(#9) Im⁹ Vm⁹ I7(#9) IVm⁹ IIIm^{9(b5)} V7(#9)

Bass

Cm⁹ F7(b9) Bm⁹ E7(b9) **C** Em⁹ A¹³ Dm^{9(b5)} G7(#9) Cm⁹ A7(#9) A¹³ G7(#9)

Im⁹ IV7(b9) bVIIIm⁹ III7(b9) bIIIIm⁹ bVI¹³ IIIm^{9(b5)} V7(#9) Im⁹ VI7(#9) bVI¹³ V7(#9)

ბ.

C minor

A Cm⁹ Dm⁹ G⁷(⁹₅) Cm⁶ Gm⁹ C⁷(⁹₅) **B** Fm⁶ Dm⁹(^{b5}) G⁷(⁹₅)

Piano

Im⁹ IIIm⁹(^{b5}) V⁷(⁹₅) Im⁹ VIm⁹ I⁷(⁹₅) IVm⁹ IIIm⁹(^{b5}) V⁷(⁹₅)

Bass

Cm⁹ F⁷(⁹₅) Bm⁹ E^{b7}(⁹₅) **C** Em⁹ A^{b13} Dm⁹(^{b5}) G⁷(⁹₅) Cm⁶ A⁷(⁹₅) A^{b13} G⁷(⁹₅)

Im⁹ IV⁷(⁹₅) ^bVIIIm⁹ ^bIII⁷(⁹₅) ^bIIIIm⁹ ^bVI¹³ IIIm⁹(^{b5}) V⁷(⁹₅) Im⁶ VI⁷(⁹₅) ^bVI¹³ V⁷(⁹₅)

დავალება: განვითარებული მინორული ბლუზის დაკვრა თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ოთხხმიან გადმოცემაში კვინტური წრის 12 მინორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა,ბ).

§7. განვითარებული მინორული ბლუზის ჰარმონია თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ხუთხმიან გადმოცემაში „მოსიარულე“ ბანზე

მაგ. 1

ა.

C minor

A Cm⁹ Dm^{9(b5)} G^{7(#9)} Cm⁶ Gm¹¹ C^{7(#9)} **B** Fm⁶ Dm^{9(b5)} G^{7(#9)}

Piano

Im⁶ IIIm^{9(b5)} V^{7(#9)} Im⁶ Vm¹¹ I^{7(#9)} IVm⁶ IIIm^{9(b5)} V^{7(#9)}

Bass

Cm⁹ F^{7(#9)} Bm⁹ E^{b7(#9)} **C** Em¹¹ A^{b13} Dm^{9(b5)} G^{7(#9)} Cm⁶ A^{7(#9)} A^{b13} G^{7(#9)}

Im⁹ IV^{7(#9)} VIIIm⁹ bIII^{7(#9)} IIIm¹¹ bVI¹³ IIIm^{9(b5)} V^{7(#9)} Im⁶ VI^{7(#9)} bVI¹³ V^{7(#9)}

ბ.

C minor

A Cm⁹ Dm^{9(b5)} G7(#9) Cm⁶ Gm¹¹ C7(#9) **B** Fm⁶ Dm^{9(b5)} G7(#9)

Piano

Im⁹ IIIm^{9(b5)} V7(#9) Im⁹ Vm¹¹ I7(#9) IVm⁶ IIIm^{9(b5)} V7(#9)

Bass

Cm⁹ F7(b9) Bm⁹ E7(b9) **C** Em¹¹ A¹³ Dm^{9(b5)} G7(#9) Cm⁶ A7(#9) A¹³ G7(#9)

Im⁹ IV7(b9) bVIIIm⁹ bIII7(b9) IIIIm¹¹ bVI¹³ IIIm^{9(b5)} V7(#9) Im⁶ VI7(#9) bVI¹³ V7(#9)

დავალება: განვითარებული მინორული ბლუზის დაკვრა თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ხუთხმიან გადმოცემაში კვინტური წრის 12 მინორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა,ბ).

§8. განვითარებული მინორული ბლუზის ჰარმონია თანამედროვე ლია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ექვსხმიან გადმოცემაში „მოსიარულე“ ბანზე

მაგ. 1

ა.

C minor

Piano

Bass

A Cm⁹ Dm^{11(b5)} G^{7(#9)} Cm⁹ Gm¹¹ C^{7(#9)} **B** Fm⁹ Dm^{11(b5)} G^{7(#9)}

C Cm¹¹ F^{7(b9)} Bm¹¹ E^{7(b9)} Em¹¹ A¹³ Dm^{11(b5)} G^{7(#9)} Cm⁹ A^{7(#9)} Ab¹³ G^{7(#9)}

ბ.

C minor

A $\frac{1}{2}$

Piano

Bass

Chords: Cm^9 , $Dm^{11(5)}$, $G^7(\sharp 9)$, Cm^9 , Gm^{11} , $C^7(\sharp 9)$, Fm^9 , $Dm^{11(5)}$, $G^7(\sharp 9)$

Figured Bass: Im^9 , $IIIm^{11(5)}V^7(\sharp 9)$, Im^9 , $Vm^{11}I^7(\sharp 9)$, IVm^9 , $IIIm^{11(5)}V^7(\sharp 9)$

Chords: Cm^{11} , $F^7(\sharp 9)$, Bm^{11} , $E^7(\sharp 9)$, Em^{11} , A^{13} , $Dm^{11(5)}$, $G^7(\sharp 9)$, Cm^9 , $A^7(\sharp 9)$, A^{13} , $G^7(\sharp 9)$

Figured Bass: $Im^{11}IV^7(\sharp 9)$, $\flat VIIIm^{11}\flat III^7(\sharp 9)$, $\flat IIIIm^{11}\flat VI^{13}$, $IIIm^{11(5)}V^7(\sharp 9)$, $Im^9VI^7(\sharp 9)$, $\flat VI^{13}V^7(\sharp 9)$

დავალება: განვითარებული მინორული ბლუზის დაკვრა თანამედროვე ღია პოზიციაში ფუძის გარეშე შუა ხმების ექვსხმიან გადმოცემაში კვინტური წრის 12 მინორულ ტონალობაში (მაგ. 1ა,ბ).

თავი IX

ზოგიერთი თეორიული ცნება დაკავშირებული სასიმღერო ფორმების კარმონიასთან

§1. მოდულაცია (Modulation)

მოდულაცია ეწოდება ნებისმიერ გადასვლას ერთი ტონალობიდან სხვა ტონალობაში, ანუ ტონალური ცენტრის შეცვლას.

ტონალობათა ანუ ტონალური ცენტრების მონაცვლეობის მიმდევრობა წარმოადგენს ნაწარმოების ტონალურ გეგმას (key or tonal centers movement).

§2. საორგანო პუნქტი ანუ პედალი (Organ Point or Pedal Point)

საორგანო პუნქტი ანუ პედალი ეწოდება ბანში დაყოფნებულ ბგერას, რომლის ფონზე მიმდინარეობს ჰარმონიული მოძრაობა. საორგანო პუნქტი შეიძლება იყოს ტონალობის ტონიკაზე ან დომინანტაზე.

ტონიკის საორგანო პუნქტი, როგორც წესი, გამოიყენება ფრაზებს შიგნით და კოდებში.

დომინანტის საორგანო პუნქტი მეტწილად გამოიყენება შესავალში, დასაბრუნებელში და ინტერლუდიაში.

თავი X

ზოგადი მოსაზრებები სასიმღერო ფორმების კარმონიაში

§1. სასიმღერო ფორმების ჰარმონიის ზოგადი დახასიათება

ბლუზის ჰარმონიული ფენომენი, მიუხედავად მისი მრავალრიცხოვანი სახეობებისა და ვარიანტებისა, წარმოადგენს, როგორც ეს ნაჩვენებია იყო წინა თავებში (იხ. IV ნაწ., თთ. III-VIII), საკმაოდ მდგრად ჰარმონიულ სტრუქტურას. ბლუზის ჰარმონიასთან შედარებით სასიმღერო ფორმების ჰარმონია ბევრად უფრო თავისუფალი, მრავალფეროვანია და გაცილებით ნაკლებად არის შეზღუდული ტრადიციული ჰარმონიული სქემებით.

მეინსტრიმის სასიმღერო ფორმების ჰარმონია ზოგადად შეიძლება იყოს დახასიათებული შემდეგნაირად:

1. სასიმღერო ფორმების ჰარმონიის პირველწყაროს წარმოადგენს ბლუზის ჰარმონია. ეს გამოიხატება მათთვის სრულიად ჩვეულ სესხებში ბლუზის ჰარმონიიდან.

მაგ. 1 თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონიის ფრაგმენტები სასიმღერო ფორმაში

Lady Be Good

G. Gershwin

G major [A]

თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის შესაბამისი ტაქტები

[B]

2. საკმაოდ ხშირად ხდება დამთხვევა სხვადასხვა თემათა ჰარმონიაში.

მაგ. 2 საერთო საწყისი 4 ტაქტი

“When Your Lover Hes Gone” E. Swan

“How High The Moon” W. Lewis

1 2 3 4

| I | I | Im⁷ | IV⁷ |

მაგ. 3 საერთო საწყისი 8 ტაქტი

“When Your Lover Hes Gone” E. Swan

“Four” M. Davis

1 2 3 4 5 6 7 8

| I | I | Im⁷ | IV⁷ | II | II | IVm⁷ | bVII⁷ |

მაგ. 4 საერთო მთლიანად თემათა ჰარმონია

“How High The Moon” W. Lewis

“Ornitology” C. Parker

A	1	2	3	4	5	6	7	8	B	9	10	11	12	13	14	15	16
I Im ⁷ IV ⁷ bVII bVII bVII bVIIIm ⁷ bIIIIm ⁷ bVI V ⁷ Im ⁷ Im ⁷ IIIIm ⁷ VI ⁷ IIm ⁷ V ⁷																	
A	17	18	19	20	21	22	23	24	C	25	26	27	28	29	30	31	32
I I Im ⁷ IV ⁷ bVII bVII bVIIIm ⁷ bIII ⁷ bVI V ⁷ I IVm ⁶ IIIIm ⁷ VI ⁷ IIm ⁷ V ⁷ I VI ⁷ IIm ⁷ V ⁷																	

თემათა ფენომენი მთლიანად საერთო ჰარმონიით ჯაზში ჩვეული მოვლენაა. ეს ფენომენი წარმოიქმნება მაშინ, როცა რომელიმე ცნობილი თემის ჰარმონიულ სქემაზე იქმნება ახალი მელოდია. ასეთ მელოდიას თავი (head) ეწოდება.

3. სასიმღერო ფორმის ფრაზა შეიძლება:

- ა. დაიწყოს საწყისი ტონალობის პრინციპულად ნებისმიერი საფეხურის აკორდით,
- ბ. დაიწყოს და დამთავრდეს ერთსა და იმავე ტონალობაში,
- გ. დაიწყოს ერთ და დამთავრდეს სხვა ტონალობაში,
- დ. ორივე შემთხვევაში შიგნით შეიცავდეს კიდევ სხვა ტონალობათა მონაცვლეობას.

ამ დებულებებიდან გამომდინარე, ტონალური განვითარების თვალსაზრისით, სასიმღერო ფორმის ფრაზა შეიძლება იყოს შემდეგი ოთხი სახეობის:

- ა. ერთტონალური — იწყება და მთავრდება ერთსა და იმავე ტონალობაში;
- ბ. ერთტონალური გადახრებით — იწყება და მთავრდება ერთსა და იმავე ტონალობაში და შიგნით მოდულაციებს შეიცავს.
- გ. მოდულირებული — იწყება ერთ და მთავრდება სხვა ტონალობაში;
- დ. მოდულირებული გადახრებით — იწყება ერთ, მთავრდება სხვა ტონალობაში და შიგნით კიდევ სხვა მოდულაციებს შეიცავს.

სასიმღერო ფრაზის ყველა ამ ოთხი სახეობისა და ასევე მთლიანობაში სასიმღერო ფორმების ყველაზე გავრცელებული სახეობების (AABA, ABAC და AB) გარჩევა მოყვანილი იქნება მომდევნო მასალაში.

4. სასიმღერო ფორმების ჰარმონიაში გამოიყენება ჰარმონიული მოძრაობის ყველა ცნობილი სახეობა (იხ. III ნაწ., თ. III, §1):

- ა. მოძრაობა კვინტური წრით,
- ბ. დიატონური მოძრაობა,
- გ. ქრომატიული მოძრაობა,
- დ. მოძრაობა ალტერირებული კვინტური წრით,
- ე. სეკვენცია.

§2. სასიმღერო ფორმების ჰარმონიული ანალიზის ცნება და მიზანი

სასიმღერო ფორმების ჰარმონიული ანალიზი მიზნად ისახავს სასიმღერო თემების ჰარმონიული სტრუქტურის გარჩევას მათ ფორმასთან ერთობლიობაში.

იგულისხმება, უპირველეს ყოვლისა, შემდეგი:

1. თემათა ტონალური გეგმის, ანუ ტონალური ცენტრების მონაცვლეობის შედგენა და
2. აკორდთა ფუნქციების განსაზღვრა ტონალობათა შესაბამისად.

ჰარმონიის ამდაგვარი გააზრება აადვილებს და აჩქარებს თემის ჰარმონიის ათვისებას და დამახსოვრებას არა მარტო სმენით, არამედ აზროვნებითაც. ამის გარდა, თემის ჰარმონიული სტრუქტურის გაცნობიერება საგრძნობლად უწყობს ხელს თემის ჰარმონიის ტრანსპონირებას ნებისმიერ სხვა ტონალობაში.

§3. ტონალობათა დადგენის ხერხები სასიმღერო ფორმებში

ტონალური გეგმის შედგენასთან დაკავშირებით უნდა ითქვას, რომ მეინსტრიმში ჰარმონიული მოძრაობის პროცესში ტონალობის ჩვენება ხორციელდება ამავე ტონალობის ერთი ან რამდენიმე სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევის საშუალებით. ესე იგი, ტონალობის განსაზღვრის დროს, გათვალისწინებული უნდა იყოს, რომ მათზე უშუალოდ მიგვითითებს მისთვის ჩვეული სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევა. იგულისხმება:

1. კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევები (იხ. III ნაწ., თ. IV, §1, მაგ., 1-16),
2. დიატონური მოძრაობის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევები (იხ. III ნაწ., თ. V, §2, მაგ., 1-9),
3. ქრომატიული მოძრაობის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევები (იხ. III ნაწ., თ. VI, §1, მაგ., 1),
4. ალტერირებული კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევები (იხ. III ნაწ., თ. VII, §3, მაგ., 2).

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, ახალი ტონალობის დადგენის ხერხი შეიძლება შემდეგნაირად იყოს ჩამოყალიბებული:

ახალ ტონალობაზე მიგვითითებს მოცემულ ტონალობაში უცხო, ამ ტონალობისთვის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევის გამოჩენა.

ტონალობის დადგენის ამნაირი ხერხი თანაბრად მუშაობს როგორც მაჟორში, ასევე მინორში.

ამ ხერხთან პარალელურად ასევე გამოიყენება სხვა, რომელიც მაჟორთან და მინორთან მიმართებაში მცირეოდენი განსხვავებით გამოიყურება:

1. მაჟორულ ტონალობაში ახალ ტონალობაზე მიგვითითებს მაჟორული აკორდის გამოჩენა ნებისმიერ სხვა პოზიციაზე, ვიდრე I და IV.
2. მინორულ ტონალობაში ახალ ტონალობაზე მიგვითითებს მაჟორული აკორდის გამოჩენა ბგერათრიგის ნებისმიერ საფეხურზე.

ტონალობის დადგენის მეორე ხერხი პირველ ხერხთან შედარებით ნაკლებად უნივერსალურია შემდეგი გარემოებების გამო:

ა. სავსებით შესაძლებელია, რომ მინორულ ტონალობაში საერთოდ არ იყოს გამოყენებული მაჟორული აკორდი,

ბ. მაჟორულ ტონალობაში IV საფეხურის მაჟორული აკორდი არ იწვევს მოდულაციას მხოლოდ მაშინ, როცა ის გამოყენებული არის Imaj⁷-IV maj⁷ ტიპის ჰარმონიულ მიმოქცევაში. იმ შემთხვევაში, თუ IV საფეხურის აკორდს წინ უძღვის მისი სუბდომინანტა და დომინანტა, რაც საკმაოდ ხშირად ხდება, ის იწვევს მოდულაციას IV საფეხურის ტონალობაში:

მაგ. 1 IVmaj⁷ არ იწვევს მოდულაციას

C major

| Imaj⁷ | IVmaj⁷ |

მაგ. 1 IVmaj⁷ იწვევს მოდულაციას

C major F major

| Imaj⁷ Vm⁷ I⁷ | IVmaj⁷ |
└──────────┘

მიმოქცევა Vm⁷ — I⁷ — IVmaj⁷ IV საფეხურის ტონალობაში წარმოადგენს მიმოქცევას

IIIm⁷ — V⁷ — Imaj⁷, რომელიც ამტკიცებს IV საფეხურის აკორდს, როგორც მიზიდულობის ცენტრს.

§3. ერთტონალური სასიმღერო ფრაზების მაგალითები, რომლებიც
ინყება სხვადასხვა საფეხურის აკორდით

მაგ. 1 Crazy Rhythm J. Meyer

F major

Chord symbols: F^6 , Gm^7 , Am , Gm^7 , F^6 , B^b7 , Am^7 , A^bdim^7

Chord symbols: Gm^7 , C^7 , F^6 , Gm^7 , C^7

Roman numeral analysis: I^6 , II^m7 , III^m7 , II^m7 , I^6 , IV^7 , III^m7 , $bIII^dim7$, II^m7 , V^7

მაგ. 2 Angel Eyes M. Dennis

D minor

Chord symbols: Dm^7 , $E^{7(b9)}$, A^7 , Dm^6 , $B^b7 A^7(b9)$, Dm^7/C , Bm^9 , Em^9 , A^7

Chord symbols: Dm^7 , $E^{7(b9)}$, A^7 , Dm^6 , B^b9 , Dm^6/A , B^b7 , $A^7(b9)$, D^6

Roman numeral analysis: I^m7 , $II^{7(b9)}$, V^7 , I^m6 , $bVI^7 V^7(b9)$, I^m7/VII , VI^m7 , II^m9 , V^7 , I^m7 , $II^{7(b9)}$, V^7 , I^m6 , bVI^7 , $V^7(b9)$, I^m6/V , bVI^7 , $V^7(b9)$, I^m6

მაგ. 3 As Time Goes By H. Hupfeld

E^bmajor

Chord symbols: Fm^7 , B^b7 , $Gm^{7(b9)} C^7$, $Fm^{7(b5)} B^b7$, E^b6 , Fm^7 , $F^\#dim^7$, Gm^7 , Cm^7

Chord symbols: F^7 , $F^\#dim^7$, Gm^7 , C^9 , $C^{7(b9)}$, Fm^7 , B^b7 , E^b6

Roman numeral analysis: II^m7 , V^7 , $III^m^{7(b5)}$, VI^7 , $II^m^{7(b5)}$, V^7 , I^6 , II^m7 , $\#II^dim7$, III^m7 , VI^m7 , II^7 , $\#II^dim7$, III^m7 , VI^9 , $VI^{7(b9)}$, II^m7 , V^7 , I^6

Ձև. 4

But Not For Me

G. Gershvin

E^bmajor

F⁷ Fm⁷ B^{b7(b9)} E^bmaj⁷ A^bmaj⁷ Gm⁷ C⁷

II⁷ II^{m7} V^{7(b9)} I^{maj} IV^{maj} III^{m7} VI⁷

F⁹ Fm⁷ B^{b7(b9)} E^bmaj⁷

II⁹ II^{m7} V^{7(b9)} I^{maj}

Ձև. 5

If I Could Be With You One Hour Tonight

J. P. Johnson

B^bmajor

F⁷ Cm⁷ F⁷ B^{b6} D⁷ G⁷ G^{7(#5)}

V⁷ II^{m7} V⁷ I⁶ III⁷ VI⁷ VI^{7(#5)}

C⁷ F⁷ B^{b6} Dm^{7/A} Gm⁷ C^{7/G} F⁷

II⁷ V⁷ I⁶ III^{m7/VI} VI^{m7} II^{7/VI} V⁷

Ձև. 6

It's All Right With Me

C. Porter

E^bmajor

Cm⁷

VI^{m7}

Cm⁷ C⁷ Fm⁷

VI^{m7} VI⁷ II^{m7}

B^{b7} Gm^{7(b5)} C⁷

V⁷ III^{m7(b5)} VI⁷

F⁷ B^b E^{b6}

II⁷ V⁷ I⁶

მაგ. 7

Nice Work If You Can Get It

G. Gershvin

F major

მაგ. 8

Almost Like Being In Love

F. Loewe

B^b major

მაგ. 9

Yours Is My Heart Alone

F. Lehár

C major

აღსანიშნავია, რომ ყველა ზემოთ მოყვანილ მაგალითში სანყისი აკორდი შემოხაზულია.

დავალება:

1. ფრაზების შემადგენლობაში შემავალი სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევების სახეობების განსაზღვრა (მაგ. 1-9).

2. ფრაზების ჰარმონიის დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და ასევე აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში აკორდთა დახურულ პოზიციაში (მაგ. 1-9).

§5. მაგალითები ერთტონალური სასიმღერო ფრაზების გადახრებით

მაგ. 1 It Might As Well Be Spring R. Rodgers

Chord symbols for Example 1:

Staff 1: B^b major, B^b 7maj, F sus⁹, B^b maj, F sus⁹, B^b 7maj, G m⁷, E^b major, F m⁷, B^b 7

Staff 2: E^b 7maj, B^b major, $F^{7(b5)}$, B^b/D , G m⁷, C m⁷, F 7, B^b 6

Staff 3: I maj⁷, V sus⁹, I maj⁷, V sus⁹, I maj⁷, V 7

Staff 4: I maj⁷, V 7, I ^{6/III}, VI m⁷, II m⁷, V 7, I ⁶

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი:

Intervallic diagram for Example 1: B^b major-E^bmajor- B^b major, 4 4

მაგ. 2 I'm Geginning To See The Light D. Ellington

Chord symbols for Example 2:

Staff 1: A^b major, B^b 7, E^b 7, A^b 6, F 7, B^b 7, E^b 7, B m⁷, E 7

Staff 2: A^b major, B^b 7, E^b 7, A^b 7, G^b 7, F 7, B^b 7, E^b 7

Staff 3: II 7, V 7, I ⁶, VI 7, II 7, V 7, II m⁷, V 7

Staff 4: II 7, V 7, I 7, $bVII$ 7, VI 7, II 7, V 7

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი:

Intervallic diagram for Example 2: A^b major-A major- A^b major, $b2$ $b2$

მაგ. 3 It Ain't Necessarily Do G. Gershvin

D minor

Dm⁷ G⁷ Dm⁷ G⁷ Dm⁷ G⁷ Dm⁷ G⁷

Im⁷ IV⁷ Im⁷ IV⁷ Im⁷ IV⁷ Im⁷ IV⁷

E^b major D minor

Dm⁷ G⁷ B^{b7} E^bmaj⁷ Em^{7(b5)} A⁷ Dm⁷

Im⁷ IV⁷ V⁷ Imaj⁷ II^{7(b5)} V⁷ Im⁷

D minor-E^bmajor-D minor

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი:

მაგ. 4 Nica's Dream H. Silver

B^bminor B^bm^(#7) A^bm^(#7)

Im^(#7) VIIIm^(#7)

B^bm^(#7) G^bmajor A^bm⁷ D^{b9}

Im^(#7) IIIm⁷ V⁹

A^bm⁷ D^{b7} G^{b6} D^{b9} C^{7(#9)}

IIIm⁷ V⁷ I⁶ V⁹ II^{7(#9)}

F⁷ F^{7(#9)} B^bm^(#7)

IIIm⁷ V^{7(#9)} Im^(#7)

B^bminor-G^bmajor-B^bminor

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი:

მაგ. 5

Afternoon In Paris

J. Lewis

C major B^bmajor A^bmajor
 Cmaj⁷ Cm⁷ F⁷ B^bmaj⁷ B^bm⁷ E^b7

I maj⁷ II m⁷ V⁷ I maj⁷ II m⁷ V⁷

C major A^bmajor
 Dm^{7(b5)} G^{7(b9)} Cmaj⁷

I maj⁷ II m^{7(b5)} V^{7(b9)} I maj⁷

C major-B^bmajor-A^bmajor-C major

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი:

მაგ. 6

I Remember You

V. Schertzinger

F major A major F major B^bmajor
 Fmaj⁷ Bm⁷ E⁷ Fmaj⁷ Cm⁷ F⁷

I maj⁷ II m⁷ V⁷ I maj⁷ II m⁷ V⁷

A^bmajor F major
 B^bmaj⁷ B^bm⁷ E^b7 Fmaj⁷

I maj⁷ II m⁷ V⁷ I maj⁷

F major-A major-F major-B^bmajor-A^bmajor-F major

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი:

F minor
Fm⁶ Bm⁶ C^{7(b9)} Fm⁶

I^{m6} IV^{m6} V^{7(b9)} I^{m6}

B^b minor A^b major
F^{7(b9)} Bm⁷ E^{b7} Amaj⁷

V^{7(b9)} Im⁷ V⁷ Imaj⁷

F minor
D^bmaj⁷ Gm^{7(b5)} G⁷/F C⁷/E

IVmaj⁷ II^{m7(b5)} II⁷/I V⁷/VII

F minor-B^b minor-A^b minor-F minor
4 2 3

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი:

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი, რომელიც მოყვანილი არის ყველა ფრაზაში, ხელს შეუწყობს ტონალური გეგმის შედგენას ფრაზების ჰარმონიის სხვა ტონალობაში დაკვრის დროს.

- დავალება:
1. ფრაზების შემადგენლობაში შემავალი სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევების სახეობების განსაზღვრა ტონალობების შესაბამისად (მაგ. 1-7).
 2. ფრაზების ჰარმონიის დაკვრა მოცემულ ტონალობაში აკორდთა დახურულ პოზიციაში (მაგ. 1-7).
 3. ფრაზების ტონალური გეგმის შედგენა სხვა ტონალობებში და მათი ჰარმონიის დაკვრა შედგენილი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფუძვლებრივი ალნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში აკორდთა და ხურულ პოზიციაში (მაგ. 1-7).

§6. მოდულირებული ფრაზების მაგალითები

მაგ. 1 Autumn Leaves J. Kosma

Chord symbols for Example 1:

- Staff 1: B^bmajor, Cm⁷, F⁷, B^bmaj⁷, E^bmaj⁷
- Staff 2: G minor, Am^{7(b5)}, D⁷, Gm⁷
- Staff 3: B major-G minor, ^b3

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი:

მაგ. 2 Beautiful Love V. Young

Chord symbols for Example 2:

- Staff 1: D minor, Em^{7(b5)}, A^{7(#5)}, Dm⁷
- Staff 2: F major, Gm⁷, C⁷, Fmaj⁷
- Staff 3: D minor-F major, ^b3

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი:

A^b major
Fm⁷ B^bm⁷ E^b7 A^bmaj⁷
VI^m7 II^m7 V⁷ I maj⁷

C major
D^b7maj Dm⁷ G⁷ Cmaj⁷
IV⁷maj II^m7 V⁷ I maj⁷

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი:

A^bmajor-C major
3

G minor
Gm⁷ Em^{7(b5)} Am^{7(b5)} D⁷ Gm⁷ E^bmajor
Im⁷ VI^m7(b5) II^m7(b5) V⁷ Im⁷ VI⁹

Fm⁹ B^b7 E^bmaj⁷
II⁹m V⁷ I maj⁷

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი:

G minor-E^bmajor
3

მაგ. 5

With A Song In My Heart

R. Rodgers

E^b major **C minor**

E^bmaj⁷ Cm⁷ Fm⁷ B^b7 E^bmaj⁷ A^bmaj⁷ Dm^{7(b5)} G⁷

I maj⁷ VI m⁷ II m⁷ V⁷ I maj⁷ IV maj⁷ II m^{7(b5)} V⁷

Cm⁶ Am^{7(b5)} Dm^{7(b5)} G⁷ Cm⁶ Am^{7(b5)} Dm^{7(b5)} G⁷

I m⁷ VI m^{7(b5)} II m^{7(b5)} V⁷ I m⁶ VI m^{7(b5)} II m^{7(b5)} V⁷

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი:

E^b major-C minor
3

მაგ. 6

Lullaby Of Birdland

G. Shearing

F minor **A^b major**

Fm⁶ Dm^{7(b5)} G^{7(b9)} C^{7(b9)} Fm⁷ F^{7(#5)} Bm⁷ E^b7

I m⁶ VI m^{7(b5)} II^{7(b9)} V^{7(b9)} I m⁷ VI^{7(#5)} II m⁷ V⁷

Cm⁷ Fm⁷ Bm⁷ E^b7 A^bmaj⁷ E^b7 A^bmaj⁷

III m⁷ VI m⁷ II m⁷ V⁷ I maj⁷ V⁷ I maj⁷

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი:

F minor-A^b major
b3

- დავალება:**
1. ფრაზების შემადგენლობაში შემავალი სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევების სახეობების განსაზღვრა ტონალობების შესაბამისად (მაგ. 1-6).
 2. ფრაზების ჰარმონიის დაკვრა მოცემულ ტონალობაში აკორდთა დახურულ პოზიციაში (მაგ. 1-6).
 3. ფრაზების ტონალური გეგმის შედგენა სხვა ტონალობებში და მათი ჰარმონიის დაკვრა შედგენილი ტონალური გეგმის და აკორდთა სარფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში აკორდთა დახურულ პოზიციაში (მაგ. 1-6).

§7. მაგალითები მოდულირებული ფრაზების გადახრებით

მაგ. 1 I've Grown Accustomed To Her Face

F. Loewe

E^bmajor
B^b9 **E^bmaj⁷** **A^b13** **Gm⁷** **C⁷(#9)** **Fm⁷** **C⁷(b9)** **Fm⁷** **B^b7**

Vsus⁹ **Imaj⁷** **IV¹³** **III^m⁷** **VI⁷** **II^m⁷** **VI⁷(b9)** **II^m⁷** **V⁷**

G minor **F minor**
Am⁷(b5) **D⁷** **Gm⁷** **C⁷** **Fm⁷** **C⁷(b9)** **Fm⁷**

II^m⁷(b5) **V⁷** **II^m⁷** **V⁷** **Im⁷** **V⁷(b9)** **Im⁷**

E^bmajor-G minor-F minor
 3 2

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი:

მაგ. 2 Stella By Starlight

V. Young

D minor **B^bmajor**
Em⁷(b5) **A⁷** **Cm¹¹** **F13**

II^m⁷(b5) **V⁷** **II^m¹¹** **V¹³**

E^bmajor
Fm⁹ **B^b13** **E^bmaj⁷** **A^b9**

II^m⁹ **V¹³** **Imaj⁷** **IV⁹**

D minor-B^bmajor-E^bmajor
 3 4

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი:

მაგ. 3 Sweet And Lovely

G. Arnheim

F major
Gm⁷ C⁷ Gm⁷ C⁷

B^bmajor
F⁷ B^bmajor⁷ E^b9 C major
Cmaj⁷ Dm⁷ G⁷ C⁹

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი:

F major-B^bmajor-C major
4 2

მაგ. 4 Moonglow

W. Hudson

E^bmajor
E^bmaj⁷ A⁹(#11) F major
Dm⁷ Gm⁷ C⁷(b5)

B major
Cm⁷ F⁷(b9) B^b6/D D^bdim Cm⁷ Bmaj⁷ B^b6

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი:

E^bmajor-F major-B^bmajor
2 4

E minor
F#m⁷ B⁷ Em⁷ A⁹

IIIm⁷ V⁷ Im⁷ IV⁹

G major C major
Am⁷ E^{b9(#11)} D⁷ Gmaj⁷ D^{b7(b5)} Cmaj⁷

IIIm⁷ bVI^{9(#11)} V⁷ Imaj⁷ bII^{7(b5)} Imaj⁷

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი:

E minor-G major-C major

b3 5

C major F major
Dm⁷ G⁷ Dm⁷ G⁷ Gm⁷ C⁷ Gm⁷ C⁷

IIIm⁷ V⁷ IIIm⁷ V⁷ IIIm⁷ V⁷ IIIm⁷ V⁷

E^bmajor F major
F^{7(#9)} B^{b7} Am⁷ D^{b7} Gm⁷ C⁷ F⁶

II^{7(#9)} V⁷ bIIIIm⁷ bVI⁷ IIIm⁷ V⁷ I⁶

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი:

C major-F major-E^bmajor-F major

4 2 2

მაგ. 7 Lady Bird

T. Dameron

C major
Cmaj⁷

E^bmajor
Fm⁷

B^b7

Im⁷

IIIm⁷

V⁷

C major
Cmaj⁷

A^bmajor
B^bm⁷

E^b7

Im⁷

IIIm⁷

V⁷

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი:

C major-E^bmajor-C major-A^bmajor

^b3

^b3

3

მაგ. 8 Just Friends

J. Klenner

B^bmajor
B^bmaj⁷

A^bmajor
Bm⁷

E^b7

Im⁷

IIIm⁷

V⁷

F major
Fmaj⁷

G^bmajor
A^bm⁷

D^b7

Im⁷

IIIm⁷

V⁷

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი:

B^bmajor-A^bmajor-F major-G^bmajor

2

3

2

მაგ. 9 It Could Happen To You

Van Heusen

E^b major F minor G minor

E^b maj⁷ Gm^{7(b5)} C⁷ Fm⁷ Am^{7(b5)} D⁷

Imaj⁷ IIm^{7(b5)} V⁷ Im⁷ IIm^{7(b5)} V⁷

A^b major F minor

E^{b7} A^b maj⁷ D^{b7(b5)} C⁷

V⁷ Imaj⁷ bVI^{7(b5)} V⁷

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი:

E^b major-F minor-G minor-A^b major-F minor

მაგ. 10 Con Alma

D. Gillespie

E major C[#] minor E^b major D^b major

Emaj⁷ G^{#7/D[#]} C^{#m7} C^{#m7/B} B^{b7} Ebmaj⁷ Em⁷ A^{b7}

Imaj⁷ V^{7/II} Im⁷ Im^{7/bVII} V⁷ Imaj⁷ IIm⁷ V⁷

D^b maj⁷ B^b minor C major

D^b maj⁷ F^{7/C} B^b m⁷ B^b m⁷/A^b G⁷ Cmaj⁷

Imaj⁷ V^{7/II} Im⁷ Im^{7/bVII} V⁷ Imaj⁷

ტონალური ცენტრების მოძრაობის ინტერვალი:

E major-C[#] minor-E^b major-D^b major-B^b minor-C major

- დავალება: 1. ფრაზების შემადგენლობაში შემავალი სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევის სახეობების განსაზღვრა ტონალობების შესაბამისად (მაგ. 1-10).
 2. ფრაზების ჰარმონიის დაკვრა მოცემულ ტონალობაში აკორდთა დახურულ პოზიციაში (მაგ. 1-10).
 3. ფრაზების ტონალური გეგმის შედგენა სხვა ტონალობებში და მათი ჰარმონიის დაკვრა შედგენილი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში აკორდთა დახურულ პოზიციაში (მაგ. 1-10).

თაზი XI

სასიმღერო ფორმის AABA ჰარმონიის გარჩევის მაგალითები

§1. I've Got Rythm G. Gersvin
(მე ვგრძნობ რიტმს ჯ. გერშვინი)

ეს თემა გახლავთ მელოდია ჯორჯ გერშვინის მიუზიკლიდან „Crazy Girl“ („გიჟი ქალი-შვილი“), რომლის პრემიერა შედგა 1932 წელს. ამ თემის ჰარმონიული სქემა ბლუზის ჰარმონიული სქემის შემდეგ ჯაზში ყველაზე მეტი პოპულარობით სარგებლობს და უბრალოდ ეწოდება „რიტმის“ ჰარმონიული სქემა. „რიტმის“ ჰარმონიულ სქემაზე დანერვილია უამრავი ახალი მელოდია, ანუ თავი. მათ შორის შეგვიძლია დავასახელოთ:

S. Rollins	_____	“Oleo”
M. Davis	_____	“The Theme” “The Serpent's Tooth”
B. Harris	_____	“Grazeology”
T. Monk	_____	“Rythm. A-Ning”
S. Stitt	_____	“The Eternal Triangle”
C. Parker	_____	“Anthropology”, “Moose The Mooch” “Steeplechase”.

იმპროვიზაციის და ახალი თავების შექმნის პროცესში თემის ჰარმონიულ სქემაში შეტანილი იყო მრავალი ჰარმონიული ცვლილება. ამ ცვლილებების თვალყურის დევნება წარმოადგენს ჯაზის ჰარმონიის განვითარების ერთ-ერთ სურათს.

მაგ. 1 თემის ჰარმონიის ორიგინალური ვერსია

The musical score for 'I've Got Rhythm' is presented in four staves. The first two staves represent section A, and the last two represent section B. Chord progressions are indicated above the notes.

Section A:

- Staff 1: Chords B^b6, G^m7, C^m7, F⁷, B^b6, G^m7, C^m7, F⁷.
- Staff 2: Chords B^b6, B^b7, E^b maj⁷, E^b m⁶, B^b6, F⁷, B^b6.

Section B:

- Staff 3: Chords D⁷, G⁷.
- Staff 4: Chords C⁷, F⁷.

(რეპრიზა)

A B^{b6} Gm⁷ Cm⁷ F⁷ B^{b6} Gm⁷ Cm⁷ F⁷

B^{b6} B^{b7} E^bmaj⁷ E^bm⁶ B^{b6} F⁷ Dm⁷ G⁷

(კოდა)

Cm⁷ F⁷ B^{b6}

როგორც ყველა სასიმღერო ფორმა **AABA**, თემა შეიცავს ოთხ ფრაზას და მის გარდა ორტაქტიან კოდას, რომელიც იმპროვიზაციის დროს არ სრულდება.

მაგ. 2 30-იანი წლების დასაწყისის „რიტმის“ ჰარმონიული სქემის საიმპროვიზაციო ვერსია (I ვერსია)

B^{b6} major

I ფრაზა **A**

1 2 3 4 5 6 7 8

B ^{b6} Gm ⁷	Cm ⁷ F ⁷	B ^{b6} Gm ⁷	Cm ⁷ F ⁷	B ^{b6} B ^{b7}	Emaj ^{b7} Em ^{b6}	$\frac{B^{b6}}{F}$ Gm ⁷	Gm ⁷ F ⁷
I ⁶ VIm ⁷	IIIm ⁷ V ⁷	I ⁶ VIm ⁷	IIIm ⁷ V ⁷	I ⁶ I ⁷	IVmaj ⁷ IVm ⁶	$\frac{I^6}{V}$ VIm ⁶	IIIm ⁷ V ⁷

II ფრაზა **A**

9 10 11 12 13 14 15 16

B ^{b6} Gm ⁷	Cm ⁷ F ⁷	B ^{b6} Gm ⁷	Cm ⁷ F ⁷	B ^{b6} B ^{b7}	Emaj ^{b7} Em ^{b6}	$\frac{B^{b6}}{F}$ F ⁷	Gm ⁷ F ⁷
I ⁶ VIm ⁷	IIIm ⁷ V ⁷	I ⁶ VIm ⁷	IIIm ⁷ V ⁷	I ⁶ I ⁷	IVmaj ⁷ IVm ⁶	$\frac{I^6}{V}$ V ⁷	I ⁶

III ფრაზა B (ხიდი)

17	18	19	20	21	22	23	24
D^7	D^7	G^7	G^7	G^7	G^7	F^7	F^7
III^7	III^7	VI^7	VI^7	II^7	II^7	V^7	V^7

IV ფრაზა A (რეპრიზა)

9	10	11	12	13	14	15	16
$B^{b6} Gm^7$	$Cm^7 F^7$	$B^{b6} Gm^7$	$Cm^7 F^7$	$B^{b6} B^{b7}$	$Emaj^b7$	Em^{b6}	$\left. \begin{array}{c} B^{b6} \\ F \\ F^7 \end{array} \right $
$I^6 VIm^7$	$IIIm^7 V^7$	$I^6 VIm^7$	$IIIm^7 V^7$	$I^6 I^7$	$IVmaj^7$	IVm^6	$\left. \begin{array}{c} I^6 \\ V \\ V^7 \end{array} \right $
							B^{b6}
							I^6

I ფრაზა A შეიცავს ორ ჰარმონიულ მიმოქცევას:

1. $I^6 VIm^7 | IIIm^7 V^7 |$ (ტაქტები 1-2, 3-4, 7-8) — ნარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას, რომელიც გამოიყენება თანამედროვე სტანდარტულ ბლუზში დასაბრუნებლის როლში (ბლუზის ტაქტები 11-12).

2. $I^6 I^7 | IVmaj^7 IVm^6 |$ (ტაქტები 5-6) ნასესხებია თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონიიდან (ბლუზის ტაქტები 4-5).

II ფრაზა A პირველი ფრაზისაგან განსხვავდება მხოლოდ დაბოლოებით:

$\frac{I^6}{V} V^7 | I^6 ||$ (ტაქტები 15-16).

III ფრაზა B (ხიდი) შეიცავს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას:

$III^7 | \cancel{\quad} | VI^7 | \cancel{\quad} | II^7 | \cancel{\quad} | V^7 | \cancel{\quad} ||$ (ტაქტები 17-24).

IV ფრაზა A (რეპრიზა) ნარმოადგენს II ფრაზის ზუსტ გამეორებას.

მაგ. 3 „რიტმის“ I ვერსია გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში

A B^bmajor

§ B^{b9} Gm⁹ Cm⁹ F¹³ B^{b9} Gm⁹ Cm⁹ F¹³

I⁶ VI^{m9} II^{m9} V¹³ I⁶ VI^{m9} II^{m9} V¹³

B^{b9} B^{b13} E^{m9} E^{m9} ^{1.} B^{b9} Gm⁹ Cm⁹ F¹³

I⁶ I¹³ IV^{m9} IV^{m9} I⁶ VI^{m9} II^{m9} V¹³

^{2,3.} B^{b9} F¹³ B^{b9} **B** D¹³ D¹³

I⁶ V¹³ I⁶ III¹³ III¹³

G¹³ G¹³ C¹³ C¹³ F¹³ F¹³ §

VI¹³ VI¹³ II¹³ II¹³ V¹³ V¹³

დავალება: „რიტმის“ I ვერსიის გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და აკორდთა საფეხურებივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 3.).

მაგ. 4 „რიტმის“ I ვერსია გართულებულ ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში

B^bmajor

The musical score consists of four systems of piano accompaniment in B^b major. Each system is written for a grand staff (treble and bass clefs). Above the treble staff, chord symbols are provided, and below the bass staff, Roman numeral symbols indicate the harmonic structure. The first system begins with a boxed 'A' and contains chords: B^b₆⁹, G^m₉, C^m₉, F¹³, B^b₆⁹, G^m₉, C^m₉, F¹³. The second system starts with a boxed '1.' and contains: B^b₆⁹, B^b₁₃, E^m_{aj}, E^b_m⁹, F^b₆⁹, G^m₉, C^m₉, F¹³. The third system starts with a boxed '2, 3.' and contains: B^b₆⁹, F¹³, B^b₆⁹, B^b₆⁹, D¹³, D¹³. The fourth system contains: G¹³, G¹³, C¹³, C¹³, F¹³, F¹³. Roman numeral symbols are placed below the bass staff: I⁶, VI^m, II^m, V¹³, I⁶, VI^m, II^m, V¹³, I⁶, V, VI^m, II^m, V¹³, I⁶, V¹³, III¹³, III¹³, VI¹³, VI¹³, II¹³, II¹³, V¹³, V¹³.

დავალება: „რიტმის“ I ვერსიის გართულებული ჰარმონიის ღია პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 4).

მაგ. 5 30-იანი წლების დასასრულის „რიტმის“ ჰარმონიული სქემის საიმპროვიზაციო ვერსია (II ვერსია)

B^{b6} major

I ფრაზა A

1	2	3	4	5	6	7	8
B ^{b6} Bdim ⁷	Cm ⁷ Cdim ⁷	Dm ⁷ D ^b dim ⁷	Cm ⁷ F ⁷	B ^{b6} B ^{b7}	Emaj ^{b7} Edim ⁷	$\frac{B^{b6}}{F} G^7$	Gm ⁷ F ⁷
I ⁶ #I ^{dim7}	II ^{m7} #II ^{dim7}	III ^{m7} ^b III ^{dim7}	II ^{m7} V ⁷	I ⁶ I ⁷	IV ^{maj7} #IV ^{dim7}	$\frac{I^6}{V} VI^7$ II ^{m7}	II ^{m7} V ⁷

II ფრაზა A

9	10	11	12	13	14	15	16
B ^{b6} Bdim ⁷	Cm ⁷ C [#] dim ⁷	Dm ⁷ D ^b dim ⁷	Cm ⁷ F ⁷	B ^{b6} B ^{b7}	Emaj ^{b7} Edim ⁷	$\frac{B^{b6}}{F} F^7$	B ^{b6}
I ⁶ #I ^{dim7}	II ^{m7} #II ^{dim7}	III ^{m7} ^b III ^{dim7}	II ^{m7} V ⁷	I ⁶ I ⁷	IV ^{maj7} #IV ^{dim7}	$\frac{I^6}{V} V^7$	I ⁶

III ფრაზა B (ხიდი)

17	18	19	20	21	22	23	24
D ⁷	D ⁷	G ⁷	G ⁷	C ⁷	C ⁷	F ⁷	F ⁷
III ⁷	III ⁷	VI ⁷	II ⁷	II ⁷	II ⁷	V ⁷	V ⁷

IV ფრაზა A (რეპრიზა)

9	10	11	12	13	14	15	16
B ^{b6} Bdim ⁷	Cm ⁷ C [#] dim ⁷	Dm ⁷ D ^b dim ⁷	Cm ⁷ F ⁷	B ^{b6} B ^{b7}	Emaj ^{b7} Edim ⁷	$\frac{B^{b6}}{F} F^7$	B ^{b6}
I ⁶ #I ^{dim7}	II ^{m7} #II ^{dim7}	III ^{m7} ^b III ^{dim7}	II ^{m7} V ⁷	I ⁶ I ⁷	IV ^{maj7} #IV ^{dim7}	$\frac{I^6}{V} V^7$	I ⁶

„რიტმის“ I ვერსიასთან შედარებით II ვერსიაში ცვლილება ხდება მხოლოდ A ფრაზაში. ცვლილებების მისაღწევად ამოქმედებული არის აკორდთა შეცვლის მექანიზმი.

I ფრაზა **A** შეიცავს ოთხ ჰარმონიულ მიმოქცევას:

1. $I^6 \#I\dim^7 | IIm^7 \#I\dim^7 | III\dim^7 |$ (ტაქტები 1-3 — წარმოადგენს ქრომატიული მოძრაობის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას. $III\dim^7$ (ტაქტი 3) წარმოადგენს I-ის ტერციულ შეცვლას. ამ შეცვლის შედეგად შესაძლებელი გახდა ქრომატიული შევსება შემცირებული სეპტაკორდებით მანძილის I-სა და III-ს შორის.

2. $III\dim^7 | \#III\dim^7 | IIm^7 V^7 |$ (ტაქტები 3-4) – წარმოადგენს ქრომატიული და კვინტური მოძრაობის შეხამებას, სადაც მანძილი III-სა და II-ს შორის ქრომატიულად შემცირებული სეპტაკორდით არის შევსებული.

3. $I^6 I^7 | IVmaj^7 \#IV\dim^6 | \frac{I^6}{V} |$ (ტაქტები 5-7) – წარმოადგენს სესხებას თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის განვითარებული ვარიანტის ჰარმონიიდან (ბლუზის ტაქტები 4-7).

4. $\frac{I^6}{V} VI^7 | IIm^7 V^7 |$ (ტაქტები 7-8) – წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას. აქ I ვერსიასთან შედარებით განხორციელებულია პრიმული შეცვლა: $VI^7 VIm^7$ -ის ნაცვლად ასრულებს დასაბრუნებლის როლს.

II ფრაზა **A** პირველი ფრაზისაგან განსხვავდება მხოლოდ დაბოლოებით: $\frac{I^6}{V} V^7 | I^6 ||$ (ტაქტები 15-16).

III ფრაზა **B** (ხიდი) პირველ ვერსიასთან შედარებით არ განიცდის არავითარ ცვლილებებს.

IV ფრაზა **A** (რეპრიზა) წარმოადგენს II ფრაზის ზუსტ გამეორებას.

მაგ. 5 „რიტმის“ II ვერსია გართულებულ ჰარმონიის თანამედროვე დახურულ პოზიციაში

B^bmajor

A B^{b9} Bdim⁹ Cm⁹ C[#]dim⁹ Dm⁹ D^bdim⁹ Cm⁹ F¹³

B^{b9} B^{b13} E^bmaj⁹ E^bdim⁹ 1. B^{b9} G¹³ Cm⁹ F¹³

2, 3. B^{b9} F¹³ B^{b9} B D¹³ D¹³

G¹³ G¹³ C¹³ C¹³ F¹³ F¹³

დავალება: „რიტმის“ II ვერსიის გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 5).

მაგ. 6 „რიტმის“ II ვერსია გართულებულ ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში

B^b major

The musical score is divided into four systems, each with a treble and bass staff. The first system begins with a key signature change to B^b major and a section marker 'A'. The second system features a first ending bracket. The third system features a second ending bracket labeled '2, 3.'. The fourth system concludes with a double bar line and a repeat sign. Chords are labeled in both standard and figured bass notation above and below the staves.

დავალება: „რიტმის“ II ვერსიის გართულებული ჰარმონიის ღია პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 6).

მაგ.7 40-იანი წლების „რიტმის“ ჰარმონიული სქემის საიმპროვიზაციო ვერსია

I ფრაზა **A**

B ^b major	E ^b major	B ^b major					
1	2	3	4	5	6	7	8
B ^b maj ⁷ G ^{7alt}	Cm ⁷ F ^{7alt}	Dm ⁷ G ^{7alt}	Cm ⁷ F ^{7alt}	Fm ⁷ B ^{b7alt}	Emaj ^{b7} A ^{b7alt}	Dm ⁷ G ^{7alt}	Cm ⁷ F ^{7alt}
Imaj ⁷ VI ^{7alt}	IIIm ⁷ V ^{7alt}	IIIIm ⁷ VI ^{7alt}	IIIm ⁷ V ^{7alt}	Im ⁷ V ^{7alt}	Imaj ⁷ IV ^{7alt}	IIIIm ⁷ VIIm ^{7alt}	IIIm ⁷ V ^{7alt}

II ფრაზა **A**

B ^b major	E ^b major	B ^b major					
9	10	11	12	13	14	15	16
B ^b maj ⁷ G ^{7alt}	Cm ⁷ F ^{7alt}	Dm ⁷ G ^{7alt}	Cm ⁷ F ^{7alt}	Fm ⁷ B ^{b7alt}	Emaj ^{b7} A ^{b7alt}	Cm ⁷ F ^{7alt}	B ^b maj ⁷
Imaj ⁷ VI ^{7alt}	IIIm ⁷ V ^{7alt}	IIIIm ⁷ VI ^{7alt}	IIIm ⁷ V ^{7alt}	IIIm ⁷ V ^{7alt}	Imaj ⁷ IV ^{7alt}	IIIm ⁷ V ^{7alt}	Imaj ⁷

III ფრაზა **B** (ხიდი)

B ^b major							
17	18	19	20	21	22	23	24
Am ⁷	D ^{7alt}	Dm ⁷	G ^{7alt}	Gm ⁷	C ^{7alt}	Cm ⁷	F ^{7alt}
VIIIm ⁷	III ^{7alt}	IIIIm ⁷	VI ^{7alt}	VIIm ⁷	II ^{7alt}	IIIm ⁷	V ^{7alt}

IV ფრაზა **A** (რეპრიზა)

B ^b major	E ^b major	B ^b major					
25	26	27	28	29	30	31	32
B ^b maj ⁷ G ^{7alt}	Cm ⁷ F ^{7alt}	Dm ⁷ G ^{7alt}	Cm ⁷ F ^{7alt}	Fm ⁷ B ^{b7alt}	Emaj ^{b7} A ^{b7alt}	Cm ⁷ F ^{7alt}	B ^b maj ⁷
Imaj ⁷ VI ^{7alt}	IIIm ⁷ V ^{7alt}	IIIIm ⁷ VI ^{7alt}	IIIm ⁷ V ^{7alt}	IIIm ⁷ V ^{7alt}	Imaj ⁷ IV ^{7alt}	IIIm ⁷ V ^{7alt}	Imaj ⁷

„რიტმის“ 40-იანი წლების ვერსია წარმოიქმნა ბიბოპის (bebop) ერაში და მეტ-ნაკლებად დღევანდელ სტანდარტებსაც შეესაბამება. ეს ვერსია გამოირჩევა ალტერირებული დომინანტების გამოყენების სიუხვით.

I ფრაზა **A** შეიცავს მოდულაციას (გადახრას) IV საფეხურის ტონალობაში და ოთხ ჰარმონიულ მიმოქცევას:

1. $\text{Imaj}^7 \text{VI}^{7\text{alt}} | \text{IIIm}^7 \text{V}^{7\text{alt}} |$ (ტაქტები 1-4) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას, რომელიც გამოიყენება თანამედროვე სტანდარტულ ბლუზში დასაბრუნებლის როლში (ბლუზის ტაქტები 11-12).

2. $\text{IIIm}^7 \text{VI}^{7\text{alt}} | \text{IIIm}^7 \text{V}^{7\text{alt}} |$ (ტაქტები 1-4) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას, რომელიც გამოიყენება თანამედროვე სტანდარტულ ბლუზში დასაბრუნებლის როლში (ბლუზის ტაქტები 11-12). ამ მიმოქცევაში IIIm^7 წარმოადგენს I-ის ტერციულ შეცვლას.

3. $\text{IIIm}^7 \text{V}^{7\text{alt}} | \text{Imaj}^7 |$ (ტაქტები 5-6) — ეკუთვნის მი^b მაჟორს და წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას. გამოიყენება თანამედროვე სტანდარტულ ბლუზში (ბლუზის ტაქტები 9-11).

4. $| \text{Imaj}^7 \text{IV}^{7\text{alt}} |$ (ტაქტი 6) ეკუთვნის მი^b მაჟორს და წარმოადგენს სესხებას თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონიიდან (ბლუზის ტაქტები 1-2).

II ფრაზა **A** პირველი ფრაზისაგან განსხვავდება მხოლოდ დაბოლოებით:

$| \text{IIIm}^7 \text{V}^{7\text{alt}} | \text{Imaj}^7 ||$ (ტაქტები 15-16). მიმოქცევა წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას და გამოიყენება თანამედროვე სტანდარტულ ბლუზში (ბლუზის ტაქტები 9-11).

III ფრაზა **B** (ხიდი) შეიცავს ერთ ჰარმონიულ მიმოქცევას:

$| \text{VIIIm}^7 | \text{III}^{7\text{alt}} | \text{IIIm}^7 | \text{VI}^{7\text{alt}} | \text{VIm}^7 | \text{II}^{7\text{alt}} | \text{IIIm}^7 | \text{V}^{7\text{alt}} ||$ (ტაქტები 17-24).

მიმოქცევა წარმოიქმნა კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევიდან

$\text{III}^7 - \text{VI}^7 - \text{VI}^7 - \text{II}^7 - \text{V}^7$ ჯაზის საიმპროვიზაციო პრაქტიკაში ძალიან გავრცელებული დომინანტური აკორდის ორი აკორდით შეცვლის საშუალებით: $| \text{V}^7 | = | \text{IIIm}^7 \text{V}^7 |$. შეცვლის შედეგად მიღებულ მიმოქცევაში აღსანიშნავია ჯაზში ძალიან გავრცელებული და საკმაოდ ნატიფი ერთი და იგივე საფეხურის დომინანტურ და მინორულ აკორდთა მონაცვლეობა:

$\text{III}^{7\text{alt}} - \text{IIIm}^7, \text{VI}^{7\text{alt}} - \text{VIm}^7, \text{II}^{7\text{alt}} - \text{IIIm}^7.$

IV ფრაზა **A** (რეპრიზა) წარმოადგენს II ფრაზის ზუსტ გამეორებას.

მაგ. 8 „რიტმის“ III ვერსია გართულებულ ჰარმონიის თანამედროვე დახურულ პოზიციაში

B^b major

§ [A] B^b maj¹³ G⁷(#11) Cm⁹ F¹³(b9) Dm⁹ G¹³(b9) Cm⁹ F¹³(b9)

Imaj¹³ VI⁷(#11) IIm⁹ V¹³(b9) IIIIm⁹ VI¹³(b9) IIm⁹ V¹³(b9)

E^b major **B^b major**

Fm⁹ B⁷(#9) E^b maj¹³ A^b13(#11) 1. Dm⁹ G⁷(#5) Cm⁹ F⁷(#9)

IIm⁹ V⁷(#9) Imaj¹³ IV¹³(#11) IIIIm⁹ VI⁷(#9) IIm⁹ V⁷(#9)

B^b major

2, 3. Cm⁹ F⁷(#9) B^b maj¹³ [B] Am⁹ D⁹(#9)

IIm⁹ V⁷(#9) Imaj¹³ VIIIm⁹ III⁹(#9)

Dm⁹ G⁷(#9) Gm⁹ C⁹(#9) Cm⁹ F⁷(#9) §

IIIIm⁹ VI⁷(#9) VIIm⁹ II⁹(#9) IIm⁹ V⁷(#9)

დავალება: „რიტმის“ III ვერსიის გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 8).

მაგ. 9 „რიტმის“ III ვერსია გართულებულ ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში

B^bmajor

§ [A] B^b13maj G⁷(#11) Cm⁹ F¹³(b9) Dm⁹ G¹³(b9) Cm⁹ F¹³(b9)

Imaj¹³ VI⁷(#5) IIIm⁹ V¹³(b9) IIIIm⁹ VI¹³(b9) IIIm⁹ V¹³(b9)

E^bmajor **B^bmajor**

Fm⁹ B⁷(#9) E^b13maj A^b13(#11) 1. Dm⁹ G⁷(#5) Cm⁹ F⁷(#9)

IIIm⁹ V⁷(#9) Imaj¹³ IV¹³(#11) IIIIm⁹ VI⁷(#9) IIIm⁹ V⁷(#9)

B^bmajor

2, 3. Cm⁹ F⁷(#9) B^b13maj [B] Am⁹ D⁹(#5)

IIIm⁹ V⁷(#9) Imaj¹³ VIIIm⁷ III⁹(#5)

Dm⁹ G⁷(#9) Gm⁹ C⁹ Cm⁹ F⁷(#9) §

IIIIm⁹ VI⁷(#9) VIIm⁹ II⁹(#5) IIIm⁹ V⁷(#9)

დავალება: „რიტმის“ III ვერსიის გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 9).

III ფრაზის B (ხილის) ჰარმონიაში აგრეთვე შესაძლებელია კიდევ სხვა ცვლილებების შემოტანა:

მაგ. 10 ყოველი მეორე დომინანტ 7-აკორდის ტრიტონული შეცვლა
($V^7 = \flat II^7$)

III ფრაზა B (ხილი)

B^b major

17	18	19	20	21	22	23	24
D ⁷	D ⁷	D ^{b7}	D ^{b7}	C ⁷	C ⁷	B ⁷	B ⁷
III ⁷	III ⁷	♭III ⁷	♭III ⁷	II ⁷	II ⁷	♭II ⁷	♭II ⁷

ტრიტონული შეცვლის შედეგად წარმოიქმნა ქრომატიული მოძრაობის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევა (იხ. III ნაწ., თ. VI, §2, მაგ. 2, §4 მაგ. 2).

მაგ. 11 ერთდროულად ყოველი მეორე დომინანტ 7-აკორდის ტრიტონული შეცვლა და ყველა დომინანტ 7-აკორდის შეცვლა მიმოქცევით II^{m7} – V⁷ ანუ ორი აკორდით

III ფრაზა B (ხილი)

B^b major

17	18	19	20	21	22	23	24
Am ⁷	D ⁷	A ^b m ⁷	D ^{b7}	Gm ⁷	C ⁷	G ^b m ⁷	B ⁷
VII ^{m7}	III ⁷	♭VII ^{m7}	♭III ⁷	VI ^{m7}	II ⁷	♭VI ^{m7}	♭II ⁷

ორმაგი შეცვლის შედეგად წარმოიქმნა ალტერირებული კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევა (იხ. III ნაწ., თ. VII, §4, მაგ. 1ა. §5, მაგ. 1ა).

მაგ. 12 დომინანტ7-აკორდის და მისი ტრიტონული შეცვლის ერთობლივი გამოყენება ($V^7 - \flat II^7$):

III ფრაზა **B** (ხიდი)

B^b major

17	18	19	20	21	22	23	24
D^7	A^{b7}	G^7	D^{b7}	C^7	G^{b7}	F^7	B^7
III^7	$\flat VII^7$	VI^7	$\flat III^7$	II^7	$\flat VI^7$	V^7	$\flat II^7$

(იხ. III ნაწ., თ. II, §3, მაგ. 3).

მაგ. 13 დომინანტ7-აკორდის და მისი ტრიტონული შეცვლის ერთობლივ გამოყენებაში ყველა აკორდის სეცვლა ორი აკორდით ($| IIIm^7 V^7 | \flat VIIm - \flat II^7 |$)

III ფრაზა **B** (ხიდი)

B^b major

17	18	19	20	21	22	23	24
$Am^7 D^7$	$E^b m^7 A^{b7}$	$Dm^7 G^7$	$A^b m^7 D^{b7}$	$Gm^7 C^7$	$Dm^{b7} G^{b7}$	$Cm^7 F^7$	$F^{\#} m^7 B^7$
$VIIIm^7 III^7$	$IVm^7 \flat VIIIm^7$	$IIIIm^7 VI^7$	$\flat VIIIm^7 \flat III^7$	$VIIm^7 II^7$	$\flat IIIIm^7 \flat VI^7$	$IIIm^7 V^7$	$\flat VIIm^7 \flat II^7$

(იხ. III ნაწ., თ. II, §3, მაგ. 8).

§2. Take The “A” Train – B. Strayhorn
(იმგზავრე მატარებლით „ა“ — ბ. სტრეიჰორნი)

თემა დაწერილია 1941 წელს სვინგის ერაში (swing era) დიუკ ელინგტონის ორკესტრის წევრის, ბილი სტრეიჰორნის, მიერ. იმიეროდან ორკესტრის ყოველი გამოსვლა იწყებოდა ამ თემის შესრულებით. ეს ტრადიცია გავრცელდა ჯაზის სხვა მუსიკოსებს შორის და ამგვარად თემა ჯაზის თავისებური სავიზიტო ბარათად იქცა.

მაგ. 1 თემა, მისი ტონალური გეგმა და ჰარმონია ასოებრივ-ციფრობრივი და საფეხურებრივი აღნიშვნით

A^b major
I ფრაზა [A] A^b 1 2 3 4

I I⁷(#11)

B^b7 5 E^b7 6 A^b 7 F⁷ B^b7 8 E^b7

II^m7 V⁷ I VI⁷ II^m7 V⁷

A^b major
II ფრაზა [A] A^b 9 10 11 12

I I⁷(#11)

B^b7 13 E^b7 14 A^b 15 D^b major 16 A^b7

II^m7 V⁷ I II^m7 V⁷

III ფრაზა [B] (ხიდი) D^b 17 18 19 20

I E^b7

A^b major 21 22 23 24

B^b7 II^m7 V⁷

A^b major
IV ფრაზა [A] (რეპრიზა) A^b 25 26 27 28

I I⁷(#11)

B^b7 29 E^b7 30 A^b 31 32

II^m7 V⁷ I

I ფრაზა **A** ერთტონალურია და შეიცავს ორ ჰარმონიულ მიმოქცევას:

1. | I | $\cancel{II}^{7(\#11)}$ | \cancel{III}^7 | $IIIm^7$ | V^7 | I | (ტაქტები 1-7) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას. მასში აღსანიშნავია დომინანტური აკორდის ($II^{7(\#11)}$) იგივე პოზიციაზე აგებული მინორულ აკორდში ($IIIm^7$) გადასვლა.

2. | I^7 | VI^7 | $IIIm^7$ | V^7 | (ტაქტები 7-8) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას, რომელიც ამ ფრაზაში, იგივენაირად, როგორც თანამედროვე სტანდარტულ ბლუზში (ბლუზის ტაქტები 11-12), გამოყენებულია დასაბრუნებლის როლში.

II ფრაზა **A** პირველი ფრაზისაგან განსხვავდება დაბოლოებით, სადაც ხდება მოდულაცია la^b მაჟორიდან re^b მაჟორში:

A^b major D^b major

| I | $IIIm^7$ | V^7 | (ტაქტები 15-16).

III ფრაზა **B** (ხიდი) მოდულირებულია, შეიცავს მოდულაციას — დაბრუნებას re^b მაჟორიდან la^b მაჟორში.

მთლიანად re^b მაჟორი ნაჩვენებია ერთი ჰარმონიული მიმოქცევით, რომელიც კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას წარმოადგენს:

1. $IIIm^7$ | V^7 | I | \cancel{II}^7 | \cancel{III}^7 | \cancel{IV}^7 | (ტაქტები 16-20).

la^b მაჟორი შემოიყვანება კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევით:

A^b major

2. | II^7 | \cancel{III}^7 | $IIIm^7$ | V^7 | (ტაქტები 21-24).

IV ფრაზა **A** (რეპრიზა) წარმოადგენს I ფრაზის გამეორებას დასაბრუნებლის გარეშე.

მაგ. 2 თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში

The musical score for Fig. 2 is written in bass clef with a common time signature. It consists of several systems of staves with chord symbols and figured bass notation. The progression starts with A-flat major (I⁶) and includes various extensions and alterations like A-flat 9, B-flat 13(#11), B-flat minor 9, E-flat 13, A-flat 6, F 13, B-flat minor 9, E-flat 13, D-flat major, E-flat minor 9, A-flat 13, D-flat major 9, B-flat minor 9, E-flat 13(b9), and A-flat 9. The score ends with a double bar line.

დავალება: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 2).

მაგ. 3

თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში

A^b major

§ **A** A^b9

B^b13(#11)

B^b9

E^b13

⊕ A^b9

F13

B^bm

E^b13

1. A^b9

E^bm9

A^b13

⊖ **B** Dmaj9

2. A^b9

E^bm9

A^b13

A^b major

B^b13

B^b9

E^b13

E^b13(b9) §

⊕ A^b9

დავალება:

თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 3).

§3. Round Midnight – T. Monk

(დაახლოებით შუალამისას — თ. მონკი)

თემა დაწერილია 1944 წელს. მისი ავტორია ბიბოპის (bebop) ცნობილი პიანისტი და კომპოზიტორი თელონიუს მონკი.

მაგ. 1 თემა, მისი ტონალური გეგმა და ჰარმონია ასოებრივ-ციფრობრივი და საფეხურებრივი აღნიშვნით

E^b minor **D^b major**

I ფრაზა **A** E^b Cm^{7(b5)} Fm^{7(b5)} B^{b7} E^{b7} A^{b7} Bm⁷ E⁷ B^{b7} E^{b7}

Im VIIm^{7(b5)} IIIm^{7(b5)} V⁷ IIIm⁷ V⁷ VIIIm⁷ III⁷ VIIm⁷ II⁷

G^b major **E^b minor**

A^{b7} D^{b7} G^b A^{b7} Cm^{7(b5)} F⁷ B^{b7}

IIIm⁷ V⁷ I II⁷ VIIm^{7(b5)} II⁷ V⁷

E^b minor **D^b major**

II ფრაზა **A** E^b Cm^{7(b5)} Fm^{7(b5)} B^{b7} E^{b7} A^{b7} Bm⁷ E⁷ B^{b7} E^{b7}

Im VIIm^{7(b5)} IIIm^{7(b5)} V⁷ IIIm⁷ V⁷ VIIIm⁷ III⁷ VIIm⁷ II⁷

G^b major **E^b major**

A^{b7} D^b G^b A^{b7} Cm^{7(b5)} F⁷ B^{b7} E^b

IIIm⁷ V⁷ I II⁷ VIIm^{7(b5)} II⁷ V⁷ I

E^b minor **A^b minor**

III ფრაზა (ბოდი) **B** Cm^{7(b5)} F⁷ B^{b7} Cm^{7(b5)} F⁷ B^{b7} E^{b7}

VIIm^{7(b5)} II⁷ V⁷ VIIm^{7(b5)} II⁷ V⁷ V⁷

A^b major **G^b major** **E major** **E^b minor**

A^{b7} B^{b7} Cm^{7(b5)} F⁷ B^{b7} E^{b7} A^{b7} D^{b7} F^{#7} B⁷ Fm⁷ B^{b7}

Im⁷ V⁷ VIIm^{7(b5)} II⁷ IIIm⁷ V⁷ IIIm⁷ V⁷ IIIm⁷ V⁷ IIIm⁷ V⁷ IIIm⁷ V⁷

IV ფრაზა **A** E^b minor (რეპრიზა)

Chord symbols: E^bm, Cm^{7(b5)}, Fm^{7(b5)}, B^{b7}, E^{b7}, A⁷, Bm⁷, E⁷, Bm⁷, E^{b7}, G^bmaj, Am⁷, D^{b7}, G^b, A⁷, E^bmaj, Cm^{7(b5)}, F⁷, B^{b7}, E^b, I.

Roman numerals: Im, VI^{m7(b5)}, II^{m7(b5)}, V⁷, II^{m7}, V⁷, ^bVII^{m7}, III⁷, VI^{m7}, II⁷, II^{m7}, V⁷, I, II⁷, VI^{m7(b5)}, II⁷, V⁷, I.

თემა, როგორც საერთოდ ბიბოპის თემების უმეტესობა, გამოირჩევა რთული ტონალური გეგმით და ჰარმონიით. თემის ყველა ფრაზა ერთტონალურია, მაგრამ შიგნით ბევრ მოდულაციას (გადახრას) შეიცავს.

I ფრაზა **A** შეიცავს შემდეგ ტონალობებს:

E^b minor - D^b major - G^b major - E^b minor

ჩამოთვლილი ტონალობების შესაბამისად, ვლებულობთ შემდეგ ჰარმონიულ მიმოქცევებს:

მი^b მინორი

1. | Im | VI^{m7(b5)} V⁷ | (ტაქტები 1-2) – წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

რე^b მაჟორი

2. | II^{m7} V⁷ | (ტაქტი 3) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

3. | ^bVII^{m7} III⁷ VI^{m7} II⁷ | (ტაქტი 4) — წარმოადგენს ალტერირებული კვინტური წრის

სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას და ერთდროულად დაღმავალ ნახევარტონიანი სეკვენციას (იხ. III ნაწ., თ. VII, §4, მაგ. 1ა, §5, მაგ. 1ა და თ. VIII, §4, მაგ. 3).

სოლ^b მაჟორი

4. | II^{m7} V⁷ | I | (ტაქტები 5-6) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

5. I | II⁷ | (ტაქტი 6) — წარმოადგენს დიატონური მოძრაობის ჰარმონიული მიმოქცევის დასაწყისს.

მი^b მინორი

6. | $VIm^{7(5)}$ | V^7 || (ტაქტები 7-8) – წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას. გამოყენებულია დასაბრუნებლის როლში.

II ფრაზა **A** პირველი ფრაზისაგან განსხვავდება ბოლო ტონალობით და დამაბოლოებელი ჰარმონიული მიმოქცევით.

მი^b მაჟორი

| $VIm^{7(5)}$ II^7 V^7 | I || (ტაქტები 15-16) – წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

III ფრაზა **B** (ხიდი) შეიცავს შემდეგ ტონალობებს:

E^b minor - A^b minor - E^b minor - A^b major - G^b major - E major - E^b minor

ჩამოთვლილი ტონალობების შესაბამისად ვლელულობთ შემდეგ ჰარმონიულ მიმოქცევებს:

მი^b მინორი

1. | $VIm^{7(5)}$ II^7 | V^7 || (ტაქტები 17-18 და 19-20) – წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

ლა^b მინორი

2. | V^7 | Im^7 || (ტაქტები 20-21) – წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

მი^b მინორი

3. | V^7 | $VIm^{7(5)}$ II^7 | (ტაქტები 21-22) ამ ჰარმონიული მიმოქცევის ნაწილი $V^7VIm^{7(5)}$ წარმოადგენს შეწყვეტილ მიმოქცევას და ნაწილი $VIm^{7(5)} - II^7$ — მოძრაობას კვინტური წრით.

ლა^b მაჟორი — სოლ^b მაჟორი-მი მაჟორი

A^b major G^b major E^b major

4. | $\underline{IIIm^7 V^7}$ $\underline{IIIm^7 V^7}$ | $\underline{IIIm^7 V^7}$ | (ტაქტები 23-24) — წარმოადგენს დაღმავალ მთელტონიან მოდულირებულ სეკვენციას მოტივით $IIIm^7 V^7$ (იხ. ნან. III, თ. VIII, §4, მაგ. 1).

მი მაჟორი — მი^b მინორი

E minor - E^b minor

5. | $\underline{IIIm^7 V^7}$ $\underline{IIIm^7 V^7}$ | (ტაქტი 24) — წარმოადგენს დაღმავალ ნახევარტონიან მოდულირებულ სეკვენციას და ერთდროულად ალტერირებული კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას: $|\underline{bIIIIm^7} \underline{bVI^7} \underline{IIIm^7 V^7}|$.

IV ფრაზა **A** ზუსტად იმეორებს II ფრაზას.

მაგ. 2 თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში

System 1:
 Treble: E^b minor, Em⁹, Cm^{9(b5)}, Fm^{9(b5)}, B^b7(#9), Em⁹, A^b13, Bm⁹, E¹³, Bm⁹, E^b13
 Bass: Im⁹, VIIm^{9(b5)}, IIIm^{9(b5)}, V7(#9), IIIm⁹, V¹³, ^bVIIIm⁹, ^bIII¹³, VIIm⁹, II¹³

System 2:
 Treble: G^b major, Am⁹, D^b13, G^b maj, A^b13, E^b minor, Cm⁹, F7(#9), B^b7, B^b7(#9)
 Bass: IIIm⁹, V¹³, Ima⁹, II¹³, VIIm^{9(b5)}, II^{7(#9)}, V¹³, V^{7(#9)}

System 3:
 Treble: E^b major, Cm⁹, F7(#9), B^b13, E^b9, E^b minor, Cm^{9(b5)}, F7(#9), B^b13
 Bass: VIIm^{9(b5)}, II^{7(#9)}, I⁹, VIIm^{9(b5)}, II^{7(#9)}, V¹³

System 4:
 Treble: Cm^{9(b5)}, F7(#9), B^b13, A^b minor, E^b13, Am⁹, B^b13, E^b minor, Cm^{9(b5)}, F7(#9)
 Bass: VIIm^{9(b5)}, II^{7(#9)}, V¹³, V¹³, Im⁹, V¹³, VIIm^{9(b5)}, II^{7(#9)}

System 5:
 Treble: A^b major, Bm⁹, E^b7(#9), G^b major, Am⁹, D^b7(#9), E major, Fm⁹, B7(#9), E^b minor, Fm⁹, B^b7(#9)
 Bass: IIIm⁹, V7(#9), IIIm⁹, V7(#9), IIIm⁹, V7(#9), IIIm⁹, V7(#9)

დავალება: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 2).

მაგ. 3 თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში

E^b minor **D^b major**

§ [A] Em⁹₆ Cm⁹_(b5) Fm⁹_(b5) B^b7_(#9) Em⁹ A^b13 Bm⁹ E^b13 Bm⁹ E^b13

Im⁹₆ VIIm⁹_(b5) IIIm⁹_(b5) V7_(#9) IIm⁹ V¹³ bVIIm⁹ bIII¹³ VIIm⁹ II¹³

G^b maj **E^b minor**

Am⁹ D^b13 Gbmaj Ab13 1. Cm⁹_(b5) F7_(#9) B^b13 B^b7_(#9)

IIIm⁹ V¹³ Imaj⁹ II¹³ VIIm⁹_(b5) II⁷_(#9) V¹³ V7_(#9)

E^b major **E^b minor**

2, 3. Cm⁹_(b5) F7_(#9) B^b13 E^b9 [B] Cm⁹_(b5) F7_(#9) B^b13

VIIm⁹_(b5) II⁷_(#9) V¹³ I⁶ VIIm⁹_(b5) II⁷_(#9) V¹³

Cm⁹_(b5) F7_(#9) B^b13 A^b minor E^b minor

VIIm⁹_(b5) II⁷_(#9) V¹³ V¹³ Am⁹ B^b13 Cm⁹_(b5) F7_(#9)

A^b major G^b major E major E^b minor

Bm⁹ E^b7_(#9) Am⁹ D^b7_(#9) Fm⁹ B7_(#9) Fm⁹ B^b7_(#9) §

IIIm⁹ V7_(#9) IIIm⁹ V7_(#9) IIm⁹ V7_(#9) IIm⁹ V7_(#9)

დავალება: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 3).

§4. In Your Own Sweet Way – D. Brubeck

(შენთვის ჩვეული სინაზით — დ. ბრუბეკი)

თემა დაწერილია 1955 წელს. მისი ავტორია ქულის (cool) ცნობილი პიანისტი და კომპოზიტორი დეივ ბრუბეკი. თემა შეიცავს ოთხ მ-ტექტიან ფრაზას და 2-ტექტიან დაბოლოებას, რომელიც საიმპროვიზაციო ქორუსებში გამოიყოფება.

მაგ. 1 თემა, მისი ტონალური გეგმა და ჰარმონია ასოებრივ-ციფრობრივი და საფეხურებრივი აღნიშვნით

E^b major
I ფრაზა **A**

Am^{7(b5)} D⁷ Gm⁷ C⁷ Cm⁷ F⁷ B^{b7} E^{b7} Imaj

#IVm^{7(b5)} VII⁷ III^{m7} VI⁷ VI^{m7} II⁷ V⁷ Imaj

G^b major
Am^{7(b5)} D^{b7} G^{b7} Bmaj E^b major
Cm^{7(b5)} F^{7(b9)} B^{b7}

III^{m7} V⁷ Imaj IVmaj VI^{m7(b5)} II^{7(b9)} V⁷

E^b major
II ფრაზა **A**

Am^{7(b5)} D⁷ Gm⁷ C⁷ Cm⁷ F⁷ B^{b7} E^{b7} Imaj

#IVm^{7(b5)} VII⁷ III^{m7} VI⁷ VI^{m7} II⁷ V⁷ Imaj

G^b major
Am⁷ D^{b7} G^{b7} Bmaj E^b major
Cm^{7(b5)} F^{7(b9)} B^{b7}

III^{m7} V⁷ Imaj IVmaj VI^{m7(b9)} II^{7(b9)} V⁷

D major
III ფრაზა **B** (ხიდი)

Em⁷ A⁷ Dmaj Em A⁷ Dmaj

III^{m7} V⁷ Imaj III^{m7} V⁷ Imaj

C major
Dm⁷ G⁷ Em⁷ A⁷ E^{b7} A^{b7} Dm^{7(b5)} G⁷

III^{m7} V⁷ III^{m7} VI⁷ bIII^{m7} bVI⁷ III^{m7(b5)} V⁷

E^b major

IV ფრაზა **A** (რეპრიზა)

I ფრაზა **A** შეიცავს შემდეგ ტონალობებს:

E^b major – G^b major – E^b major

ჩამოთვლილი ტონალობების შესაბამისად ვლებულოთ შემდეგ ჰარმონიულ მიმოქცევებს:

მი^b მაჟორი

1. | #IVm^{7(b5)} VIIIm⁷ | IIIIm⁷ VIIm⁷ | VIIm⁷ IIIm⁷ | V⁷ Imaj⁷ | (ტაქტები 1-4) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

სოლ^b მაჟორი

2. | IIIm⁷ V⁷ | Imaj⁷ IVmaj⁷ | (ტაქტები 5-6) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

მი^b მაჟორი

3. | VIIm^{7(b5)} IIIm^{7(b9)} | V⁷ || (ტაქტები 7-8) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას. გამოყენებულია დასაბრუნებლის როლში.

II ფრაზა **A** წარმოადგენს I ფრაზის ზუსტ გამეორებას.

III ფრაზა **B** (ხიდი) შეიცავს შემდეგ ტონალობებს:

D major – C major

ჩამოთვლილი ტონალობების შესაბამისად ვლუბულობთ შემდეგ ჰარმონიულ მიმოქცევებს:

რე მაჟორი

1. $|IIIm^7 V^7 | Imaj^7 |$ (ტაქტები 17-18 და 19-20) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

დო მაჟორი

2. $|IIIm^7 V^7 | IIIIm^7 |$ (ტაქტები 21-22) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას, სადაც $IIIIm^7$ არის I-ის ტერციული შეცვლა.

3. $|IIIIm VI^7 | \flat IIIIm^7 \flat VI^7 | IIIm^{7(\flat 5)} V^7 ||$ (ტაქტები 22-24) — წარმოადგენს ალტერირებული კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას და ერთდროულად დაღმავალ ნახევარტონიან სეკვენციას.

IV ფრაზა **A** (რეპრიზა) პირველი ფრაზისაგან განსხვავდება ბოლო ტონალობით და დამაბოლოებელი ჰარმონიული მიმოქცევის მოცულობით.

მი^b მინორი

$|VIIm^{7(\flat 5)} IIIm^{7(\flat 9)} | V^7 | Im | \surd ||$ (ტაქტები 31-34) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

მაგ. 2 თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში

E^bmajor
A Am⁹(^b5) D⁷([#]9) Gm⁹ C⁷(^b9) Cm⁹ F¹³ B^b13 E⁹maj
 #IVm⁹(^b5) VII⁷([#]9) III^m⁹ VI⁷(^b9) VI^m⁹ II¹³ V¹³ Imaj⁹

G^bmajor **E^bmajor**
 Am⁹ D^b13 G^bmaj Bmaj⁹ Cm⁹(^b5) F¹³(^b9) B^b9
 II^m⁹ V¹³ Imaj⁹ IVmaj⁹ VI^m⁹(^b5) II¹³(^b9) V⁹

D major
B Em⁹ A⁹([#]5) Dmaj⁹ Em⁹ A⁷([#]9) Dmaj⁹
 II^m⁹ V⁹([#]5) Imaj⁹ II^m⁹ V⁷(^b9) Imaj⁹

C major
 Dm⁹ G¹³(^b9) Em⁹ A¹³(^b9) Eb⁹ A^b13 Dm⁹(^b5) G⁷([#]9) %
 II^m⁹ V¹³(^b9) III^m⁹ VI¹³(^b9) bIII^m⁹ bVI¹³ II^m⁹(^b5) V⁷([#]9)

E^bminor
 Cm⁹(^b5) F¹³(^b9) B^b9 B^b7([#]9) Eb¹³([#]7)
 VI^m⁹(^b5) II¹³(^b9) V⁹ V⁷([#]9) Im¹³([#]7)

დავალება: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 2).

მაგ. 3

თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ლია პოზიციაში

The musical score consists of five systems, each representing a different key signature. Each system shows a piano accompaniment with chord symbols above the staff and Roman numerals below. The systems are:

- System 1: E^b major**
 - Chords: Am^{9(b5)}, D^{7(#9)}, Gm⁹, C^{7(b9)}, Cm⁹, F¹³, B^{b13}, E^{maj}⁹
 - Roman numerals: #IVm^{9(b5)}, VII^{7(#9)}, III^m⁹, VI^{7(b9)}, VI^m⁹, II¹³, V¹³, I^{maj}⁹
- System 2: G^b major**
 - Chords: Am⁹, D^{b13}, G^{maj}⁹, B^{maj}⁹, C^{m(b5)}⁹, F^{13(b9)}, B^{b9}
 - Roman numerals: II^m⁹, V¹³, I^{maj}⁹, IV^{maj}⁹, VI^m^{9(b5)}, V^{13(b9)}, V⁹
- System 3: D major**
 - Chords: Em⁹, A^{9(#5)}, D^{maj}⁹, Em⁹, A^{7(#9)}, D^{maj}⁹
 - Roman numerals: II^m⁹, V^{9(#5)}, I^{maj}⁹, II^m⁹, V^{7(#9)}, I^{maj}⁹
- System 4: C major**
 - Chords: Dm⁹, G^{13(b9)}, Em⁹, A^{13(b9)}, Em⁹, A^{b13}, Dm^{9(b5)}, G^{7(#9)}
 - Roman numerals: II^m⁹, V^{13(b9)}, III^m⁹, VI^{13(b9)}, bIII^m^{9(b5)}, bVI¹³, II^m^{9(b5)}, V^{7(#9)}
- System 5: E^b minor**
 - Chords: Cm^{9(b5)}, F^{13(b9)}, B^{b9}, B^{7(#9)}, Em^{13#7}
 - Roman numerals: VI^m^{9(b5)}, II^{13(b9)}, V⁹, V^{7(#9)}, I^m^{13#7}

დავალება: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ლია პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 3).

§5. Whisper Not – B. Golson

(ნუ ჩურჩულებ — ბ. გოლსონი)

თემა დაწერილია 1956 წელს. მისი ავტორია ჰარდ ბოპის (hard bop) საქსოფონისტი და კომპოზიტორი ბენი გოლსონი.

მაგ. 1 თემა, მისი ტონალური გეგმა და ჰარმონია ასოებრივ-ციფრობრივი და საფეხურებრივი აღნიშვნით

I ფრაზა [A]

G minor

1 Cm⁷ 2 Am^{7(b5)} D⁷ Gm⁷ 3 Em^{7(b5)} A⁷ 4 Dm⁷ 5 Em^{7(b5)} A⁷ 6 Dm⁷ 7 Em⁷ 8 Fm⁷ G⁷

II ფრაზა [A]

G minor

9 Cm⁷ 10 Am^{7(b5)} D⁷ Gm⁷ 11 Em^{7(b5)} A⁷ 12 Dm⁷ 13 Em⁷ 14 Fm⁷ B^{b7} 15 Dm⁷ 16 Em⁷ 17 Am^{7(b5)} 18 D⁷ 19 Gm⁷ 20

III ფრაზა [B] (ბიდი)

D minor

21 Em^{7(b5)} 22 A⁷ 23 Dm^{7(b5)} 24 G⁷

G minor
IV ფრაზა **A** (რეპრიზა)

D minor
Em^{7(b5)} A⁷

Measures: 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32

I ფრაზა **A** მოდულირებულია და შეიცავს შემდეგ ტონალობებს:

G minor – D minor – C minor

ჩამოთვლილი ტონალობების შესაბამისად ვღებულობთ შემდეგ ჰარმონიულ მიმოქცევებს:

სოლ მინორი

1. | IVm⁷ | | IIIm^{7(b5)} V⁷ | Im⁷ | (ტაქტები 1-3) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

რე მინორი

2. | IIIm^{7(b5)} V⁷ | Im⁷ | (ტაქტები 4-5 და 6-7) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

3. | Im⁷ IIIm⁷ | (ტაქტი 7) — წარმოადგენს დიატონური მოძრაობის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევის საწყის ნაწილს.

დო მინორი

4. | IVm⁷ V⁷ | (ტაქტი 8) — წარმოადგენს მიმოქცევას, სადაც IVm⁷ წარმოადგენს II-ს ტერციულ შეცვლას და თვითონ მიმოქცევა დასაბრუნებლის როლს ასრულებს.

II ფრაზა **A** პირველი ფრაზისაგან განსხვავდება ბოლო ტონალობით და დამაბოლოებელი ჰარმონიული მიმოქცევით.

მი^b მაჟორი

$|II\mathbf{m}^7 V^7 |$ (ტაქტი 16) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

III ფრაზა **B** (ხიდი) მოდულირებულია და შეიცავს შემდეგ ტონალობებს:

G minor – D minor – C minor

ჩამოთვლილი ტონალობების შესაბამისად ვლებულოთ შემდეგ ჰარმონიულ მიმოქცევებს:

სოლ მინორი

1. $|II\mathbf{m}^{7(5)} V^7 | Im^7 | \cancel{\mathbf{m}} |$ (ტაქტები 17-20) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

რე მინორი — დო მინორი

D minor C minor

2. $| \underline{II\mathbf{m}^{7(5)} | V^7 | \underline{II\mathbf{m}^{7(5)} | V^7} ||$ (ტაქტები 21-24) — წარმოადგენს დაღმავალ მთელტონიან მოდულირებულ სეკვენციას მოტივით $II\mathbf{m}^{7(5)} V^7$ (იხ. III ნაწილი, თ. VIII, §4, მაგ. 1).

IV ფრაზა **A** (რეპრიზა) მოდულირებულია და I ფრაზასთან შედარებით შეიცავს მხოლოდ ორ ტონალობას: G minor – D minor.

აშკარაა, რომ თემის მთავარი ტონალობა რე მინორია.

მაგ. 2 თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში

The musical score is written for piano in G minor. It consists of six systems, each with a treble and bass staff. Above the staves, chords are labeled with Roman numerals and figured bass notation. The first system is marked with a repeat sign and a box 'A'. The second system has a first ending bracket. The third system has a second ending bracket. The fourth system is marked with a box 'B'. The fifth system has a repeat sign and a box 'C'. The sixth system has a repeat sign and a box 'D'. The chords are: System 1: Cm⁹, Am⁹(b⁵), D7(b⁹), Gm⁹, Em⁹(b⁵), A7(#⁹); System 2: Dm⁹, Em⁹(b⁵), A7(#⁹), Dm⁹, Em⁹, Fm⁹, G7(b⁹); System 3: Dm⁹, Em⁹, Fm⁹, B^{b9}, Am⁹(b⁵), D7(b⁹); System 4: Gm⁹, Em⁹(b⁵), A7(#⁹); System 5: Dm⁹(b⁵), G7(#⁹), Dm⁹; System 6: Dm⁹, G7(#⁹), Dm⁹.

დავალება: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურები ალნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 2).

მაგ. 3 თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში

The musical score consists of five systems of piano accompaniment in G minor and D minor. Each system shows chord progressions in both the treble and bass staves, with Roman numerals and chord symbols. System 1 starts with G minor (Cm⁹) and D minor (Em^{9(b5)}, A^{7(b9)}). System 2 continues with Dm⁹, Em^{9(b5)}, A^{7(b9)}, Dm⁹, Em⁹, Fm⁹, and G^{7(b9)}. System 3 features E^bmajor (Dm⁹, Em⁹, Fm⁹, V⁹) and G minor (Am^{9(b5)}, D^{7(b9)}). System 4 shows Gm⁹, D minor (Em^{9(b5)}, A^{7(b9)}), and C minor (Dm^{9(b5)}, G^{7(b9)}). System 5 concludes with Im⁶.

დავალება: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 3).

§6. The Girl From Ipanema – A. Jobim

(ქალიშვილი იპანემიდან — ა. ჯობიმი)

თემა დაწერილია 60-იანი წლების დასაწყისში ცნობილი ბრაზილიელი გიტარისტის, მომღერლისა და კომპოზიტორის, ანტონიო ჯობიმის, მიერ. წარმოადგენს ბოსა ნოვას (bossa nova) ერთ-ერთ ყველაზე პოპულარულ ნიმუშს. სხვა განხილული AABA სასიმღერო ფორმებისაგან გამოირჩევა თავისი მოცულობით: 8-8-16-8.

მაგ. 1 თემა, მისი ტონალური გეგმა და ჰარმონია ასოებრივ-ციფრობრივი და საფეხურებრივი აღნიშვნით

I ფრაზა A F major

Musical notation for the first phrase (measures 1-8) in F major. The melody is written on a treble clef staff with a key signature of one flat (Bb) and a common time signature (C). The notes are: 1. F4, 2. G4, 3. A4, 4. Bb4, 5. C5, 6. Bb4, 7. A4, 8. G4. Chord symbols above the staff are: Fmaj (1), G7 (2), Fmaj (3), Gb7 (4), Gm7 (5), C7 (6), Fmaj (7), Gb7 (8). Chord symbols below the staff are: I maj7 (1), II7 (2), II m7 (5), V7 (6), I maj7 (7), bII7 (8).

II ფრაზა A F major

Musical notation for the second phrase (measures 9-16) in F major. The melody is written on a treble clef staff with a key signature of one flat (Bb) and a common time signature (C). The notes are: 9. F4, 10. G4, 11. A4, 12. Bb4, 13. C5, 14. Bb4, 15. A4, 16. G4. Chord symbols above the staff are: Fmaj (9), G7 (10), Fmaj (11), Gb7 (12), Gm7 (13), C7 (14), Fmaj (15), Gb7 (16). Chord symbols below the staff are: I maj7 (9), II7 (10), II m7 (13), V7 (14), I maj7 (15), bII7 (16).

III ფრაზა **B** (ხიდი) B^b minor

IV ფრაზა **A** (რეპრიზა) F major

I ფრაზა **A** ერთტონალურია და შეიცავს ერთ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

|Imaj⁷ | /: | II⁷ | /: | II m⁷ | V⁷ | Imaj⁷ | (ტაქტები 1-7) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

bII⁷ (ტაქტი 8) — V 7-აკორდის ტრიტონულ შეცვლას წარმოადგენს და დასაბრუნებლის როლს ასრულებს.

II ფრაზა **A** ზუსტად იმეორებს I ფრაზას, ოღონდ დასაბრუნებელი (bII⁷) აკორდის გარეშე.

III ფრაზა **B** (ხიდი) მოდულირებულია და შეიცავს შემდეგ ტონალობებს:

B^b minor – C[#] minor – D minor – G major – F major

ჩამოთვლილი ტონალობების შესაბამისად ვლებულოთ შემდეგ ჰარმონიულ მიმოქცევებს:

სი^b მინორი

1. | $\flat VI_{maj}^7$ | $\flat II^7$ | (ტაქტები 17-20) — ამ მიმოქცევაში $\flat II^7$ წარმოადგენს V⁷-აკორდის ტრიტონულ შეცვლას. ასეთი ჰარმონიული მიმოქცევა გვხვდება თანამედროვე ბლუზის თედ დამერონის დასაბრუნებელში (იხ. IV ნან., თ. VI, §2).

დო[#] მინორი — რე მინორი

C[#] minor

D minor

2. | IV_{m}^7 | $\cancel{\quad}$ | $\flat II^7$ | $\cancel{\quad}$ | IV_{m}^7 | $\cancel{\quad}$ | IV_{m}^7 | $\cancel{\quad}$ | (ტაქტები 21-28) — წარმოადგენს აღმავალ ნახევარტონიან მოდულირებულ სეკვენციას მოტივით IV_{m}^7 — $\flat II^7$, სადაც $\flat II^7$ V⁷-აკორდის ტრიტონულ შეცვლას წარმოადგენს.

სოლ მაჟორი — ფა მაჟორი

G major

F major

3. | II_{m}^7 | V⁷ | II_{m}^7 | V⁷ | (ტაქტები 29-32) — წარმოადგენს დაღმავალ მთელტონიან მოდულირებულ სეკვენციას მოტივით II_{m}^7 V⁷ (იხ. III ნან., თ. VIII, მაგ. 1).

IV ფრაზა A (რეპრიზა) ზუსტად იმეორებს II ფრაზას.

მაგ. 2 თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში

A F major

♩ Fmaj⁹ G¹³

Imaj⁹ II¹³

Gm⁹ C⁷($\flat 9$) Fmaj⁹ G $\flat 9$ ($\flat 5$)

IIIm⁹ V⁷($\flat 9$) Imaj⁹ $\flat II^9$ ($\flat 5$)

2, 3.

Fmaj⁹ **B^b minor**
Imaj⁹ **B^b Gmaj⁹**

B¹³ **C[#] minor**
II¹³ **Fm^{#9}**
IVm⁷

D¹³ **D minor**
II¹³ **Gm⁹**
IVm⁷

E^b13 **G major**
II¹³ **Am⁹** **D7 (b9)**
IVm⁹ **V7 (b9)**

F major
Gm⁹ **C7 (b9)** **§**
IIm⁹ **V7 (b9)**

დავალეზა: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 2).

მაგ. 3 თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში

A F major

§ Fmaj⁹ G¹³

Imaj⁹ II¹³

Gm⁹ C7(♯9) Fmaj⁹ F⁹(♭5)

Im⁹ V⁷(♯9) Imaj⁹ ♭II⁹(♭5)

1.

2, 3. Fmaj⁹ B^{minor}

B Gmaj⁹ VIImaj⁹

B¹³ C^{minor} Fm⁹

♭II¹³ IVm⁹

The image displays a musical score for piano accompaniment, organized into four systems. Each system consists of a grand staff with a treble and bass clef. The first system is in F major, starting with a section marked 'A' and a double bar line. It features chords Fmaj⁹ and G¹³ in the treble, and Imaj⁹ and II¹³ in the bass. The second system continues in F major, with chords Gm⁹, C7(♯9), Fmaj⁹, and F⁹(♭5) in the treble, and Im⁹, V⁷(♯9), Imaj⁹, and ♭II⁹(♭5) in the bass. A first ending bracket spans the last two measures. The third system has a second ending bracket for the first two measures, then a section marked 'B' with chords Gmaj⁹ and VIImaj⁹. The fourth system is in C minor, with chords B¹³ and C^{minor} Fm⁹ in the treble, and ♭II¹³ and IVm⁹ in the bass.

D minor
Gm⁹

G major
Am⁹ D^{9(b5)}

F major
Gm⁹ C^{9(b5)} %

დავალება: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 3).

თავი XII

სასიმფერო ფორმის ABAC ჰარმონიის გარჩევის მაგალითები

§1. How High The Moon – W. Lewis (რა მაღალია მთვარე — ვ. ლიუისი)

თემა დაწერილია 40-იანი წლების დასაწყისში და ბიბოპის ერის ერთ-ერთ ყველაზე პოპულარულ თემას წარმოადგენს. თემა შეიცავს ოთხ 8-ტაქტიან ფრაზას. ამ თემის ჰარმონიაზე ჩარლი პარკერს დაწერილი აქვს საკუთარი თემა — “Ornitology”.

მაგ. 1

თემა, მისი ტონალური გეგმა და ჰარმონია ასოებრივ-ციფრობრივი და საფუხურებრივი აღნიშვნით

The musical score is written in F major (one flat) and 4/4 time. It consists of 32 measures, divided into three sections: A (measures 1-8), B (measures 9-16), and C (measures 17-32). The melody is primarily composed of quarter and eighth notes, with some rests. The harmonic analysis is provided in Roman numerals and letter-based chord symbols.

Section A (Measures 1-8):

- Measure 1: F major (Fmaj⁷), I maj⁷
- Measure 2: F major (Fmaj⁷), I maj⁷
- Measure 3: E^b major (E^bmaj⁷), II m⁷
- Measure 4: E^b major (E^bmaj⁷), V⁷
- Measure 5: E^b major (E^bmaj⁷), I maj⁷
- Measure 6: D^b major (D^bmaj⁷), II m⁷
- Measure 7: D^b major (D^bmaj⁷), II m⁷
- Measure 8: A^b major (A^b7), V⁷

Section B (Measures 9-16):

- Measure 9: D^b major (D^bmaj⁷), I maj⁷
- Measure 10: F minor (F min), V⁷
- Measure 11: F minor (F min), I m⁷
- Measure 12: F major (Fmaj⁷), II m⁷
- Measure 13: F major (Fmaj⁷), I maj⁷
- Measure 14: G minor (Gm⁷), II m⁷
- Measure 15: C⁷, VI⁷
- Measure 16: G minor (Gm⁷), II m⁷

Section C (Measures 17-32):

- Measure 17: F major (Fmaj⁷), I maj⁷
- Measure 18: F major (Fmaj⁷), I maj⁷
- Measure 19: E^b major (E^bmaj⁷), II m⁷
- Measure 20: E^b major (E^bmaj⁷), V⁷
- Measure 21: E^b major (E^bmaj⁷), I maj⁷
- Measure 22: E^b major (E^bmaj⁷), I maj⁷
- Measure 23: D^b major (D^bmaj⁷), II m⁷
- Measure 24: A^b major (A^b7), V⁷
- Measure 25: D^b major (D^bmaj⁷), I maj⁷
- Measure 26: F major (Fmaj⁷), V⁷
- Measure 27: F major (Fmaj⁷), I maj⁷
- Measure 28: G minor (Gm⁷), II m⁷
- Measure 29: A minor (Am⁷), III m⁷
- Measure 30: D⁷, VI⁷
- Measure 31: G minor (Gm⁷), II m⁷
- Measure 32: C⁷, V⁷

I ფრაზა **A** მოდულირებულია და შეიცავს შემდეგ ტონალობებს:

F^b major – E^b major – D^b major

ჩამოთვლილი ტონალობები წარმოდგენილია შემდეგი ჰარმონიული მიმოქცევებით:

ფა მაჟორი

წარმოდგენილია ერთი აკორდით: |Imaj⁷ | ♯ | (ტაქტები 1-2).

მი^b მაჟორი

1. |IIm⁷ | Vm⁷ | Imaj⁷ | ♯ | (ტაქტები 3-6) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

რე^b მაჟორი

2. |IIm⁷ | Vm⁷ | (ტაქტები 7-8) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

II ფრაზა **B** მოდულირებულია და შეიცავს შემდეგ ტონალობებს:

D^b major – F minor – F major

ჩამოთვლილი ტონალობები წარმოდგენილია შემდეგი ჰარმონიული მიმოქცევებით:

რე^b მაჟორი

წარმოდგენილია ერთი აკორდით: |Imaj⁷ | (ტაქტი 9).

ფა მინორი

1. | Vsus⁷ | Im⁷ | (ტაქტები 10-11) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

ფა მაჟორი

2. | IIm⁷ Vsus⁷ | Imaj⁷ | (ტაქტები 12-13) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

3. | IIm⁷ V⁷ | (ტაქტი 14) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

4. | IIIIm⁷ VI⁷ | IIm⁷ Vsus⁷ || (ტაქტები 15-16) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას, რომელიც გამოიყენება თანამედროვე სტანდარტულ ბლუზში დასაბრუნებლის როლში (ბლუზის ტაქტები 11-12). ამ მიმოქცევაში IIIIm⁷ წარმოადგენს I-ის ტერციულ შეცვლას.

III ფრაზა **A** ზუსტად ემთხვევა I ფრაზას.

IV ფრაზა **C** განსხვავდება II ფრაზისაგან მხოლოდ დაბოლოებით. მისი ტონალური გეგმა: D^b major – F major

ჩამოთვლილი ტონალობები წარმოდგენილია შემდეგი ჰარმონიული მიმოქცევებით:

რე^b მაჟორი

წარმოდგენილია ერთი აკორდით: | Imaj⁷ | (ტაქტი 25).

ფა მაჟორი

1. | Vsus⁷ | Imaj⁷ | (ტაქტები 26-27) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

2. | IIm⁷ V⁷ | Imaj⁷ | (ტაქტი 28) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

3. | IIIIm⁷ VI⁷ IIm⁷ Vsus⁷ | I⁶ | ♯ | (ტაქტები 29-32) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

თანამედროვე ბლუზში გამოიყენება დასაბრუნებლის როლში (ბლუზის ტაქტები 11-12). ამ მიმოქცევაში IIIIm⁷ წარმოადგენს I-ის ტერციულ შეცვლას.

მაგ. 2 თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში

The musical score for Example 2 is divided into two systems, A and B, each with two staves (treble and bass clef).
System A:
 - Chord 1: F major (Fmaj⁹)
 - Chord 2: E^b major (E^bmaj⁹)
 - Chord 3: B^b13
 - Chord 4: E^b major (E^bmaj⁹)
 - Chord 5: D^b major (D^bmaj⁹)
System B:
 - Chord 1: D^b major (D^bmaj⁹)
 - Chord 2: F minor (Fm⁹)
 - Chord 3: Gm⁹ Csus⁹
 - Chord 4: Fmaj⁹
 - Chord 5: Gm⁹ C¹³
 - Chord 6: Am⁹ D⁷(#9)
 - Chord 7: Gm⁹ Csus⁹
 - Chord 8: Csus⁹

A

F major E^bmajor D^bmajor

Fmaj⁹ Fm⁹ B^b13 E^bmaj⁹ Em⁹ A^b13

Imaj⁹ IIIm⁹ V¹³ Imaj⁹ IIIm⁹ V¹³

C

D^bmajor F major

Dmaj⁹ Csus⁹ Fmaj⁹ Gm⁹ C¹³ Am⁹ D7(#9) Gm⁹ Csus⁹ F⁶

Imaj⁹ Vsus⁹ Imaj⁹ IIIm⁹ V¹³ IIIImVI⁷(#9) IIIm⁹ Vsus⁹ I⁶

დავალება: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 2).

მაგ. 3 თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში

A F major E^b major D^bmajor

Fmaj⁹ Fm⁹ B^b13 Emaj⁹ Em⁹ A^b13

I II^m₉ V¹³ Imaj⁹ II^m₉ V¹³

B D^bmajor F minor F major

Dmaj⁹ C^{7(b9)} Fm⁹ Gm⁹ C⁹ Fmaj⁹ Gm⁹ C¹³ Am⁹ D^{7(#9)} Gm⁹ C⁹

Imaj⁹ V^{7(b9)} Im⁹ II^m₉ V⁹ Imaj⁹ II^m₉ V¹³ III^m₉ VI^{7(#9)} II^m₉ V⁹

A F major E^b major D^bmajor

Fmaj⁹ Fm⁹ B^b13 Emaj⁹ Em⁹ A^b13

Imaj⁹ II^m₉ V¹³ Imaj⁹ II^m₉ V¹³

C D^bmajor F major

Dmaj⁹ C⁹ Fmaj⁹ Gm⁹ C¹³ Am⁹ D^{7(#9)} Gm⁹ C⁹ F⁶

Imaj⁹ V⁹ Imaj⁹ II^m₉ V¹³ III^m₉ VI^{7(#9)} II^m₉ V⁹ I⁶

დავალება: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფუძვრებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ.3).

§2. Laura – D. Raksin

(ლორა — დ. რექსინი)

თემა დაწერილია 1944 წელს განვითარებული სვინგისა და ბიბოპის ერაში. იგი შეიცავს ოთხ მ-ტაქტიან ფრაზას.

მაგ. 1 თემა, მისი ტონალური გეგმა და ჰარმონია ასოებრივ-ციფრობრივი და საფეხურებრივი აღნიშვნით

G major

A Am⁷ 1 D⁷ 2 G 3 4

IIIm⁷ V⁷ I

F major

Gm⁷ 5 C⁷ 6 F 7 8

IIIm⁷ V⁷ I

E^b major

B Fm⁷₉ B^{b7} 10 E^b 11 12

IIIm⁷ V⁷ I

G major

Am⁷_(b5) 13 A^{b7} D⁷ 14 G 15 Bm⁷_(b5) 16 E⁷

IIIm⁷ bII⁷ V⁷ I IIIIm⁷_(b5) VI⁷

G major

A Am⁷ 17 D⁷ 18 G 19 20

IIIm⁷ V⁷ I

F major

Gm⁷ 21 C⁷ 22 F 23 24

IIIm⁷ V⁷ I

I ფრაზა **A** მოდულირებულია და შეიცავს შემდეგ ტონალობებს: G major – F major

ეს ორივე ტონალობა ნაჩვენებია არის ერთი და იგივე ჰარმონიული მიმოქცევით:

| II m⁷ | V⁷ | I | / | (ტაქტები 1-4 და 5-8) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას. ამ მიმოქცევის ორ ტონალობაში გატარების შედეგად ვღებულობთ დაღმავალ მთელტონიან მოდულირებულ სეკვენციას (იხ. III ნაწილი, თ. VIII, §5, მაგ. 1ა,ბ).

II ფრაზა **B** მოდულირებულია და შეიცავს შემდეგ ტონალობებს:
E^b major – G major

ჩამოთვლილი ტონალობები წარმოადგენილია შემდეგი ჰარმონიული მიმოქცევებით:

მი^b მაჟორი

1. | II m⁷ | II m⁷ | I | / | (ტაქტები 9-12) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

სოლ მაჟორი

2. | II m^{7(♭5)} | VI⁷ | V⁷ | I || (ტაქტები 13-15). ამ მიმოქცევაში შეთავსებულია მოძრაობა კვინტური წრით ქრომატიულ მოძრაობასთან.

VI⁷ წარმოადგენს V 7-აკორდის ტრიტონულ შეცვლას და მასთან ერთობლიობაში არის გამოყენებული.

3. | III m⁷ | VI⁷ | (ტაქტი 16) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას და ასრულებს დასაბრუნებლის როლს.

III ფრაზა **A** ზუსტად იმეორებს I ფრაზას.

IV ფრაზა **C** ერთტონალოურია, შეიცავს მხოლოდ დო მაჟორს, რომელიც წარმოადგენილი არის შემდეგი ჰარმონიული მიმოქცევებით:

1. | II m⁷ | V⁷ | I | (ტაქტები 25-27) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

2. | I | II⁷ | (ტაქტები 27-28) — წარმოადგენს დიატონური მოძრაობის ჰარმონიული მიმოქცევის დასაწყისს.

3. | IIIm⁷ VI⁷ | IIIm⁷ V⁷ | I | /: | (ტაქტები 29-32) — წარმოადგენს ალტერირებული კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას და ერთდროულად ნახევარტონიან დაღმავალ მოდულირებულ სეკვენციას.

მაგ. 2 თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში

The musical score consists of three systems, each with a treble clef staff and a bass clef staff. System A (labeled 'A') shows chords: G major (Am, D7(9), G9), F major (Gm, C7(9), Fmaj). System B (labeled 'B') shows chords: Eb major (Fm, Bb13, Ebmaj) and G major (Am(b5), A13, D7(9), D7(b9), Gmaj, Bm(9), E7(9)). System C (labeled 'C') shows chords: C major (Dm, G13(b9), Cmaj, D13, Em, A13, Dm, G13, C6). The bass lines consist of single notes, often with ties or slurs.

დავალეზა: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 2).

მაგ. 3 თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში

A G major: Am⁹, D⁷⁽⁹⁾, G⁹, Gm⁹, C⁷⁽⁹⁾, Fmaj⁹

B E^b major: Fm⁹, B^{b13}, E^bmaj⁹, Am^{9(b5)} A¹³, D⁷⁽⁹⁾ D^{7(b9)}, Gmaj⁹, Bm^{9(b5)}, E⁷⁽⁹⁾

C E^b major: Dm⁹, C^{13(b9)}, Cm⁹, D¹³, E^bm⁹, A¹³, Dm⁹, G¹³, C⁹

დავალება: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 3).

§3. Gone With The Wind – F. Wrubel (ქარნალებულნი — ე. ვრუბელი)

თემა დაწერილია 50-იანი წლების დასაწყისში ქულის (cool) ბატონობის პერიოდში. თემა შეიცავს ოთხ მ-ტაქტიან ფრაზას.

მაგ. 1 თემა, მისი ტონალური გეგმა და ჰარმონია ასოცირებულ-ციფრობრივი და საფეხურებრივი აღნიშვნით

The musical score is presented in four systems, each containing two staves of music. The key signature is E-flat major (three flats). The time signature is 4/4. The notation includes notes, rests, and accidentals. Above the notes, chord symbols and scale degrees are provided for each measure.

Phrase A (Measures 1-4): E^b major. Chords: Fm⁷ (II^{m7}), B^{b7} (V⁷), E^b (I), C⁷ (VI⁷), Fm⁷ (II^{m7}), B^{b7} (V⁷), E^b (I).

Phrase B (Measures 5-8): G major. Chords: Am⁷ (II^{m7}), D⁷ (V⁷), G (I), E⁷ (VI⁷), Am⁷ (II^{m7}), D⁷ (V⁷), G (I).

Phrase B (Measures 9-16): E^b major. Chords: E^b (I), G^bdim (III^{dim}), Fm⁷ (II^{m7}), B^{b7} (V⁷), Gm⁷ (III^{m7}), C⁷ (VI⁷), Fm⁷ (II^{m7}), B^{b7} (V⁷).

Phrase A (Measures 17-20): E^b major. Chords: Fm⁷ (II^{m7}), B^{b7} (V⁷), E^b (I), C⁷ (VI⁷), Fm⁷ (II^{m7}), B^{b7} (V⁷), E^b (I).

Phrase B (Measures 21-24): G major. Chords: Am⁷ (II^{m7}), D⁷ (V⁷), G (I), E⁷ (VI⁷), Am⁷ (II^{m7}), D⁷ (V⁷), G (I).

I ფრაზა **A** მოდულირებულია და შეიცავს შემდეგ ტონალობებს: E^b major – G major

ჩამოთვლილი ტონალობები წარმოდგენილია შემდეგი ჰარმონიული მიმოქცევებით:

მი^b მაჟორი

1. | IIIm⁷ V⁷ | I | (ტაქტები 1-2) — კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევა.

2. VI⁷ | IIIm⁷ V⁷ | I | (ტაქტები 2-4) — კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევა.

სოლ მაჟორი

3. IIIm⁷ V⁷ | I | (ტაქტები 5-6) — კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევა.

4. VI⁷ | IIIm⁷ V⁷ | I || (ტაქტები 6-8) — კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევა.

როგორც ჩანს, მი^b მაჟორი და სოლ მაჟორი ნაჩვენებია ერთი და იგივე ჰარმონიული მიმოქცევებით, რის შედეგადაც წარმოიქმნება აღმავალი მოდულირებული ტერციული სეკვენცია.

II ფრაზა **B** ერთტონალურია, მისი ტონალობაა მი^b მაჟორი, რომელიც წარმოდგენილი არის შემდეგი ჰარმონიული მიმოქცევებით:

1. | I | \flat IIIIdim | IIIm⁷ | V⁷ | (ტაქტები 9-12) — წარმოადგენს კვინტური და ქრომატიული მოძრაობის შეხამებას და თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის დასაბრუნებლის ვარიანტს (ბლუზის ტაქტები 11-12).

2. | IIIIm⁷ VI⁷ | IIIm⁷ V⁷ || (ტაქტები 13-16) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას და ასრულებს დასაბრუნებლის როლს.

III ფრაზა **A** ზუსტად ემთხვევა I ფრაზას.

მაგ. 3 თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციამი

E^b major **G major**

A Fm⁹ B^{b9}(#5) E^{b6} C^{7(b9)} Fm⁹ B^{b9}(#5) E^{b9} Am⁹ D^{13(b9)} G⁶ E^{7(b9)} Am⁹ D^{13(b9)} Gmaj⁹

IIIm⁹ V⁹(#5) I⁶ VI^{7(b9)} IIIm⁹ V⁹(#5) Imaj⁹ IIIm⁹ V^{13(b9)} I⁶ VI^{7(b9)} IIIm⁹ V^{13(b9)} Imaj⁹

E^b major

B E^{b9}maj F^{#dim} Fm⁹ B^{b13} Gm⁹ C^{7(b9)} Fm⁹ B^{b13}

Imaj⁹ III^{dim} IIIm⁹ V¹³ IIIIm⁹ VI^{7(b9)} IIIm⁹ V¹³

E^b major

C Dm^{9(b5)} G^{7(b9)} Cm⁹ Fm⁹ B^{b13} Gm⁹ C^{7(b5)} Fm⁹ B^{b13} E^{b6}

VIIIm^{9(b5)} III^{7(b9)} VIIm⁹ IIIm⁹ V¹³ IIIIm⁹ VI^{7(b9)} IIIm⁹ V¹³ I⁶

დავალება: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციამი დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 3).

§4. Strollin' – H. Silver

(მოხეტიალე — ჰ. სილვერი)

თემა დაწერილია 50-იანი წლების მიწურულს ჰარდ ბოპის (hard bop) ერთ-ერთი წამყვანი პიანისტის და კომპოზიტორის, ჰორეს სილვერის, მიერ.

მაგ. 1 თემა, მისი ტონალური გეგმა და ჰარმონია ასოებრივ-ციფრობრივი და საფეხურებრივი აღნიშვნით

D^bmajor

A D^bmaj⁷ 1 17 2 18 Em⁷ 3 19 A⁷ Em⁷ 4 20 A^b7
I maj⁷ ^bIII^m ^bVI⁷ II^m V⁷

D^bmaj⁷ 5 21 6 22 G^bmajor Am⁷ 7 23 D^b7 G^m 8 24 C⁷
I maj⁷ II^m V⁷ IV^m VII⁷

D^bmajor

B F^m 9 B^b7(#9) 10 Em⁷ 11 A^b7 12
III^m VI⁷(#9) II^m V⁷

D^bmaj⁷ 13 B^b7 14 E^b7(b5) 15 D⁷(#9) 16
I maj⁷ VI^m II⁷(b9) ^bII⁷(#9)

D^bmajor

C F^m 25 B^b7 26 E^b7(b5) 27 F[#]7 28 B⁷
III^m VI^m II⁷(b5) IV^m VII⁷

F^m 29 B^b7 30 E^b7 A^b7(b9) 31 Dmaj⁷ 32
III^m VI⁷ II^m V⁷(b9) I maj⁷

I ფრაზა **A** ერთტონალურია და შეიცავს შემდეგ ტონალობებს:

D^b major – G^b major – D^b major

ჩამოთვლილი ტონალობები წარმოქმნილია შემდეგი ჰარმონიული მიმოქცევებით:

რე^b მაჟორი

1. | I_{maj}^7 | \surd | $^bIII_{m}^7$ $^bVI^7$ | II_{m}^7 V^7 | I_{maj}^7 | \surd | (ტაქტები 1-6) — წარმოადგენს ალტერირებული კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

სოლ^b მაჟორი

2. | II_{m}^7 V^7 | (ტაქტი 7) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

რე^b მაჟორი (ტაქტი 8).

ამ ტაქტში იწყება ჰარმონიული მიმოქცევა, რომელიც გრძელდება II ფრაზაში, სადაც იქნება განხილული.

II ფრაზა **B** ერთტონალურია, შეიცავს მხოლოდ რე^b მაჟორს, რომელიც წარმოდგენილია შემდეგი ჰარმონიული მიმოქცევებით:

1. | $\#IV_{m}^{7(b5)}$ VII^7 | III_{m}^7 | VI^7 | II_{m}^7 | V^7 | (ტაქტები 8-12).

ეს ჰარმონიული მიმოქცევა, როგორც უკვე ითქვა, იწყება I ფრაზის ბოლო ტაქტში და წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

2. | I_{maj}^7 | VI_{m}^7 | $II^{7(b5)}$ | $^bII^{(\#9)}$ || (ტაქტები 13-16) — წარმოადგენს კვინტური და ქრომატიული მოძრაობის შეხამებას და ერთდროულად თანამედროვე ბლუზის დამაბრუნებლის ვარიანტს (ბლუზის ტაქტები 11-12).

III ფრაზა **A** ზუსტად იმეორებს I ფრაზას.

IV ფრაზა **C** ერთტონალურია, შეიცავს მხოლოდ რე^b მაჟორს, რომელიც წარმოდგენილია შემდეგი ჰარმონიული მიმოქცევებით:

1. | $\#IV_{m}^{7(b5)}$ VII^7 | III_{m}^7 | VI_{m}^7 | II_{m}^7 | (ტაქტები 24-27) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას და იწყება III ფრაზის ბოლო ტაქტში.

2. | IV_{m}^7 $^bVII^7$ || III_{m}^7 | VI^7 | (ტაქტები 28-29) — წარმოადგენს ალტერირებული კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

3. | II_{m}^7 $V_{m}^{7(b9)}$ | I_{maj}^7 | \surd || (ტაქტები 28-29) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

A

D^bmajor
Dmaj⁹

Em⁹ A¹³ Em⁹ A^{b13}

Imaj⁹ III^{m9} VI¹³ II^{m9} V¹³

D^bmajor
Dmaj⁹

G^bmajor
Am⁹ D^{b13} D^bmajor
Gm^{9(b5)} C^{13(b9)}

Imaj⁹ II^{m9} V¹³ #IV^{m9(b5)} VII^{13(b9)}

B

D^bmajor

Fm⁹ B^{b7(#9)} Em⁹ A^{b13}

III^{m9} VI^{7(#9)} II^{m9} V¹³

D^bmajor
Dmaj⁹ B^{m9} E^{b9(b5)} D^{7(#9)}

Imaj⁹ VI^{m9} II^{9(b5)} II^{7(#9)}

C

D^bmajor

Fm⁹ B^{m9} E^{b9(b5)} F^{#9} B¹³

III^{m7} VI^{m7} II^{9(b5)} IV^{m7} VII¹³

Fm⁹ B^b13 Eb⁹ Ab¹³(b⁹) Db¹³maj

IIIIm⁹ VI¹³ IIIm⁹ V¹³(b⁹) Imaj¹³

დავალება: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 2).

მაგ. 3 თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ლია პოზიციაში

D^bmajor

A

D^bmaj⁹ Eb⁹ A¹³ Eb⁹ Ab¹³

Imaj⁹ bIIIIm⁹ bVI¹³ IIIm⁹ V¹³

D^bmaj⁹ G^bmajor D^bmajor

D^bmaj⁹ Am⁹ D^b13 Gm⁹(b⁹) C¹³(b⁹)

Imaj⁹ IIIm⁹ V¹³ #IVm⁹ VII¹³(b⁹)

D^bmajor

B

Fm⁹ B⁷(#⁹) Eb⁹ Ab¹³

IIIIm⁹ VI⁷(#⁹) IIIm⁹ V¹³

D^bmaj⁹ B^bm⁹ E^b9(b⁹) D⁷(#⁹)

Imaj⁹ VIIm⁹ II⁹(b⁹) bII⁷(#⁹)

D^bmajor

Chords in the first system: F^m₉, B^m₉, E^b_{9(b9)}, F^{#m}₉, B¹³.
 Roman numerals in the first system: III^m₉, VI^m₉, II^{9(b9)}, IV^m₉, VII¹³.

Chords in the second system: F^m₉, B^b₁₃, E^b₉, A^b_{13(b9)}, D^m_{13j}.
 Roman numerals in the second system: III^m₉, VI¹³, II^m₉, V^{13(b9)}, I^m_{13j}.

დავალეზა: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 3).

§5. Four M. Davis
(ოთხეული — მ. დევისი)

თემა დაწერილია 50-იანი წლების შუა პერიოდში ერთ-ერთი ყველაზე გამოჩენილი მოსაყვირის და კომპოზიტორის, მაილს დევისის, მიერ თავისი შემოქმედების იმ პერიოდში, როცა ქულის (cool) ზეგავლენას ყველაზე მეტად განიცდიდა.

მაგ. 1 თემა, მისი ტონალური გეგმა და ჰარმონია ასოებრივ-ციფრობრივი და საფეხურებრივი აღნიშვნით

Chords in the first system: E^bmajor, E^b_{7j}, E^m₇, A^b₇.
 Roman numerals in the first system: I^m_{7j}, II^m₇, V⁷.

Chords in the second system: E^bmajor, F^m₇, G^bmajor, A^m₇, D^b₇.
 Roman numerals in the second system: II^m₇, III^m₇, V⁷.

E^bmajor

E^bmajor

I ფრაზა **A** მოდულირებულია და შეიცავს შემდეგ ტონალობებს:

E^b major – D^b major – E^b major – G^b major

ჩამოთვლილი ტონალობები წარმოდგენილია შემდეგი ჰარმონიული მიმოქცევებით:

მი^b მაჟორი

წარმოდგენილია ერთი აკორდით: | I maj⁷ | \surd | (ტაქტები 1-2).

რე^b მაჟორი

1. | II m⁷ | V⁷ | (ტაქტები 3-4) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

მი^b მაჟორი

წარმოდგენილია ერთი აკორდით: | II m⁷ | \surd | (ტაქტები 5-6).

სოლ^b მაჟორი

2. | II m⁷ | V⁷ | (ტაქტები 7-8) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

II ფრაზა **B** ერთტონალურია, შეიცავს მხოლოდ მი მაჟორს, მი მაჟორი წარმოდგენილია ერთი ჰარმონიული მიმოქცევით, რომელიც მეორდება ორჯერ:

1. | I maj⁷ | bIII m⁷ bVI⁷ | II⁷ | V⁷ | (ტაქტები 9-12 და 13-16) — წარმოადგენს ალტერირებული კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

III ფრაზა **A** ზუსტად იმეორებს I ფრაზას.

IV ფრაზა **C** ერთტონალურია, შეიცავს მხოლოდ მი მაჟორს, რომელიც წარმოადგენილია შემდეგი ჰარმონიული მიმოქცევებით:

1. | I maj⁷ | \flat III m⁷ \flat VI⁷ | II⁷ | V⁷ | (ტაქტები 25-28) — წარმოადგენს ალტერირებული კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

break

2. | III m⁷ \flat III m⁷ | II m⁷ V⁷ I⁶ | | (ტაქტები 29-32) — წარმოადგენს ქრომატიული და კვინტური წრის მოძრაობის შესამებას.

მაგ. 2 თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში

A E^bmajor E^bmaj⁹ D^bmajor E^bmaj⁹ A¹³ E^bmajor Fm G^bmajor A^bm⁹ D^b¹³

B E^bmaj⁹ Fm⁹ Fm B^b¹³ E^bmaj Fm⁹ B¹³ Fm B^b¹³

C E^bmaj⁹ Fm⁹ B¹³ Fm⁹ B^b¹³ Gm Fm⁹ Fm B^b¹³ E^bmaj⁹

დავალება: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 2).

მაგ. 3 თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში

A E^bmajor E^b9maj D^bmajor E^b9maj E^bmajor G^bmajor

E^b9maj E^b9maj E^b9maj A^b13 E^b9maj G^b9maj Am D^b13

Imaj Imaj Imaj V¹³ Imaj Imaj Imaj V¹³

E^bmajor

^{1.} **B** E^b9maj F[#]9 B¹³ F^m9 B^b13 E^b9maj F[#]9 B¹³ F^m9 B^b13

Imaj bIII^m9 VI¹³ Imaj V¹³ Imaj bIII^m9 VI¹³ Imaj V¹³

E^bmajor

^{2.} **C** E^b9maj F[#]9 B¹³ F^m9 B^b13 G^m9 F[#]9 F^m9 B^b13 E^b13maj

Imaj bIII^m9 VI¹³ Imaj V¹³ III^m9 III^m9 Imaj V¹³ Imaj¹³

დავალება: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 3).

თავი XIII

სასიმფრო ფორმის AB ჰარმონიის ბარჯვის მახალითები

§1. Silver's Serenade — H. Silver (სილვერის სერენადა — ჰ. სილვერი)

თემა დაწერილია 50-იანი წლების დასაწყისში, როცა ჰორეს სილვერი ჯერ კიდევ ჰარდ ბოპში (hard bop) მოღვაწეობდა. თემის ჰარმონიაში იდევენება მისი მომდევნო სტილის, მოდალური ჯაზის (modal jazz) ჰარმონიის ლოგიკის, ნიშან-თვისებები. ეს გამოიხატება აკორდთა და ტონალობათა არასტანდარტული მონაცვლეობის გამოყენებაში.

როგორც ყველა 16-ტაქტიანი ფორმა AB, სრულდება ორჯერ.

მაგ. 1 თემა, მისი ტონალური გეგმა და ჰარმონია ასოებრივ-ციფრობრივი და საფესურებრივი აღნიშვნით

The musical score consists of three staves of music in treble clef, 4/4 time signature, with a key signature of one sharp (F#). The melody is marked with measure numbers 1 through 16. Chord progressions are indicated above and below the staff.

Staff 1 (Measures 1-8):

- Measure 1: **A** (boxed), D major, Em⁹, II^{m9}
- Measure 2: Em⁹
- Measure 3: A^b major, Bm⁹, II^{m9}
- Measure 4: A^b major, Bm⁹, II^{m9}
- Measure 5: G major, Am⁹, II^{m9}
- Measure 6: G major, Am⁹, II^{m9}
- Measure 7: D major, Em⁹, II^{m9}
- Measure 8: D major, Em⁹, II^{m9}

Staff 2 (Measures 9-12):

- Measure 9: **B** (boxed), G major, Am⁹, II^{m9}
- Measure 10: G major, Am⁹, II^{m9}
- Measure 11: B^b major, Cm⁹, II^{m9}
- Measure 12: B^b major, Cm⁹, II^{m9}; F⁷, V⁷

Staff 3 (Measures 13-16):

- Measure 13: B^b maj⁷, I maj⁷
- Measure 14: Cm⁷, II^{m7}
- Measure 15: Dm⁷, III^{m7}
- Measure 16: E^b maj⁷, IV maj⁷; Am⁷, II^{m7}; D⁷, V⁷

I ფრაზა **A** მოდულირებულია და შეიცავს შემდეგ ტონალობებს:

D major – A^b major – G major – D^b major

ყველა ტონალობა წარმოდგენილია ერთი და იგივე აკორდით — II^m. ფრაზა შეიცავს ორ ოთხტაქტიან სეგმენტს. I სეგმენტში (ტაქტები 1-4) და II სეგმენტში (ტაქტები 5-8) ტონალური ცენტრები მოძრაობენ ტრიტონზე და მთლიანობაში ვლელულობთ დაღმავალ მოდულირებულ კვინტურ სეკვენციას მოდულირებული მოტივით:

D major – A^bmajor G major – D^b major

| II^m | /: | II^m | /: | II^m | /: | II^m | /: || (ტაქტები 1-8).

II ფრაზა **B** ერთტონალურია და შეიცავს შემდეგ ტონალობებს:

G major – B^b major – G major

ჩამოთვლილი ტონალობები წარმოდგენილია შემდეგი ჰარმონიული მიმოქცევებით:

სოლ მაჟორი

წარმოდგენილია ერთი აკორდით — II^m (ტაქტები 9-10).

სი^b მაჟორი

1. | II^m | V⁷ | I^{maj}⁷ | (ტაქტები 11-13) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

2. | I^{maj}⁷ II^m⁷ | III^m⁷ IV^{maj}⁷ | (ტაქტები 13-14) — წარმოადგენს დიატონური მოძრაობის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

სოლ მაჟორი

3. | II^m⁷ | V⁷ || (ტაქტები 15-16) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას და დასაბრუნებლის როლს ასრულებს.

მაგ. 2 თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში

The musical notation shows a piano accompaniment in G major. The right hand (treble clef) plays chords: D major (D, F#, A), A^b major (A, C, E), G major (G, B, D), and G major (G, B, D). The left hand (bass clef) plays the II^m chord (F, A, C) in various positions, including a low register with a double bar line and repeat sign. The notation includes a box labeled 'A' above the first measure.

D^b major **G major** **B^b major**
Em⁹ **Am⁹** **Cm⁹** **F¹³**
II^{m9} **II^{m9}** **II^{m9}** **V¹³**

B^b major **Cm⁹** **Dm⁷** **E^b major** **Am⁹** **D¹³**
I^{m9} **II^{m9}** **III^{m7}** **IV^{m9}** **II^{m9}** **V¹³**

დავალება: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 2).

მაგ. 3 თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში

D major **A^b major** **G major**
Em⁹ **Bm⁹** **Am⁹**
II^{m9} **II^{m9}** **II^{m9}**

D^b major **G major** **B^b major** **F¹³**
Em⁹ **Am⁹** **Cm⁹** **V¹³**
II^{m9} **II^{m9}** **II^{m9}** **V¹³**

B^bmaj⁹
Cm⁹
Dm⁷
Emaj⁹
G major
D13

Am⁹

I maj
II m
III m
IV maj
II m
V¹³

დავალება: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ლია პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 3).

§2. Tune Up — m. Davis (აღმავალი მოტივი — მ. დევისი)

თემა დაწერილია 1956 წელს მაილს დევისის მიერ შემოქმედების იმ პერიოდში, როცა იგი იმყოფებოდა მეტნილად ქულის (cool) გავლენის ქვეშ. როგორც ყველა 16-ტაქტიანი ფორმა AB, სრულდება ორჯერ.

მაგ. 1 თემა, მისი ტონალური გეგმა და ჰარმონია ასოებრივ-ციფრობრივი და საფეხურებრივი აღნიშვნით

II m
V'
I maj
II m
V'
I maj

B^bmajor
D major
B^bmajor

Cm⁷
F⁷
B^bmaj⁷
Em⁷
F⁷

II m⁷
V⁷
I maj⁷
II m⁷
V⁷

D major
D major

B^bmaj⁷
A⁷
Em⁷
A⁷
Dmaj⁷

I maj⁷
V⁷
II m⁷
V⁷
I maj⁷

I ფრაზა **A** მოდულირებულია და შეიცავს შემდეგ ტონალობებს:

D major – C major

ჩამოთვლილი ტონალობები წარმოდგენილია შემდეგი ჰარმონიული მიმოქცევებით:

რე მაჟორი

1. | $\text{II}m^7$ | V^7 | Imaj^7 | \surd | (ტაქტები 1-4) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

დო მაჟორი

2. | $\text{II}m^7$ | V^7 | Imaj^7 | \surd || (ტაქტები 5-8) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

ორივე ჰარმონიული მიმოქცევა ჯამში (ტაქტები 1-8) — წარმოადგენს დაღმავალ მოდულირებულ მთელტონიან სეკვენციას მოტივით $\text{II}m^7 - V^7 - \text{Imaj}^7$ (იხ. III ნაწილი, თ. VIII, §5. მაგ. 1ა,ბ).

II ფრაზა **B** მოდულირებულია და შეიცავს შემდეგ ტონალობებს:

B major – D major – B major – D major

ჩამოთვლილი ტონალობები წარმოდგენილია შემდეგი ჰარმონიული მიმოქცევებით:

სი მაჟორი

1. $\text{II}m^7$ | V^7 | Imaj^7 | \surd | (ტაქტები 9-12) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

რე მაჟორი

წარმოდგენილია ერთი აკორდით — $\text{II}m^7$ (ტაქტი 13).

სი^b მაჟორი

2. | V^7 Imaj^7 | (ტაქტები 14-15) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

რე მაჟორი

წარმოდგენილია ერთი აკორდით — V^7 (ტაქტი /6), რომელიც ასრულებს დასაბრუნებელ როლს.

II ფრაზა **B** განიცდის ზოგიერთ ცვლილებას ბოლო ოთხ ტაქტში, თემის გამეორების დროს.

რე მაჟორი

| II^m7 IV⁷ | I^ma⁷ | V^7 || (ტაქტები 17-20) — წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას.

მაგ. 2 თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში

The musical score is divided into three systems, each with a key signature of two sharps (D major) and a common time signature (C).

- System 1:**
 - Section A: D major. Chords: Em⁹, A⁷(#11), Dm⁹. Bass line: II^m, V⁷(#11), I^ma⁹.
 - Section B: C major. Chords: Dm⁹, G⁷(#11), Cm⁹. Bass line: II^m, V⁷(#11), I^ma⁹.
- System 2:**
 - Section B: B^bmajor. Chords: Cm⁹, F¹³, B^bm⁹. Bass line: II^m, V¹³, I^ma⁹.
 - Section C: D major and B^bmajor. Chords: Em⁹, F¹³. Bass line: II^m, V¹³.
- System 3:**
 - Section D: D major. Chords: B^bm⁹, A⁷(#5), Em⁹, A⁷(#5), Dm¹³. Bass line: I^ma⁹, V⁷(#5), II^m, V⁷(#5), I^ma¹³.

დავალება: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში მაგ. 2).

მაგ. 3

თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში

A **D major** Em^9 $A7(\sharp 11)$ Dm^9 **C major** Dm^9 $G7(\sharp 11)$ Cm^9

B **B^bmajor** Cm^9 F^{13} Bm^9 **D major** Em^9 **B^bmajor** F^{13}

D major Bm^9 $A7(\flat 5)$ Em^9 $A7(\flat 5)$ Dm^{13}

დავალება: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 3).

§3. Giant Steps I. Coltrane (გიგანტური ნაბიჯები — ჯ. კოლტრენი)

თემა დაწერილია 1959 წელს გამოჩენილი საქსოფონისტის და კომპოზიტორის, ჯონ კოლტრენის, მიერ. ეს იყო იმ დროს, როცა ჯაზში დაიწყო ახალი ჰარმონიული და საიმპროვიზაციო ხერხების ძიებები. თემა მეტწილად თავსდება ჰარდ ბოპის (hard bop) ჩარჩოებში, მაგრამ გადაჭარბების გარეშე შეიძლება ითქვას, რომ, პირდაპირი გაგებით, მოახდინა ჯაზში ჰარმონიული რევოლუცია. ამ თემაში ჯონ კოლტრენმა გადალახა სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევების ინერცია იმით, რომ თემის სრულ მოცულობაზე მიმდევრულად გაავრცელა ტონალური ცენტრების დიდი ტერციებით მოძრაობის პრინციპი.

როგორც ყველა 16-ტაქტიანი ფორმა AB, სრულდება ორჯერ.

მაგ. 1 თემა, მისი ტონალური გეგმა და ჰარმონია ასოებრივ-ციფრობრივი და საფეხურებრივი აღნიშვნით

The musical score for the first 16 measures of 'Giant Steps' is presented in three staves. Above the notes, chord progressions are indicated in both letter and figure notation. Measure numbers 1 through 16 are placed above the notes. A box labeled 'A' is around measures 1-5, and a box labeled 'B' is around measures 9-10. The key signature is one sharp (F#).

Staff 1:

- Measure 1: B major (Bmaj⁷), G major (D⁷)
- Measure 2: G major (Gmaj⁷)
- Measure 3: E^b major (B^{b7}), E^b major (Emaj⁷)
- Measure 4: G major (Am⁷), D⁷
- Measure 5: G major (Gmaj⁷), E^b major (B^{b7})

Staff 2:

- Measure 6: E^b major (Emaj⁷), B major (F^{#7})
- Measure 7: B major (Bmaj⁷)
- Measure 8: E^b major (Fm), B^{b7}
- Measure 9: E^b major (Emaj⁷)
- Measure 10: G major (Am⁷), D⁷

Staff 3:

- Measure 11: G major (Gmaj⁷), B major (C^{#7}), F^{#7}
- Measure 12: B major (Bmaj⁷)
- Measure 13: E^b major (Fm), B^{b7}
- Measure 14: E^b major (Emaj⁷)
- Measure 15: B major (C^{#7}), F^{#7}
- Measure 16: B major (Bmaj⁷)

I ფრაზა **A** ერთტონალურია, მთავრდება მეშვიდე ტაქტში და შეიცავს ორ სეგმენტს.

I სეგმენტი (ტაქტები 1-4) შეიცავს შემდეგ ტონალობებს და აკორდებს:

B major – G major – E^b major – G major
| Imaj⁷ V⁷ | Imaj⁷ V⁷ | Imaj⁷ | IIm⁷ V⁷ |

სეგმენტი შეიცავს დაღმავალ, მოდულირებულ, ტერციულ სეკვენციას მოტივით V⁷ – Imaj⁷ (იხ. III ნაწ., თ. VIII, §6, მაგ. 3ა,ბ).

II სეგმენტი (ტაქტები 5-7) შეიცავს შემდეგ ტონალობებს და აკორდებს:

G major – E major – B major
| Imaj V⁷ | Imaj⁷ V⁷ | Imaj⁷ |

სეგმენტი შეიცავს დაღმავალ, მოდულირებულ, ტერციულ სეკვენციას მოტივით V⁷ – Imaj⁷ (იხ. III ნაწ., თ. VIII, §6, მაგ. 3ა,ბ).

ორივე სეგმენტში ხდება ტონალური ცენტრების დაღმავალი მოძრაობა დიდი ტერციებით. I სეგმენტის სამი ტაქტის ტონალური გეგმა და ჰარმონია ზუსტად მეორდება II სეგმენტში დიდი ტერციით ქვევით. ორივე სეგმენტი მთლიანობაში წარმოადგენს დაღმავალ, მოდულირებულ, ტერციულ, არამკაცრ (მეორე რგოლი ნაკლები მოცულობისა) სეკვენციას.

II ფრაზა **B** ერთტონალურია. ის თითქოს გარეტაქტით იწყება, მერვე ტაქტში და მთავრდება მეთხუთმეტე ტაქტში. შეიცავს ოთხ ორტაქტიან სეგმენტს.

I სეგმენტი (ტაქტები 8-9):

E^b major
| IIm⁷ V⁷ | Imaj⁷ |

II სეგმენტი (ტაქტები 10-11):

G major
| IIm⁷ V⁷ | Imaj⁷ |

III სეგმენტი (ტაქტები 12-13):

B major
| IIm⁷ V⁷ | Imaj⁷ |

IV სეგმენტი (ტაქტები 14-15):

E^b major
| IIm⁷ V⁷ | Imaj⁷ |

ოთხივე სეგმენტის მოცულობაზე ხდება ტონალური ცენტრების აღმავალი მოძრაობა დიდი ტერციებით. ყველა სეგმენტი შეიცავს ერთი და იგივე კვინტური წრის სტანდარტულ ჰარმონიულ მიმოქცევას. მთლიანობაში მეორე ფრაზა წარმოადგენს აღმავალ, მოდულირებულ, ტერციულ სეკვენციას.

მეთექვსმეტე ტაქტის ჰარმონია ასრულებს დასაბრუნებელ როლს:

B major
| IIm V⁷ || (ტაქტი 1⁶) — კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევა.

მაგ. 2 თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში

The musical score consists of three systems of piano accompaniment, each with a treble and bass clef. The chords and figured bass notation are as follows:

- System 1:**
 - Measure 1: B major (Bmaj⁹), G major (Gmaj⁹), E^b major (E^bmaj⁹)
 - Measure 2: B major (Bmaj⁹), D¹³, G major (Gmaj⁹), B^{b13}, E^b major (E^bmaj⁹)
 - Measure 3: G major (Gmaj⁹), A^m, D¹³, G major (Gmaj⁹), B^{b13}, E^b major (E^bmaj⁹)
 - Measure 4: G major (Gmaj⁹), A^m, D¹³, G major (Gmaj⁹), B^{b13}, E^b major (E^bmaj⁹)
 - Measure 5: G major (Gmaj⁹), A^m, D¹³, G major (Gmaj⁹), B^{b13}, E^b major (E^bmaj⁹)
- System 2:**
 - Measure 1: E^b major (E^bmaj⁹), B major (Bmaj⁹), F^{#13}, B major (Bmaj⁹)
 - Measure 2: E^b major (E^bmaj⁹), F^m, B^{b13}, E^b major (E^bmaj⁹)
 - Measure 3: E^b major (E^bmaj⁹), F^m, B^{b13}, E^b major (E^bmaj⁹)
 - Measure 4: E^b major (E^bmaj⁹), F^m, B^{b13}, E^b major (E^bmaj⁹)
 - Measure 5: E^b major (E^bmaj⁹), F^m, B^{b13}, E^b major (E^bmaj⁹)
- System 3:**
 - Measure 1: G major (Gmaj⁹), C^{#9}, F^{#13}, B major (Bmaj⁹)
 - Measure 2: G major (Gmaj⁹), C^{#9}, F^{#13}, B major (Bmaj⁹)
 - Measure 3: G major (Gmaj⁹), C^{#9}, F^{#13}, B major (Bmaj⁹)
 - Measure 4: G major (Gmaj⁹), C^{#9}, F^{#13}, B major (Bmaj⁹)
 - Measure 5: G major (Gmaj⁹), C^{#9}, F^{#13}, B major (Bmaj⁹)
 - Measure 6: G major (Gmaj⁹), C^{#9}, F^{#13}, B major (Bmaj⁹)

დავალება: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 2).

მაგ. 3

თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში

The musical score consists of three systems, each with a treble and bass clef staff. Above the treble staff, chords are written in standard notation (e.g., B major, G major, E^b major). Below the bass staff, figured bass notation is provided for each chord. The first system is marked with a box 'A' and contains six measures. The second system contains six measures, with the fourth measure marked with a box 'B'. The third system contains six measures. The figured bass notation includes various figures such as 9, 13, 13^b, and 13[#], indicating specific chord voicings and alterations.

დავალება: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამის ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 3).

§4. Couant Down _ J. Coltrane (უკუათვლა — ჯ. კოლტრენი)

თემა დაწერილია 1959 წელს ჯონ კოლტრენის მიერ და ეკუთვნის მისი შემოქმედების ჰარდ ბოპის (hard bop) პერიოდს. თემის ჰარმონია წარმოადგენს მაილს დევისის თემის "Tune Up" ჰარმონიის რეჰარმონიზაციას (reharmonization). რეჰარმონიზაცია გულისხმობს რაიმე თემის ჰარმონიის გამდიდრებას, განვითარებას, გართულებას სხვადასხვა ხერხებით: ყველა სახის აკორდთა შეცვლის გამოყენებით, ჰარმონიული სივრცის შევსებით გაჩერებული აკორდების დროს და სხვ. თემა, როგორც ყველა 16-ტაქტიანი ფორმა AB, სრულდება ორჯერ.

მაგ. 1 თემა, მისი ტონალური გეგმა და ჰარმონია ასოებრივ-ციფრობრივი და საფეხურებრივი აღნიშვნით

The musical score is presented in four systems, each with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat major). The notes are quarter notes, and the chords are indicated above and below the staff. Roman numerals are used to denote the harmonic structure.

System 1:

- Measures 1-4: D major (I), B^b major (II), G^b major (III), D major (I). Chord progressions: Em⁷ F⁷ B^bmaj⁷ D^{b7} G^bmaj⁷ A⁷ Dmaj⁷.
- Functional labels: IIIm⁷ V⁷ I maj⁷ V⁷ I maj⁷ V⁷ I maj⁷.

System 2:

- Measures 5-8: C major (I), A^b major (II), E major (III), C major (I). Chord progressions: Dm⁷ E^{b7} A^bmaj⁷ B⁷ Emaj⁷ G⁷ Cmaj⁷.
- Functional labels: IIIm⁷ V⁷ I maj⁷ V⁷ I maj⁷ V⁷ I maj⁷.

System 3:

- Measures 9-12: B^b major (II), G^b major (III), D major (I), B^b major (II). Chord progressions: Cm⁷ D^{b7} G^bmaj⁷ A⁷ Dmaj⁷ F⁷ B^bmaj⁷.
- Functional labels: IIIm⁷ V⁷ I maj⁷ V⁷ I maj⁷ V⁷ I maj⁷.

System 4:

- Measures 13-16: D major (I), B^b major (II), B^b major (II), D major (I). Chord progressions: Em⁷ F⁷ B^bmaj⁷ E^{b7}.
- Functional labels: IIIm⁷ V⁷ I maj⁷ II⁷.

I ფრაზა **A** მოდულირებულია და შეიცავს ორ სეგმენტს.

I სეგმენტი (ტაქტები 1-4) შეიცავს შემდეგ ტონალობებს და აკორდებს:

$$\begin{array}{cccc}
 D \text{ major} & - & B^{\flat} \text{ major} & - & G^{\flat} \text{ major} & - & D \text{ major} \\
 | & & | & & | & & | \\
 | \text{ II}m^7 & & V^7 | \text{ I}maj^7 & & V^7 | \text{ I}maj^7 & & V^7 | \text{ I}maj^7 | \\
 \hline
 & & & & & &
 \end{array}$$

სეგმენტი შეიცავს დაღმავალ, მოდულირებულ, ტერციულ სეკვენციას მოტივით V7 – Imaj7 (იხ. III ნაწ., თ. VIII, §6. მაგ. 1ა,ბ).

II სეგმენტი (ტაქტები 5-8) შეიცავს შემდეგ ტონალობებს და აკორდებს:

$$\begin{array}{cccc}
 C \text{ major} & - & A \text{ major} & - & E \text{ major} & - & C \text{ major} \\
 | & & | & & | & & | \\
 | \text{ II}m^7 & & V^7 | \text{ I}maj^7 & & V^7 | \text{ I}maj^7 & & V^7 | \text{ I}maj^7 || \\
 \hline
 & & & & & &
 \end{array}$$

სეგმენტი შეიცავს დაღმავალ, მოდულირებულ, ტერციულ სეკვენციას მოტივით V7 – Imaj7 (იხ. III ნაწ., თ. VIII, §6. მაგ. 3ა,ბ).

ორივე სეგმენტში ხდება ტონალური ცენტრების დაღმავალი მოძრაობა დიდი ტერციებით.

II სეგმენტი ზუსტად იმეორებს I სეგმენტის ჰარმონიას დიდი სეკუნდით ქვევით. ორივე სეგმენტი მთლიანობაში წარმოადგენს დაღმავალ, მოდულირებულ, მთელტონიან სეკვენციას.

II ფრაზა **B** ერთტონალურია, მთავრდება მეთხუთმეტე ტაქტში და შეიცავს ორ სეგმენტს.

I სეგმენტი (ტაქტები 9-12) შეიცავს შემდეგ ტონალობებს და აკორდებს:

$$\begin{array}{cccc}
 B^{\flat} \text{ major} & - & G^{\flat} \text{ major} & - & D \text{ major} & - & B^{\flat} \text{ major} \\
 | & & | & & | & & | \\
 | \text{ II}m^7 & & V^7 | \text{ I}maj^7 & & V^7 | \text{ I}maj^7 & & V^7 | \text{ I}maj^7 | \\
 \hline
 & & & & & &
 \end{array}$$

სეგმენტი წარმოადგენს პირველ ფრაზაში დაწყებული დაღმავალი, მოდულირებული, მთელტონიანი სეკვენციის მესამე რგოლს.

II სეგმენტი (ტაქტები 13-15) შეიცავს შემდეგ ტონალობებს და აკორდებს:

$$\begin{array}{c}
 D \text{ major} - B^{\flat} \text{ major} \\
 | \text{ II}m^7 | V^7 | \text{ I}maj^7 |
 \end{array}$$

მეთექვსმეტე ტაქტის აკორდი ასრულებს დასაბრუნებლის როლს:

$$\begin{array}{c}
 D \text{ major} \\
 | \text{ II}m^7 || \text{ (ტაქტი 16)}
 \end{array}$$

მაგ. 2 `Tune Up`, `Count Down` — ჰარმონიული სქემების შედარება

A

	1	2	3	4	5	6	7	8
`Tune Up`	Em ⁷	A ⁷	Dmaj ⁷	∕	Dm ⁷	G ⁷	Cmaj ⁷	∕
`Count Down`	Em ⁷ F ⁷	B ^b maj ⁷ D ^{b7}	E ^b maj ⁷ A ⁷	Dmaj ⁷	Dm ⁷ E ^{b7}	A ^b maj ⁷ B ⁷	E ^b maj ⁷ G ⁷	Cmaj ⁷

B

9	10	11	12	13	14	15	16
Cm ⁷	F ⁷	B ^b maj ⁷	∕	Em ⁷	F ⁷	B ^b maj ⁷	A ⁷
Cm ⁷ D ^{b7}	G ^b maj A ⁷	Dmaj ⁷ F ⁷	B ^b maj	Em ⁷	F ⁷	B ^b maj	E ⁷

ზემოთ მოყვანილი სქემიდან ნათლად ჩანს, თუ როგორ გამოჰყავს კოლტრენის ჰარმონიული მოძრაობა ტრადიციული, სტანდარტული ჩარჩოებიდან. პირველ სამ ოთხტაქტიან სეგმენტში ეს ხდება ჰარმონიული სივრცის შევსებით ტონალური ცენტრების ტერციული მოძრაობის საშუალებით. ბოლო ოთხტაქტიან სეგმენტში გვხვდება მხოლოდ ბოლო აკორდის კოსმეტიკური ტრიტონული შეცვლა: A⁷ = E^{b7} (ტაქტი 16).

მაგ. 3 თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში

The musical score is divided into four systems, each showing a sequence of chords and their corresponding bass notes in a closed position. The chords are labeled with their triad quality and extensions (e.g., Em⁹, F¹³, B^bmaj⁹, D⁹(b⁵), G^bmaj⁹, A⁷(b⁹), Dmaj⁹, Cmaj⁹, E^b13, Amaj⁹, B⁹(b⁵), Emaj⁹, G⁷(b⁹), Cmaj⁹, B^bmaj⁹, G^bmaj⁹, D⁹(b⁵), Dmaj⁹, F¹³, B^bmaj⁹, Dmaj⁹, Em⁹, F¹³, B^bmaj⁹, Eb¹³).

დავალემა: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 3).

მაგ. 4

თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციამი

A D major B^bmajor G^bmajor D major

Em⁹ F¹³ B^bmaj⁹ D⁹(^b5) G^bmaj⁹ A7(^b9) Dmaj¹³

II^m⁹ V¹³ Imaj⁹ V⁹(^b5) Imaj⁹ V⁷(^b9) Imaj⁹

C major A^bmajor E major C major

Dm⁹ E^b13 A^bmaj⁹ B⁹(^b5) Emaj⁹ G7(^b9) Cmaj⁹

II^m⁹ V¹³ Imaj⁹ V⁹(^b5) Imaj⁹ V⁷(^b9) Imaj⁹

B B^bmajor G^bmajor D major B^bmajor

Cm⁹ D^b13 G^bmaj⁹ A7(^b9) Dmaj⁹ F¹³ B^bmaj⁹

II^m⁹ V¹³ Imaj⁹ V⁷(^b9) Imaj⁹ V¹³ Imaj⁹

D major B^bmajor D major

Em⁹ F¹³ B^bmaj⁹ E^b13

II^m⁹ V¹³ Imaj⁹ II¹³

დავალება: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციამი დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და შესაბამისი ტონალური გეგმის და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 4).

§5. Beatrice — S. Rivers (ბეატრის — ს. რივერსი)

თემა დაწერილია 1965 წელს ცნობილი საქსოფონისტისა და პიანისტის, სემ რივერსის, მიერ. მან მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა თავისუფალი ჯაზის (free jazz) ჩამოყალიბებაში.

თემის ჰარმონიისთვის დამახასიათებელია არასტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევების სრული ბატონობა, რაც თავისუფალ ჯაზში სავსებით ჩვეულ მოვლენას წარმოადგენს. როგორც ყველა 16-ტაქტიანი ფორმა AB, სრულდება ორჯერ.

მაგ. 1 თემა და მისი ჰარმონია ასოებრივ-ციფრობრივი და საფეხურებრივი აღნიშვნით

The musical score is presented in two systems, each containing two staves. The first staff of each system shows the melodic line in treble clef with a 7/8 time signature. The second staff shows the harmonic progression with chord symbols and Roman numerals. The key signature has one flat (B-flat).

Phrase A:

- Measure 1: F major (Fmaj⁷), I maj⁷
- Measure 2: G^b major (G^bmaj^{7(b5)}), II maj^{7(b5)}
- Measure 3: F major (Fmaj⁷), I maj⁷
- Measure 4: E^b 6 (E^b⁶), VII⁶
- Measure 5: D minor (Dm⁷), VI m⁷
- Measure 6: E^b major (E^bmaj⁷), VII maj⁷
- Measure 7: D minor (Dm⁷), VI m⁷
- Measure 8: B^b minor (B^bm⁷), IV m⁷⁽³⁾

Phrase B:

- Measure 9: A minor (Am⁷), III m⁷
- Measure 10: B^b major (B^bmaj⁷), IV maj⁷
- Measure 11: E minor (Em⁷), VII m⁷
- Measure 12: A major (A⁷), III⁷
- Measure 13: D minor (Dm⁷), VI m⁷
- Measure 14: G minor (Gm⁷), II m⁷
- Measure 15: G^b major (G^bmaj^{7(b5)}), II maj^{7(b5)}
- Measure 16: F minor (Fm⁷), I m⁷

მთლიანად თემის ჰარმონია შეიძლება აღწერილი იყოს ერთ ტონალობაში — ფა მაჟორში.

I ფრაზა **A** შედგება ორი სეგმენტისაგან:

I სეგმენტი (ტაქტები 1-4) შეიცავს შემდეგ ჰარმონიულ მიმოქცევებს:

1. | $Imaj^7$ | $\flat II maj^{7(5)}$ | $Imaj^7$ | (ტაქტები 1-3). ამ მიმოქცევაში $\flat II maj^{7(5)}$ წარმოადგენს დამხმარე აკორდს (დამხმარე ენოდება აკორდს, რომელიც დაშორებულია მომდევნო აკორდიდან ნახევარი ტონით ზევით).

2. | Ima^7 | $\flat VII^6$ | (ტაქტები 3-4) წარმოადგენს მიქსოლიდიური კილოს მოდალურ მიმოქცევას, სადაც $\flat VII^6$ წარმოადგენს ფა-მიქსოლიდიურის $\flat VII$ საფეხურის აკორდს.

II სეგმენტი (ტაქტები 5-8) შეიცავს შემდეგ ჰარმონიულ მიმოქცევებს:

3. | VIm^7 | $\flat VII maj^7$ | Vim^7 | (ტაქტები 7-8). ამ მიმოქცევაში $\flat VII maj^7$ წარმოადგენს დამხმარე აკორდს.

4. | VIm^7 | IVm^7 || (ტაქტები 7-8). ამ მიმოქცევაში IVm^7 ეკუთვნის ჰარმონიულ ფა მაჟორს.

II ფრაზა **B** შეიცავს შემდეგ ჰარმონიულ მიმოქცევებს:

1. | $III m^7$ | $IV maj^7$ | (ტაქტები 9-10). ამ მიმოქცევაში $III m^7$ წარმოადგენს I-ის ტერციულ შეცვლას.

2. | $VII m^7$ III^7 | VIm^7 | (ტაქტები 11-12) წარმოადგენს კვინტური წრის სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევის ნაწილს.

3. | $II m^7$ | $\flat II maj^{7(5)}$ | Im^7 | (ტაქტები 13-15) წარმოადგენს ქრომატიული მოძრაობის სტანდარტულ მიმოქცევას, სადაც, მოსალოდნელი მაჟორული დაბოლოების ნაცვლად, გამოყენებულია მინორული ტონიკა.

| $\flat II maj^{7(5)}$ | (ტაქტი 16) ასრულებს დასაბრუნებელ როლს.

მაგ. 2 თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში:

F major

A Fmaj¹³ G^bmaj^{9(b5)} Fmaj¹³ E^bmaj¹³ Dm⁹ E^bmaj¹³ Dm⁹ Bm⁹

F minor

B Am⁹ B^bmaj⁹ Em⁹ A^{7(b9)} Dm⁹ Gm⁹ G^bmaj^{9(b5)} Fm⁹ G^bmaj^{9(b5)}

დავალეზა: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის დახურულ პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 2).

მაგ. 3 თემის ჰარმონიული სქემა გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში

F major

A Fmaj¹³ G^bmaj^{9(b5)} Fmaj¹³ E^bmaj⁹ Dm⁹ E^bmaj⁹ Dm⁹ B^bm⁹

F minor

B Am⁹ B^bmaj⁹ Em⁹ A^{7(b9)} Dm⁹ Gm⁹ G^bmaj^{9(b5)} Fm⁹ G^bmaj^{9(b5)}

დავალეზა: თემის ჰარმონიული სქემის გართულებული ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიციაში დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და აკორდთა საფეხურებრივი აღნიშვნის მიხედვით კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 3).

თაპი XIV

სასიგლერო ფორმის შესავალი და დასაბრუნებელი

§1. შესავალი (Introduction)

შესავლის ცნების განმარტება მოცემული იყო ჯაზური კომპოზიციის კომპონენტების გარჩევის დროს (იხ. IV ნაწ., თ. I, §4.).

შესავალი წარმოადგენს ჰარმონიულ მიმოქცევას, რომლის ერთ-ერთი მიზანი იმაში მდგომარეობს, რომ ლოგიკურად მიგვიყვანოს თემის საწყის აკორდამდე. ეს განაპირობებს მის მოცულობასა და სახეობას.

ჯაზის ჩვეულებრივი შესავალი, როგორც წესი, შეიცავს 2- ან 4-ტაქტიან ჰარმონიულ მიმოქცევას. გარდა ამისა, ცნობილია, რომ ჯაზის თემების უმეტესობა იწყება I, II ან VI საფეხურის აკორდით. სავსებით შესაძლებელია ამ სამი შემთხვევისათვის მთელი რიგის შესაბამისი ჰარმონიული მიმოქცევების შერჩევა. ამჟამად ისინი შეირჩევა მხოლოდ ნასწავლი სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევებიდან (იხ. III ნაწ., თ. IV, §1; თ. V, §2; თ. VI, §1; თ. VII, §3).

თემა იწყება I საფეხურის აკორდით

2-ტაქტიანი შესავალი

4-ტაქტიანი შესავალი

ა. თანამედროვე ბლუზის დასაბრუნებელი შესავლის როლში:

$$\left\{ \begin{array}{l} | \text{Imaj}^7 \text{ VI}^7 | \text{ IIIm}^7 \text{ V}^7 || \\ | \text{Imaj}^7 \text{ bIII}^7 | \text{ IIIm}^7 \text{ bII}^7 || \end{array} \right.$$

$$\left\{ \begin{array}{l} | \text{Imaj}^7 | \text{ VI}^7 | \text{ IIIm}^7 \text{ V}^7 || \\ | \text{Imaj}^7 | \text{ bIII}^7 | \text{ IIIm}^7 | \text{ bII}^7 || \end{array} \right.$$

$$\left\{ \begin{array}{l} | \text{IIIIm}^7 \text{ VI}^7 | \text{ IIIm}^7 \text{ V}^7 || \\ | \text{IIIIm}^7 \text{ bIII}^7 | \text{ IIIm}^7 \text{ bII}^7 || \end{array} \right.$$

$$\left\{ \begin{array}{l} | \text{IIIIm}^7 | \text{ VI}^7 | \text{ IIIm}^7 | \text{ V}^7 || \\ | \text{IIIIm}^7 | \text{ bIII}^7 | \text{ IIIm}^7 | \text{ bII}^7 || \end{array} \right.$$

$$\left\{ \begin{array}{l} | \text{Imaj}^7 \text{ bIII}^7 | \text{ bVIImaj}^7 \text{ bII}^7 || \\ | \text{IIIIm}^7 \text{ bIII}^7 | \text{ bVIImaj}^7 \text{ bII}^7 || \end{array} \right.$$

$$\left\{ \begin{array}{l} | \text{Imaj}^7 | \text{ bIII}^7 | \text{ bVIImaj}^7 | \text{ bII}^7 || \\ | \text{IIIIm}^7 | \text{ bIII}^7 || \text{ bVIImaj}^7 || \text{ bII}^7 || \end{array} \right.$$

$$\left\{ \begin{array}{l} | \text{Im}^7 \text{ VI}^7 | \text{ bVI}^7 \text{ V}^7 || \\ | \text{Im}^7 \text{ bIII}^7 | \text{ bVI}^7 \text{ bII}^7 || \end{array} \right.$$

$$\left\{ \begin{array}{l} | \text{Im}^7 | \text{ VI}^7 | \text{ bVI}^7 | \text{ V}^7 || \\ | \text{Im}^7 | \text{ bIII}^7 | \text{ bVI}^7 | \text{ bII}^7 || \end{array} \right.$$

ბ. ზოგიერთი სხვა სტანდარტული ჰარმონიული მიმოქცევა შესავლის როლში

$$\left\{ \begin{array}{l} | \text{Imaj}^7 \text{ IVmaj}^7 | \text{ VIIm}^7 \text{ III}^7 | \text{ VIIm}^7 \text{ II}^7 | \text{ V}^7 || \\ | \text{Imaj}^7 \text{ IVmaj} | \text{ VIIIm}^7 \text{ bVII}^7 | \text{ VIIm}^7 \text{ bVI}^7 | \text{ V}^7 || \end{array} \right.$$

$$\left\{ \begin{array}{l} | \text{bVm}^{7(5)} \text{ VII}^7 | \text{ bVIIIm}^7 \text{ VI}^7 | \text{ IIm}^7 \text{ V}^7 || \\ | \text{bVm}^{7(5)} \text{ IVdim}^7 | \text{ IIIIm}^7 \text{ bIII}^7 | \text{ IIm}^7 | \text{ bII}^7 || \end{array} \right.$$

$$\begin{array}{ll} | \text{III}^7 \text{ III}^7 | \text{ II}^7 \text{ bII}^7 || & | \text{bVIIIm}^7 \text{ III}^7 | \text{ bIIIIm}^7 \text{ bIII}^7 | \text{ VIIm}^7 \text{ II}^7 | \text{ bVIIm}^7 \text{ bII}^7 || \\ | \text{bVII}^7 \text{ VI}^7 | \text{ bVI} \text{ V}^7 || & | \text{IVm}^7 \text{ bVII}^7 | \text{ IIIIm}^7 \text{ VI}^7 | \text{ bIIIIm}^7 \text{ bVI}^7 | \text{ IIm}^7 \text{ V}^7 || \end{array}$$

თემა იწყება II საფეხურის აკორდით

2-ტაქტიანი შესავალი

4-ტაქტიანი შესავალი

$$\begin{array}{l} | \text{Imaj}^7 | \# \text{Idim}^7 || \\ | \text{Imaj}^7 | \text{ bIII}^7 || \end{array}$$

$$\left\{ \begin{array}{l} | \text{bVm}^{7(5)} \text{ VII}^7 | \text{ IIIIm}^7 \text{ VI}^7 || \\ | \text{bVm}^{7(5)} \text{ IVdim}^7 | \text{ IIIIm}^7 \text{ bIII}^7 || \end{array} \right.$$

$$\begin{array}{l} | \text{III}^7 | \text{ bIII}^7 || \\ | \text{bVII}^7 | \text{ VI}^7 || \end{array}$$

$$\left\{ \begin{array}{l} | \text{bVm}^{7(5)} | \text{ VII}^7 | \text{ IIIIm}^7 | \text{ VI}^7 || \\ | \text{bVm}^{7(5)} \text{ IVdim}^7 | \text{ IIIIm}^7 \text{ bIII}^7 || \end{array} \right.$$

$$\begin{array}{l} | \text{VIIIm}^7 | \text{ III}^7 | \text{ bVIIIm}^7 | \text{ bIII}^7 || \\ | \text{IVm}^7 | \text{ bVI}^7 | \text{ IIIIm}^7 | \text{ VI}^7 || \end{array}$$

თემა იწყება VI საფეხურის აკორდით

2-ტაქტიანი შესავალი

4-ტაქტიანი შესავალი

$$\left\{ \begin{array}{l} | \text{VIIm}^7 | \text{ III}^7 || \\ | \text{VIIIm}^7 | \text{ bVII}^7 || \end{array} \right.$$

$$\left\{ \begin{array}{l} | \text{Imaj}^7 \text{ IVmaj}^7 | \text{ VIIIm}^7 \text{ III}^7 || \\ | \text{Imaj}^7 \text{ IVmaj}^7 | \text{ VIIIm}^7 \text{ bVII}^7 || \end{array} \right.$$

$$\left\{ \begin{array}{l} | \text{Imaj}^7 | \text{ IVmaj}^7 | \text{ VIIIm}^7 | \text{ III}^7 || \\ | \text{Imaj} | \text{ IVmaj}^7 | \text{ VIIIm}^7 | \text{ bVII}^7 || \end{array} \right.$$

იმ შემთხვევაში, თუ თემა იწყება არა I, II ან VI, არამედ სხვა საფეხურით, შეიძლება ძირითად ტონალობაში შემოთავაზებული იყოს თემის მთავარი შესავალი: | I maj⁷ VI⁷ | IIm⁷ V⁷ |. ამ მიმოქცევას შეიძლება ნებისმიერი სხვა საფეხურის აკორდიც მოჰყვეს.

§2. დასაბრუნებელი (Turnaround)

დასაბრუნებელი — ამ ცნების განმარგება მოცემული იყო ჯაზური კომპოზიციის კომპონენტების გარჩევისას (იხ. IV ნაწ., თ. I, §4).

დასაბრუნებელის გამოყენება ქორუსებს შორის გვხვდებოდა ბლუზში (იხ. IV ნაწილი: თ. II, §1. მაგ. 1; თ. III, §1, მაგ. 1; თ. IV, §1. მაგ. 1; თ. V, §1. მაგ. 1; თ. VI, §1. მაგ. 1; თ. VIII, §1. მაგ. 1) და ფრაზებს შორის — სასიმღერო ფორმებში (იხ. IV ნაწილი, თთ. XI-XIII).

ჯაზური თემა მთავრდება I maj-აკორდზე ან Im-აკორდზე. ამ აკორდის თემაში ადგილმდებარეობიდან გამომდინარე, დასაბრუნებელი ჰარმონიის შერჩევა ხდება ზუსტად იგივენაირად, როგორც შესავლის დროს (იხ. წინა პარაგრაფი) და ამის გამეორება არ არის მიზანშეწონილი. მაგრამ 1-ტაქტიანი დასაბრუნებელი მაგალითების მოყვანა ზედმეტი არ იქნება.

1-ტაქტიანი დასაბრუნებელი

თემა იწყება I საფეხურის აკორდით

$$\left\{ \begin{array}{l} | I V^7 | \\ | I II^7 | \end{array} \right.$$

თემა იწყება II საფეხურის აკორდით

$$\begin{array}{l} | I \#Idim^7 | \\ | I \flat III^7 || \end{array}$$

თემა იწყება VI საფეხურის აკორდით

$$\begin{array}{l} | I III^7 || \\ | I \flat VII^7 || \end{array}$$

უნდა ითქვას, რომ დასაბრუნებელი შეიძლება გადმოცემული იყოს თემის სანყისი აკორდის დომინანტის საორგანო პუნქტზე.

მაგ. 1 დასაბრუნებელი თემის სანყისი აკორდის დომინანტის საორგანო პუნქტზე

ა. თემა იწყება I საფეხურის აკორდით:

C major

Em⁷ Eb⁷ Dm⁷ Db⁷

IIIIm⁷ bIII⁷ II⁷ bII⁷

V ————— I-სათვის

ბ. თემა იწყება II საფეხურის აკორდით:

C major

Cmaj⁷ Dm⁷ Em⁷ E^{b7}

I⁷maj II⁷m III⁷m ^bIII⁷

V ————— II-სათვის

გ. თემა იწყება VI საფეხურის აკორდით:

C major

Cmaj⁷ Fmaj⁷ Bm^{7(b5)} B^{b7}

I⁷maj IV⁷maj VII^{7(b5)}m ^bVII⁷

V ————— VI-სათვის

V ნაწილი

ჰარმონიის რიტმული გადმოცემა

თავი I

თეორიული დებულებები

§1. ზოგადი ცნობები ჯაზის მუსიკალური ქსოვილის კომპონენტების შესახებ

იმისათვის, რომ განვსაზღვროთ ჰარმონიის ფუნქცია და ადგილი ჯაზის მუსიკალურ ქსოვილში, საჭიროა ამ ქსოვილის კომპონენტების გაცნობა.

ჯაზის მუსიკალური ქსოვილი სძირითადი სამი კომპონენტია:

1. მელოდია (melody),
2. ჰარმონიის შუა ხმები (voicings),
3. ბანი (bass).

გარდა ამ სამისა, ჯაზის მუსიკალური ქსოვილის წარმოქმნაში აუცილებლობის მიხედვით მონაწილეობას ღებულობს კიდევ რამდენიმე სხვა კომპონენტიც:

4. კონტრაპუნქტი (counterpoint) — მთავარ მელოდიასთან ერთდროულად ჟღერადი კონტრასტული მელოდიური ხაზი.

ა. შევსება (fill in) — მელოდიაში გაჩერებული ბგერის ან პაუზის დროს სხვა ხმებში გატარებული მოკლე მელოდიურ-ჰარმონიული ფიგურა.

6. რიფი (riff) — თანხლებაში გამუდმებულად განმეორებადი ორ- ან ოთხტაქტიანი მელოდიური ფიგურა.

7. ბექგრაუნდი (background) — უკანა პლანი ანუ ჰარმონიული ფონი.

ყველა ზემოთჩამოთვლილი კომპონენტიდან მონაწილეობას ღებულობს არა მარტო საორკესტრო, არამედ, ამა თუ იმ სახით, ასევე საფორტეპიანო ფაქტურის წარმოქმნაში.

§2. ჰარმონიის შუა ხმები რიტმული სექციის (Rythm Section) მუსიკალურ ქსოვილში

რიტმული სექციის შემადგენლობაში შედის შემდეგი საკრავები:

1. დასარტყამი (drums),
2. ბანი (bass),
3. ფორტეპიანო (piano).

თანამედროვე ჯაზური რიტმული სექციის მუსიკალური ქსოვილის რიტმული ნახაზი შეიძლება გამოსახული იყოს შემდეგნაირად:

1. Drums:	1 2 3 4
Bass-drum (დიდი დოლი)	
Snare-drum (პატარა დოლი)	
Hi-Hat (პედალური თეფშები)	
Ride Cymbol (ზედა თეფში)	
2. Bass	
3. Piano	

$\frac{4}{4}$ -ის წილების პულსაციის მდგრადი მხარდაჭერა ხორციელდება ბანით.

ფორტეპიანოსა და დასარტყამი საკრავების პარტიებში ხდება სინკოპირებული და არასინკოპირებული რიტმული ნახაზებისა და აქცენტების გადაჯვარედინება. გარდა ზემოთაღნიშნულისა, ფორტეპიანოს პარტიაში ჰარმონიის შუა ხმების რიტმული გადმოცემის ხერხი ბევრად არის განპირობებული აგრეთვე მელოდიის რიტმული ნახაზითაც. მთლიანობაში რიტმული სექცია წარმოადგენს ჯაზური ქსოვილის „რიტმულ საყრდენს“ (ground beat).

უნდა ითქვას, რომ, ფაქტობრივად, ჰარმონიის რიტმული გადმოცემის ხერხები ფორტეპიანოს პარტიაში უნივერსალურია და სავსებით შესაძლებელია მათი გავრცელება ნებისმიერ შემადგენლობაზე.

§3. შტრიხები, რომლებიც გამოიყენება აკორდების რიტმული გადმოცემის დროს

Long heavy accent – ძლიერი, გრძელი აქცენტი გრძლიობის სრული დაცვით.

Short heavy accent – ძლიერი, მოკლე აქცენტი გრძლიობის შემოკლებით.

Very short heavy accent – ძლიერი, ძალიან მოკლე აქცენტი გრძლიობის მაქსიმალური შემოკლებით.

Tongue – გაბმულად, გრძლიობის სრული დაცვით.

Staccato – მოკლედ და მსუბუქად.

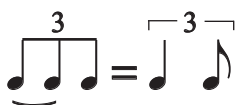
§4. ჰარმონიის გადმოცემის რიტმული საფუძველი

ჯაზური ჰარმონიის გადმოცემის რიტმულ საფუძველს წარმოადგენს ტრიოლური რიტმი აქცენტით ბოლო მერვედზე.

მაგ. 1 ტრიოლური რიტმი

C 1	2	3	4
♩ 1	და	2	და

ტრიოლური რიტმის საფუძველზე წარმოიქმნება პუნქტირული ტრიოლური რიტმი:

ეს რიტმი იმდენად გავრცელებულია, რომ მისი ჩანერა, როგორც წესი, ხდება გამარტივებული, პირობითი სახით.

მაგ. 2 პუნქტირული ტრიოლური რიტმი

წერია				სრულდება			
C 1	2	3	4	1	2	3	4
♩ 1	და	2	და	1	და	2	და

პუნქტირული ტრიოლური რიტმის პირობითი ჩანერა შეიძლება იყოს დათქმული ნაწარმოების დასაწყისში შემდეგნაირი განმარტებით:

$$\text{♩} = \overset{3}{\text{♩}} \quad \text{ან} \quad \text{♩} = \overset{3}{\text{♩}}$$

ტრიოლური რიტმის საფუძველზე ასევე წარმოიქმნება შებრუნებული პუნქტირული ტრიოლური რიტმი:

$$\overset{3}{\text{♩}} = \text{♩}$$

მაგ. 3 შებრუნებული პუნქტირული ტრიოლური რიტმი

წერია				სრულდება			
C 1	2	3	4	1	2	3	4
♩ 1	და	2	და	1	და	2	და

პუნქტირული ტრიოლური რიტმის საფუძველზე შეიძლება მთელი რიგის სინკოპის წარმოქმნა.

მაგ. 4 სინკოპა

ა. ერთტაქტიანი რიტმული ნახაზი:

წერია				სრულდება			
C 1	2	3	4	1	2	3	4

ზემოთ მოყვანილი სინკოპებიდან, სინკოპა — გამოიყენება მომდევნო ჰარმონიის გასწრებით შემოყვანისათვის, როცა ჰარმონიების მონაცვლეობა მიმდინარეობს ნახევრიანი გრძლიობებით.

ბ. ორტაქტიანი რიტმული ნახაზი

წერია								სრულდება							
C 1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4

ეს სინკოპა გამოიყენება მომდევნო ტაქტის ჰარმონიის გასწრებით შემოყვანისათვის.

საკმაოდ ხშირად გამოიყენება სინკოპირებული და არასინკოპირებული გრძლიობის მონაცვლეობა.

მაგ. 5 სინკოპირებული და არასინკოპირებული გრძლიობის მონაცვლეობა

ა. ერთტაქტიანი რიტმული ნახაზი

წერია				სრულდება				
C	1	2	3	4	1	2	3	4

ბ. ორტაქტიანი რიტმული ნახაზი

წერია								სრულდება							
C1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4

გ. ოთხტაქტიანი რიტმული ნახაზი

წერია																
C1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
სრულდება																
C	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4

მაგ. 6 ზოგიერთი ტრიოლის შესრულების განმარტება

წერია				სრულდება			
C1	2	3	4	1	2	3	4

ჯაზისთვის ჩვეული მოვლენაა გადასვლა ჩვეულებრივი ტემპიდან დუბლტემპში (Double tempo). დუბლ ტემპი გულისხმობს ორჯერ უფრო ჩქარ ტემპს, რომელიც მიიღწევა ორჯერ უფრო წვრილი გრძლიობების გამოყენებით. ამის გამო ტაქტში ვღებულობთ რვას.

მერვედი გრძლიობის წილს და, შესაბამისად, თვით დუბლ ტემპს „რვა მერვედს“ $\left(\frac{8}{8}\right)$ უწოდებენ.

მაგ. 7 გადასვლა დუბლ ტემპში

წერია							
C 1	2	3	4	1	2	3	4
სრულდება							
C 1	2	3	4	1	2	3	4

მაგ. 8 გამოსვლა დუბლ ტემპიდან

წერია							
C 1	2	3	4	1	2	3	4
სრულდება							
C 1	2	3	4	1	2	3	4

§5. ზოგადი მოსაზრებები ჰარმონიის რიტმული გადმოცემის შესახებ საშემსრულებლო პრაქტიკაში

როგორც წინა პარაგრაფის მასალიდან გამოჩნდა, აკორდის შემოყვანა რიტმის თვალსაზრისით შეიძლება იყოს როგორც არასინკოპირებული, ასევე სინკოპირებული. ამრიგად, არსებობს ჰარმონიის გადმოცემის სამი შესაძლებელი რიტმული ვარიანტი:

1. მიმდევრულად არასინკოპირებული გადმოცემა,
2. მიმდევრულად სინკოპირებული გადმოცემა,
3. არასინკოპირებული და სინკოპირებული გადმოცემის ერთობლიობა.

უნდა ითქვას, რომ მიმდევრული სინკოპირება, ისევე, როგორც მიმდევრული არასინკოპირება, შეიძლება ერთნაირად მოსაწყენი გახდეს. გაცილებით უფრო ოპტიმალურ ვარიანტს წარმოადგენს მათი ერთობლიობის გამოყენება. ცოცხალი, პრაქტიკულ ვითარებაში ჰარმონიის გადმოცემის რიტმული ნახაზი მრავალფეროვანი და ცვალებადია.

სვინგის საშემსრულებლო პრაქტიკაში სხვადასხვა გრძლიობის ბგერები სრულდება შემდეგნაირად:

მერვედი სრულდება გრძლიობის სრული დაცვით. თუ მერვედს ჰყვება პაუზა, სრულდება მოკლედ.

მეოთხედი, როგორც წესი, სრულდება მოკლედ.

მეოთხედზე უფრო მსხვილი გრძლიობის ბგერები სრულდება გრძლიობის სრული დაცვით.

ყველა ეს პირობა მოქმედებს, თუ მითითებული არაა შესრულების რაიმე განსაკუთრებული ხერხი.

მაგ. 1 სვინგის დამახასიათებელი ერთტაქტიანი რიტმული ნახაზები (♩ = ♪³)

მაგ. 2 სვინგის დამახასიათებელი ორტაქტიანი რიტმული ნახაზები (♩ = ♪³)

თავი II

პრაქტიკული ნაწილი

§1. ჰარმონიის რიტმული გადმოცემა სასწავლო პროცესში

სასწავლო პრაქტიკა მიზნად ისახავს ჰარმონიის გადმოცემის სხვადასხვა რიტმული ნახაზების შექმნისდაგვარად თანმიმდევრულ გაცნობასა და ათვისებას. ამ თვალსაზრისით, დასაწყის ეტაპზე მიზანშეწონილია სხვადასხვა რიტმული ნახაზების თავდაპირველად ცალკე პრაქტიკული გაცნობა. ეს იმას ნიშნავს, რომ ყოველ სავარჯიშოში ჰარმონიის რიტმული გადმოცემა უნდა ხდებოდეს შექმნისდაგვარად რომელიმე ერთი გაბატონებული ხერხით.

§2. ჰარმონიის რიტმული გადმოცემის სასწავლო სავარჯიშოები

სასწავლო სავარჯიშოების სახით გამოყენებულია ძირითადი და თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონიული სქემების გართულებული ჰარმონიის დახურული პოზიციის „მოსიარულე“ ბანზე დაკვრა სხვადასხვა რიტმულ გადმოცემაში.

მაგ. 1 რიტმული ნახაზი | | თანამედროვე სტანდარტულ ბლუზში

C major

Chord symbols and Roman numerals for the first system:

- System 1: C¹³ (I¹³), F¹³ (IV¹³), C¹³ (I¹³)

Chord symbols and Roman numerals for the second system:

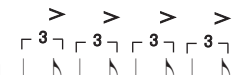
- System 2: F¹³ (IV¹³), C¹³ (I¹³), A⁷($\sharp 9$) (VI⁷($\sharp 9$))

Chord symbols and Roman numerals for the third system:

- System 3: Dm⁹ (II^m⁹), G⁷($\sharp 9$) (V⁷($\sharp 9$)), C¹³ (I¹³), A⁷($\sharp 9$) (VI⁷($\sharp 9$)), Dm⁹ (II^m⁹), G⁷($\sharp 9$) (V⁷($\sharp 9$))

Chord symbols and Roman numerals for the fourth system:

- System 4: C¹³ (I¹³), F¹³ (IV¹³), F^{dim}⁹ (\sharp IV^{dim}⁹), C¹³/G (I¹³/V), D^{#13} (II¹³), C¹³ (I¹³)

მაგ. 2 რიტმული ნახაზი | | თანამედროვე სტანდარტულ ბლუზში

C major

Chord symbols in the first system: C¹³, I¹³, F¹³, IV¹³, C¹³, I¹³.

Chord symbols in the second system: F¹³, IV¹³, C¹³, I¹³, A⁷($\sharp 9$), VI⁷($\sharp 9$).

Chord symbols in the third system: Dm⁹, II^m, G⁷($\sharp 9$), V⁷($\sharp 9$), C¹³, I¹³, A⁷($\sharp 9$), VI⁷($\sharp 9$), Dm⁹, II^m, G⁷($\sharp 9$), V⁷($\sharp 9$).

Chord symbols in the fourth system: C¹³, I¹³, F¹³, IV¹³, F^{dim}⁹, \sharp IV^{dim}⁹, C¹³, I¹³, G¹³, V, D^b13, II¹³, C¹³, I¹³.

მაგ. 3 რიტმული ნახაზი | | თანამედროვე სტანდარტულ ბლუზში

C major

Chord symbols and Roman numerals for the first system:

- Measure 1: C¹³, I¹³
- Measure 2: F¹³, IV¹³
- Measure 3: C¹³, I¹³
- Measure 4: C¹³, I¹³

Chord symbols and Roman numerals for the second system:

- Measure 1: F¹³, IV¹³
- Measure 2: C¹³, I¹³
- Measure 3: C¹³, I¹³
- Measure 4: A^{7(#9)}, VI^{7(#9)}

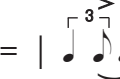
Chord symbols and Roman numerals for the third system:

- Measure 1: Dm⁹, II^{m9}
- Measure 2: G¹³, v^{7(#9)}
- Measure 3: C¹³, I¹³; A^{7(#9)}, VI^{7(#9)}
- Measure 4: Dm⁹, II^{m9}; v^{7(#9)}, v^{7(#9)}

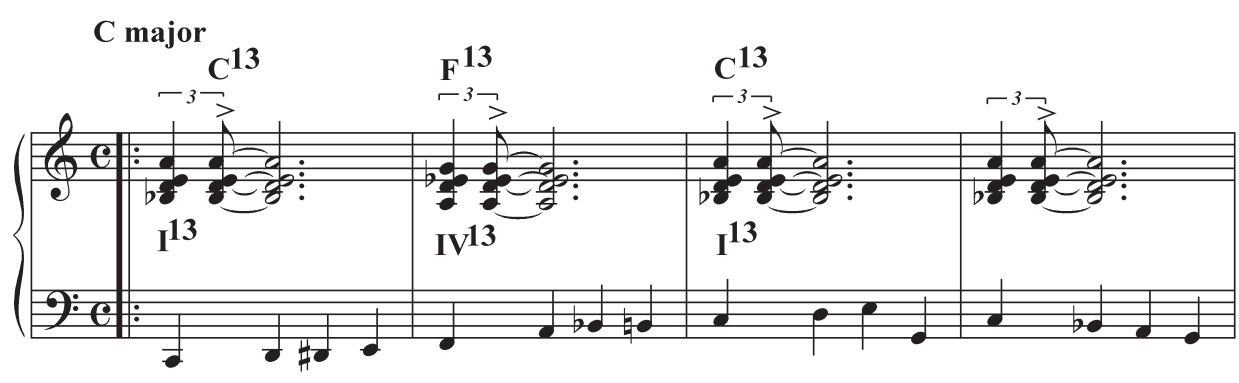
Chord symbols and Roman numerals for the fourth system:

- Measure 1: C¹³, I¹³
- Measure 2: F¹³, IV¹³; F^{dim9}, #IV^{dim9}
- Measure 3: C¹³, I¹³; G¹³, V
- Measure 4: D^{b13}, bII¹³; C¹³, I¹³

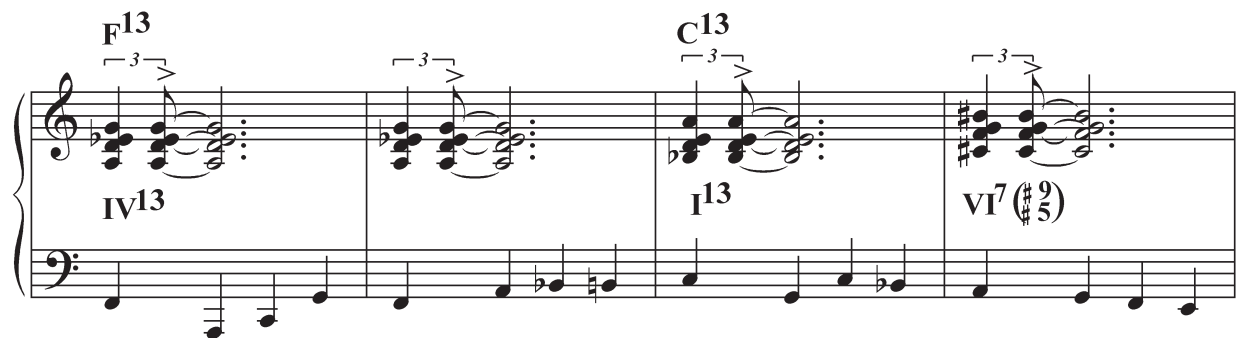
მაგ. 4 რიტმული ნახაზები: 1. | | = | | და

2. | | = | | თანამედროვე სტანდარტულ ბლუზში

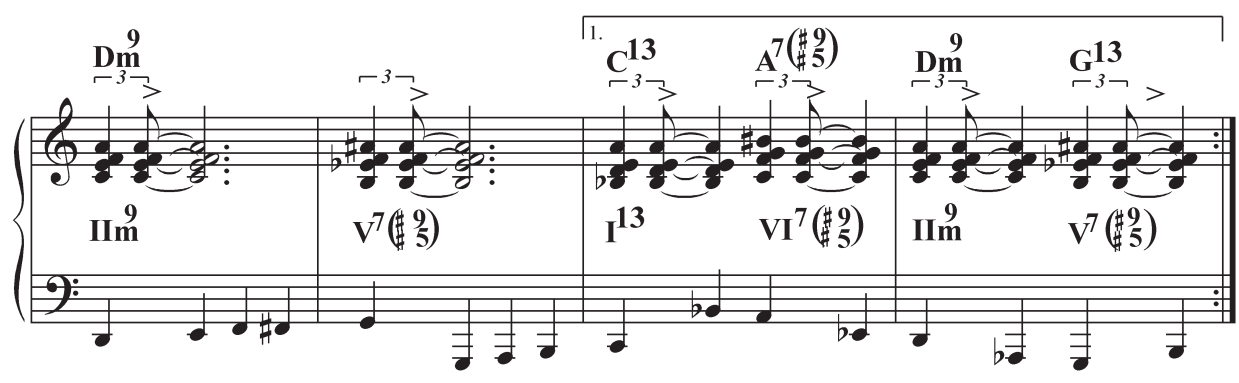
C major

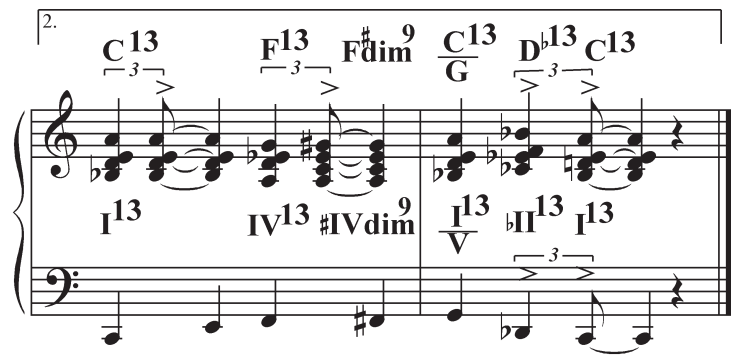
Chords: C13, F13, C13. Roman numerals: I13, IV13, I13.

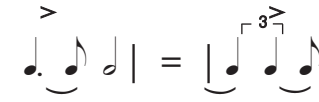

Chords: F13, C13. Roman numerals: IV13, I13, VI7(#9).

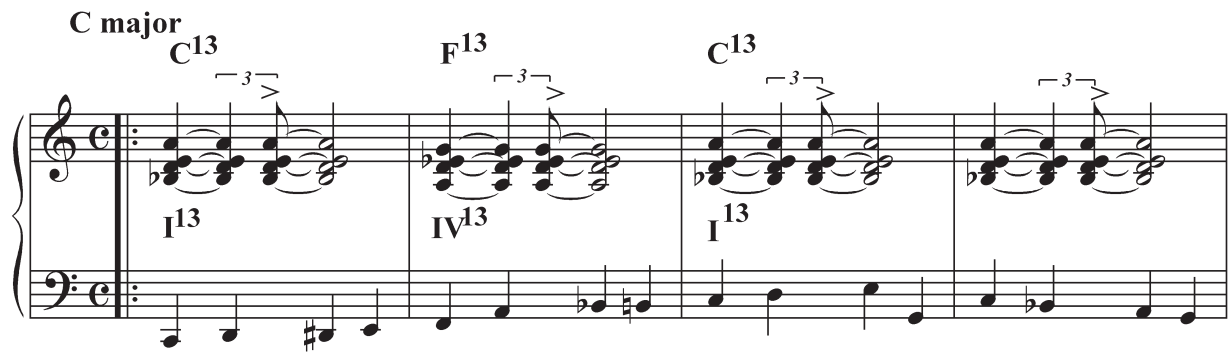
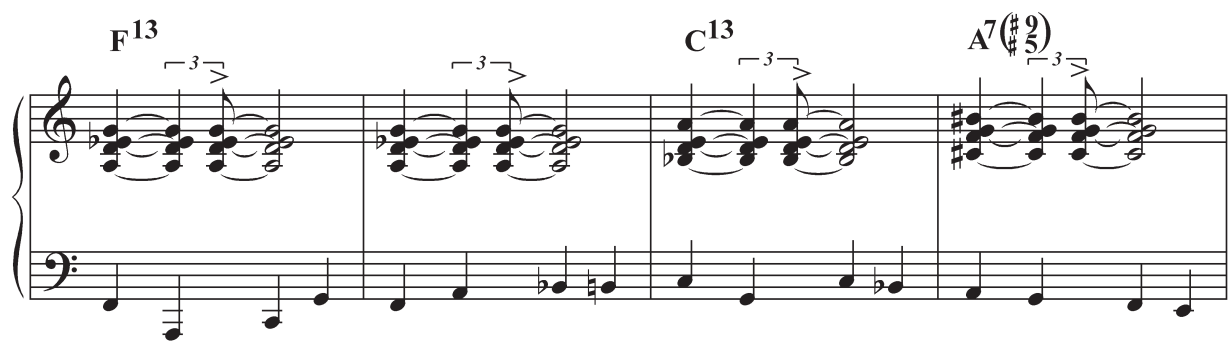
Chords: Dm⁹, C13, A7(#9), Dm⁹, G13. Roman numerals: IIIm⁹, V7(#9), I¹³, VI7(#9), IIIm⁹, V7(#9).

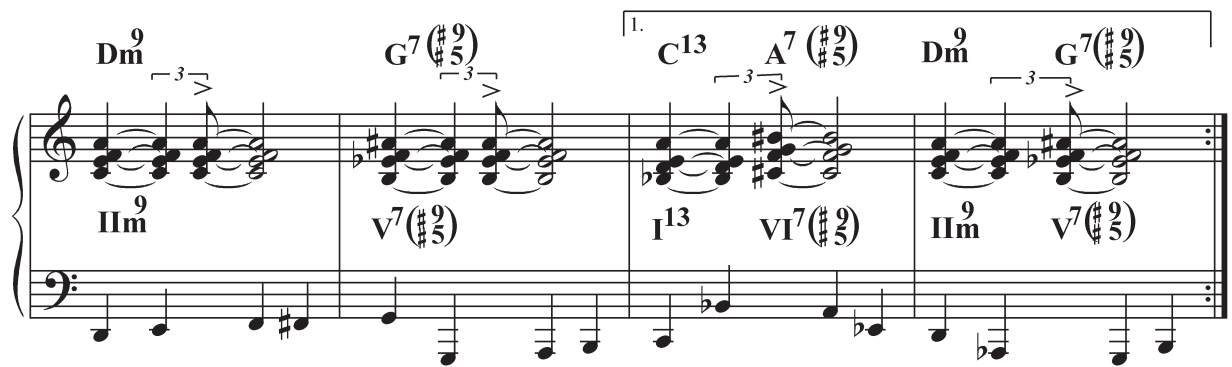
Chords: C13, F13, F^{#dim9}, C13, D^{#13}, C13. Roman numerals: I¹³, IV¹³, #IV^{dim9}, V¹³, #II¹³, I¹³.

მაგ. 5 რიტმული ნახაზი | | = | | თანამედროვე სტანდარტულ ბლუზში

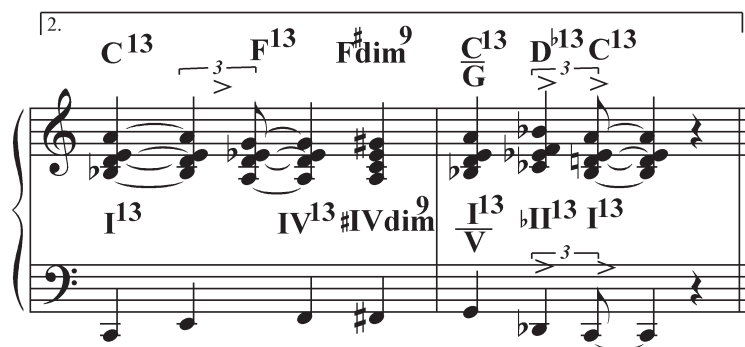
C major

1.

2.

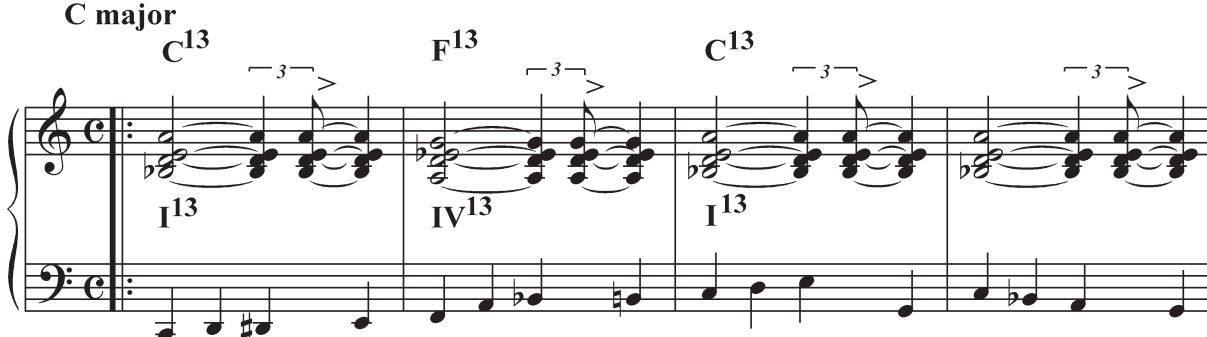
მაგ. 6

რიტმული ნახაზი | | = | | თანამედროვე სტანდარტულ ბლუზში

C major

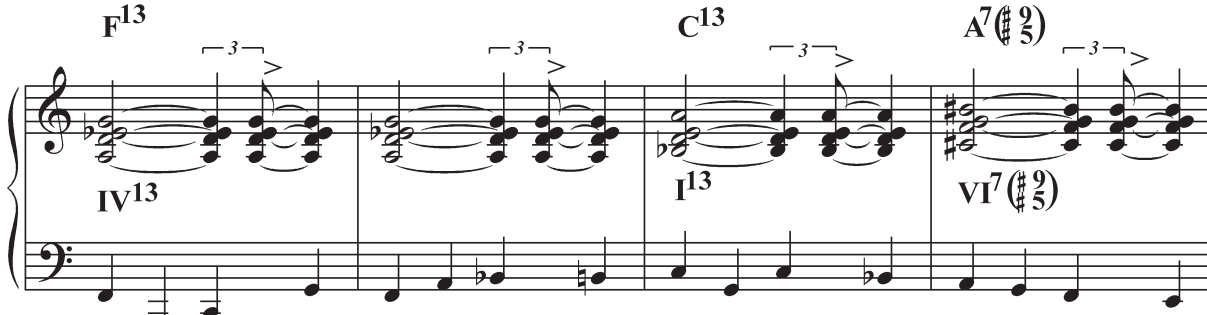
C¹³ F¹³ C¹³

I¹³ IV¹³ I¹³

F¹³ C¹³ A⁷($\frac{9}{5}$)

IV¹³ I¹³ VI⁷($\frac{9}{5}$)

Dm⁹ G⁷($\frac{9}{5}$) C¹³ A⁷($\frac{9}{5}$) Dm⁹ G⁷($\frac{9}{5}$)

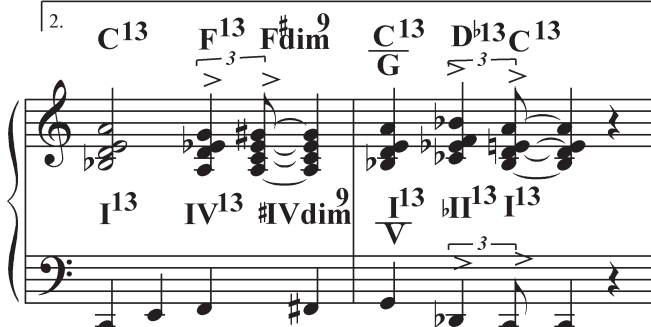
II^m⁹ V⁷($\frac{9}{5}$) I¹³ VI⁷($\frac{9}{5}$) II^m⁹ V⁷($\frac{9}{5}$)

1.

2. C¹³ F¹³ F^{dim}⁹ C¹³ D^b13 C¹³

G I¹³ IV¹³ #IV^{dim}⁹ V I¹³ II¹³ I¹³

მაგ. 7 რიტმული ნახაზი | = | | თანამედროვე სტანდარტულ ბლუზში

C major

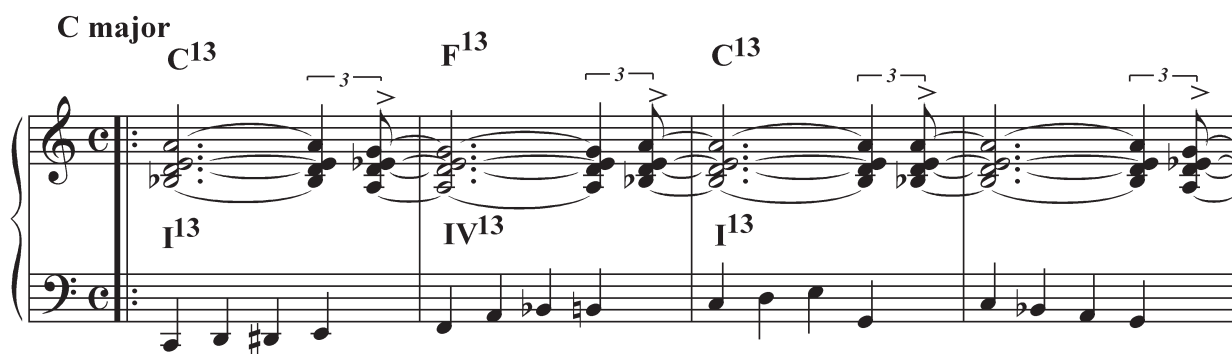
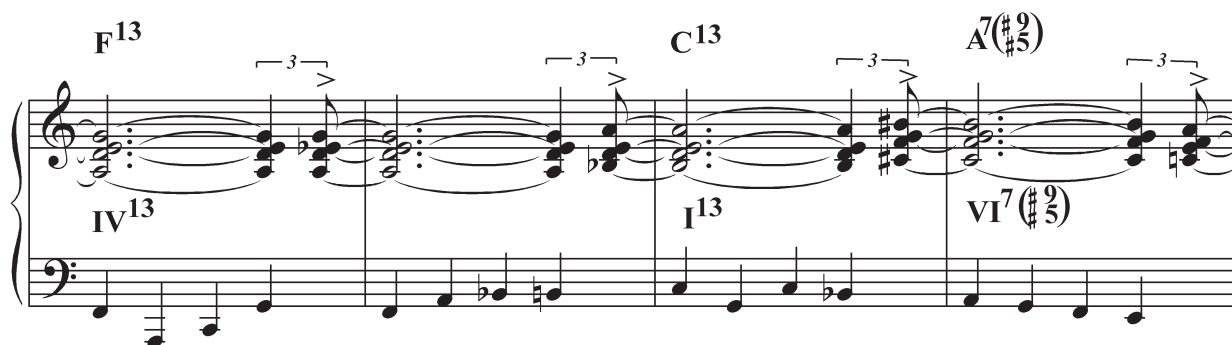
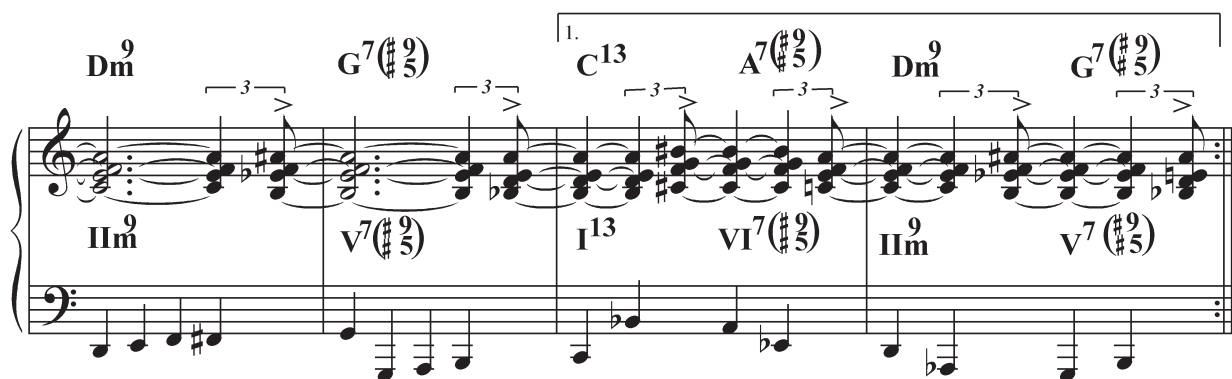
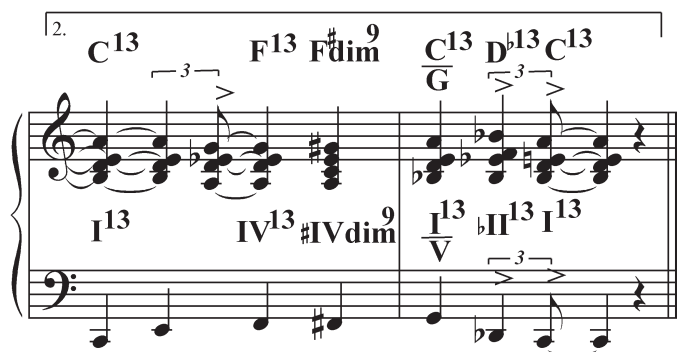
Chord progressions and labels:

- System 1: C13, F13, C13
- System 2: F13, F13, F13
- System 3: C13, A7(#9), Dm9
- System 4: G7(#9), C13, A7(#9), Dm9, G7(#9)
- System 5: C13, F13, Fdim9, C13, C13

მაგ. 8 რიტმული ნახაზები 1. | | = | | და

2. | | = | | თანამედროვე სტანდარტულ ბლუზში

C major

მაგ. 9 რიტმული ნახაზები: 1. | \dot{c} . $\overset{>}{\overset{>}{\text{♩}}}$ $\overset{>}{\overset{>}{\text{♩}}}$ | \circ | = | \dot{c} . $\overset{>}{\overset{>}{\text{♩}}}$ $\overset{>}{\overset{>}{\text{♩}}}$ | \circ | და

2. | $\overset{>}{\overset{>}{\text{♩}}}$ $\overset{>}{\overset{>}{\text{♩}}}$ $\overset{>}{\overset{>}{\text{♩}}}$ $\overset{>}{\overset{>}{\text{♩}}}$ | \circ | = | $\overset{>}{\overset{>}{\text{♩}}}$ $\overset{>}{\overset{>}{\text{♩}}}$ $\overset{>}{\overset{>}{\text{♩}}}$ $\overset{>}{\overset{>}{\text{♩}}}$ | \circ | თანამედროვე სტანდარტულ ბლუზში

The musical score is written for piano in C major and consists of two systems, each with two staves (treble and bass clef). The music features various chords and triplet rhythms.

System 1:

- Staff 1 (Treble clef): Chords are labeled C¹³, F¹³, and C¹³. The bass line has a triplet of eighth notes.
- Staff 2 (Bass clef): Chords are labeled I¹³, IV¹³, and I¹³.

System 2:

- Staff 1 (Treble clef): Chords are labeled F¹³, C¹³, and A⁷($\sharp 9$). The bass line has a triplet of eighth notes.
- Staff 2 (Bass clef): Chords are labeled IV¹³, I¹³, and VI⁷($\sharp 9$).

System 3:

- Staff 1 (Treble clef): Chords are labeled Dm⁹, G⁷($\sharp 9$), C¹³, A⁷($\sharp 9$), Dm⁹, and G⁷($\sharp 9$). The bass line has a triplet of eighth notes.
- Staff 2 (Bass clef): Chords are labeled II^m9, V⁷, I¹³, VI⁷($\sharp 9$), II^m9, and V⁷($\sharp 9$).

System 4:

- Staff 1 (Treble clef): Chords are labeled C¹³, F¹³, F \sharp dim⁹, C¹³, D \flat 13, and C¹³. The bass line has a triplet of eighth notes.
- Staff 2 (Bass clef): Chords are labeled I¹³, IV¹³, \sharp IVdim⁹, I¹³, \flat II¹³, and I¹³.

მაგ. 10 რიტმული ნახაზი | 7 . . . | = | $\overset{\text{3}}{\curvearrowright}$ $\overset{\text{3}}{\curvearrowright}$ | ძირითად ბლუზში

C major

The score is divided into four systems, each with a treble and bass staff. The first system starts with a C major triad (C6) and includes a 7-beat rhythmic pattern. The second system features F13 and C6 chords. The third system includes G13, F13, C6, and G13 chords. The fourth system is a second ending with a key signature change to D minor, featuring C6, C13, F13, F#dim9, C6/G, D#13, and Cmaj13 chords.

Chord Progression:

- System 1: C⁶ (I⁶)
- System 2: F¹³ (IV¹³), C⁶ (I⁶)
- System 3: G¹³ (V¹³), F¹³ (IV¹³), C⁶ (I⁶), G¹³ (V⁶)
- System 4 (2.): C⁶ (I⁶), C¹³ (I¹³), F¹³ (IV¹³), F^{#dim9} (IV^{#dim9}), C⁶/G (I⁶/V), D^{#13} (II^{#13}), C^{13maj} (I^{13maj})

მაგ. 11 რიტმული ნახაზი | $\dot{\cdot}$ $\dot{\cdot}$ $\dot{\cdot}$ | = | $\dot{\cdot}$ $\dot{\cdot}$ $\dot{\cdot}$ $\dot{\cdot}$ | ძირითად ბლუზში

C major

C⁹ **C⁶** **C¹³**

I⁹ **I⁶** **I¹³**

F¹³ **C¹³**

IV¹³ **I⁹**

G¹³ **F¹³** **C⁹** **G¹³**

V¹³ **IV¹³** **I⁹** **V¹³**

2. **C⁹** **C¹³** **F¹³** **F^{dim}** **C⁹** **D^{b13}** **C¹³** **maj**

I⁹ **I¹³** **IV¹³** **#IV^{dim}** **I⁹** **V** **II¹³** **Imaj**

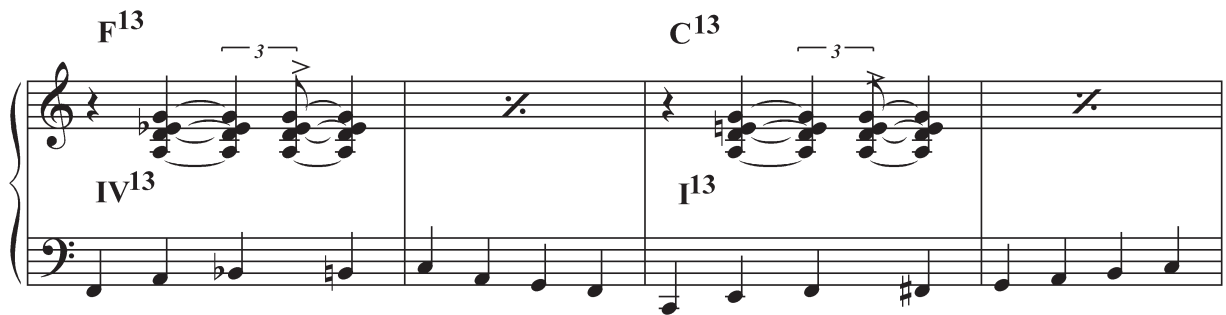
The musical score is written for piano in C major, 4/4 time. It consists of four systems of music. The first system shows the first two measures of a 12-measure blues progression, with chords C⁹ and C⁶ in the first measure, and C¹³ in the second. The second system continues the progression with F¹³ and C¹³ in the third measure, and C¹³ and I⁹ in the fourth. The third system contains measures five through eight, with chords G¹³, F¹³, C⁹, and G¹³ in the top staff, and V¹³, IV¹³, I⁹, and V¹³ in the bottom staff. The fourth system contains measures nine through twelve, with a key signature change to C minor. The top staff shows chords C⁹, C¹³, F¹³, F^{dim}, C⁹, D^{b13}, and C¹³ maj. The bottom staff shows chords I⁹, I¹³, IV¹³, #IV^{dim}, I⁹, V, II¹³, and Imaj. The bass line consists of quarter notes in the first three systems and eighth notes in the final system.

მაგ. 12. რიტმული ნახაზი | { | = | { | ძირითად ბლუზში

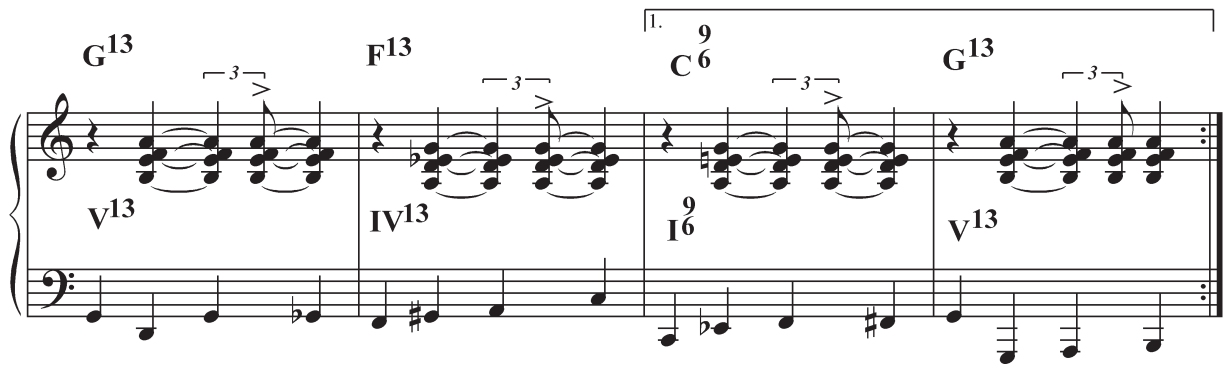
C major ⁹
C⁶ C¹³

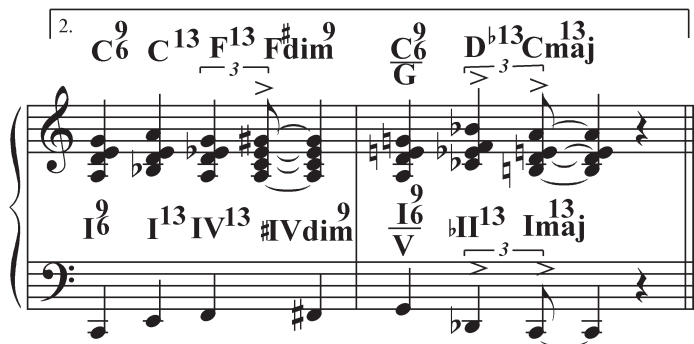
F¹³ C¹³

G¹³ F¹³ C⁹ G¹³

2. C⁹ C¹³ F¹³ F^{dim} G⁹ D^{b13} C¹³ maj

მაგ. 14 რიტმული ნახაზი
 ძირითად ბლუზში

C major 9
 C⁶ I⁹₆ C¹³ I¹³

F¹³ IV¹³ C⁹ I⁹₆

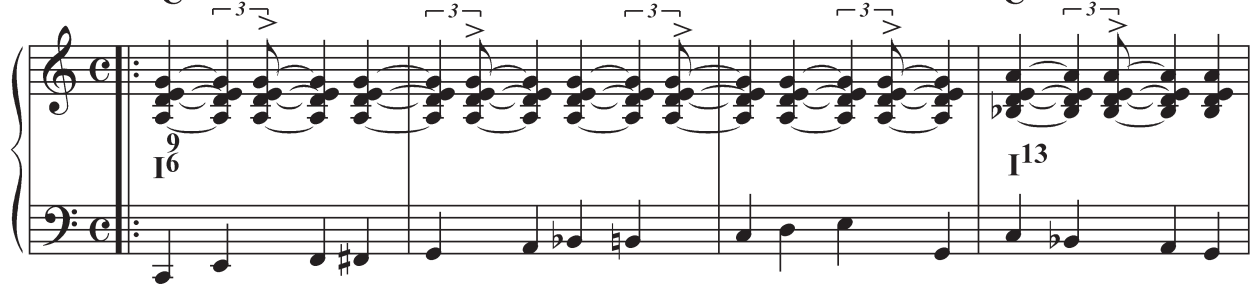
G¹³ V¹³ F¹³ IV¹³ C⁹ I⁹₆ G¹³ V¹³

2. C⁹ C¹³ F F^{#dim} C⁶ D^{b13} C¹³_{maj}
 I⁹₆ I¹³ IV¹³ #IV^{dim} I⁹₆ II¹³ I¹³_{maj}

მაგ. 16 რიტმული ნახაზი | =

 ძირითად ბლუზში

C major ⁹
C⁶

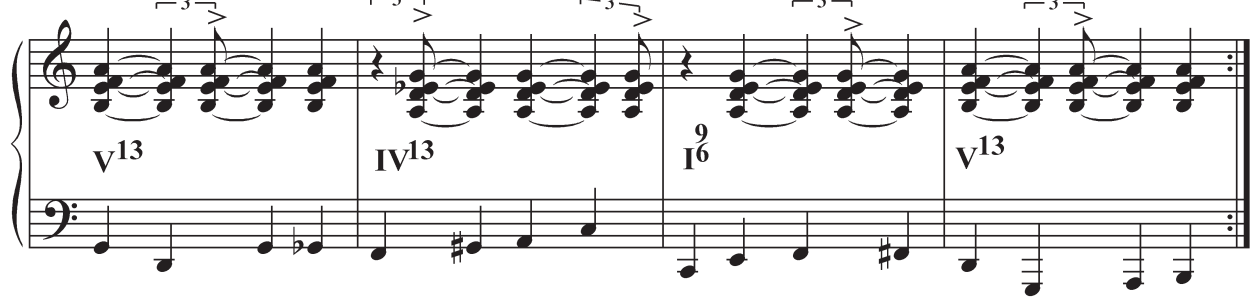
I⁶ I¹³

F¹³ C⁹

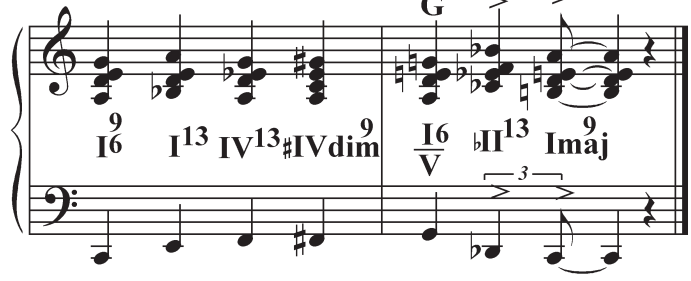
IV¹³ I⁶

G¹³ F¹³ C¹³ G¹³

V¹³ IV¹³ I⁶ V¹³

^{2.} C⁹ C¹³ F¹³ F^{dim}⁹ C⁹ D^{b13} Cmaj¹³

I⁶ I¹³ IV¹³ #IV^{dim}⁹ I⁶ II¹³ I⁹ maj

მაგ. 17

რიტმული ნახაზი | = | |
 თანამედროვე სტანდარტულ ბლუზში

C major

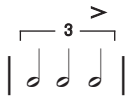

Chord progression for the first system:
 C13, F13, C13

Chord progression for the second system:
 F13, C13, A7(#9)

Chord progression for the third system:
 Dm⁹, C13, A7(#9), Dm⁹, G7(#9)

Chord progression for the fourth system:
 C13, F13, Fdim⁹, C13, D[#]13, C13

მაგ. 18 რიტმული ნახაზი | | = | | ძირითად ბლუზში

C major

1. C⁶ C¹³ F¹³ F^{#dim}⁹ C⁶ D^{#13} C^{13maj}

2. C⁶ C¹³ F¹³ F^{#dim}⁹ C⁶ D^{#13} C^{13maj}

დავალება: ძირითადი და თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონიული სქემების გართულებული ჰარმონიის დახურული პოზიციის „მოსიარულე“ ბანზე დაკვრა სხვადასხვა რიტმულ გადმოცემაში მოცემულ ტონალობაში და კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 1-18).

§3. ჰარმონიის რიტმული გადმოცემის მაგალითები საშემსრულებლო პრაქტიკაში

მაგ. 1 ჰარმონიის დახურული პოზიცია (ფორტეპიანო სოლო კონტრაბასთან ერთად)

Now's The Time C. Parker

დრო დადგა ჩ. პარკერი

Piano

Bass

The score consists of three systems of music. Each system includes a piano part with a treble and bass staff, and a separate bass staff. The piano part features a melodic line in the treble and a harmonic accompaniment in the bass. The bass staff provides a steady rhythmic accompaniment. Chord symbols are placed above the piano staff, and figured bass notation is placed below the piano bass staff. The key signature is one flat (B-flat major/C minor).

System 1:

- Chords: F¹³, B^{b13}, F¹³
- Figured Bass: I¹³, IV¹³, I¹³

System 2:

- Chords: B^{b13}, B^{m9}, B^{dim9}, F¹³, D^{7(#9)}
- Figured Bass: IV¹³, IV^{m9}, #IV^{dim9}, I¹³, VI^{7(#9)}

System 3:

- Chords: G^{13(b9)}, C^{13(#9)}, F¹³, D^{7(#9)}, G^{9(#5)}, C^{7(#9)}
- Figured Bass: II^{13(b9)}, V^{13(#9)}, I¹³, VI^{7(#9)}, II^{9(#5)}, V^{7(#9)}

მაგ. 2

ჰარმონიის თანამედროვე ღია პოზიცია (სოლო საკრავის (ვოკალის) თანხლება კონტრაბასის გარეშე)

Now's The Time C. Parker
 დრო დადგა ჩ. პარკერი

Solo

Piano

F¹³ B¹³ F¹³

B^{b13} B^{m9} B^{dim9} F¹³ D^{7(#9)}

G^{13(b5)} C^{13(#9)} F¹³ D^{7(#9)} G^{9(#5)} C^{7(#9)}

I¹³ IV¹³ I¹³

IV¹³ IV^{m9} #IV^{dim9} I¹³ VI^{7(#9)}

II^{13(b9)} V^{13(#9)} I¹³ VI^{7(#9)} II^{9(#5)} V^{7(#9)}

მაგ. 3 ჰარმონიის თანამედროვე ლია პოზიცია ექვსმიანობაში ფუძის გარეშე (სოლო საკრავის (ვოკალის) თანხლება კონტრაბასთან ერთად)

Now's The Time C. Parker
 დრო დადგა რ. პარკერი

Solo

Piano

Bass

F¹³ B^{b13} F¹³

I¹³ IV¹³ I¹³

B^{b13} B^{m11} B^{dim11} F¹³/_C D7^(#9)

IV¹³ IV^{m11} #IV^{dim11} V¹³ VI^{7(#9)}

G^{13(b5)} C^{13(#9)} F¹³ D7^(#9) G^{9(#5)} C^{7(#9)}

II¹³⁽⁹⁾ V¹³⁽⁹⁾ I¹³ VI^{7(#9)} II^{9(#5)} V^{7(#9)}

დავალება: ჰარმონიის რიტმული გადმოცემის საშემსრულებლო პრაქტიკაში მაგალითების დაკვრა მოცემულ ტონალობაში და კვინტური წრის დანარჩენ 11 ტონალობაში (მაგ. 1-3).

VI ნაწილი

ჯაზური იმპროვიზაციის თეორიული საფუძვლები

თავი I

ბგერათრიგების (Scales) და კილოების (Modes) ზოგადი მიმოხილვა

§1. ზოგიერთი თეორიული დებულება

ბგერათრიგი (scale) ეწოდება ბგერათა განლაგებას სიმალის მიხედვით.

ტონალობა (key) ეწოდება სიმალეს, რომელზეც მდებარეობს ბგერათრიგი.

კილო (mode) შედგება რომელიმე ბგერათრიგის საფუძვლებისაგან და მისი სახეობა განისაზღვრება იმისდა მიხედვით, თუ ბგერათრიგის რიგით რომელი საფუძვრიდან არის აგებული.

ბგერათრიგები, რომლებიც თავის ბგერათა სისტემაში აერთიანებენ რამდენიმე კილოს, არიან:

1. მაჟორული ბგერათრიგი,
2. მელოდირი მინორის ბგერათრიგი,
3. პენტატონიკის ბგერათრიგი.

ჩამოთვლილი ბგერათრიგების ყველა კილო ეკუთვნის ერთსა და იმავე, ანუ ბგერათრიგის ტონალობას.

მოსარიდებელი ბგერა (avoid note) ეწოდება ბგერათრიგის ან კილოს ბგერას, რომლის აკორდთან დამთხვევის შემთხვევაში წარმოიქმნება პატარა ნონის ინტერვალი. მათი გამოყენება დასაშვებია მხოლოდ გამვლელი (passing) ან დამხმარე (auxiliary) ბგერების სახით.

§2. ბგერათრიგები და კილოები (Scales and Modes)

ნებისმიერი აკორდის მელოდირი შემომღერებისათვის, როგორც მინიმუმი, საკმარისია ოთხი ბგერათრიგი თავისი კილოებით:

1. მაჟორული ბგერათრიგი და მისი კილოები,
2. მელოდირი მინორის ბგერათრიგი და მისი კილოები,
3. შემცირებული ბგერათრიგი,
4. მთელტონიანი ბგერათრიგი.

1. მაჟორული ბგერათრიგი და მისი კილოები (Major Scale and its Modes)

მაჟორული ბგერათრიგი და ყველა მისი კილო შეიცავს შვიდ საფუძვრს.

მაგ. 1 C major ბგერათრიგი და მისი კილოები

C Ionian (Pure major)

I mode

1 1 $\frac{1}{2}$ 1 1 1 $\frac{1}{2}$

I კილო: C იონიური
(ბუნებრივი მაჟორი)

D Dorian

II mode

II კილო: D დორიული

E Phrygian

III mode

III კილო: E ფრიგიული

F Lydian

IV mode

IV კილო: F ლიდიური

G Myxolydian

V mode

V კილო: G მიქსოლიდიური

A Aeolian (Pure minor)

VI კილო: A ეოლიური
(ბუნებრივი მინორი)

B

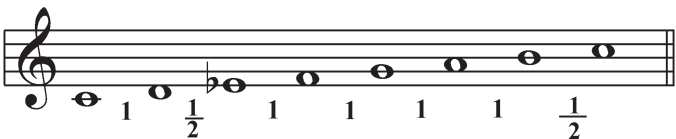
VII კილო: B ლოკრიული

2. მელოდირი მინორის ბგერათრიგი და მისი კილოები
(Melodic Minor Scale and its Modes)

მელოდირი მინორი და ყველა მისი კილო შეიცავს შვიდ საფეხურს.

მაგ. 2 C melodic minor ბგერათრიგი და მისი კილოები

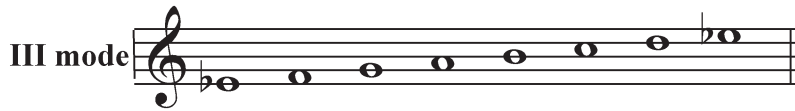
C melodic minor (Dorian augmented)

I mode I კილო: მელოდირი მინორი
(გადიდებული დორიული)

D Dorian ♭2

II mode II კილო: დორიული ♭2

Lydian augmented (Lydian #5)

III კილო: გადიდებული
ლიდიური (ლიდიური #5)

Lydian dominant (Lydian b7)

IV კილო: დომინანტ ლიდიური
(ლიდიური b7)

Mixolydian b6 (Melodic major)

V კილო: მიქსოლიდიური b6
(მელოდიური მაჟორი)

Locrian #2

VI კილო: ლოკრიული #2

Diminished - whole tone or Altered (also super Locrian)

VII კილო: შემცირებული-
მთელტონიანი ან ალტერირ-
ებული (აგრეთვე სუპერ-
ლოკრიული)

3. შემცირებული ბგერათრიგი (Diminished Scale)

შემცირებული ბგერათრიგი გულისხმობს ტონების დანახევარტონების სიმეტრიულ მონაცვლეობას და შეიძლება იყოს ორი სახის:

- ა. შემცირებული ბგერათრიგი ტონი-ნახევარტონი (whole step-half step diminished scale),
- ბ. შემცირებული ბგერათრიგი ნახევარტონი-ტონი (half step-whole step diminished scale).

ორივე სახის შემცირებული ბგერათრიგი შეიცავს რვა საფეხურს.

მაგ. 3 შემცირებული ბგერათრიგი.

ა. C შემცირებული ბგერათრიგი ტონი-ნახევარტონი

ბ. D შემცირებული ბგერათრიგი ნახევარტონი-ტონი

აღსანიშნავია, რომ მაჟორისა და მელოდირი მინორის ბგერათრიგები წარმოადგენენ ასიმეტრიული აღნაგობის ბგერათრიგებს და ამიტომ არსებობს 12 მაჟორული და 12 მინორული ტონალობა. ასიმეტრიული ბგერათრიგებისაგან განსხვავებით, სიმეტრიული ბგერათრიგების რაოდენობა შეზრუდულია.

ამჟამად არსებობს სულ სამი შემცირებული ბგერათრიგი:

- I. შემცირებული ბგერათრიგი, რომელიც იწყება C-დან, E^b-დან, F[#]-დან და A-დან,
- II. შემცირებული ბგერათრიგი, რომელიც იწყება C[#]-დან, E-დან, G-დან და B^b-დან,
- III. შემცირებული ბგერათრიგი, რომელიც იწყება D-დან, F-დან, G[#]-დან და B-დან.

4. მთელტონიანი ბგერათრიგი (Whole Tone Scale)

მთელტონიანი ბგერათრიგი მიმდინარეობს მთელი ტონებით და წარმოადგენს სიმეტრიულ ბგერათრიგს. იგი შეიცავს ექვს საფეხურს.

მაგ. 4 C მთელტონიანი ბგერათრიგი

არსებობს სულ ორი მთელტონიანი ბგერათრიგი:

I ინყება ბგერებით: C, D, E, F#, G# და A#

II ინყება ბგერებით: D^b, E^b, F, G, A და B.

აკორდთა მელოდირი შემომღერების მომდევნო ეტაპს წარმოადგენენ შემდეგი ბგერათრიგები და კილოები:

5. ბიბოპის ბგერათრიგები,
6. ჰარმონიული მაჟორისა და ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგები,
7. პენტატონიკის ბგერათრიგი და მისი კილოები,
8. სხვა ხუთბგერიანი ბგერათრიგები,
9. ბლუზის ბგერათრიგი,
10. გადიდებული ბგერათრიგი,
11. ქრომატიული ბგერათრიგი.

5. ბიბოპის ბგერათრიგები (The Bebop Scales)

ბიბოპის ყველა ბგერათრიგი შეიცავს რვა საფეხურს. ბიბოპის ბგერათრიგები წარმოადგენენ ბუნებრივი მაჟორის ბგერათრიგის ტრადიციულ კილოებს (იონიურს, დორიულს, ფრიგიულს, მიქსოლიდიურს) და მელოდირი მინორის ბგერათრიგს ჩართული ქრომატიული გამვლელი ბგერით.

მაგ. 5 მაჟორული ბგერათრიგის ბიბოპის ბგერათრიგები

C bebop major scale

ა. C ბიბოპის მაჟორული ბგერათრიგი

C bebop Dorian scale

ბ. C ბიბოპის დორიული ბგერათრიგი

C bebop Phrygian scale

გ. C ბიბოპის ფრიგიული ბგერათრიგი

C bebop Myxolydian scale

დ. C ბიბოპის მიქსოლიდიური ბგერათრიგი

მაგ. 6 ბიბოპის მელოდირი მინორის ბგერათრიგი

C bebop melodic minor scale

C ბიბოპის მელოდირი მინორის ბგერათრიგი

ყველა ზემოთმოყვანილ მაგალითში ქრომატიული გამვლელი ბგერა გამუქებულია.

6. ჰარმონიული მაჟორისა და ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგები
(The Harmonic Major and the Harmonic Minor Scales)

ორივე ბგერათრიგი შეიცავს შვიდ საფეხურს.

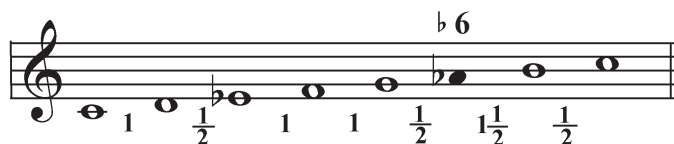
მაგ. 7 C ჰარმონიული მაჟორის ბგერათრიგი

C harmonic major scale

მაგ. 8 C ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგი

C harmonic minor scale

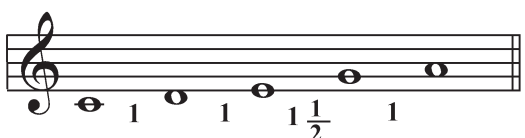

7. პენტატონიკის ბგერათრიგი და მისი კილოები (The Pentatonic scale and its Modes)

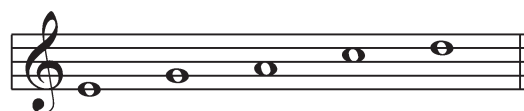
პენტატონიკის ბგერათრიგი და ყველა მისი კილო არ შეიცავს ნახევარტონებს და შედგება ხუთი საფეხურისაგან.

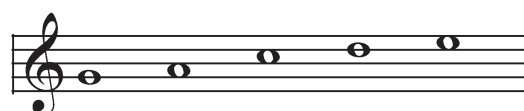
მაგ. 9 C პენტატონიკის ბგერათრიგი და მისი კილოები

C major pentatonic scale

I mode I კილო: C მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი

II mode II კილო

III mode III კილო

IV mode IV კილო

A minor pentatonic scale

V mode V კილო: A მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგი

პენტატონიკის ბგერათრიგის კილოებისაგან მხოლოდ ყველაზე გავრცელებულ პირველს და მეხუთეს აქვთ საკუთარი დასახელება.

8. სხვა ხუთბგერიანი ბგერათრიგები (Other Five Note Scales)

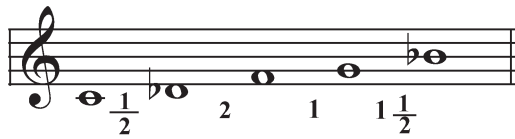
მაგ. 10 C დორიული პენტატონიკის ბგერათრიგი (ჯ. კოლტრეინის პენტატონიკის ბგერათრიგი)

C Dorian pentatonic scale (J. Coltrane's pentatonic scale)

მაგ. 11 C ინ-სენ ბგერათრიგი

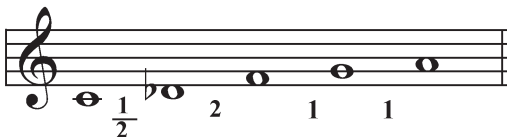
C In-sen scale

ინ-სენ ბგერათრიგის აგებულება შეესაბამება იაპონური საკრავის წყობას. პირველად წარმოდგენილი იყო ჯ. კოლტრეინისა და მ. ტაინერის მიერ.

მაგ. 12 C ალტერირებული პენტატონიკის ბგერათრიგი

C altered pentatonic scale

11. ქრომატიული ბგერათრიგი (Chromatic Scale)

ქრომატიული ბგერათრიგი სიმეტრიულია და მიმდინარეობს ნახევარტონებით. არსებობს სულ ერთი ქრომატიული ბგერათრიგი. ჯაზის ლიტერატურაში ტრადიციული თეორიის ქრომატიული ბგერათრიგის მართლწერას, როგორც წესი, არ იცავენ. ქრომატიული ბგერათრიგის მართლწერის პრინციპი ჯაზში, ასე თუ ისე, შემდეგნაირად ფორმულირდება: ნებისმიერი დიეზიანი (#), დუბლდიეზიანი (x), ბემოლიანი (b) და დუბლ-ბემოლიანი (bb) ბგერის ძირითად (თეთრ) ბგერასთან დამთხვევის შემთხვევაში იწერება ძირითადი ბგერა. იგივე პრინციპი ასევე მოქმედებს ინტერვალების, აკორდებისა და სხვა ბგერათრიგების აგების დროსაც.

დავალება: ბგერათრიგებისა და მათი კილოების აგება კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ.1-14).

თავი II

აკორდი-ბგერათრიგის თეორია (Chord-Scale Theory)

§1. აკორდი-ბგერათრიგის თეორიის მიზანი

აკორდი-ბგერათრიგის თეორიაში ბგერათრიგების და კილოების ბგერები განიხილება, როგორც იმპროვიზაციისა და აკორდთა ფორმაციის მასალა.

როგორც ცნობილია, ერთსა და იმავე აკორდზე შეიძლება დაიკვრას რამდენიმე ბგერათრიგი და კილო და პირიქით, ერთი და იგივე ბგერათრიგი და კილო შეიძლება იყოს დაკვრული სხვადასხვა აკორდზე.

აკორდი-ბგერათრიგის თეორიის მიზანი მდგომარეობს შესაბამისობის დამყარებაში აკორდებსა და კილოებს შორის.

§12. მაჟორული ბგერათრიგის ჰარმონია

მაგ. 1 C მაჟორული ბგერათრიგის ჰარმონი 7-აკორდების დონეზე და მისი კილოები

I C იონიური - Cmaj⁷ II D დორიული - Dm⁷ III E ფრიგიული - Em⁷

IV F ლიდიური - Fmaj⁷ V G მიქსოლიდიური - G⁷ VI A ეოლიური - Am⁷

VII B ლოკრიული - Bm^{7(b5)}

ზემოთ მოყვანილ და აგრეთვე ყველა მომდევნო მაგალითში კილოების მოსარიდებელი ბგერები აღნიშნულია ჯვრებით. როგორც ცნობილია, მათი გამოყენება იმპროვიზაციაში დასაშვებია მხოლოდ გამვლელი და დამხმარე ბგერების სახით და დაუშვებელია აკორდის დაშენებაში, პატარა ნონის (♭9) ინტერვალის გამო.

მაგ. 1 C მაჟორული ბგერათრიგის კილოების ბგერათა გამოყენება აკორდთა დაშენებაში

ა. იონიური კილო და მაჟორული 7-აკორდი დაშენებით

I C იონიური - Cmaj¹³ Cmaj⁷

The diagram shows two measures of music. The first measure is for the C major 13 chord (I maj¹³). The treble clef contains the notes C4, E4, G4, B4, A4, G4, F4, E4, with an 'x' above the first note and a '4' below the fourth note. The bass clef contains the notes C3, E3, G3, B3, with a '13' above the chord symbol. The second measure is for the C major 7 chord (I maj⁷). The treble clef contains the notes C4, E4, G4, B4, with a '4' above the first note and a '7' above the second note. The bass clef contains the notes C3, E3, G3, B3, with a '7' above the chord symbol and a 'b9' below the bass line.

ბ. დორიული კილო, მინორული 7-აკორდი და sus-აკორდი დაშენებით

II D დორიული - Dm¹³ II D დორიული - Dsus¹³

The diagram shows two measures of music. The first measure is for the D minor 13 chord (II m¹³). The treble clef contains the notes D4, F4, A4, B4, G4, F4, E4, D4. The bass clef contains the notes D3, F3, A3, B3, with a '13' above the chord symbol. The second measure is for the D suspended 13 chord (II sus¹³). The treble clef contains the notes D4, F4, A4, B4, G4, F4, E4, D4. The bass clef contains the notes D3, F3, A3, B3, with a '13' above the chord symbol.

მინორული 7-აკორდის დაშენებაში დორიულ კილოს არც ერთი მოსარიდებელი ბგერა არ აქვს. ამ მიზეზის გამო, იმპროვიზაციაში მინორული აკორდების მელოდიური შემომღერები-სათვის უპირატესად ზუსტად დორიული კილო გამოიყენება.

გ. ფრიგიული კილო და sus^{7(b9)}-აკორდი

III E ფრიგიული - Esus^{7(b9)} Em⁷

The diagram shows two measures of music. The first measure is for the E suspended 7(b9) chord (III sus^{7(b9)}). The treble clef contains the notes E4, G4, B4, A4, G4, F4, E4, with an 'x' above the first note and a 'b6' below the sixth note. The bass clef contains the notes E3, G3, B3, A3, with a '7(b9)' above the chord symbol. The second measure is for the E minor 7 chord (III m⁷). The treble clef contains the notes E4, G4, B4, A4, with an 'x' above the first note and a '6' below the second note. The bass clef contains the notes E3, G3, B3, A3, with a '7' above the chord symbol and a 'b9' below the bass line.

ფრიგიული კილო, როგორც წესი, იკვრება $\text{sus}^{7(9)}$ -აკორდებზე და არა მინორულ 7-აკორდზე. იმ შემთხვევაში, როცა იგულისხმება, რომ ფრიგიული კილო დაკვრული უნდა იყოს დომინანტური მნიშვნელობის $\text{sus}^{7(9)}$ -აკორდზე, მას უწოდებენ Phrygian dominant (დომინანტ ფრიგიული).

დ. ლიდიური კილო და მაჟორული 7-აკორდი დაშენებით

IV F ლიდიური - $\text{Fmaj}^{13(\#11)}$

მაჟორული 7-აკორდის დაშენებაში ლიდიურ კილოს არც ერთი მოსარიდებელი ბგერა არ აქვს.

ე. მიქსოლიდიური კილო, დომინანტ 7-აკორდი და sus -აკორდი დაშენებით

V G მიქსოლიდიური - G^{13} G^7 V G მიქსოლიდიური - Gsus^{13}

sus -აკორდის დაშენებაში მიქსოლიდიურ კილოს არც ერთი მოსარიდებელი ბგერა არ აქვს.

ვ. ეოლიური კილო, მინორული 7-აკორდი და sus -აკორდი დაშენებით

VI A ეოლიური - Am^{11} VI A ეოლიური - Asus^9 Am^7

ზ. ლოკრიული კილო და ნახევრად შემცირებული 7-აკორდი დაშენებით

VII B ლოკრიული - $Bm^{11}(\flat^{13}_{omit 9})$ $Bm^{7(\flat 5)}$

ყველა ზემოთმოყვანილ მაგალითში 7-აკორდთა დაშენების ბგერები გამუქებულია.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ მაჟორულ ბგერათრიგის ჰარმონიაში გვხვდება ოთხი სახის 7-აკორდი (მაჟორული, დომინანტური, მინორული და ნახევრადშემცირებული) და სამი სახის სუს-აკორდი: sus^9 -აკორდი, sus^{13} -აკორდი და $sus^{7(\flat 9)}$ -აკორდი.

ქვემოთ მოყვანილ მაგალითებში, დაკვრის მოსახერხებლობის თვალსაზრისით, ყველა სუს-აკორდი წარმოდგენილი იქნება 9-აკორდის დონეზე.

მაგ. 3 მაჟორული ბგერათრიგის ჰარმონია შესაბამისი კილოებით ბგერა C-დან

ა. მაჟორული 7-აკორდი და იონიური და ლიდიური კილოები

$Cmaj^7$ - C იონიური $Cmaj^7$ - C ლიდიური

ბ. დომინანტ 7-აკორდი დამიქსოლიდიური კილო

C - C მიქსოლიდიური

Musical notation for the dominant 7 chord in the mixolydian mode. The treble clef shows a scale starting on C4 with a flat on the 7th degree (Bb) and a natural on the 4th degree (F). The bass clef shows the chord voicing: C2, Eb3, G3, Bb3, C4. An 'x' is placed above the 4th fret on the treble staff, and a '4' is written below the 4th degree of the scale.

გ. მინორული 7-აკორდი და დორიული, ფრიგიული და ეოლიური კილოები

Musical notation for the minor 7 chord in three modes: Dorian, Phrygian, and Aeolian. Each mode is shown in a separate system with its own treble and bass clefs. The treble clef shows the scale starting on C4 with a flat on the 7th degree (Bb) and a natural on the 4th degree (F). The bass clef shows the chord voicing: C2, Eb3, G3, Bb3, C4. The modes are labeled: Cm⁷ - C დორიული, Cm⁷ - C ფრიგიული, and Cm⁷ - C ეოლიური. An 'x' is placed above the 4th fret on the treble staff for each mode. The bass clef shows the chord voicing: C2, Eb3, G3, Bb3, C4. The modes are labeled: Cm⁷ - C დორიული, Cm⁷ - C ფრიგიული, and Cm⁷ - C ეოლიური. An 'x' is placed above the 4th fret on the treble staff for each mode. The bass clef shows the chord voicing: C2, Eb3, G3, Bb3, C4. The modes are labeled: Cm⁷ - C დორიული, Cm⁷ - C ფრიგიული, and Cm⁷ - C ეოლიური.

დ. ნახევრადშემცირებული 7-აკორდი და ლოკრიული კილო

Musical notation for the half-diminished 7 chord in the locrian mode. The treble clef shows a scale starting on C4 with a flat on the 7th degree (Bb) and a natural on the 4th degree (F). The bass clef shows the chord voicing: C2, Eb3, Gb3, Bb3, C4. An 'x' is placed above the 4th fret on the treble staff, and a 'b2' is written below the 2nd degree of the scale.

ე. 9-sus აკორდი და დორიული, მიქსოლიდიური და ეოლიური კილოები

$Csus^9$ - C დორიული
 $Csus^9$ - C მიქსოლიდიური
 $Csus^9$ - C ეოლიური

ვ. $sus^{7(b9)}$ -აკორდი და ფრიგიული კილო

$Csus^{7(b9)}$ - C ფრიგიული

- დავალება:**
- 1) მაჟორული ბგერათრიგის ჰარმონიის 7-აკორდების დონეზე შესაბამისი კილოებით დაკვრა კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1).
 - 2) მაჟორული ბგერათრიგის ჰარმონიის შესაბამისი კილოებით დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. შა,ბ,გ,დ,ე,ვ).

§3. მელოდირი მინორის ბგერათრიგის ჰარმონია

მაგ. 1 C მელოდირი მინორის ბგერათრიგის ჰარმონია 7-აკორდების დონეზე და მისი კილოები

I C მელოდირი მინორი - Cm^(#7) II D დორიული $\flat 2$ - Dm⁷ III E^b გადიდებული ლიდირი - E^bmaj^{7(#5)}

IV F დომინანტ ლიდირი - F⁷ V G მიქსოლიდირი $\flat 6$ - G⁷ VI A ლოკრიული #2 - Am^{7(b5)}

VII B ალტერირებული - B^{7(b5)}

ზემოთ მოყვანილ და აგრეთვე ყველა მომდევნო მაგალითში კილოების მოსარიდებელი ბგერები აღნიშნულია ჯვრებით.

მაგ. 2 C მელოდური მინორის ბგერათრიგის კილოების ბგერათა გამოყენება აკორდთა დაშენებაში

ა. მელოდური მინორი და მინორ-მაჟორული 7-აკორდი დაშენებით

I C მელოდური მინორი - Cm^{13(#7)}

მინორ-მაჟორული 7-აკორდის დაშენებაში მელოდურ მინორს არც ერთი მოსარიდებელი ბგერა არ აქვს. პრაქტიკულად მინორ-მაჟორული 7-აკორდის დაშენებაში 11, როგორც წესი, გამოიტოვება.

ბ. დორიული $\flat 2$ და $\text{sus}^{13(\flat 9)}$ -აკორდი

II D დორიული $\flat 2$ - Dsus^{13(\flat 9)} Dm

გ. გადიდებული ლიდიური და გადიდებული მაჟორული 7-აკორდი დაშენებით

III E^b გადიდებული ლიდიური - E^bmaj^{9(#11)} E^bmaj^{7(#5)}

გადიდებულ მაჟორულ 7-აკორდს, გადიდებული ლიდიური კილოს შესაბამისად, ასევე გადიდებული ლიდიური 7-აკორდი (lydian augmented 7th chord) უწოდებენ.

დ. დომინანტ ლიდიური და დომინანტ 7-აკორდი დაშენებით

IV F დომინანტ ლიდიური - F¹³(#11)

დომინანტ 7-აკორდის დაშენებაში დომინანტ ლიდიურ კილოს არც ერთი მოსარიდებელი ბგერა არ აქვს.

დომინანტ 7-აკორდს, დომინანტ ლიდიური კილოს გამოყენების შემთხვევაში, ლიდიურ დომინანტ 7-აკორდს (lydian dominant 7th chord) უწოდებენ.

დომინანტ ლიდიურ კილოს იყენებენ დომინანტური აკორდის მელოდიური შემომღერებისათვის, როცა ეს აკორდი #11-ს შეიცავს.

ე, მიქსოლიდიური b6 და დომინანტ 7-აკორდი დაშენებით

V G მიქსოლიდიური b6 - G⁹(#5) G⁷

მიქსოლიდიური b6 აგრეთვე შეიძლება დაიკვრას დომინანტ 7-აკორდზე #5-ით, რაც ძალიან იშვიათად ხდება.

ვ. დორიული #2 და ნახევრადშემცირებული 7-აკორდი დაშენებით

VI ალოკრიული #2 - $Am^{11}(\flat 5)$

$VI m^{11}(\flat 5)$

ნახევრადშემცირებული 7-აკორდის დაშენებაში დორიულ #2 კილოს არც ერთი მოსარიდებელი ბგერა არ გააჩნია.

ზ. ალტერირებული კილო და ალტერირებული დომინანტ 7-აკორდი დაშენებით

VII ბალტერირებული - $B^7(\flat 5 \sharp 9)$

$VII^7(\flat 5 \sharp 9)$

ალტერირებული დომინანტ 7-აკორდის დაშენებაში ალტერირებულ კილოს არც ერთი მოსარიდებელი ბგერა არ აქვს.

ყველა ზემოთ მოყვანილ მაგალითში 7-აკორდთა დაშენების ბგერები გამუქებულია.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ მელოდიური მინორის ბგერათრიგის ჰარმონიაში გვხვდება ხუთი სახის 7-აკორდი (მინორ-მაჟორული, გადიდებული მაჟორული, დომინანტ 7-აკორდი, ნახევრადშემცირებული 7-აკორდი, ალტერირებული დომინანტ 7-აკორდი) და ერთი sus-აკორდი.

მელოდიური მინორის ბგერათრიგის ჰარმონია გვთავაზობს სამ ახალ 7-აკორდს (მინორ-მაჟორულს, მაჟორულ გადიდებულს და ალტერირებულ დომინანტ 7-აკორდს) და ასევე ახალი კილოების გამოყენებას sus^{7(\flat 9)}-აკორდზე, დომინანტ 7-აკორდზე და ნახევრადშემცირებულ 7-აკორდზე.

მაგ. 3 მელოდირი მინორის ბგერათრიგის ჰარმონია შესაბამისი კილოებით ბგერა C-დან

ა. მინორ-მაჟორული 7-აკორდი და მელოდირი მინორი

$Cm^{(\#7)}$ - C მელოდირი მინორი

ბ. გადიდებული მაჟორული 7-აკორდი და გადიდებული ლიდირი

$C^{7(\#5)}$ - C გადიდებული ლიდირი

გ. ალტერირებული დომინანტ 7-აკორდი და ალტერირებული კილო

$C^{7(b5)}$ - C ალტერირებული

დ. sus^{7(b9)}-აკორდი და დორიული $\flat 2$

$C_{sus}^{7(b9)}$ - C დორიული $\flat 2$

ე. დომინანტ 7-აკორდი და დომინანტ ლიდიური და მიქსოლიდიური $\flat 6$

C^7 - C დომინანტ ლიდიური C^7 - C მიქსოლიდიური $\flat 6$

ვ. ნახევრადშემცირებული 7-აკორდი და ლოკრიული #2

$Cm^{7(b5)}$ - C ლოკრიული #2

დავალება: 1) მელოდირი მინორის ბგერათრიგის ჰარმონიის 7-აკორდების დონეზე შესაბამისი კილოებით დაკვრა კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 1).
 2) მელოდირი მინორის ბგერათრიგის ჰარმონიის შესაბამისი კილოებით დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 3ა,ბ,გ,დ,ე,ვ).

§4. შემცირებული ბგერათრიგის ჰარმონია

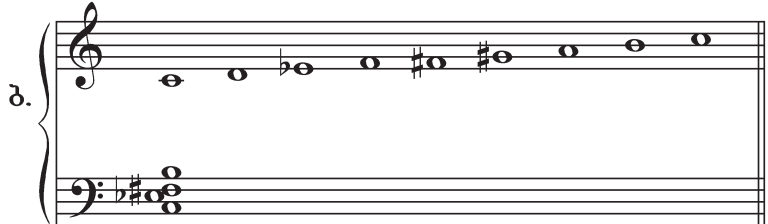
1. შემცირებული ბგერათრიგი ტონი-ნახევარტონი იკვრება ერთნაირი ფუნქციონალური მნიშვნელობის შემცირებულ და ალტერირებულ ნახევრადშემცირებულ 7-აკორდზე.

მაგ. 1 შემცირებული ბგერათრიგის ტონი-ნახევარტონის ჰარმონია 7-აკორდების დონეზე

C შემცირებული ბგერათრიგი ტონი-ნახევარტონი - $Cdim^7$ და აგრეთვე $E^{\flat}dim^7, F^{\sharp}dim^7, A^{\flat}dim^7$

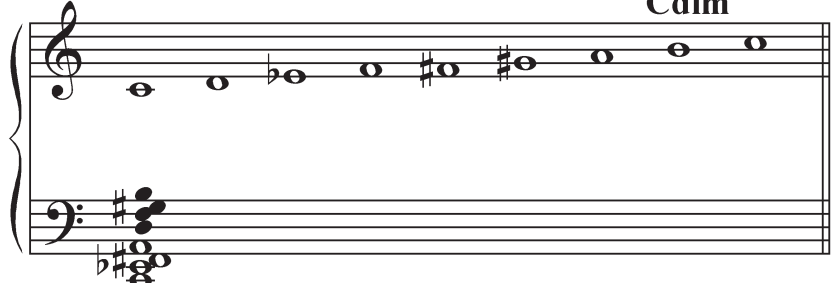

C შემცირებული ბგერათრიგი ტონი-ნახევარტონი - $Cm(\sharp 5)$ და აგრეთვე $E^{\flat}m(\sharp 5), F^{\sharp}m(\sharp 5), A^{\flat}m(\sharp 5)$

მაგ. 2 შემცირებული ბგერათრიგის ტონი-ნახევარტონის ბგერები შემცირებული 7-აკორდის დაშენებაში

C შემცირებული ბგერათრიგი ტონი-ნახევარტონი - $\frac{Ddim^7}{Cdim^7}$ და აგრეთვე $\frac{Fdim^7}{E^{\flat}dim^7}, \frac{Gdim^7}{F^{\sharp}dim^7}, \frac{Bdim^7}{A^{\flat}dim^7}$

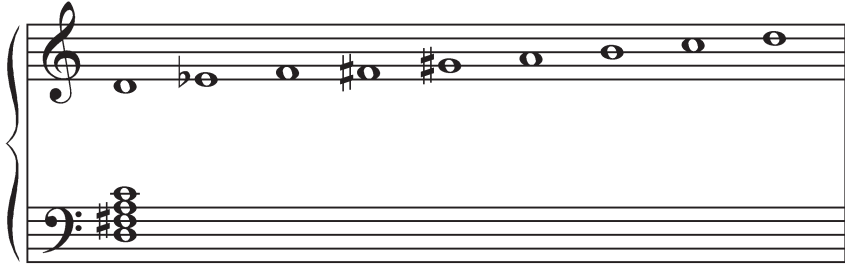
(დუბლირებული შემცირებული აკორდი)

მაგალითში დაშენების ბგერები გამუქებულია. შემცირებულ ბგერათრიგს ტონი-ნახევარტონი შემცირებული 7-აკორდის დაშენებაში არც ერთი მოსარიდებელი ბგერა არ აქვს.

2. შემცირებული ბგერათრიგი ნახევარტონი-ტონი იკვრება დომინანტ 7-აკორდზე.

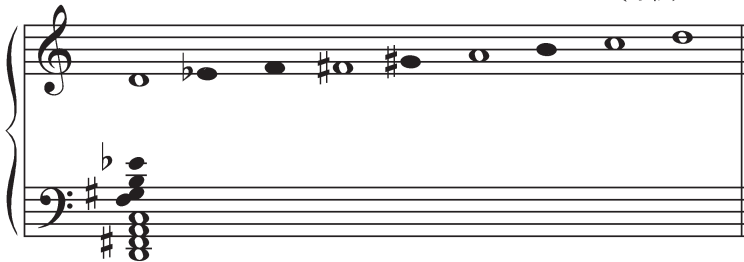
მაგ. 3 შემცირებული ბგერათრიგის ნახევარტონი-ტონის ჰარმონია 7-აკორდის დონეზე

D შემცირებული ბგერათრიგი ნახევარტონი-ტონი -D⁷ და აგრეთვე F⁷, G^{#7}, B⁷

მაგ. 4 შემცირებული ბგერათრიგი ნახევარტონი-ტონის ბგერები დომინანტ 7-აკორდის დაშენებაში

D შემცირებული ბგერათრიგი ნახევარტონი-ტონი -D⁷(^{#11}₉) და აგრეთვე F¹³(^{#11}₉), G^{#13}(^{#9}₉), B¹³(^{#9}₉)

მაგალითში დაშენების ბგერები გამოუქებულია. შემცირებულ ბგერათრიგს ნახევარტონი-ტონი დომინანტ 7-აკორდის დაშენებაში არც ერთი მოსარიდებელი ბგერა არ აქვს. ის გამოიყენება შემდეგ ალტერირებულ დომინანტურ აკორდებზე:

D⁷(₉), D⁷(^{#9}), D⁷(^{#11}₉), D⁷(^{#9}), D⁷(^{#11}₉), D¹³(^{#11}₉), D¹³(^{#11}), D¹³(^{#9}₉).

დავალება: 1) შემცირებული ბგერათრიგის ტონი-ნახევარტონი და მისი ჰარმონიის შემცირებული 7-აკორდის და ალტერირებული ნახევრადშემცირებული 7-აკორდის სახით დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1ა,ბ),
2. შემცირებული ბგერათრიგის ნახევარტონი-ტონი და მისი ჰარმონიის დომინანტ 7-აკორდის სახით დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 3).

§5. მთელტონიანი ბგერათრიგის ჰარმონია

მთელტონიანი ბგერათრიგი იკვრება ალტერირებულ დომინანტ 7-აკორდზე $\flat 5$ -ით და ალტერირებულ დომინანტ 7-აკორდზე $\sharp 5$ -ით.

მაგ. 1. C მთელტონიანი ბგერათრიგის ჰარმონია 7-აკორდების დონეზე:

C მთელტონიანი ბგერათრიგი - $C^{7(\flat 5)}$ და აგრეთვე $D^{7(\flat 5)}$, $E^{7(\flat 5)}$, $G^{\flat 7(\flat 5)}$, $A^{\flat 7(\flat 5)}$, $B^{\flat 7(\flat 5)}$

ა.

C მთელტონიანი ბგერათრიგი - $C^{7(\sharp 5)}$ და აგრეთვე $C^{7(\sharp 5)}$, $D^{7(\sharp 5)}$, $E^{7(\sharp 5)}$, $G^{\flat 7(\sharp 5)}$, $A^{\flat 7(\sharp 5)}$, $B^{\flat 7(\sharp 5)}$

ბ.

მაგ. 2. C მთელტონიანი ბგერათრიგის ბგერები ალტერირებული დომინანტ 7-აკორდის დაშენებაში:

C მთელტონიანი ბგერათრიგი - $C^9(\sharp \flat 5)$ და აგრეთვე $D^9(\sharp \flat 5)$, $E^9(\sharp \flat 5)$, $G^{\flat 9(\sharp \flat 5)}$, $A^{\flat 9(\sharp \flat 5)}$, $B^{\flat 9(\sharp \flat 5)}$

მაგალითში დაშენების ბგერა გამუქებულია. მთელტონიან ბგერათრიგს ალტერირებული დომინანტ 7-აკორდის დაშენებაში არც ერთი მოსარიდებელი ბგერა არ აქვს. ის გამოიყენება შემდეგ ალტერირებულ დომინანტურ აკორდებზე:

$$C^{7(\flat 5)}, C^{7(\sharp 5)}; C^9(\flat 5), C^9(\sharp 5), C^9(\sharp \flat 5).$$

დავალეზა: მთელტონიან ბგერათრიგის და მისი ჰარმონიის ალტერირებული დომინანტ 7-აკორდების სახით დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1ა,ბ).

§6. ბიბოპის ბგერათრიგების ჰარმონია

ბიბოპის ბგერათრიგები იკვრება იგივე აკორდებზე, რაც მათი შესაბამისი ბგერათრიგები და კილოები.

მაგ. 1 მაჟორული ბგერათრიგის ბიბოპის ბგერათრიგები და მათი ჰარმონია

ა. C ბიბოპის მაჟორული ბგერათრიგი - Cmaj⁷
I კილო × 5 - ×#5

ბ. C ბიბოპის დორიული ბგერათრიგი - Cm⁷
II კილო b3 - ×3

გ. C ბიბოპის ფრიგიული ბგერათრიგი - Csus^{7(b9)}
III კილო 4 - ×#4

დ. C ბიბოპის მიქსოლიდიური ბგერათრიგი - C⁷
V კილო × 7 - ×#7

C major-ის I maj⁷

B^bmajor-ის II m⁷

A^bmajor-ის III sus^{7(b9)}

F major-ის V⁷

მაგ. 2 ბიბოპის მელოდირი მინორის ბგერათრიგი და მისი ჰარმონია

C ბიბოპის მელოდირი მინორის ბგერათრიგი - Cm^(#7)
I კილო 5 - ×#5

C major-ის Im^(#7)

ზემოთ მოყვანილ მაგალითებში ბიბოპის ბგერათრიგების მოსარიდებელი ბგერები, როგორც ყოველთვის, აღნიშნულია ჯვრებით.

მათი ქრომატიული გამვლელი ბგერები კი გამუქებულია და ისინიც მოსარიდებელ ბგერებს წარმოადგენენ.

დავალება: ბიბოპის ბგერათრიგების და მათი ჰარმონიის დაკვრა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1-2).

§7. ჰარმონიული მაჟორის ბგერათრიგის ჰარმონია

მაგ. 1 C ჰარმონიული მაჟორის ბგერათრიგის ჰარმონია

ჰარმონიული მაჟორის ბგერათრიგი იკვრება მხოლოდ დომინანტ 7-აკორდზე (V^7) და გადიდებულ მაჟორულ 7-აკორდზე ($\flat VIImaj^7(\sharp 5)$).

მაგ. 2 დომინანტ 7-აკორდი გადიდებული მაჟორული 7-აკორდი და C ჰარმონიული მაჟორის ბგერათრიგი

G^7 - C ჰარმონიული მაჟორის ბგერათრიგი

(v^7) 4 - დან

$A\flat maj^7(\sharp 5)$ - C ჰარმონიული მაჟორის ბგერათრიგი

($\flat VIImaj^7(\sharp 5)$) 3 - დან

ზემოთმოყვანილ და აგრეთვე მომდევნო მაგალითებში ჰარმონიული მაჟორის ბგერათრიგის მოსარიდებელ ბგერები აღნიშნულია კვრებით.

მაგ. 3 C ჰარმონიული მაჟორის ბგერათრიგის ბგერები დომინანტ 7-აკორდის და გა-
დიდებული მაჟორული 7-აკორდის დაშენებაში

C ჰარმონიული მაჟორის ბგერათრიგი - **G13(b9)**

ა. 4 - დან

C ჰარმონიული მაჟორის ბგერათრიგი - **A^bmaj^(#11)**

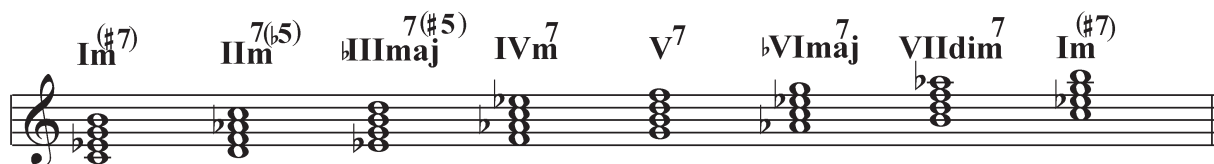
ბ. 3 - დან

განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს $A^b\text{maj}^{\sharp 11}$, რომელიც ერთმნიშვნელოვნად შეესაბამება მხოლოდ ჰარმონიული მაჟორის ბგერათრიგს.

დავალება: ჰარმონიული მაჟორის ბგერათრიგის დაკვრა შესაბამისი აკორდებით კვინტური წრის 12 მაჟორულ ტონალობაში (მაგ. 2ა,ბ).

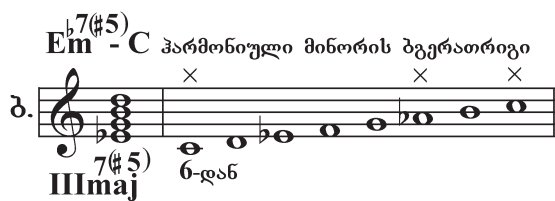
§8. ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგის ჰარმონია

მაგ. 1 C ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგის ჰარმონია

ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგი იკვრება: მინორ-მაჟორულ 7-აკორდზე (I m^(#7)), გადიდებულ მაჟორულ 7-აკორდზე (♭III maj^{7(#5)}), დომინანტ 7-აკორდზე (V⁷), მაჟორულ 7-აკორდზე (♭VI maj⁷) და შემცირებულ 7-აკორდზე (VII dim⁷).

მაგ. 2 მინორ-მაჟორული 7-აკორდი გადიდებული მაჟორული 7-აკორდი, დომინანტ 7-აკორდი, მაჟორული 7-აკორდი, შემცირებული 7-აკორდი და C ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგი

ზემოთმოყვანილ და აგრეთვე მომდევნო მაგალითებში ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგის მოსარიდებელი ბგერები აღნიშნულია ჯვრებით.

მაგ. 3 C ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგის ბგერები მინორ-მაჟორული, გადიდებული მაჟორული, დომინანტ და მაჟორული 7-აკორდების დაშენებაში

C ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგი - Cm^{9(#7)}

C ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგი - E^bmaj^{9(#5)}

C ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგი - G^{7(b9)}

C ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგი - A^bmaj^{7(#9)}

მაგალითებში დაშენების ბგერები გამუქებულია. მაჟორული 7-აკორდის დაშენებაში ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგს არც ერთი მოსარიდებელი ბგერა არ აქვს.

ამ აკორდებს შორის განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს A^bmaj^{7(#9)}, რომელიც ერთმნიშვნელოვნად შეესაბამება მხოლოდ ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგს.

აგრეთვე განსაკუთრებით უნდა ითქვას შემცირებული 7-აკორდის მელოდიური შემომღერების შესახებ ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგით. საქმე იმაში მდგომარეობს, რომ ერთი და იგივე შემცირებული 7-აკორდი ეკუთვნის ოთხ სხვადასხვა ტონალობას და, შესაბამისად, მასზე შეიძლება დაიკვრას ოთხი სხვადასხვა ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგი.

მაგ. 4. Bdim7 და C, E^b, F[#] და A ჰარმონიული მინორის ბგერათრივი:

Bdim⁷ - C ჰარმონიული მინორის ბგერათრივი E^b ჰარმონიული მინორის ბგერათრივი,

1-დან ნახევარი ტონით
მაღლა

ბ3-დან ნახევარი ტონით
მაღლა

F[#] ჰარმონიული მინორის ბგერათრივი, A ჰარმონიული მინორის ბგერათრივი

ბ5-დან ნახევარი ტონით
მაღლა

ბ7-დან ნახევარი ტონით
მაღლა

დავალება: 1) ჰარმონიული მინორის ბგერათრივის დაკვრა შესაბამისი აკორდებით კვინტური წრის 12 მინორულ ტონალობაში (მაგ. 2ა,ბ,გ,დ,ე).
2) ოთხი სხვადასხვა ჰარმონიული მინორის ბგერათრივის დაკვრა ერთი და იგივე შემცირებულ 7-აკორდზე კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 4).

§9. მაჟორული პენტატონიკის ჰარმონია მაჟორულ ბგერათრიგში

მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრივი აიგება მაჟორული ბგერათრივის I, IV და V საფუნურიდან. შესაბამისად, მაჟორული ბგერათრივი აკორდთა მელოდიური შემომღერება ხდება ზუსტად ამ სამი მაჟორული პენტატონიკის საშუალებით.

მაგ. 1 მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგები C მაჟორული ბგერათრივის შემადგენლობაში

C მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრივი F მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრივი G მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრივი

მაჟორული ბგერათრივის აკორდების შესაბამისობა ამ სამი მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგთან შეიძლება გამოისახოს შემდეგნაირად:

მაგ. 2 C მაჟორული ბგერათრიგის ჰარმონია 7-აკორდების დონეზე და მაჟორული პენტატონიკის შესაბამისი ბგერათრიგები

The musical score consists of five systems, each showing a pentatonic scale in the treble clef and a 7th chord in the bass clef. The chords are labeled with Roman numerals and quality symbols (maj, m, sus, dim). The scales are labeled with degrees (1-დან, 5-დან, 7-დან, ბ3-დან, 4-დან).

System	Scale Degree	Chord
1	1-დან	I ⁷ maj
2	5-დან	I ⁷ maj
3	7-დან	II ⁷ m
4	ბ3-დან	II ⁷ m
5	4-დან	II ⁷ m
6	7-დან	III ⁷ sus ⁷ (omit 5)
7	ბ3-დან	III ⁷ sus ⁷ (omit 5)
8	4-დან	III ⁷ sus ⁷ (omit 5)
9	ბ3-დან	III ⁷ m
10	ბ6-დან	III ⁷ sus ⁷ (omit 5)
11	ბ2-დან	III ⁷ sus ⁷ (omit 5)
12	ბ3-დან	III ⁷ sus ⁷ (omit 5)
13	5-დან	IV ⁷ maj
14	1-დან	IV ⁷ maj
15	2-დან	IV ⁷ maj
16	1-დან	V ⁷
17	4-დან	V ⁷ sus ⁷ (omit 5)
18	7-დან	V ⁷ sus ⁷ (omit 5)
19	1-დან	V ⁷ sus ⁷ (omit 5)
20	ბ3-დან	VI ⁷ m
21	7-დან	VI ⁷ m
22	ბ3-დან	VI ⁷ sus ⁷ (omit 5)
23	ბ6-დან	VI ⁷ sus ⁷ (omit 5)
24	7-დან	VI ⁷ sus ⁷ (omit 5)
25	ბ6-დან	VII ⁷ m (b5)

მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგს მაჟორული ბგერათრიგის აკორდებთან არც ერთი მოსარიდებელი ბგერა არ აქვს. ესე იგი, მაჟორულ ბგერათრიგის ჰარმონია შეიცავს:

1. ორ მაჟორულ 7-აკორდს — I maj⁷, IV maj⁷.
2. ერთ დომინანტ 7-აკორდს — V⁷.
3. სამ მინორულ 7-აკორდს — II m⁷, III m⁷, VI m⁷
4. ერთ ნახევრადშემცირებულ 7-აკორდს — VII m^{7(b9)},
5. ოთხ sus 7-აკორდს — II sus⁷, III sus⁷, V sus⁷, VI sus⁷.

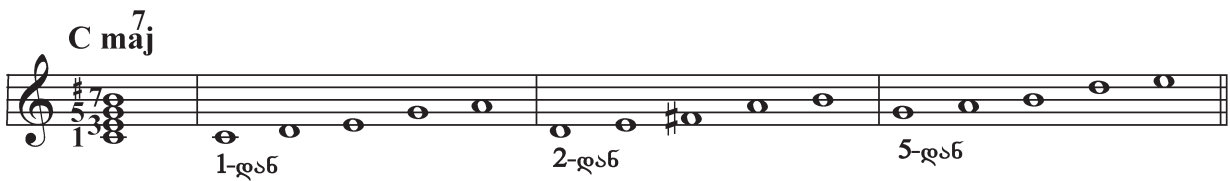
აღსანიშნავია, რომ ზემოთმოყვანილ მაგალითში ყველა sus-აკორდი მოცემულია კვინტის გამოტოვებით, სამხმიანი მოდალური კვარტაკორდის სახით.

sus-აკორდთა ამგვარად გადმოცემა მინიმუმამდე დაჰყავს მოსარიდებელი ბგერების რაოდენობას და მნიშვნელოვნად აფართოვებს მათი მელოდიური შემომღერების შესაძლებლობებს.

მაჟორული ბგერათრიგის აკორდების მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგთან შესაბამისობა შეჯამების სახით შეიძლება ასევე წარმოდგენილი იყოს სხვაგვარადაც (როცა ბგერათრიგის ყველა აკორდი აგებულია ერთი და იგივე ბგერიდან).

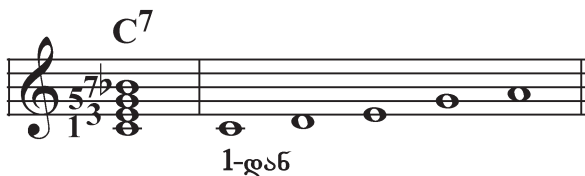
მაგ. 3 მაჟორული ბგერათრიგის ჰარმონია ბგერა C-ან და მაჟორული პენტატონიკის შესაბამისი ბგერათრიგები.

ა. C maj⁷ და მაჟორული პენტატონიკის შესაბამისი ბგერათრიგები

გამოდის, რომ მაჟორულ 7-აკორდს შეესაბამება სამი მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი: 1-დან, 2-დან, 5-დან.

ბ. C⁷ და მაჟორული პენტატონიკის შესაბამისი ბგერათრიგი

დომინანტ 7-აკორდს შეესაბამება ერთი მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი — 1-დან.

გ. Cm⁷ და მაჟორული პენტატონიკის შესაბამისი ბგერათრიგები

Cm⁷

ნებისმიერ მინორულ 7-აკორდზე შეიძლება დაიკვრას სამი მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი: ბ3-დან, 4-დან, 7-დან.

დ. Cm^{7(b5)} და მაჟორული პენტატონიკის შესაბამისი ბგერათრიგი

Cm^{7(b5)}

ნახევრადშემცირებულ 7-აკორდს შეესაბამება ერთი მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი: ბ6-დან.

ე. Csus^{7(omit5)} და მაჟორული პენტატონიკის შესაბამისი ბგერათრიგები:

Csus^{7(omit5)}

ესე იგი, sus7-აკორდს გამოტოვებული კვინტიტ შეესაბამება ექვსი მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი: 1-დან, ბ2-დან, ბ3-დან, 4-დან, ბ6-დან, 7-დან.

დავალება: მაჟორული ბგერათრიგის აკორდების დაკვრა მაჟორული პენტატონიკის შესაბამისი ბგერათრიგებთან ერთად კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. პა,ბ,გ,დ,ე).

§10. მაჟორული პენტატონიკის ჰარმონია მელოდიური მინორის ბგერათრიგში

მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი აიგება მელოდიური მინორის ბგერათრიგის IV საფეხურიდან. შესაბამისად, მელოდიური მინორის ბგერათრიგის აკორდთა მელოდიური შემოძვრება შესაძლებელია მხოლოდ ამ ერთი მაჟორული პენტატონიკის საშუალებით.

მაგ. 1 მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი C მელოდიური მინორის ბგერათრიგის შემადგენლობაში

F მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი

IV

მელოდიური მინორის ბგერათრიგის კორდების შესაბამისობა ამ მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგთან შეიძლება გამოისახოს შემდეგნაირად:

მაგ. 2 C მელოდიური მინორის ბგერათრიგის ჰარმონია 7-აკორდების დონეზე მაჟორული პენტატონიკის შესაბამისი ბგერათრიგით

ზემოთ მოყვანილ და აგრეთვე მომდევნო მაგალითში მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგის მოსარიდებელ ბგერები აღნიშნულია ჯვრებით.

ამჟამად მელოდიური მინორის ბგერათრიგის ჰარმონიაში პრაქტიკულ ინტერესს წარმოადგენენ მხოლოდ ის აკორდები, რომლებიც არ გვხვდება მაჟორული ბგერათრიგის აკორდებში და მელოდიური მინორის ბგერათრიგის დამახასიათებელ აკორდებს წარმოადგენენ. ესენი არიან:

1. მინორ-მაჟორული 7-აკორდი — $Im^{(\#7)}$
2. გადიდებული მაჟორული 7-აკორდი — $\flat III maj^{7(\#5)}$
3. ალტერირებული დომინანტ 7-აკორდი — $VII^{(\flat 7)}$

მაგ. 3 მელოდიური მინორის ბგერათრიგის დამახასიათებელი აკორდები ბგერა C-დან და მაჟორული პენტატონიკის შესაბამისი ბგერათრიგები:

ა. $Cm^{(\#7)}$ და მაჟორული პენტატონიკის შესაბამისი ბგერათრიგი

ბ. $Cmaj^{7(\#5)}$ და მაჟორული პენტატონიკის შესაბამისი ბგერათრიგი

გ. $C^{7(\flat 5)}$ და მაჟორული პენტატონიკის შესაბამისი ბგერათრიგი

დავალება: მელოდიური მინორის ბგერათრიგის დამახასიათებელი აკორდების დაკვრა მაჟორული პენტატონიკის შესაბამის ბგერათრიგთან ერთად კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 3ა,ბ,გ).

§11. მინორული პენტატონიკის ჰარმონია მაჟორული და მელოდიური მინორის ბგერათრიგში

მაჟორული და მელოდიური მინორის ბგერათრიგის აკორდთა შესაბამისობა მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგთან ვლინდება იმ გარემოებიდან გამომდინარე, რომ მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგი აიგება პატარა ტერციით ქვევით მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგიდან. ჯამში, ორივე ბგერათრიგის აკორდებს ბგერა C-დან წარმოადგენენ: 1. Cmaj⁷, 2. C⁷, 3. Cm⁷, 4. Cm^{7(b5)}, 5. Csus⁷, 6. Cm^(#7), 7. Cmaj^{7(b5)}, 8. Cm^{7(b5)}. ამ ჩამონათვალში №№1-5 წარმოადგენენ მაჟორული ბგერათრიგის და №№6-8 მელოდიური მინორის ბგერათრიგის აკორდებს.

მაგ. 1 Cmaj⁷ და მინორული პენტატონიკის შესაბამისი ბგერათრიგები

Musical notation for Cmaj⁷ and its pentatonic scale. The chord Cmaj⁷ is shown with notes C, E, G, B^b. The pentatonic scale is shown with notes C, D, E, G, B^b. The notes are labeled with fingerings: 1, 3, 6-დან, 7-დან, 3-დან.

მაგ. 2 C⁷ და მინორული პენტატონიკის შესაბამისი ბგერათრიგი

Musical notation for C⁷ and its pentatonic scale. The chord C⁷ is shown with notes C, E, G, B^b. The pentatonic scale is shown with notes C, D, E, G, B^b. The notes are labeled with fingerings: 1, 3, 6-დან.

მაგ. 3 Cm⁷ და მინორული პენტატონიკის შესაბამისი ბგერათრიგები

Musical notation for Cm⁷ and its pentatonic scale. The chord Cm⁷ is shown with notes C, E^b, G, B^b. The pentatonic scale is shown with notes C, D, E^b, G, B^b. The notes are labeled with fingerings: 1, 2-დან, 5-დან.

მაგ. 4 Cm^{7(b5)} და მინორული პენტატონიკის შესაბამისი ბგერათრიგი

Musical notation for Cm^{7(b5)} and its pentatonic scale. The chord Cm^{7(b5)} is shown with notes C, E^b, G^b, B^b. The pentatonic scale is shown with notes C, D, E^b, G^b, B^b. The notes are labeled with fingerings: 1, 4-დან.

მაგ. 5 Csus^{7(omit5)} და მინორული პენტატონიკის შესაბამისი ბგერათრიგები

7(omit5)
Csus

1-დან 2-დან 4-დან 5-დან 6-დან 7-დან

მაგ. 6 Cm^(#7) და მინორული პენტატონიკის შესაბამისი ბგერათრიგი

Cm^(#7)

1 2-დან

მაგ. 7 Cmaj^{7(#5)} და მინორული პენტატონიკის შესაბამისი ბგერათრიგი

1 7-დან

მაგ. 8 Cm^{7(b7)} და მინორული პენტატონიკის შესაბამისი ბგერათრიგი

C 7(b5)

1 b5-დან

მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგს მაჟორული და მელოდიური მინორის ბგერათრიგის აკორდებთან, ერთის გარდა, სხვა არც ერთი მოსარიდებელი ბგერა არ აქვს.

დავალება: მაჟორული და მელოდიური მინორის ბგერათრიგის აკორდების დაკვრა მინორული პენტატონიკის შესაბამისი ბგერათრიგებთან ერთად კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1-8).

§12. სხვა ხუთბერძიანი ბგერათრიგების ჰარმონია

1. დორიული პენტატონიკის ბგერათრიგი აიგება მაჟორული ბგერათრიგის II და მელოდური მინორის ბგერათრიგის I საფეხურიდან.

მაგ. 1. დორიული პენტატონიკის ბგერათრიგი მაჟორული და მელოდური მინორის ბგერათრიგში

B^b მაჟორული ბგერათრიგი და C დორიული პენტატონიკის ბგერათრიგი

ა.

C მელოდური მინორის ბგერათრიგი და C დორიული პენტატონიკის ბგერათრიგი

ბ.

ზემოთ მოყვანილ მაგალითებში დორიული პენტატონიკის ბგერათრიგის ბგერები გამუქებულია.

დორიული პენტატონიკის ბგერათრიგი შეიძლება გამოყენებული იყოს როგორც მაჟორული, ასევე მელოდური მინორის ბგერათრიგის ნებისმიერი აკორდის მელოდური შემომღერებისათვის. ყველაზე ტიპურია მისი გამოყენება მინორულ და მინორ-მაჟორულ 7-აკორდზე.

მაგ. 2 Cm7 და დორიული პენტატონიკის ბგერათრიგი

Cm⁷ და C დორიული პენტატონიკის ბგერათრიგი

ა.

მაგ. 3 Cm(#7) და დორიული პენტატონიკის ბგერათრივი

2. ინ-სენ ბგერათრივი აიგება მაჟორული ბგერათრივის III და მელოდირი მინორის ბგერათრივის II საფეხურიდან.

მაგ. 4 ინ-სენ ბგერათრივი მაჟორული და მელოდირი მინორის ბგერათრივში

ზემოთ მოყვანილ მაგალითებში ინ-სენ ბგერათრივის ბგერები გამუქებულია. ის შეიძლება დაიკვრას ორივე ბგერათრივის ნებისმიერ აკორდზე, მაგრამ მეტწილად გამოიყენება sus⁷⁽⁶⁾ აკორდის მელოდირი შემომღერებისათვის.

მაგ. 5 Csus^{7(b9)} და ინ-სენ ბგერათრიგი

3. ალტერირებული პენტატონიკის ბგერათრიგი აიგება მელოდიური მინორის ბგერათრიგის II საფეხურიდან.

მაგ. 6 B^b მელოდიური მინორის ბგერათრიგი და C ალტერირებული პენტატონიკის ბგერათრიგი

ზემოთ მოყვანილ მაგალითში ალტერირებული პენტატონიკის ბგერათრიგის ბგერები გამუქებულია.

ალტერირებული პენტატონიკის ბგერათრიგი მეტწილად გამოიყენება sus^{7(b9)} აკორდზე.

მაგ. 7. Csus^{7(b9)} და ალტერირებული პენტატონიკის ბგერათრიგი

არც ერთ ზემოთ ჩამოთვლილ ხუთბგერიან ბგერათრიგს მის შესაბამის აკორდთან არც ერთი მოსარიდებელი ბგერა არ აქვს.

დავალება: დორიული, ინ-სენ და ალტერირებული პენტატონიკის ბგერათრიგების შესაბამის აკორდებთან დაკერა კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 2, 3, 5, 7).

§13. ბლუზის ბგერათრივის ჰარმონია

ბლუზის ბგერათრივის განსაკუთრებულობის ფენომენი მდგომარეობს შემდეგში:

1. იგი შეიძლება დაიკვრას ნებისმიერ აკორდზე;
2. ერთი და იგივე ბლუზის ბგერათრივი შეიძლება დაიკვრას ბლუზის ჰარმონიის ყველა აკორდზე.

მაგ. 1 C ბლუზის ბგერათრივი ძირითადი ბლუზის ჰარმონიაზე:

C major

1-დან
C⁶
1-დან
C⁷

5-დან
F⁷
1-დან
C⁶

4-დან
G⁷
5-დან
F⁷
C⁶

მაგ. 2 C ბლუზის ბგერათრივი თანამედროვე სტანდარტული ბლუზის ჰარმონიაზე

C major

1-და6
5-და6
1-და6
5-და6

5-და6
1-და6
3-და6
5-და6

7-და6
4-და6
C7

მაგ. 3 C ბლუზის ბგერათრივი მინორული ბლუზის ჰარმონიაზე

C minor

1-და6
5-და6
1-და6
1-და6

5-და6
1-და6
1-და6
1-და6

3-დან
A^b7

4-დან
G⁷

6
Cm

ზემოთ მოყვანილ და მომდევნო მაგალითებში ბლუზის ბგერათრიგის მოსარიდებელი ბგერები აღნიშნულია ჯვრებით.

ყველაზე ხშირად ბლუზის ბგერათრიგი იკვრება დომინანტ 7-აკორდზე, მინორულ 7-აკორდზე და ნაკლებად მაჟორულ 7-აკორდზე. ეს მეტწილად შემდეგნაირად ხდება:

მაგ. 4 C⁷ და ბლუზის ბგერათრიგი

C⁷ - C ბლუზის ბგერათრიგი

1-დან

მაგ. 5 Cm⁷ და ბლუზის ბგერათრიგი

Cm⁷ - C ბლუზის ბგერათრიგი

1-დან

მინორულ 7-აკორდთან ბლუზის ბგერათრიგს არც ერთი ასარიდებელი ბგერა არ აქვს.

მაგ. 6 Cmaj⁷ და ბლუზის ბგერათრიგი

Cmaj⁷ - C ბლუზის ბგერათრიგი

1-დან

რადგანაც ბლუზის ბგერათრიგი მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგისაგან განსხვავდება მხოლოდ ერთი ბგერით, შესაძლებელია მისი გამოყენება მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგის ჰარმონიის ზუსტად იგივე პოზიციებზე.

როგორც ცნობილია, მინორული პენტატონიკის ჰარმონია ბგერა C-დან გულისხმობს შემდეგ აკორდებს: 1. Cmaj⁷, 2. C⁷, 3. Cm⁷, 4. Cm^{7(b5)}, 5. Csus⁷, 6. Cm^(#7), 7. Cmaj^{7(#5)}, 8. C^{7(b5)}.

მაგ. 7 ბლუზის ბგერათრიგი მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგის პოზიციებზე

Cmaj⁷

6-დან 7-დან 3-დან

C⁷

6-დან

Cm⁷

1-დან 2-დან 4-დან

Cm^{7(b5)}

4-დან

Csus ^{7(omit5)}

1-დან 2-დან 4-დან 5-დან 6-დან 7-დან

Cm ^(#7)

1 2-დან

Cmaj ^{7(#5)}

1 #7-დან

C ^{7(b5)}

1 b3-დან

ბლუზის ბგერათრიგს პენტატონიკის პოზიციებზე არ აქვს არც ერთი მოსარიდებელი ბგერა: მაჟორულ 7-აკორდთან, დომინანტ 7-აკორდთან და ალტერირებულ დომინანტ 7-აკორდთან.

- დავალება:**
1. ბლუზის ბგერათრიგის დაკვრა დომინანტ 7-აკორდზე, მინორულ 7-აკორდზე და მაჟორულ 7-აკორდზე კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 4-6).
 2. ბლუზის ბგერათრიგის დაკვრა მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგის პოზიციებზე კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 7ა,ბ,გ,დ,ე,ვ,ზ,თ).

§14. სხვა ბგერათრიგები ბლუზის ბგერებით და მათი ჰარმონია

სხვა ბგერათრიგებს ბლუზის ბგერებით წარმოადგენენ: დორიული კილო, მინორული და დორიული პენტატონიკის ბგერათრიგი. მათი გამოყენება შესაძლებელია მაჟორულ და დომინანტ 7-აკორდზე. ეს ხდება შემდეგნაირად:

მაგ. 1 Cmaj⁷ და დორიული კილო, მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგი და დორიული პენტატონიკის ბგერათრიგი

Cmaj⁷ - C დორიული, C მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგი, C დორიული პენტატონიკის ბგერათრიგი

1-დან 1-დან 1-დან

მაგ. 2 C⁷ და დორიული კილო, მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგი და დორიული პენტატონიკის ბგერათრიგი:

C⁷ და C დორიული, C მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგი, C დორიული პენტატონიკის ბგერათრიგი

1-დან 1-დან 1-დან

დორიული პენტატონიკის ბგერათრიგს არ აქვს არც ერთი მოსარიდებელი ბგერა მაჟორულ და დომინანტ 7-აკორდთან.

დავალეზა: ბგერათრიგების ბლუზის ბგერებით დაკვრა მაჟორულ 7-აკორდზე და დომინანტ 7-აკორდზე კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1-2).

§15. გადიდებული ბგერათრიგის ჰარმონია

გადიდებული ბგერათრიგი შეიძლება იყოს დაკვრული მაჟორულ, გადიდებულ მაჟორულ და მინორ-მაჟორულ 7-აკორდზე.

მაგ. 1 Cmaj⁷ და გადიდებული ბგერათრიგი

Musical notation for Cmaj⁷ chord and scale. The chord is shown in a treble clef with a 5/7 time signature and a 1 3 3 fingering. The scale is shown in a treble clef with a 5/7 time signature and a 1-დან label. The scale notes are C, D, E, F, G, A, B, C, with an 'x' above the B note.

მაგ. 2 Cmaj^{7(#5)} და გადიდებული ბგერათრიგი

Musical notation for Cmaj^{7(#5)} chord and scale. The chord is shown in a treble clef with a 5/7 time signature and a 1 3 #3 fingering. The scale is shown in a treble clef with a 5/7 time signature and a 1-დან label. The scale notes are C, D, E, F, G, A, B, C, with a sharp sign above the A note.

მაგ. 3 Cmaj^{7(#7)} და გადიდებული ბგერათრიგი

Musical notation for Cmaj^{7(#7)} chord and scale. The chord is shown in a treble clef with a 5/7 time signature and a 1 3 #3 fingering. The scale is shown in a treble clef with a 5/7 time signature and a 1-დან label. The scale notes are C, D, E, F, G, A, B, C, with a sharp sign above the B note and an 'x' above the B note.

დავალება: გადიდებული ბგერათრიგის დაკვრა მაჟორულ, გადიდებულ მაჟორულ და მინორ-მაჟორულ 7-აკორდებზე კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1-3).

თავი III

აკორდთა ზგერათრიგებთან და კილოებთან შესაბამისობის შეჯამებითი მიმოხილვა

§1. ზოგადი მოსაზრებები

წინა თავში ნაჩვენები იყო სხვადასხვა ბგერათრიგების და კილოების აკორდებთან შესაბამისობის მეტწილად თეორიული მექანიზმი. პრაქტიკული მიზნებიდან გამომდინარე, მიზანშეწონილია ამ საკითხის აგრეთვე სხვაგვარად გაშუქება — პირიქით, სხვადასხვა სახეობების აკორდთა სხვადასხვა ბგერათრიგებთან და კილოებთან შესაბამისობის თვალსაზრისით.

სხვადასხვა აკორდთა მიღმა იგულისხმება შემდეგი აკორდები:

1. მაჟორული 7-აკორდი და მაჟორული აკორდი სექსტით, 2. დომინანტ 7-აკორდი და ალტერირებული დომინანტ 7-აკორდი, 3. მინორული 7-აკორდი, 4. ნახევრადშემცირებული 7-აკორდი, 5. შემცირებული 7-აკორდი და ალტერირებული ნახევრადშემცირებული 7-აკორდი, 6. გადიდებული მაჟორული 7-აკორდი, 7. მინორ-მაჟორული 7-აკორდი და მინორული აკორდი სექსტით, 8. აკორდები შეკავებით.

მომდევნო მასალაში, როგორც ყოველთვის, აკორდთა შესაბამისი ბგერათრიგებისა და კილოების მოსარიდებელი ბგერები აღნიშნული იქნება ჯვრებით, აკორდთა აღნიშვნა დაშენების ბგერებით კი მოთავსებული იქნება ფრჩხილებში.

§2. მაჟორული 7-აკორდი, მაჟორული აკორდი სექსტით შესაბამისი ბგერათრიგებით და კილოებით

მაჟორულ ბგერათრიგში მაჟორული 7-აკორდი და მაჟორული აკორდი სექსტით მდებარეობენ ერთსა და იმავე პოზიციებზე: I და IV. ამის გამო მათი მელოდიური შემომღერება ხდება მეტწილად ერთნაირად.

მაგ.1 მაჟორული ბგერათრიგის კილოები

ა. Cmaj⁷ C⁶ [Cmaj¹³ C⁶] — C იონიური 1-დან ×

ბ. Cmaj⁷ C⁶ [Cmaj¹³(#11) C⁶(add#11)] — C ლიდიური 1-დან

მაგ. 2 ბიბოპის მაჟორული ბგერათრიგი

Cmaj⁷ C⁶ — C ბიბოპის მაჟორული ბგერათრიგი
1-დან × ×

მაგ. 3 ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგი:

Cmaj⁷ [C¹³ (#11)] — E ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგი
3-დან

მაგ. 4 მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი

Cmaj⁷ C⁶ — C მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი
D მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი
G მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი

1-დან 2-დან 5-დან

მაგ. 5 მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგი

Cmaj⁷ C⁶ A მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგი
B მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგი
E მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგი

6-დან #7-დან 3-დან

მაგ. 6 ბლუზის ბგერათრიგი

ა. **Cmaj⁷** — C ბლუზის ბგერათრიგი 1-დან ×

ბ. **C⁶** — C ბლუზის ბგერათრიგი 1-დან × ×

მაგ. 7 ბლუზის ბგერათრიგი მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგის პოზიციებზე

ა. **Cmaj** — A ბლუზის ბგერათრიგი 6-დან

B ბლუზის ბგერათრიგი #7-დან ×

E ბლუზის ბგერათრიგი 3-დან

ბ. **C⁶** — A ბლუზის ბგერათრიგი 6-დან

B ბლუზის ბგერათრიგი #7-დან ×

E ბლუზის ბგერათრიგი 3-დან ×

მაგ. 8 სხვა ბგერათრიგები ბლუზის ბგერებით

ა. **Cmaj⁷** — C დორიული 1-დან ×

C მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგი 1-დან ×

C დორიული პენტატონიკის ბგერათრიგი 1-დან

ბ. **C⁶** — C დორიული 1-დან × ×

C მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგი 1-დან × ×

C დორიული პენტატონიკის ბგერათრიგი 1-დან

მაგ. 9 გადიდებული ბგერათრიგი

C^{maj7} $C^{maj7(\#9)}$ — C გადიდებული ბგერათრიგი
 1-დან \times

დავალება: მაჟორული 7-აკორდისა და მაჟორული აკორდის სექსტით დაკვრა შესაბამისი ბგერათრიგებით და კილოებით კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1-9).

§3. დომინანტ 7-აკორდი, ალტერირებული დომინანტ 7-აკორდი შესაბამისი ბგერათრიგებით და კილოებით

მაგ. 1 მაჟორული ბგერათრიგის მიქსოლიდიური კილო

C^7 C^{13} — C მიქსოლიდიური
 1-დან \times

მაგ. 2 მელოდიური მინორის ბგერათრიგის კილოები

C^7 $C^{13(\#11)}$ — C დომინანტ ლიდიური
 1-დან

C^7 — C მიქსოლიდიური $\flat 6$
 1-დან x x

$C^9(\sharp 5)$ — C მიქსოლიდიური 6
 1-დან x

$C^7(\flat 5)$ $C^7(\flat 9 \sharp 9)$ — C ალტერირებული
 1-დან

მაგ. 3 შემცირებული ბგერათრიგი ნახევარტონი-ტონი

C^7 $C^{13}(\sharp 11)$ — C შემცირებული ბგერათრიგი ნახევარტონი-ტონი
 1-დან

მაგ. 4 მთელტონიანი ბგერათრიგი

$C^7(\flat 5)$ $C^7(\sharp 5)$ $C^9(\sharp 5)$ — C მთელტონიანი ბგერათრიგი
 1-დან

მაგ. 5 ბიბოპის მიქსოლიდიური ბგერათრიგი

C⁷ — C ბიბოპის მიქსოლიდიური ბგერათრიგი
1-დან

მაგ. 6 ჰარმონიული მაჟორის ბგერათრიგი

C⁷ [C^{13(b9)}] — F ჰარმონიული მაჟორის ბგერათრიგი
4-დან

მაგ. 7 ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგი

C⁷ — F ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგი
4-დან

[C⁷(#5) — F ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგი
4-დან]

მაგ. 8 მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი

C⁷ — C მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი
1-დან

ა.

C^{7(b5)} — G^b მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი
b5-დან

ბ.

მაგ. 9

მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგი

C^7 — A მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგი
6-დან

$C^7(b5)$ — E^b მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგი
b3-დან

მაგ.10

ბლუზის ბგერათრიგი

C^7 — C ბლუზის ბგერათრიგი
1-დან

მაგ.11

ბლუზის ბგერათრიგი მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგის პოზიციაზე

C^7 — A ბლუზის ბგერათრიგი
6-დან

$C^7(b5)$ — E^b ბლუზის ბგერათრიგი
b3-დან

მაგ.12 სხვა ბგერათრიგები ბლუზის ბგერებით

C⁷ — C დორიული 1-დან × C მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგი 1-დან × C დორიული პენტატონიკის ბგერათრიგი 1-დან

დავალება: დომინანტ 7-აკორდის და ალტერირებული დომინანტ 7-აკორდის დაკვრა შესაბამისი ბგერათრიგებით და კილოებით კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1-12).

§4. მინორული 7-აკორდი შესაბამისი ბგერათრიგებით და კილოებით

მაგ. 1 მაჟორული ბგერათრიგის კილოები

ა. Cm⁷ [Cm¹³] — C დორიული 1-დან

ბ. Cm⁷ — C ფრიგიული 1-დან ×

გ. Cm⁷ [Cm¹¹] — C ეოლიური 1-დან ×

მაგ. 2 ბიბოპის დორიული ბგერათრივი

Cm⁷ — **C** ბიბოპის დორიული ბგერათრივი
1-დან ×

მაგ. 3. მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრივი

Cm⁷ — **E^b** მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრივი 3-დან
F მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრივი 4-დან
B^b მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრივი 7-დან

მაგ. 4 მინორული პენტატონიკის ბგერათრივი

Cm⁷ — **C** მინორული პენტატონიკის ბგერათრივი 1-დან
D მინორული პენტატონიკის ბგერათრივი 2-დან
G მინორული პენტატონიკის ბგერათრივი 5-დან

მაგ. 5 ბლუზის ბგერათრივი მინორული პენტატონიკის ბგერათრივის პოზიციებზე

Cm⁷ — **C** ბლუზის ბგერათრივი 1-დან
D ბლუზის ბგერათრივი 2-დან ×
G ბლუზის ბგერათრივი 5-დან ×

დავალება: მინორული 7-აკორდის დაკვრა შესაბამისი ბგერათრივებით და კილოებით კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1-5).

§5. ნახევრადშემცირებული 7-აკორდი შესაბამისი ბგერათრიგებით და კილოებით

მაგ. 1 მაჟორული ბგერათრიგის ლოკრიული კილო

$Cm^{7(b5)}$ $Cm^{11(b5omit9)}$ — C ლოკრიული
1-დან

მაგ. 2 მელოდირი მინორის ბგერათრიგის ლოკრიული #2

$Cm^{7(b5)}$ $Cm^{11(b5)}$ — C ლოკრიული #2
1-დან

მაგ. 3 მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი

$Cm^{7(b5)}$ — A^b მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი
b6-დან

მაგ. 4 მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგი

$Cm^{7(b5)}$ — F მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგი
4-დან

მაგ. 5 ბლუზის ბგერათრიგი მინორული პენტატონიკის პოზიციაზე

Cm^{7(b5)} — F ბლუზის ბგერათრიგი
4-დან

დავალება: ნახევრადშემცირებული 7-აკორდის დაკვრა შესაბამისი ბგერათრიგებით და კილოებით კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1-5).

წ6. შემცირებული 7-აკორდი, ალტერირებული ნახევრადშემცირებული 7-აკორდი შესაბამისი ბგერათრიგებით

მაგ. 1 შემცირებული ბგერათრიგი ტონი-ნახევარტონი

Cdim⁷ Cm(#7) [Ddim⁷ Cdim⁷] — C შემცირებული ბგერათრიგი ტონი-ნახევარტონი
1-დან

მაგ. 2 ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგი

Cdim⁷ — C ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგი **E ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგი**

(1-დან ნახევარი ტონით მაღლა) (ხ3-დან ნახევარი ტონით მაღლა)

G ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგი **B^b ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგი**

(ხ5-დან ნახევარი ტონით მაღლა) (ხ7-დან ნახევარი ტონით მაღლა)

დავალება: შემცირებული 7-აკორდის და ალტერირებული ნახევრადშემცირებული 7-აკორდის დაკვრა შესაბამისი ბგერათრიგებით კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1-2).

§7. გადიდებული მაჟორული 7-აკორდი შესაბამისი ბგერათრიგებით და კილოებით

მაგ. 1 მელოდირი მინორის ბგერათრიგის გადიდებული ლიდირი

Cmaj^{7(#5)} [**Cmaj^{9(#11)}**] — C გადიდებული ლიდირი
1-დან ×

მაგ. 2 ჰარმონიული მაჟორის ბგერათრიგი:

Cmaj^{7(#5)} [**Cmaj^{7(#11)}**] — E ჰარმონიული მაჟორის ბგერათრიგი

მაგ. 3 ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგი

Cmaj^{7(#5)} [**Cmaj^{9(#5)}**] — A ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგი
6-დან ×

მაგ. 4 მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი

Cmaj^{7(#5)} — D მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი
2-დან ×

მაგ. 5 მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგი

Cmaj^{7(#5)} – B მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგი
#7-დან

მაგ. 6 ბლუზის ბგერათრიგი მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგის პოზიციაზე

Cmaj^{7(#5)} – B ბლუზის ბგერათრიგი
#7-დან

მაგ. 7 გადიდებული ბგერათრიგი

Cmaj^{7(#5)} – C გადიდებული ბგერათრიგი
1-დან

დავალება: გადიდებული მაჟორული 7-აკორდის დაკვრა შესაბამისი ბგერათრიგებით და კილოებით კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1-7).

§8. მინორ-მაჟორული 7-აკორდი და მინორული აკორდი სექსტით შესაბამისი ბგერათრიგებით და კილოებით

მინორ-მაჟორული 7-აკორდი და მინორული აკორდი სექსტით მელოდიური მინორის ბგერათრიგში ერთსა და იმავე პოზიციაზე მდებარეობენ — I-ზე. ამის გამო შესაძლებელია მათი მელოდიური შემომღერების ერთად განხილვა.

მაგ. 1 მელოდიური მინორის ბგერათრიგი

Cm^(#7) **Cm^{13(#7)}** — C მელოდიური მინორი
1-დან

Cm^6 Cm^9 — C მელოდიური მინორი
1-დან

The image shows a musical staff with a treble clef and a key signature of two flats (Bb, Eb). The first measure contains a chord labeled Cm⁶. The second measure contains a chord labeled Cm⁹. The third measure contains the first note of the C melodic minor scale (C4). The fourth measure contains the second note (D4). The fifth measure contains the third note (Eb4). The sixth measure contains the fourth note (E4). The seventh measure contains the fifth note (F4). The eighth measure contains the sixth note (G4). The ninth measure contains the seventh note (Ab4). The tenth measure contains the eighth note (A4). The eleventh measure contains the ninth note (Bb4). The twelfth measure contains the octave note (C5).

მაგ. 2 ბიბოპის მელოდიური მინორის ბგერათრიგი

$Cm^{(\#7)}$ — C ბიბოპის მელოდიური მინორის ბგერათრიგი
1-დან

The image shows a musical staff with a treble clef and a key signature of two flats (Bb, Eb). The first measure contains a chord labeled Cm^(#7). The second measure contains the first note of the C bebop melodic minor scale (C4). The third measure contains the second note (D4). The fourth measure contains the third note (Eb4). The fifth measure contains the fourth note (E4). The sixth measure contains the fifth note (F4). The seventh measure contains the sixth note (G4). The eighth measure contains the seventh note (Ab4). The ninth measure contains the eighth note (A4). The tenth measure contains the ninth note (Bb4). The eleventh measure contains the octave note (C5). There is an 'x' mark above the staff in the eighth measure.

Cm^6 — C ბიბოპის მელოდიური მინორის ბგერათრიგი
1-დან

The image shows a musical staff with a treble clef and a key signature of two flats (Bb, Eb). The first measure contains a chord labeled Cm⁶. The second measure contains the first note of the C bebop melodic minor scale (C4). The third measure contains the second note (D4). The fourth measure contains the third note (Eb4). The fifth measure contains the fourth note (E4). The sixth measure contains the fifth note (F4). The seventh measure contains the sixth note (G4). The eighth measure contains the seventh note (Ab4). The ninth measure contains the eighth note (A4). The tenth measure contains the ninth note (Bb4). The eleventh measure contains the octave note (C5). There is an 'x' mark above the staff in the eighth measure.

მაგ. 3 ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგი

$Cm^{\#7}$ — C ჰარმონიული მინორის ბგერათრიგი
1-დან

The image shows a musical staff with a treble clef and a key signature of two flats (Bb, Eb). The first measure contains a chord labeled Cm^{#7}. The second measure contains the first note of the C harmonic minor scale (C4). The third measure contains the second note (D4). The fourth measure contains the third note (Eb4). The fifth measure contains the fourth note (E4). The sixth measure contains the fifth note (F4). The seventh measure contains the sixth note (G4). The eighth measure contains the seventh note (Ab4). The ninth measure contains the eighth note (A4). The tenth measure contains the ninth note (Bb4). The eleventh measure contains the octave note (C5). There is an 'x' mark above the staff in the eighth measure.

მაგ. 4 მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი

$Cm^{(\#7)}$ — F მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი
4-დან

The image shows a musical staff with a treble clef and a key signature of two flats (Bb, Eb). The first measure contains a chord labeled Cm^(#7). The second measure contains the first note of the F major pentatonic scale (F4). The third measure contains the second note (G4). The fourth measure contains the third note (A4). The fifth measure contains the fourth note (Bb4). The sixth measure contains the fifth note (C5). There is an 'x' mark above the staff in the eighth measure.

Cm^6 — F მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი
4-დან

The image shows a musical staff with a treble clef and a key signature of two flats (Bb, Eb). The first measure contains a chord labeled Cm⁶. The second measure contains the first note of the F major pentatonic scale (F4). The third measure contains the second note (G4). The fourth measure contains the third note (A4). The fifth measure contains the fourth note (Bb4). The sixth measure contains the fifth note (C5). There is an 'x' mark above the staff in the eighth measure.

მაგ. 5 მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგი

ა. $Cm^{(\#7)}$ — D მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგი 2-დან

ბ. Cm^6 — D მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგი 2-დან

მაგ. 6 დორიული პენტატონიკის ბგერათრიგი

ა. $Cm^{(\#7)}$ — C დორიული პენტატონიკის ბგერათრიგი 1-დან

ბ. Cm^6 — C დორიული პენტატონიკის ბგერათრიგი 1-დან

მაგ. 7 ბლუზის ბგერათრიგი მინორული პენტატონიკის ბგერათრიგის პოზიციაზე:

ა. $Cm^{(\#7)}$ — D ბლუზის ბგერათრიგი 2-დან

ბ. Cm^6 — D ბლუზის ბგერათრიგი 2-დან

მაგ. 8 გადიდებული ბგერათრიგი

$Cm^{(\#7)}$ — C გადიდებული ბგერათრიგი 1-დან

დავალება: მინორ-მაჟორული 7-აკორდის და მინორული აკორდის სექსტით დაკვრა შესაბამისი ბგერათრიგებით და კილოებით კვინტური წრის 12 ბგერიდან (მაგ. 1-8).

§9. აკორდები შეკავებით შესაბამისი ბგერათრიგებით და კილოებით

მაგ. 1 მაჟორული ბგერათრიგის კილოები

C_{sus}^9 — C დორიული 1-დან C მიქსოლიდიური 1-დან C ეოლიური 1-დან

ა.

$C_{sus}^{7(b9)}$ — C ფრიგიული 1-დან

ბ.

მაგ. 2 მელოდიური მინორის ბგერათრიგის დორიული $b2$

$C_{sus}^{7(b9)}$ — C დორიული $b2$ 1-დან

მაგ. 3 ბიბოპის ფრიგიული ბგერათრიგი

$C_{sus}^{7(b9)}$ — C ბიბოპის ფრიგიული ბგერათრიგი 1-დან

მაგ. 4 მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი

$C_{sus}^{7(omits)}$ — C მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი 1-დან D^b მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი 2-დან E^b მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი 3-დან

F მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი 4-დან A^b მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი 6-დან B^b მაჟორული პენტატონიკის ბგერათრიგი 7-დან

ძირითადი წყაროები

1. I. Mehegan “Tonal and Rhythmic Principles”
Watson – Guptill Publications, New York, 1963.
2. I. Mehegan “Jazz Rhythm and Improvised Line”
Watson – Guptill Publications, New York, 1964.
3. I. Mehegan “Swing and Early Progressive Piano Styles”
Watson – Guptill Publications, New York, 1964.
4. I. Mehegan “Contemporary Piano Styles”
Watson – Guptill Publications, New York, 1965.
5. Phill DeGreg “Jazz Keyboard Harmony”
Jamey Aebersold Jazz, Inc. 1994.
6. Mark Levine “The Jazz Theory Book”
Sher Music Co. 1995.
7. Luke Gillespie “Stylistic II/V7/I Voicings for Keyboardists”
Jamey Aebersold Jazz, Inc. 2000.
8. Henri Mancini “Theory And Practice Off Jazz Arrangement”
Advance Music, 1980.
9. I. L. Collier “The Making of Jazz”
A Comprehensive History, New York, 1979.
10. “The New Real Book”
Sher Music Co., 1992.
11. “All New” The Real Book, Volume Two 1993.
12. “The Real Book Off Jazz”
Hal-Leonard Publishing Corporation, 1999.
13. В. Симоненко «Мелодии джаза», антология «Музична Украина», Киев, 1984.
14. А. Г. Рогачёв «Системный курс гармонии джаза. Теория и практика».
Гуманитарный издательский центр «Владос», Москва, 2000.